

Lygių galimybių ir
nediskriminavimo
įgyvendinimo politika
LGBTIQ+ asmenų teisių
atžvilgiu Lietuvos
savivaldybėse

Tyrimo ataskaita

Kaunas, 2024

kauno
technologijos
universitetas

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Ataskaitą parengė:

Dr. Vytautas Valentinavičius

Dr. Raminta Pučėtaitė

Jolanta Vaičiūnienė

Kalbos redaktorė: Virginija Stankevičienė

Maketavimas: Viktorija Lankauskaitė

Vertimas į anglų k.: Vilma Sukackė

Išleido Kauno technologijos universiteto

Savivaldos mokymo centras

A. Mickevičiaus g. 37-105

Kaunas, 2024

Tyrimo ataskaitoje pateikiama KTU tyrėjų nuomonė.

SADM nėra atsakinga už bet kokią šios informacijos naudojimą.

Bibliografinė informacija pateikiama

Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS)

portale ibiblioteka.lt.

©Vytautas Valentinavičius, Raminta Pučėtaitė, Jolanta Vaičiūnienė, 2024

©Nacionalinė LGBT teisių organizacija „LGL“, 2024

ISBN 978-609-08-0725-5

©Kauno technologijos universitetas, 2024

Turinys

Santrauka	4
Lygių galimybių ir nediskriminavimo politika Lietuvoje	12
Literatūros apžvalgos rezultatai	22
Metodologinės pastabos	32
Savivaldybių strateginių dokumentų analizės rezultatai	36
Institucinių raštų ir ekspertinių interviu analizės rezultatai	55
Savivaldybių apklausos duomenų analizė	61
Fokusuotų grupinių diskusijų rezultatai	193
Tyrimo rezultatų diskusija	199
Rekomendacijos siekiant sustiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą	207
Priedai	209

More effective protection of LGBTI rights through enhanced inter-institutional cooperation. Executive summary

This report presents the research results of the project “More effective protection of LGBTI rights through enhanced inter-institutional cooperation” (Project No. SV5-147), financed by the Ministry of Social Security and Labour of the Republic of Lithuania and co-ordinated by the Lithuanian Gay League. The project, which ran from 15 April to 31 December 2024, aimed to identify LGBTI rights issues in education, social security, law enforcement, culture and health and to strengthen equal opportunities and human rights standards through analytical, advocacy and educational activities.

The research part of the project aims to identify problems related to the protection of the rights of LGBTIQ+ persons, education, social security, law enforcement, culture and health and to draw up recommendations for competent authorities and bodies. It should be noted that the abbreviation of the social group LGBTI (lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex) mentioned in the project contract was changed during the project to an abbreviation of LGBTIQ+, which is used in political documents on greater social inclusion and includes queer or questioning persons who have not decided on their gender identity.

The following activities were carried out for the purpose of the study:

- an analysis of the situation of non-discrimination and equal opportunities political documents and policy implementation in Lithuania focusing on the LGBTIQ+ group. The analysis sought to identify policy gaps limiting the guarantee of equal opportunities for the LGBTIQ + group and possibly leading to a lack of equal opportunities and non-discrimination in municipal political agendas and measures.
- a review of scientific literature, which aimed at identifying problems faced by LGBTIQ+ persons in education, social security, law enforcement, culture and health care in the global and national context;
- an analysis of municipal strategic documents – strategic development plans and strategic action plans – aimed at identifying political commitments and implementing measures aimed at ensuring equal opportunities at municipal level for the LGBTIQ + group;
- an analysis of institutional documents and interviews with the experts in the fields of health care, education, science, culture and sport and law enforcement aimed at increasing understanding of the assumptions formulated by institutions at national level, which lead to the application of the principles of equal opportunities and non-discrimination in the practice of municipal institutions;

- a representative survey of municipalities of Lithuania aimed at filling gaps in the knowledge of the measures taken by municipalities in ensuring equal opportunities in the fields of education, social security, law enforcement, culture and health protection, established by analysis of data of municipal strategic documents and institutional letters and expert interviews;
- focus group interviews with the representatives of the institutions belonging to the municipality providing health care, social protection, education and culture services ensuring public security in the territory of the municipality and representatives of the municipal administration responsible for the development and/or implementation of the measures implementing health care services, education programmes, culture and equal opportunities have been carried out. The focus group interviews sought to deepen the understanding of individual, institutional and structural barriers, and of the good practices used by municipal authorities to meet the needs of LGBTIQ + persons.
- a summary of the results and recommendations to the Ministry of Social Security and Labour of the Republic of Lithuania, municipal administration officials or employees responsible for the formulation and implementation of policies on equal opportunities, equal opportunities for women and men, and protection against domestic violence, heads of health care, social protection, education and culture services and law enforcement agencies subordinated to the municipality.

Discussion of the study and the results of which form the basis of the report:

The study encompassed an examination of strategic documents from Lithuanian municipalities, coupled with surveys, interviews, and focused group discussions, with the objective of discerning the obstacles confronted by LGBTIQ+ individuals across diverse public service sectors, such as education, healthcare, law enforcement, and culture. The findings of the study indicated that the realization of LGBTIQ+ rights within Lithuanian municipalities is constrained by fragmented policies on equal opportunities, insufficient consideration of the community's needs, and the recurrent occurrence of political silence.

Municipal strategic development and operational plans frequently merely formally articulate the principles of equal opportunity and non-discrimination. In numerous municipalities, provisions regarding non-discrimination are confined to generalized statements that lack reference to specific social groups, notably the LGBTIQ+ community. Instances of mentioning sexual orientation or gender identity are infrequent and generally ambiguous. A limited number of municipalities, such as Vilnius city municipality or Kaunas district municipality, explicitly address discrimination based on sexual orientation in their documentation, yet even within these municipalities, specific measures remain substantially underdeveloped.

Public services, encompassing sectors such as health, education, law enforcement, and social protection, prioritize other vulnerable populations, including individuals with

disabilities and those facing social risks. Nonetheless, the specific needs of the LGBTIQ+ community frequently remain unaddressed. Health services seldom cater to the unique challenges faced by this community, and educational initiatives often inadequately meet the requirements of LGBTIQ+ students. An exception is observed with the implementation of the Safe School Programme in the municipality of the Kaunas district.

The findings of the research underscored the phenomenon of political silence as a significant impediment to the assurance of LGBTIQ+ rights. Political silence is manifested through the deliberate or inadvertent exclusion of sensitive matters from policy formation, documentation, or public discourse. Municipalities frequently convey a narrative of 'neutrality' claimed to be grounded in the principles of equality, yet in practice, it eschews decisions that address the needs of marginalized groups.

While interviews and focus group discussions referenced discrimination against LGBTIQ+ individuals, a significant number of municipalities have refrained from incorporating these issues into their strategic documents or plans of action. Municipalities frequently assert that the LGBTIQ+ community does not require particular attention, contending that equal rights are guaranteed to all citizens. Such an argument overlooks the reality wherein structural discrimination and social exclusion constrain formal equality. Strategic documents frequently employ ambiguous terminology such as 'equality for all' or 'non-discrimination,' yet these do not compel municipalities to address specific concerns of LGBTIQ+ community.

The occurrence of political silence within municipal policy documents and public service practices not only overlooks the needs of the LGBTIQ+ community but also exacerbates their stigmatization. Municipal staff, who engaged in the focus group discussions, conceded that the absence of information regarding the LGBTIQ+ community results in their own inaction. This ignorance is cited as a justification for such inaction. Simultaneously, public services rely on generic practices that fail to consider the specificities of the LGBTIQ+ community.

The study emphasized commendable examples, including the Vilnius City Municipal Diversity Policy, which integrates the principles articulated in the Diversity Charter, as well as the Kaunas District Municipality Safe Schools Programme aimed at preventing discrimination. Nonetheless, these practices are exceptional and infrequently mirrored in the action plans or strategic documents of other municipalities.

Political silence functions as a pragmatic instrument employed by local authorities to circumvent social tensions and contentious debates. It enables authorities to preserve the status quo and refrain from addressing contentious issues, such as discrimination in the labour market, education, or health care. This strategy further facilitates the perpetuation of stereotypes and the construction of myths concerning the LGBTIQ+ community, disregarding empirically grounded evidence.

The protection of rights for the LGBTIQ+ community within Lithuanian municipalities is hindered by political silence, an inconsistent application of equal opportunity principles, and inadequate consideration of the community's unique needs. Strategic documents are often restricted to formal declarations rather than implementing substantive initiatives, which are infrequent and lack systematic organization. Political silence represents a significant impediment to implementing practical changes and promoting an inclusive society.

The key findings of the study are as follows:

- While national legislation provides a framework for ensuring equal opportunities, implementation at municipal level faces significant obstacles. These obstacles include limited financial resources, a lack of people and their competences and a lack of a systematic approach to mainstreaming equal opportunities and non-discrimination. Most municipalities focus on the general objectives of ensuring equal opportunities and preventing discrimination, but these processes are not systematic, coherent or integrated. The planning of social protection, education and culture, health care programmes and measures does not take into account the fact that discrimination is often based on the interaction of social categories.
- The Ministry of Social Security and Labour, the Ministry of Health, the Ministry of Education, Science and Sports and the Police Department focus on the implementation of the principles of non-discrimination and equal opportunities, and their activities are based on legislation that enshrines the obligation to comply with the principles of equality and non-discrimination and respect for human dignity. The institutions emphasise close cooperation with NGOs, which contributes to a more inclusive and dialogue-based governance model. This cooperation ensures that policy decisions are based on direct dialogue with the LGBTIQ+ community. Public authorities are increasingly investing in staff training to work with vulnerable groups, including LGBTIQ+ people. However, the same following principles: the inclusion of LGBTIQ+ representatives in policy development and implementation planning, training on gender-sensitive language, the vulnerability of young people due to their choice of gender identity or sexual orientation, and the development of cultural programmes that acknowledge the history of the LGBTIQ+ group, are very weakly manifested at the level of local government.
- This study has shown that there is a lack of systematic data collection in the planning and management of resources allocated to public services, a lack of inter-institutional harmonisation of the data collection process, and a lack of data-driven policy decisions at local government level. Even though many municipalities claim to conduct surveys to identify the needs of social groups, the categories of social groups rarely go beyond gender and age. The absence of an assessment of the needs of LGBTIQ+ people results in minimal attention to this group in municipal strategic planning documents.

- This social group is still indirectly exposed to societal stereotypes and prejudices based on homophobia, xenophobia or transphobia, which also affect the attitudes of public service professionals and managers. According to the results of the focus group interviews, social security, healthcare, education, culture, and law enforcement institutions still lack knowledge about LGBTIQ+ needs and the capacity of institutions in specific fields to respond to them through appropriate policies and procedures.

- Even though some municipalities have good practices for ensuring equal opportunities for certain social groups (e.g. elderly people, families at risk) and for the development and implementation of non-discrimination measures, they do not include LGBTIQ+ people. However, there is reason to believe that the development of psychological services, the possibility to anonymously seek help from health authorities, to report bullying, and the possibility to discuss sexuality issues in the life skills programme in schools will have an impact on the awareness of gender identity and will help some individuals to overcome their psychological and social difficulties. However, it is not enough to rely solely on the efforts of conscious individuals or community leaders to bring about systemic change in society. There is a need for procedures to be prepared in advance at national level which, once the law is in force, will facilitate the work of the authorities in the municipalities.

Thus, in order to achieve the social inclusion of LGBTIQ+ people and to ensure their rights in line with their specific needs, recommendations are made to strengthen inter-institutional cooperation in this area:

- As the lack of targeted surveys limits the possibility of proper planning and monitoring of public services and their quality, the legislators in the fields of social protection, education and culture, health care, and law enforcement should oblige public administration bodies to systematically provide data through professionally designed questionnaires, including different social categories. This would help both national authorities and municipal administrations to monitor, plan and target the implementation of measures aimed at the wider social diversity of the population, including LGBTIQ+.

- Clear guidelines, procedures and methodologies are needed to ensure that the public services provided by the municipal authorities respond to the needs of LGBTIQ+ people. National legislatures, in cooperation with NGOs and academic organisations, should develop accompanying documents to accompany the law, which would allow institutions to put in place institutional policies and procedures that are responsive to the needs of the LGBTIQ+ group at a lower cost.

- Municipal administrations should devote resources to sensitising their professionals and the heads of public service providers to the specific needs of LGBTIQ+. This could be supported by workshops based on cooperation and co-creation with vulnerable social groups, where representatives of municipalities and public administrations critically assess, improve and/or develop measures that integrate the needs of this group.

- Educational organisations should give sufficient attention to both sex education on gender identity and sexual orientation for students through formal education programmes and to the inclusion of parents in non-formal education programmes. This could also be done with the help of non-governmental organisations and their competences. The education system plays an important role in shaping societal attitudes and creating an environment that embraces diversity. School strategic plans and the implementation of programmes depend on municipal policies and their openness to diversity. There are gaps in this area which hinder the implementation of inclusive education policies.

Šioje ataskaitoje pateikiami projekto „Efektyvesnė LGBTI teisių apsauga stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą“ (sutart. Nr. SV5-147), kurį finansavo LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM) ir kurį koordinavo Lietuvos gėjų lyga, atlikto mokslinio tyrimo rezultatai. Projektu, kuris vykdytas nuo 2024 m. balandžio 15 d. iki gruodžio 31 d. buvo siekiama identifikuoti LGBTI teisių užtikrinimo problemas švietimo, socialinės apsaugos, teisėsaugos, kultūros ir sveikatos apsaugos srityse ir stiprinti lygias galimybes ir žmogaus teisių standartus įgyvendinant analitines, advokacijos bei šviečiamąsias veiklas.

Mokslinio tyrimo dalimi siekiama identifikuoti problemas, susijusias su LGBTIQ+ asmenų teisių užtikrinimu švietimo, socialinės apsaugos, teisėsaugos, kultūros ir sveikatos apsaugos srityse ir parengti rekomendacijas kompetentingoms institucijoms bei įstaigoms. Atkreiptinas dėmesys, kad projekto sutartyje minimas socialinės grupės LGBTI (lesbietės, gėjai, biseksualūs, translyčiai ir interseksualūs asmenys) trumpinys projekto vykdymo metu buvo pakeistas į LGBTIQ+ trumpinį, kuris vartojamas politiniuose dokumentuose dėl didesnio socialinio įtraukumo ir apima queer arba questioning pažyminiu apibūdinamus asmenis, neapsisprendusius dėl savo lytinės tapatybės.

Įgyvendinant tyrimo tikslą atliktos veiklos, kurių rezultatai sudaro šios ataskaitos pagrindą:

- *nediskriminavimo ir lygių galimybių politinių dokumentų ir politikos įgyvendinimo situacijos Lietuvoje analizė, fokusuojantis į LGBTIQ+ grupę. Analizė buvo siekiama nustatyti politikos spragas, ribojančias LGBTIQ+ grupės lygių galimybių užtikrinimą ir galimai suponuojančias lygių galimybių ir nediskriminavimo principų trūkumą savivaldybių politinėse darbotvarkėse ir priemonėse;*
- *mokslinės literatūros apžvalga, kuria buvo siekiama identifikuoti problemas, su kuriomis susiduria LGBTIQ+ asmenys švietimo, socialinės apsaugos, teisėsaugos, kultūros ir sveikatos apsaugos srityse pasaulio ir šalies mastu;*
- *savivaldybių strateginių dokumentų – strateginės plėtros planų ir strateginės veiklos planų – analizė, kuria buvo siekiama nustatyti politinius įsipareigojimus ir jų įgyvendinimo priemonės, nukreiptas į LGBTIQ+ grupės lygių galimybių užtikrinimą savivaldos lygmeniu;*
- *institucinių raštų ir ekspertų sveikatos priežiūros, švietimo, mokslo, kultūros ir sporto bei teisėsaugos srityse interviu analizė, kurios tikslas – gilinti supratimą apie nacionalinio lygmens institucijų formuluojamas prielaidas, kurios lemia lygių galimybių ir nediskriminavimo principų taikymą savivaldybių institucijų praktikoje;*
- *reprezentatyvi Lietuvos savivaldybių apklausa, kuria siekta užpildyti žinojimo apie savivaldybių taikomas priemones užtikrinant LGBTIQ+ lygias galimybes švietimo, socialinės*

apsaugos, teisėsaugos, kultūros ir sveikatos apsaugos srityse spragas, nustatytas atlikus savivaldybių strateginių dokumentų ir institucinių raštų bei ekspertų interviu duomenų analizę;

- fokusuotos grupinės diskusijos su savivaldybei priklausančių institucijų, teikiančių sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos atstovais, taip pat švietimo ir kultūros paslaugas, viešąjį saugumą savivaldybės teritorijoje užtikrinančiais savivaldybės administracijos atstovais, atsakingais už sveikatos priežiūros paslaugų, švietimo programų, kultūros, lygių galimybių įgyvendinimo priemonių kūrimą ir / ar įgyvendinimą. Diskusijomis buvo siekiama išsamiau suprasti individualias, institucines ir struktūrines kliūtis ir gerąsias praktikas, kuriomis savivaldybės institucijos atliepia LGBTIQ+ asmenų poreikius;

- rezultatų apibendrinimas ir rekomendacijos LR socialinės apsaugos ministerijai, savivaldybių administracijų tarnautojams ar darbuotojams, atsakingiems už lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių ir apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje politikos formavimą ir įgyvendinimą, koordinatoriams, sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos, švietimo ir kultūros paslaugas teikiančių savivaldybei pavaldžių įstaigų ir teisėsaugos įstaigų vadovams.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad, nors nacionaliniai teisės aktai sudaro pagrindą lygioms galimybėms užtikrinti, jų įgyvendinimas savivaldybėse dažnai susiduria su reikšmingomis kliūtimis. Šios kliūtys apima ribotus resursus, kompetencijų trūkumą bei sisteminio požiūrio į lygių galimybių ir nediskriminavimo principų integravimą stoką. Tyrimas parodė, kad dauguma savivaldybių orientuojasi į bendrus lygių galimybių užtikrinimo ir diskriminacijos prevencijos tikslus, tačiau šie procesai nėra sistemiški, nuoseklūs ir kompleksiški. LGBTIQ+ asmenų specifiniai poreikiai dažniausiai nėra vertinami, o tai lemia minimalų dėmesį šiai grupei savivaldybių strateginiuose planavimo dokumentuose. Nepaisant to, kai kurios savivaldybės taiko gerąsias praktikas, skirtas tam tikrų socialinių grupių lygioms galimybėms užtikrinti bei nediskriminavimo priemonėms kurti ir įgyvendinti. Vis dėlto, šios priemonės dažnai neapima LGBTIQ+ asmenų, todėl jų specifiniai poreikiai lieka nepatenkinti. Ataskaitoje pateikiamos išvados ir rekomendacijos padėsiančios stiprinti LGBTIQ+ asmenų teisių apsaugą užtikrinti lygių galimybių ir nediskriminavimo principų integraciją bei efektyviau spręsti lygybės ir diskriminacijos klausimus savivaldybių lygmeniu. Šios rekomendacijos gali būti svarbios tobulinant politikos formavimą ir įgyvendinimą savivaldose.

Tyrėjai tikisi, kad įžvalgos bus naudingos politikos formuotojams savivaldybių lygmeniu, akademinėi bendruomenei ir nevyriausybinėms organizacijoms, dirbančioms žmogaus teisių, lygių galimybių ir nediskriminavimo srityse. Tyrimo rezultatai ir pateiktos rekomendacijos gali tapti tvirtu pagrindu tolesniam LGBTIQ+ teisių apsaugos politikos stiprinimui ir nacionaliniu, ir savivaldos lygmeniu. Be to, šios išvados gali padėti tobulinti strateginį planavimą, skatinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir plėtoti kompleksinius sprendimus, kurie prisidėtų prie didesnio socialinio teisingumo ir LGBTIQ+ įtraukties.

Lygių galimybių ir nediskriminavimo politika Lietuvoje

Jungtinių Tautų vyriausiojo komisaro biuras pabrėžia, kad valstybės yra teisiškai įpareigosios užtikrinti LGBTIQ asmenų apsaugą, kuri grindžiama Visuotine žmogaus teisių deklaracija ir kitomis tarptautinėmis žmogaus teisių sutartimis¹. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad Lietuvos Respublikos konstitucinė santvarka remiasi žmogaus ir piliečio teisių bei laisvių, kaip aukščiausios vertybės, prioritetu². Aiškindamas tarptautinių šalies įsipareigojimų vietą Lietuvos konstitucinėje santvarkoje Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad Lietuva, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia, be kita ko, užtikrinti pagrindines jų teises³. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pabrėžiama, kad tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Aiškindamas Konstitucijos 138 str. 3 dalį Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad pagal ją Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys įgyja įstatymo galią⁴, pabrėždamas, kad ši nuostata negali būti aiškinama taip, kad Lietuva gali nesilaikyti savo įsipareigojimų pagal tarptautines sutartis, jeigu jos įstatymuose yra nustatytas kitoks teisinis reguliavimas negu nustatytasis tarptautinėmis sutartimis⁵. Žmogaus teisių apsaugos modelis įtvirtintas Jungtinių Tautų Žmogaus teisių chartijoje, kurį sudaro Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto fakultatyvus protokolai, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto dėl mirties bausmės panaikinimo II fakultatyvus protokolai⁶.

Ratifikavusi Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą (TESKTP) ir Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą (TPPTP), Lietuva žmogaus teisių nuostatas padarė teisiškai privalomas. Šiuose aktuose netiesiogiai draudžiama diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės ir pateikiamas nebaigtinis saugomų pagrindų sąrašas (TPPTP 2 straipsnio 1 dalis, TPPTP 2 straipsnio 2 dalis). Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnyje taip pat įtvirtintas bendras diskriminacijos

1 United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. (2019)12. Sexual orientation, gender identity and sex characteristics in international human rights law: Born free and equal (2nd ed.). <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/BornFreeAndEqualLowRes.pdf>

2 Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 23 d.; 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai.

3 Spruogis, E. (2023). Lietuvos tarptautiniai įsipareigojimai. In Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieinama per <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-tarptautiniai-ispareigojimai/>

4 1995 m. spalio 17 d. nutarimas, 2002 m. balandžio 25 d. sprendimas, 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas;

5 Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimai, cituota iš Limantė, A. (2015). Tarptautinių sutarčių ir kitų tarptautinių susitarimų sudarymas Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje: gerosios praktikos bei esant. Teisės problemos, 3(89), 33-64

6 Katuoka, S. (2005). Jungtinių Tautų žmogaus teisių chartija. Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieinama per <https://www.vle.lt/straipsnis/jungtiniu-tautu-zmogaus-teisiu-chartija/>.

draudimas. ES pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje aiškiai draudžiama diskriminacija dėl seksualinės orientacijos. Europos Sąjungos (toliau – ES) pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje aiškiai draudžiama diskriminacija dėl seksualinės orientacijos. JT ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas, kurio įgaliojimai apima TPPTPK aiškinimą, savo 20, 22 ir 23 bendrosiose pastabose nurodė, kad seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė yra draudžiamos diskriminacijos pagrindas⁷.

2000 m. Europos Sąjunga priėmė dvi direktyvas (Direktyvą 2000/43/EB ir 2000/78/EB), draudžiančias tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją dėl rasinės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ir seksualinės orientacijos. Šiuose dokumentuose pateikiamos tikslios tiesioginės ir netiesioginės diskriminacijos ir priekabiavimo apibrėžtys. Juose taip pat leidžiamos tam tikros lygių galimybių principo išimtys, kurios apibrėžtos kaip teisėtos ribotomis aplinkybėmis. Apsauga nuo diskriminacijos dėl religijos ar tikėjimo, amžiaus, negalios ir seksualinės orientacijos taikoma tik užimtumo, darbo ir profesinio mokymo srityse (Direktyva 2000/78/EB). Direktyva 2004/113/EB apsauga nuo seksualinės diskriminacijos išplečiama į prekių ir paslaugų sritį, bet ne į kitas sritis, kurioms taikoma Direktyva 2000/43/EB. 2020 m. lapkričio 12 d. Europos Komisija patvirtino LGBTIQ lygybės strategiją⁸, kuria siekiama efektyviau apsaugoti LGBTIQ asmenis nuo diskriminacijos. 2008 m. Europos Komisija paskelbė komunikatą „Nediskriminavimas ir lygios galimybės: atnaujintas įsipareigojimas“ (COM(2008) 420)⁹. Komunikatu pristatomas ES požiūris į kovą su diskriminacija dėl rasinės arba etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus, lyties ar seksualinės orientacijos, lygių galimybių propagavimą. Komunikatu siekiama užtikrinti, kad kiekvienas asmuo turėtų tinkamas galimybes realizuoti savo potencialą. 2000 m. paskelbta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, kuri įsigaliojus Lisabonos sutarčiai 2009 m., tapo privalomu dokumentu, turinčiu vienodą juridinę galią su kitomis ES sutartimis. Dokumente, be kita ko, įtvirtintas diskriminacijos draudimas (21 str.). Europos Sąjungos lygiu Europos Komisija (EK) 2019 m. patvirtino EK 2019–2024 m. politikos gaires, kuriose lygybės siekis nurodomas kaip vienas pagrindinių EK tikslų, o 2020 m. patvirtinti EK 2020–2024 politikos tikslai ir prioritetai, kuriuose dėmesys ES sanglaudai ir įtraukčiai bei teisės viršenybės stiprinimui.

Konstitucijos 29 str. įtvirtintas nediskriminavimo ir lygiateisiškumo principas reiškia, kad asmenų diskriminacija nesuderinama su Konstitucijoje įtvirtintomis pagarbos žmogaus teisėms vertybėmis. 1993 m. Lietuvoje dekriminalizuotas homoseksualumas, numatęs laisvės atėmimą iki trejų metų už vyro lytinius santykius su vyru¹⁰. 2003 m. sausio 1 d.

7 Antanaitytė, M. Platovas, E. Simonko, V., Valentinavičius, V. (2023). Nacionalinis LGBTIQ lygiateisiškumo planas. Poreikiai ir gairės. Lietuvos gėjų lyga.

8 Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, Briuselis, 2020 m. lapkričio 12 d. COM(2020) 698 final

9 Europos Komisija (2008). Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui - Nediskriminavimas ir lygios galimybės: atnaujintas įsipareigojimas {SEC(2008) 2172}, prieinama per <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A52008DC0420>

10 Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba (1961). Dėl Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo. Vyriausybės žinios, 1961-01-01, Nr. 18-147.

įsigaliojusiame Darbo kodekse buvo įtvirtinta „darbo teisės subjektų lygybė nepaisant jų lyties, seksualinės orientacijos“ ir kitų požymių. Šio įstatymo 129 straipsnio 3 dalies 4 punkte, be kita ko, buvo numatyta, kad darbuotojo seksualinė orientacija negali būti pagrindas jį atleisti¹¹. 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusioje naujojoje Darbo kodekso redakcijoje numatyta darbdavio pareiga įgyvendinti lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus (26 straipsnio 1 dalis), be to, darbdaviui, kurio vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau kaip penkiasdešimt, kyla pareiga priimti ir įprastais darbovietėje būdais paskelbti lygių galimybių politikos įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros principų įgyvendinimo priemonės (26 straipsnio 6 dalis)¹².

Lietuvoje 1998 m. priimtas Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas, įgyvendinantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas (2000/43/EB, 2000/78/EB), 2003 m. priimtas Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas, kuris įsigaliojo 2005 m. Įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Lygių galimybių įstatymas numato pareigą Valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms (5 str.), švietimo įstaigų, kitų švietimo teikėjams bei mokslo ir studijų institucijoms (6 str.) įgyvendinti lygias galimybes. Lygių galimybių įstatymas, be kita ko, numato pareigą darbdaviui įgyvendinti lygias galimybes darbe, valstybės tarnyboje (7 str.). Be to, apibrėžtas lygių galimybių įgyvendinimas vartotojų teisių apsaugos srityje (8 str.)¹³ Lygių galimybių įstatyme nustatyta, kad valstybės institucijos priemonės lygioms galimybėms užtikrinti numato strateginio planavimo dokumentuose, o savivaldybių institucijos priemonės lygioms galimybėms užtikrinti numato savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane.

Strateginio valdymo įstatymo 4 straipsnio 7 dalyje¹⁴ įtvirtinta lyčių lygybės ir nediskriminavimo principas, kuriame nurodoma, kad „rengiant ir įgyvendinant planavimo dokumentus, turi būti atsižvelgiama į lyčių lygybės, lygių galimybių ir nediskriminavimo (dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ir kitų diskriminacinių motyvų) aspektų integravimą planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapais, siekiant užkirsti kelią susidaryti kliūtimis arba galimybių apribojimams, kurie gali sukelti nepageidaujamas pasekmes moterims ar vyrams, taip pat visuomenės grupėms, galinčioms patirti diskriminaciją“. Vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 12 punkte įtvirtintas žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo ir gerbimo principas, kuris numato,

11 Darbo kodeksas. Valstybės žinios, 2002-06-26, Nr. 64-2569.

12 Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, TAR, 2016-09-19, Nr. 23709.

13 Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas (Žin., 2003, Nr. 114-5115; 2008, Nr. 76-2998; TAR, 2016-11-17, Nr. 2016-26967).

14 Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymas (TAR, 2020-07-09, Nr. 2020-15358; 2021-12-30, Nr. 2021-27728)

kad savivaldybės institucijų ar valstybės tarnautojų priimami sprendimai turi nepažeisti žmogaus orumo, jo teisių ir laisvių, lygių galimybių¹⁵.

1 lentelė. Lygių galimybių įstatymo taikymo sritys ir priemonės.

Lygių galimybių įstatymas	
Taikymo sritis	Priemonės
Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją	Jos privalo: užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos; rengti, tvirtinti ir įgyvendinti priemonės, skirtas lygioms galimybėms užtikrinti nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos; užtikrinti lygias galimybes, nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, teikiant administracines ir (ar) viešąsias paslaugas.
Švietimo įstaigų, kitų švietimo teikėjų bei mokslo ir studijų institucijos	Švietimo įstaigos, kiti švietimo teikėjai bei mokslo ir studijų institucijos privalo užtikrinti vienodas sąlygas asmenims nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, kai: priimama į švietimo įstaigas, kitus švietimo teikėjus bei mokslo ir studijų institucijas, mokoma ir ugdoma pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, kurias jie vykdo; skiriamos stipendijos ar teikiamos paskolos; sudaromos, tvirtinamos švietimo programos; vertinami mokymosi pasiekimai. Švietimo įstaigos, kiti švietimo teikėjai bei mokslo ir studijų institucijos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad švietimo programose, vadovėliuose ir mokymo priemonėse nebūtų diskriminavimo ir diskriminavimo propagavimo lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Švietimo įstaigos, kiti švietimo teikėjai bei mokslo ir studijų institucijos privalo užtikrinti, kad šiose įstaigose ir institucijose nebūtų priekabiuojama, seksualiai priekabiuojama ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu šio straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais.

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ numatytas valstybės siekis rūpintis visuomenės socialine gerove, lygių galimybių ir žmogaus teisių užtikrinimu, savalaikės pagalbos pažeidžiamoms visuomenės grupėms teikimu¹⁶. 2020 m. patvirtintas

¹⁵ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 pakeitimo įstatymas (TAR, 2022-07-15, Nr. 15614).

¹⁶ Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XIV-2466 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo“ (TAR, 2023-12-28, Nr. 2023-25659).

2021–2030 metų Nacionalinės pažangos planas¹⁷, kuriame numatytas strateginis tikslas – didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį, numatant šiam tikslui pasiekti du pažangos uždavinius. Nacionaliniame pažangos plane taip pat įtvirtintas horizontalusis principas „lygios galimybės visiems“, kurio taikymas užtikrina, kad visiems asmenims būtų užtikrintos vienodos teisės ir galimybės naudotis paslaugomis, infrastruktūra, transportu ir kitomis priemonėmis, dalyvauti visuomeniniame gyvenime¹⁸. 2021 m. patvirtinta 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programa¹⁹, kurioje identifikuota problema – socialinė atskirtis dėl galimos diskriminacijos (lyties, socialinės padėties, amžiaus, negalios, kalbos, kilmės, rasės, tautybės, pilietybės, įsitikinimų ar pažiūrų, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, tikėjimo, sveikatos būklės ar kitu pagrindu). Pažangos priemonė Nr. 09-003-02-02-06 „Įgyvendinti lygių galimybių, lyčių lygybės principus“²⁰. 2023 m. patvirtintas Lygių galimybių skatinimo 2024–2026 m. veiksmų planas²¹.

Situacijos analizė

1993 m. gruodžio 3 d. įkurta Nacionalinė LGBTIQ+ teisių organizacija „Lietuvos gėjų lyga“ (toliau– LGL), siekianti atstovauti LGBT bendruomenės interesus ir mažinti diskriminaciją šalyje²². 1997 m. sausio 1 d. Lietuvos sveikatos priežiūros įstaigose pradėta naudoti 10-osios redakcijos Tarptautinė statistinė ligų ir sveikatos problemų klasifikacija (TLK-10)²³. TLK-10 klasifikacijoje seksualinė orientacija nelaikoma sutrikimu. Tačiau „transseksualumo“ diagnozė (TLK-10 kodas F64.0) išlieka būtina teisinio lytinės tapatybės pripažinimo sąlyga Lietuvoje, kas lemia translyčių asmenų patologizaciją. Nors 2018 m. Pasaulio sveikatos organizacija atnaujino Tarptautinę statistinę ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikaciją (TLK-11), kurioje translytiškumas pašalintas iš psichikos ir elgesio sutrikimų sąrašo ir perklasifikuotas

17 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (TAR, 2020-09-16, Nr. 2020-19293; 2021-10-08, Nr. 2021-21168).

18 Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2024-04-17) „Horizontalusis principas „lygios galimybės visiems“, prieinama per <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/lygios-galimybes/horizontalusis-principas-lygios-galimybes-visiems/>

19 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimas Nr. 931 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programos patvirtinimo“ (TAR, 2021-11-12, Nr. 2021-23473).

20 Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2024-02-01). „Priemonė Nr. 09-003-02-02-06 „Įgyvendinti lygių galimybių, lyčių lygybės principus“, prieinama per <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/strateginis-valdymas/aktualus-strateginiai-dokumentai/pletros-programu-pazangos-priemones/socialines-sutelkties-pletros-programos-priemones/priemone-nr-09-003-02-02-06-igyvendinti-lygiu-galimybiu-lyciu-lygybes-principus/>

21 Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. liepos 28 d. įsakymas Nr. A1-507 „Dėl Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plano patvirtinimo“ (TAR, 2023-07-28, Nr. 2023-15445).

22 Lietuvos žmogaus teisių centras. (2024). Nacionalinė LGBT* teisių organizacija LGL. Mano teisės, prieinama per <https://manoteises.lt/organizacija/nacionaline-lgbt-teisiu-organizacija-lgl/>

23 Sveikatos apsaugos ministro 1996 m. spalio 28 d. įsakymas Nr. 542 „Dėl 10-tos redakcijos tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos problemų klasifikacijos (tlk-10) įvedimo“, prieinama per https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.137884/?utm_source=chatgpt.com

į „lyties neatitikimas“ (angl. gender incongruence) būklę, susijusią su seksualine sveikata kategoriją, Lietuvoje TLK-11 dar nėra patvirtinta²⁴. Šiuo metu Lietuvos sveikatos priežiūros įstaigos vadovaujasi TLK-10 Australijos modifikacija (TLK-10-AM)²⁵. 2022 m. įsigaliojęs Asmens vardo ir pavardės keitimo taisyklių pakeitimas,²⁶ kuriuo įtvirtinta galimybė asmeniui, kuriam diagnozuotas transseksualumas, pasikeisti savo vardą ir pavardę. Visgi, vadovaujantis šiomis taisyklėmis, translytis asmuo savo vardą ir pavardę gali pasikeisti tik turėdamas transseksualumo (F64.0) diagnozę patvirtinantį dokumentą. Be to, šia teise gali pasinaudoti tik pilnamečiai ir nesusituokę Lietuvos Respublikos piliečiai, o pasikeisti lyties žymenį ir asmens kodą vis dar įmanoma tik teisminės procedūros būdu²⁷. 2022 m. patvirtintas Lyties tapatumo sutrikimo (transseksualumo) diagnostikos ir gydymo tvarkos aprašas, reglamentuojantis translyčių asmenų teises asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo srityje²⁸.

Nors Lietuvoje homoseksualūs santykiai nėra kriminalizuojami, šalyje vis dar nėra priimtas įstatymas, reglamentuojantis partnerystės įregistravimo tvarką ir užtikrinantis vienalyčių asmenų šeiminių santykių teisinį reguliavimą. 2000 m. priimtas naujasis Civilinis kodeksas, kuriame numatyta galimybė įteisinti partnerystę. Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 28 straipsnyje nustatyta, kad Civilinio kodekso trečiosios knygos XV skyriaus nuostatos dėl bendro gyvenimo nesudarius santuokos įsigalios tik tuomet, kai bus priimtas atitinkamas įstatymas, reglamentuojantis partnerystės įregistravimo tvarką²⁹. Lietuvoje taip pat nėra priimtas Asmens lytinės tapatybės pripažinimo įstatymas (Civilinio kodekso 2.27 str. 2 d. numatyta, kad lyties pakeitimo sąlygas ir tvarką nustato įstatymai) turėjęs įtvirtinti asmens teisę į asmens lytinės tapatybės pripažinimą, nustatyti asmens lytinės tapatybės pripažinimo sąlygas ir tvarką. 2007 m. rugsėjo 11 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) byloje L. prieš Lietuvą (peticijos Nr. 27527/03) nustatė, kad Lietuva pažeidė Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnį, garantuojantį teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą. Teismas konstatavo, kad Lietuvoje nėra teisinio reguliavimo, užtikrinančio translyčių asmenų teisę į lytinės tapatybės pripažinimą ir įpareigojo valstybę per tris mėnesius priimti reikiamus teisės aktus arba išmokėti 40 tūkst. eurų kompensaciją pareiškėjui. Lietuva pasirinko išmokėti kompensaciją, tačiau iki

24 Mekšriūnaitė, S. (2020). Pasaulio sveikatos organizacija atnaujina tarptautinę ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikaciją (TLK). Visuomenės sveikata, 1(88), 5–7.

25 Sveikatos apsaugos ministro 2011 m. vasario 23 d. įsakymas Nr. V-164 „Dėl Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtojo pataisyto ir papildyto leidimo „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM) įdiegimo“. Valstybės žinios, 2011-02-24, Nr. 23-1108.

26 Teisingumo ministro 2021 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 1R-453 „Dėl teisingumo ministro 2016 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. 1R-333 „Dėl Asmens vardo ir pavardės keitimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. TAR, 2021-12-31, Nr. 27936.

27 Žmogaus teisių stebėsenos ataskaita (2024). LGBT+ asmenų teisių apsauga. Seimo kontrolierių įstaiga.

28 Sveikatos apsaugos ministro 2022 m. rugpjūčio 4 d. įsakymu Nr. V-1307 „Dėl lyties tapatumo sutrikimo (transseksualumo) diagnostikos ir gydymo tvarkos aprašo patvirtinimo TAR, 2022-08-05, Nr. 16729.

29 Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262.

šiol nėra priėmusi teisės aktų, reglamentuojančių lyties keitimo procedūrą³⁰. Nuo 2022 m. gruodžio mėnesio Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikose (toliau –VULSK) veikia Translyčių asmenų sveikatos priežiūros daugiadalykė komanda. Šioje komandoje veikia psichiatras, 4 endokrinologai, 2 urologai, 2 ginekologai, 2 vaisingumo specialistai, klinikinis psichologas ir šeimos gydytojas. Per šį laikotarpį gydymo ir sveikatos priežiūros planai buvo sudaryti kelioms dešimtims asmenų³¹.

2009 m. priimtas Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, kuriame įtvirtinta nuostata, draudžianti skleisti informaciją, skatinančią kitokią nei nustatyta Konstitucijoje santuokos ir šeimos sampratą. 2014 m. Lietuvos televizijos stotys, remdamosi Žurnalistų etikos inspektorius tarnybos išvada, atsisakė transliuoti reklamą, skatinančią toleranciją homoseksualių asmenų atžvilgiu, teigdamos, kad tai gali pakenkti nepilnamečiams³². Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo nuostata, ribojanti informaciją nepilnamečiams apie LGBTIQ+ asmenis (4 str. 2 d. 16 p.) 2024 m. gruodžio 18 d. Konstitucinio Teismo sprendimu pripažinta pažeidžianti Konstituciją³³. 2010 m. gegužės 8 d. Vilniuje įvyko pirmosios LGBT eitynės Lietuvoje – „Baltic Pride 2010“. Renginys susidūrė su reikšmingu pasipriešinimu: dalyvavo apie 350 eitynių dalyvių, tačiau juos pasitiko maždaug 2 tūkst. protestuotojų minia. Saugumui užtikrinti buvo mobilizuota daugiau nei 800 policijos pareigūnų, kurie turėjo tramdyti agresyviai nusiteikusius asmenis, svaidžiusius akmenis ir dūmines bombas³⁴. Nepaisant šių iššūkių, eitynės įvyko ir tapo reikšmingu įvykiu Lietuvos LGBT bendruomenei, žyminčiu svarbų žingsnį siekiant lygybės ir žmogaus teisių pripažinimo šalyje. 2011 m. Lietuvos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Konstitucijos 38 straipsnis saugo ne tik santuokines šeimas, bet ir kitu pagrindu atsirandantį šeimos gyvenimą³⁵, o 2019 m. sausio 11 d. nutarime Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad šeimos samprata pagal Konstituciją yra neutrali lyties požiūriu³⁶. 2014 m. Lietuvoje kilo diskusijų dėl vaikų pasakų knygos „Gintarinė širdis“, kurią parašė Neringa Dangvydė (tikroji pavardė – Neringa Macatė),

30 Tamulionytė, E., & Žilvinskas, A. (2019). Translyčių asmenų padėtis Lietuvoje: nacionalinė apžvalga. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, prieinama per https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2023/05/translyciu-asmenu-padetis-lietuvoje_nacionaline_apzvalga.pdf

31 Žmogaus teisių stebėsenos ataskaita (2024). LGBT+ asmenų teisių apsauga. Seimo kontrolierių įstaiga.

32 Manoteises.lt (2019). Problema ne du tėvai-gėjai, bet Lietuvoje veikianti cenzūra, prieinama per https://manoteises.lt/straipsnis/problema-ne-du-tevai-gejai-bet-lietuvoje-veikianti-cenzura/?utm_source=chatgpt.com

33 Konstitucinis Teismas (2024). Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo 4 straipsnio 2 dalies (2009 m. gruodžio 22 d. redakcija) 16 punkto atitikties Lietuvos respublikos konstitucijai, 2024 m. gruodžio 18 d. Nr. KT101-N15/2024

34 LRT.lt. (2020, gegužės 9). Pirmosios „Baltic Pride“ eitynės: sulaikyti politikai, ašarinės dujos ir maldos prie Arkikatedros. LRT.lt. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1176247/pirmosios-baltic-pride-eitynes-sulaikyti-politikai-asarines-dujos-ir-maldos-prie-arkikatedros>

35 Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. (2011 m. rugsėjo 28 d.). Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnio išaiškinimo, prieinama per <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta159/summary>

36 Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. (2019 m. sausio 11 d.). Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 43 straipsnio 1 dalies 5 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, prieinama per <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1898/summary>

kurioje, be kita ko, pasakojama ir apie tos pačios lyties santykius. Lietuvos edukologijos universitetas, išleidęs šią knygą, vėliau sustabdė jos platinimą, remdamasis Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos išvada, kad knyga gali daryti neigiamą poveikį nepilnamečiams pagal Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą³⁷. Šis atvejis sulaukė tarptautinio dėmesio ir buvo nagrinėjamas EŽTT. 2023 m. sausio 23 d. EŽTT pripažino, kad Lietuva, apribodama knygos platinimą, pažeidė Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnį, garantuojantį saviraiškos laisvę. Teismas pabrėžė, kad knygoje buvo propaguojama pagarba visiems visuomenės nariams ir jų priėmimas, o ne siekiama įžeisti ar sumenkinti skirtingų lyčių porų santykius³⁸. 2020 m. Europos Komisija pristatė pirmąją LGBTIQ lygybės strategiją, skirtą kovai su diskriminacija, tačiau Lietuvoje nėra parengtas nacionalinis veiksmų planas LGBTIQ lygybės strategijai įgyvendinti³⁹. 2020 m. sausio 14 d. EŽTT priėmė sprendimą Beizaro ir Levickio prieš Lietuvą byloje (peticijos Nr. 41288/15), kuriame nustatė, kad Lietuva pažeidė Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnį (diskriminacijos draudimas) kartu su 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), taip pat 13 straipsnį (teisė į veiksmingą teisinę gynybą). Ši byla kilo po to, kai Pijus Beizaras ir Mangirdas Levickas socialiniame tinkle „Facebook“ paskelbė savo bučinio nuotrauką, sulaukusių neapykantos kupinų komentarų, raginančių smurtauti prieš juos. Lietuvos teisėsauga atsisakė pradėti ikiteisminį tyrimą dėl šių komentarų teigdama, kad jie yra „netinkamais žodžiais“ išreikšta nuomonė. EŽTT nustatė, kad toks teisėsaugos neveikimas buvo diskriminacinis ir pažeidė pareiškėjų teises⁴⁰. 2022 m. patvirtinta Gyvenimo įgūdžių bendroji programa⁴¹, kuri yra pradinio ir pagrindinio ugdymo dalis, skirta bendrosiose programose numatytoms kompetencijoms ugdyti. Programos temos, be kita ko, apima ir lytiškumo ugdymą. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) išplėstinė teisėjų kolegija gegužės 29 d. sprendimu⁴² patvirtino, kad Gyvenimo įgūdžių bendroji programa neprieštarauja Konstitucijos 26 straipsnio 5 dalyje įtvirtintai nuostatai, kad tėvai ir globėjai nevaržomi rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus.

Visuomenės požiūris į LGBTIQ+ asmenis keičiasi, tačiau išlieka nepalankus. 2019 m. „Vilmorus“ apklausos duomenimis, tik 13 proc. respondentų pritarė siūlymui leisti

37 BNS. (2023, sausio 23). Lietuva pralaimėjo bylą dėl pasakų knygos apie homoseksualų meilę. Kas vyksta Kaune, prieinama per <https://kaunas.kasvyksta.lt/2023/01/23/lietuvoje/lietuva-pralaimejo-byla-del-pasaku-knygos-apie-homoseksualu-meile/>

38 INFOLEX. (2023, sausio 24). EŽTT Didžioji kolegija paskelbė sprendimą dėl N. D. pasakų knygos „Gintarinė širdis“, prieinama per <https://www.infolex.lt/portal/start.asp?Str=107760&act=news>

39 Seimo kontrolierių įstaiga (2024). Žmogaus teisių stebėsenos 2023 m. ataskaita / LGBT+ asmenų teisių apsauga.

40 Europos Žmogaus Teisių Teismas. (2020 m. sausio 14 d.). Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 41288/15), prieinama per <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22%3A%22001-203614%22%5D%7D>

41 Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 24 d. įsakymas Nr. V-1269 „Dėl Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“. TAR, 2022-08-24, Nr. 17452

42 LVAT 2024 m. gegužės 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-6-525/2024, prieinama per <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=33478c26-20b4-4661-b190-2ec2adf2ec96>

registruoti tos pačios lyties asmenų partnerystę, 11 proc. šį klausimą vertino neutraliai, o net 66 proc. pasisakė prieš. Palyginti su 2017-aisiais, kai buvo atlikta analogiška apklausa, pritariančiųjų padaugėjo nuo 11 iki 13 proc., vertinančių patenkinamai – nuo 9 iki 11 proc., o nepritariančiųjų sumažėjo nuo 69 iki 66 proc. 2016 metais pritariančiųjų buvo 11 proc., o prieštaraujančių – 74 proc. respondentų⁴³. Remiantis 2019 m. „Eurobarometro“ apklausa, 30 proc. Lietuvos gyventojų pritarė tos pačios lyties asmenų santuokų įteisinimui Europos Sąjungoje, 60 proc. tam nepritarė, o 7 proc. neturėjo nuomonės⁴⁴. 2024 m. „Eurobarometro“ apklausa parodė, kad Lietuvoje padaugėjo žmonių, manančių, jog šalyje egzistuoja diskriminacija dėl translytiškumo (nuo 36 proc. iki 46 proc.) ir interseksualumo (nuo 28 proc. iki 40 proc.)⁴⁵. Lietuvos gėjų lygos atliktos 2022–2023 m. apklausos, kurioje dalyvavo daugiau nei 600 14–19 metų moksleivių, duomenys rodo, kad 2022 m. nesaugumo jausmas mokykloje dėl seksualinės orientacijos išaugo 11,4 proc. Be to, mokinių saugumo jausmas sumažėjo nuo 17,7 proc. 2017 m. iki 15,6 proc. 2022 m. Net 64 proc. apklaustų LGBTIQ+ moksleivių teigė, kad mokykloje „labai dažnai“ arba „dažnai“ girdi homofobiškus komentarus, tačiau tik 34,1 proc. nurodė, kad mokytojai į tokius pasisakymus reaguoja. Vos 0,7 proc. apklaustųjų pripažino gavę naudingą mokyklos darbuotojų pagalbą susidūrus su patyčiomis. Dėl nesaugumo jausmo mokykloje 8,1 proc. respondentų pripažino, kad per pastarąjį mėnesį praleido pamokas. Šie duomenys atskleidžia riziką LGBTIQ+ jaunimo emocinei sveikatai ir gerovei⁴⁶. 2023 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA, 2024 m.) trečiojo LGBTIQ tyrimo rezultatai parodė, kad net 47 proc. Lietuvos LGBTIQ respondentų per pastaruosius 12 mėnesių jautėsi diskriminuojami (ES-27 vidurkis – 37 proc.), kai tarp lesbiečių šis rodiklis (56 proc.) yra didžiausias tarp visų ES šalių. Lietuvoje LGBTIQ respondentai dažniausiai patyrė diskriminaciją švietimo (34 proc.) ir laisvalaikio srityse (26 proc.). Beveik pusė (47 proc.) Lietuvos LGBTIQ respondentų nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių jautė diskriminaciją darbo rinkoje (ieškodami darbo arba darbo vietoje), o net 69 proc. teigė beveik visada slepiantys savo tapatybę darbe. Taip pat „konversijos terapiją“, kurios tikslas – prievarta pakeisti, slopinti ar užgniaužti LGBTIQ asmenų seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ar išraišką, patyrė kas ketvirtas (24 proc.) apklausos respondentas, o Lietuvoje šis rodiklis siekė net 35 procentai⁴⁷.

Lietuvos įsipareigojimai užtikrinti žmogaus teises, įskaitant LGBTIQ+ bendruomenės

43 Lrytas.lt. (2019, birželio 8). Apklausa: palankiai vertinančių vienos lyties partnerystę ar santuoką nežymiai daugėja. <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2019/06/08/news/apklausa-palankiai-vertinanciu-vienos-lyties-partneryste-ar-santuoka-nezymiai-daugeja-10661201>

44 Andrukaitytė, M. (2019, rugsėjo 23). Tyrimas: 30 proc. Lietuvos gyventojų mano, kad ES turi būti leidžiamos vienalytės santuokos. 15min.lt. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/30-proc-lietuvos-gyventoju-mano-kad-es-turi-buti-leidziamos-geju-santuokos-tyrimas-56-1206610>

45 LRT.lt. (2024, sausio 24). Naujausi duomenys apie diskriminaciją Lietuvoje: blogiausios nuostatos LGBTI asmenų ir romų atžvilgiu. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2178884/naujausi-duomenys-apie-diskriminacija-lietuvoje-blogiausios-nuostatos-lgbti-asmenu-ir-romu-atzvilgiu>

46 Plaktukyte, E. (2023). LGBT moksleivių apklausa ir padėties vertinimas. Lietuvos gėjų lyga, prieinama per <https://www.lgl.lt/assets/LGBT-moksleivi%C5%B3-apklausa-ir-pad%C4%97ties-vertinimas.pdf>

47 European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). LGBTIQ equality at a crossroads – Progress and challenges. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

teisės, grindžiami tarptautinėmis sutartimis, nacionaliniais teisės aktais ir strateginiais dokumentais. Tarptautinės teisės aktai, tokie kaip Jungtinių Tautų žmogaus teisių chartija, Europos žmogaus teisių konvencija ir ES pagrindinių teisių chartija įtvirtina universalius nediskriminavimo ir lygybės principus, kuriuos Lietuva yra ratifikavusi ir integravusi į savo teisės sistemą. Vis dėlto šių principų praktinis įgyvendinimas susiduria su reikšmingais iššūkiais. Lietuvos teisės aktai, tokie kaip Lygių galimybių įstatymas ir Darbo kodeksas, įtvirtina nediskriminavimo dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės principus. Vis dėlto LGBTIQ+ bendruomenė dažnai susiduria su praktinėmis kliūtimis, pavyzdžiui, nėra įtvirtintas teisinis partnerystės reguliavimas ar asmens lytinės tapatybės pripažinimo įstatymas. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai, tokie kaip L. prieš Lietuvą bei Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą, atskleidžia sisteminės problemas, susijusias su LGBTIQ+ teisių apsauga, įskaitant diskriminacinį teisėsaugos ir visuomenės požiūrį. Nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose pabrėžiama lygių galimybių svarba, tačiau LGBTIQ+ klausimai juose dažniausiai lieka marginalizuoti. Lyčių lygybės ir nediskriminavimo principai dažniau orientuoti į bendrą socialinės atskirties mažinimą, nei į konkrečias LGBTIQ+ bendruomenės problemas. Visuomenės požiūris į LGBTIQ+ asmenis taip pat išlieka nepalankus. Tyrimai rodo, kad dauguma Lietuvos gyventojų nepitaria tos pačios lyties asmenų partnerystei ar santuokai, o LGBTIQ+ jaunimas patiria diskriminaciją ir patyčias mokykloje. Be to, beveik pusė LGBTIQ+ bendruomenės narių nurodo patiriantys diskriminaciją darbe ar kitose viešojo gyvenimo srityse. Nepaisant tam tikrų pažangos ženklų, tokių kaip specializuotų sveikatos priežiūros paslaugų kūrimas translyčiams asmenims, Lietuvoje dar trūksta nuoseklios ir sistemingos LGBTIQ+ teisių apsaugos politikos, siekiant įgyvendinti tarptautinius ir nacionalinius įsipareigojimus.

Literatūros apžvalgos rezultatai

Šioje dalyje pateikiami mokslinės literatūros apžvalgos rezultatai. Apžvalga atlikta Scopus ir Google Scholar duomenų bazėse, raktiniais žodžiais lietuvių ir anglų kalbomis nurodžius tiriamą socialinę grupę „LGBT“ ir daugiau lytinių tapatybių apimančių „LGBTIQ“, ir vieną iš viešųjų paslaugų sričių: „švietimas“ (angl. education), „socialinė apsauga“ (angl. social security), „sveikatos priežiūra“ (angl. health care), „kultūra“ (angl. culture) ir „teisėsauga“ (angl. law enforcement). Išsamiau analizuoti ribotos apimties literatūros šaltiniai – mokslinių (recenzuojamų) žurnalų straipsniai, išskyrus tuos atvejus, kai analizuotuose straipsniuose identifikuoti svarbūs informacijos ar žinių šaltiniai kitokio pobūdžio publikacijose; publikacijų laikotarpio paieška neribota, tačiau analizėje labiau koncentruotasi į pastarųjų 10 metų publikacijas, tuo siekiant apžvelgti aktualiausias LGBTIQ+ grupei problemas ir jų sprendimo prieigas. Literatūros apžvalga nebuvo siekta atlikti sisteminės analizės, bet identifikuoti ankstesnių tyrimų išskirtas problemas, kurios padėtų paaiškinti šios studijos empirinių tyrimų rezultatus ir pasitarnautų kuriant empirinių tyrimų instrumentus. Toliau pateikiami pagrindiniai literatūros analizės rezultatai, sugrupuoti pagal temines viešųjų paslaugų sritis ir koncentruoti į problemas, kylančias dėl LGBTIQ+ asmenų lygių galimybių gauti jiems aktualias viešąsias paslaugas trūkumo. Pabaigoje apžvelgiamos mokslinėje literatūroje dokumentuotos savivaldybių pastangos kurti LGBTIQ+ įtraukias paslaugas.

Sveikatos priežiūra. Tarptautinės ataskaitos indikuoja, kad LGBTIQ+ asmenų sveikata yra daug blogesnė lyginant su bendra visuomenės sveikata⁴⁸. Tarp priežasčių nurodomos atviras sveikatos priežiūros specialistų atsisakymas teikti paslaugas, nepagarbus jų požiūris ir elgesys, nekokybiškos paslaugos, konfidencialumo ir privatumo trūkumas. Konkrečiau, pavyzdžiui, Mikelėnaitės ir Andrejevaitės (2020) gydytojų apklausos Lietuvoje rezultatai atskleidžia, kad gydytojai, kurie teigė, jog LGBTIQ+ asmenys nepatiria diskriminacijos ir stigmatizacijos, kurių buvo apie 40 proc., buvo netolerantiški ar mažiau tolerantiški šios grupės asmenims⁴⁹. Tas implikuoja užslėptus diskriminacinius požiūrius, kurie gali netiesiogiai trukdyti LGBTIQ+ asmenims atvirai atskleisti savo lytinio gyvenimo ypatumus, galinčius turėti įtakos lytiniu būdu plintančių infekcijų ar virusų prevencijai bei ligų diagnozavimui. Šio tyrimo dėsningumai paaiškina, kodėl gėjai ar translyčiai asmenys gali būti linkę mažiau naudotis ŽIV prevencijos paslaugomis, ŽIV ir lytiškai plintančių infekcijų ištyrimo paslaugomis, jų gydymo programomis ir pan.⁵⁰. Tam tikrais atvejais

48 Sekoni, A.O., Gale, N.K., Manga-Atangana, B., Bhadhuri, A. and Jolly, K. (2017). The effects of educational curricula and training on LGBT-specific health issues for healthcare students and professionals: A mixed-method systematic review. *Journal of the International AIDS Society*, 20, 21624. <https://doi.org/10.7448/IAS.20.1.21624>

49 Mikelėnaitė, R., Andrejevaitė, V. (2020). LGBT asmenų priežiūra pirminėje sveikatos priežiūros grandyje Lietuvoje. Anoniminis anketinis šeimos gydytojų ir LGBT bendruomenės tyrimas. *Visuomenės sveikata*, 1(88), 76-85.

50 Joint United Nations Programme on HIV/AIDS. The gap report 2014. Prieiga: https://issuu.com/unaid/docs/20140716_unaids_gap_report?utm_medium=referral&utm_source=www.unaids.org

socialiniai žymenys kai kuriose kultūrose turi įtaką didinant diskriminaciją, todėl gėjai dažnai netenka galimybės naudotis veiksmingomis ŽIV prevencijos strategijomis, pvz., priešekspozicine profilaktika (PrEP)⁵¹.

Galimybė būti autentiškam ir atskleisti savo tapatybę yra labai svarbi paslaugos kokybės suvokimo dalis LGBTIQ+ asmenims. Smith ir Turell (2017) tyrimo rezultatai indikuoja, kad šios socialinės grupės atstovams stiprų susirūpinimą kelia tai, kaip lytinės tapatybės atskleidimas paveiks jų santykius su gydytoju⁵². Ši patirtis taip pat daro įtaką sveikatos priežiūros paslaugų kokybės suvokimui (nors, galima paminėti, jog šis subkriterijus dar retai naudojamas vertinant sveikatos priežiūros institucijų paslaugų kokybę), motyvacijai reguliariai tikrintis sveikatą, konsultuotis su savo šeimos gydytoju⁵³. Pacientų atvirumą lytinės tapatybės ar seksualinės orientacijos klausimais skatinantis gydytojų požiūris turi įtakos (laiku) diagnozuojant valgymo, nemigos ar kitus psichinius sutrikimus, pasiūlant socialinės apsaugos paslaugas, pavyzdžiui, pastovios gyvenamosios vietos dėl artimųjų atstūmimo netekusiems asmenims ar vyresniems LGBTIQ+ asmenims, kenčiantiems nuo dimensijos formų⁵⁴. Pagarbaus elgesio ir empatiškos kalbos, įsigilinimo į su lyties tapatybe susijusius probleminius klausimus iš gydytojų pasigenda įvairiose kultūrose gyvenantys LGBTIQ+ asmenys. Socialinių gebėjimų bendraujant su LGBTIQ+ grupės asmenimis trūkumą pripažįsta ir sveikatos priežiūros atstovai, medicinos mokyklų administracija bei absolventai⁵⁵.

Dar vienas svarbus LGBTIQ+ grupės poreikis sveikatos priežiūros srityje yra psichologo ir / ar psichoterapeuto pagalba, kuri yra labai aktuali paauglystėje, pavyzdžiui, išgyvenant neapibrėžtumą dėl tapatybės, kvestionuojant savo jausmus bei elgesį, bijantis tėvų atstūmimo, patiriant patyčias socialinėje aplinkoje. Tyrimų rezultatai rodo, kad beveik visi

51 Brooks, R.A., Nieto, O., Rosenberg-Carlson, E. et al. (2024). Barriers and facilitators to accessing PrEP and other sexual health services among immigrant Latino men who have sex with men in Los Angeles County. *Archives of Sexual Behavior*, 53, 3673–3685 (2024). <https://doi.org/10.1007/s10508-024-02928-z>

52 Smith, S. K., Turell, S. C. (2017). Perceptions of healthcare experiences: relational and communicative competencies to improve care for LGBT people. *Journal of Social Issues*, 73 (3), 637–657.

53 Smith, L., Chesher, I., Fredriksen-Goldsen, K., et al. (2024). Investigating the lived experience of LGBT+ people with dementia and their care partners: a scoping review. *Ageing and Society*, 44(4), 843–866. doi:10.1017/S0144686X22000538

54 Keuroghlian, A.S., Ard, K.L., Makadon, H. J. (2017). Advancing health equity for lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people through sexual health education and LGBT-affirming health care environments. *Sexual Health*, 14, 119–122. <http://dx.doi.org/10.1071/SH16145>; Smith, L., Chesher, I., Fredriksen-Goldsen, K., et al. (2024). Investigating the lived experience of LGBT+ people with dementia and their care partners: a scoping review. *Ageing and Society*, 44(4), 843–866. doi:10.1017/S0144686X22000538

55 Bonvicini, K.A. (2017). LGBT healthcare disparities: What progress have we made? *Patient Education and Counseling*, 100 (12), 2357–2361. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2017.06.003>; Mikelėnaitė, R., Andrejevaitė, V. (2020). LGBT asmenų priežiūra pirminėje sveikatos priežiūros grandyje Lietuvoje. Anoniminis anketinis šeimos gydytojų ir LGBT bendruomenės tyrimas. *Visuomenės sveikata*, 1(88), 76–85; Sekoni, A.O., Gale, N.K., Manga-Atangana, B., Bhadhuri, A. and Jolly, K. (2017). The effects of educational curricula and training on LGBT-specific health issues for healthcare students and professionals: A mixed-method systematic review. *Journal of the International AIDS Society*, 20, 21624. <https://doi.org/10.7448/IAS.20.1.21624>.

šios socialinės grupės asmenys turi didesnę riziką susirgti depresija ir patirti psichologinį distresą, žalingų įpročių ir savęs žalojimo ar ir savižudybės riziką, taip pat didesnę psichologinio ir fizinio smurto riziką⁵⁶. Lietuvos visuomenėje psichologo ar psichoterapeuto konsultacijos ne tik LGBTIQ+ asmenims ar jų artimiesiems vis dar sukelia stigmą – šios pagalbos poreikio normalizavimas dar yra lėtas socialinis-kultūrinis procesas⁵⁷. Tai sudaro sisteminės kliūtis gauti profesionalią pagalbą ir LGBTIQ+ asmenims. Netgi asmeniui esant sąmoningam ir apsisprendusiam dėl savo lytinės tapatybės ar seksualinės orientacijos, išlieka sociokultūriniai barjerai kreiptis psichologo pagalbos dėl, pavyzdžiui, konfliktinių santykių su kitu tos pačios lyties asmeniu patiriamo streso ir pan.

Specifiniai poreikiai šioje viešųjų paslaugų srityje susiję su translyčiais asmenimis. Jiems reikalinga hormonų terapija ar biologinės lyties keitimo procedūros⁵⁸, kurių prieinamumas priklauso nuo nacionalinės sveikatos priežiūros politikos. Dėl savo lyties tapatybių nesuderinamumo šie asmenys išgyvena psichologinius sunkumus, kuriems be medicininės intervencijos reikalinga ir profesionali psichologo ar / ir psichoterapeuto pagalba. Tyrimų rezultatai rodo, kad sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą šiems LGBTIQ+ grupės atstovams dažnai riboja stigmatizuojantis sveikatos priežiūros sistemos darbuotojų požiūris įvairiuose sveikatos priežiūros paslaugų teikimo etapuose⁵⁹. Ši diskriminuojanti praktika daro poveikį makroekonominiams šalies rodikliams: Klawitter (2015) referuoja į Pasaulio banko tyrimą, kuriuo buvo nustatyta, jog dėl sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ribotumo LGBTIQ+ grupei Indijos ekonomika praranda apie 1 proc. BVP⁶⁰.

Siekiant spręsti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo LGBTIQ+ grupei problemas Gillani et al. (2024) siūlo taikyti sisteminės intervencijas, apimančias stigmatizacijos mažinimą, psichinės sveikatos ir paslaugų teikėjų socialinių-emocinių kompetencijų didinimą ir LGBTIQ+ bendruomenės pagalbos veiklos plėtrą⁶¹. Vienas iš gerųjų praktikų pavyzdžių – didžiausia JAV organizacija, atstovaujanti LGBTIQ+ žmonėms ir jų sąjungininkams Žmogaus teisių kampanija (angl. Human Rights Campaign – HRC), kuri siekia gerinti LGBTIQ žmonių gyvenimą, skatindama priimti LGBTIQ narius įtraukia

56 Mikelėnaitė, R., Skurkaitė, A. (2017). Pirminė sveikatos priežiūra: iššūkiai gydytojui ir lesbiečių, gėjų, biseksualių bei translyčių asmenų bendruomenei. *Visuomenės sveikata*, 2(77), 21-26; Moorhead, B., Lewis, H.K., Arnull, L. (2024). LGBT sexuality and gender minority experiences of minority stress: a comparison of models and theories. *Quality & Quantity*, 58, 3973–4001.

57 Skruibis, P. et al. (2021). Savižudybių prevencijos sistemos veiksmingumo tyrimas savivaldybėse. Vilnius. Prieiga: https://sena-sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Komisijos%20ir%20darbo%20grup%C4%97s/VSSF/2019/2019%20konkurso%20dokumentai/projekt%C5%B3%20santraukos/Savizudybiu_prevencijos_sistemos_veiksmingumo_tyrimas_VU_2019_galutine_ataskaita.pdf

58 Knoepp, L., Mirabella, O. (2022). LGBTQ Healthcare Issues. In: Conrad, K. (eds) *Clinical Approaches to Hospital Medicine*. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-95164-1_17.

59 Pinheiro, T. F., de Carvalho, P. G. C., Nolasco, G., dos Santos, L. A., de Sousa Mascena Veras, M. A. (2024). Difficulties and advances in access to and use of health services by transgender women and travestis in Brazil. *Revista Brasileira de Epidemiologia*, 27 (Supl 1) <https://doi.org/10.1590/1980-549720240007.supl.1>

60 Klawitter, M. (2015). Meta-analysis of the effects of sexual orientation on earnings. *Industrial Relations*, 54(1), 4-32. <https://doi.org/10.1111/irel.12075>

61 Gillani, B., Prince, D. M., Ray-Novak, M., Feerasta, G., Jones, D., Mintz, L. J., & Moore, S. E. (2024). Mapping the Dynamic Complexity of Sexual and Gender Minority Healthcare Disparities: A Systems Thinking Approach. *Healthcare*, 12(4), 424. <https://doi.org/10.3390/healthcare12040424>

politiką ir praktiką, įskaitant sveikatos priežiūros sritį⁶². HRC kviečia sveikatos priežiūros įstaigas užpildyti internetinę apklausą ir nusistatyti Sveikatos priežiūros lygybės rodiklį. Įstaigos taip pat gali paprašyti kvietimo prisijungti prie apklausos. Jei pakviesta dalyvauti apklausoje įstaiga neatsako, HRC darbuotojai įvertina jos interneto svetainėje paskelbtą politiką. Sveikatos priežiūros lygybės rodiklį sudaro pacientų nediskriminavimo, pacientams teikiamų paslaugų ir paramos, vienodo jų lankymo (vizitavimo), darbuotojų nediskriminavimo ir darbuotojų mokymo, darbuotojų darbo užmokesčio ir politikos, pacientų ir bendruomenės dalyvavimo kriterijai. Daugiau informacijos apie kriterijus žr. <https://www.thehrcfoundation.org/professional-resources/hei-scoring-criteria>.

Socialinės apsaugos sričiai būdingos jau prieš tai aptartos su visuomenės ir socialinės bei sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių specialistų neigiamais išankstiniais ar stereotipiniais požiūriais susijusios problemos. Visuomenės, kurių kultūroje dominuoja heteronormatyvumas, paprastai pasižymi ir į heteroseksualumą orientuota socialinės apsaugos politika⁶³.

Dažna socialinės apsaugos problema, su kuria susiduria LGBTIQ+ asmenys, yra diskriminacija darbo rinkoje⁶⁴. Kaip indikuoja Yılmaz'o ir Göçmen (2016) tyrimo Turkijoje rezultatai, LGBTIQ+ asmenys patiria apribojimus rinkdamiesi profesinę veiklą: visuomenė teigiamai vertina LGBTIQ+ asmenų pasirinkimą dirbti kūrybinėse industrijose, tačiau profesiniai pasirinkimai reikšmingai sumažėja, kai, pavyzdžiui, gėjai ar translyčiai asmenys renkasi tradiciškai vyriškais laikomus darbus ar profesijas (pvz., inžineriją, statybos pramonę) arba su švietimu susijusias profesijas⁶⁵. Flage (2020) duomenų EBPO šalyse metaanalizė parodė, kad atvirai homoseksualių kandidatų tikimybė gauti teigiamą darbdavio atsakymą yra beveik 40 proc. mažesnė nei heteroseksualių kandidatų⁶⁶. Ši tendencija labiau būdinga asmenims, dirbantiems žemos kvalifikacijos darbuose (pvz., padavėjo, kasininko, pardavėjo ir pan.) ir dažniau gėjų nei lesbiečių atžvilgiu. Tam įtaką daro darbdavių stereotipai ir išankstiniai neigiami nusistatymai. Ilgalaikis nedarbas,

62 Pierce, J. (2017). Supporting the health care needs of the LGBTQI community. *Journal of Consumer Health on the Internet*, 21(3), 297–304. <https://doi.org/10.1080/15398285.2017.1353304>

63 Yılmaz, V., Göçmen, İ. (2016). Denied citizens of Turkey: Experiences of discrimination among LGBT individuals in employment, housing and health care. *Gender, Work & Organization*, 23, 470–488. doi: 10.1111/gwao.12122; Roseneil, S., Crowhurst, I., Hellesund, T., Santos, A.C., Stoilova, M. (2020). The tenacity of the couple-norm: Intimate citizenship regimes in a changing Europe. London: UCL Press. <https://doi.org/10.14324/111.9781787358898>. Prieiga: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10113263/>; Roseneil, S., Stoilova, M. (2011). Heteronormativity, intimate citizenship and the regulation of same-sex sexualities in Bulgaria. In Kulpa, R. and Mizielinska, J. (eds) *De-centring Western sexualities: Central and Eastern European perspectives*. London: Ashgate, pp. 167–90.

64 Fric, K. (2017). Access to the labour market for gays and lesbians: Research review. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 29(4), 319–361. <https://doi.org/10.1080/10538720.2017.1365671>

65 Yılmaz, V., Göçmen, İ. (2016). Denied citizens of Turkey: Experiences of discrimination among LGBT individuals in employment, housing and health care. *Gender, Work & Organization*, 23, 470–488. doi: 10.1111/gwao.12122.

66 Flage, A. (2020). Discrimination against gays and lesbians in hiring decisions: A metaAnalysis. *International Journal of Manpower*, 41(6), 671–691.

nereguliarus arba nelegalus darbas (taip pat sekso pramonėje siekiant užsidirbti⁶⁷) daro neigiamą poveikį LGBTIQ+ asmenų pensijoms ar kitoms socialinėms išmokoms. Šios grupės asmenys, palyginti su kitais visuomenės nariais, dažniau patiria skurdą⁶⁸. Klawitter (2015) makroekonominių rodiklių analizė, atlikta kontroliuojant lytinę tapatybę ir seksualinę orientaciją parodė, kad ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse (i) gėjai bei biseksualūs vyrai ir (ii) lesbietės uždirba, atitinkamai 11 ar 9 proc. mažiau nei heteroseksualūs vyrai ir moterys⁶⁹.

Senstantys ar su negalia LGBTIQ+ asmenys susiduria su didesniu socialinių paslaugų poreikiu, taip pat ir dėl įsisenėjusių ligų, atskirties ar / ir vienišumo, kuris lemia gyvenimo kokybės suvokimą vyresniame amžiuje⁷⁰. Be to, vyresni LGBTIQ+ asmenys, kuriems reikalinga priežiūra, paprastai susiduria su apribojimais reiškiant poreikius dėl lytinei tapatybei (ne biologinei lyčiai) pritaikytos aplinkos⁷¹, diskriminacija iš nakvynės namų personalo ir kitų gyventojų⁷². Kaip teigia Westwood (2017), šių poreikių reiškimą nutildo kolektyvinis homogenizuojantis diskursas, kurį formuoja tiek tyrėjai, tiek visuomenės veikėjai ir teisių gynėjai⁷³.

Jauni LGBTIQ+ asmenys dėl tėvų atstūmimo, neturėdami nuolatinių pajamų šaltinio, profesijos ar kvalifikacijos dažniau tampa benamiais nei kiti jauni asmenys⁷⁴. Be to, LGBTIQ+ asmenys taip pat susiduria su sunkumais siekdami įsigyti ar išsinuomoti būstą, nustatyta, kad jie taip pat rečiau kreipiasi socialinio būsto. Pavyzdžiui, atlikęs 6 490 unikalių nekilnojamojo turto savininkų 94 JAV miestuose atsitiktinės atrankos būdu parinktų porų elektroninio susirašinėjimo testo rezultatų analizę, Schwegman'as (2018)

67 Yılmaz, V., Göçmen, İ. (2016). Denied citizens of Turkey: Experiences of discrimination among LGBT individuals in employment, housing and health care. *Gender, Work & Organization*, 23, 470–488. doi: 10.1111/gwao.12122; Kattari, S.K., Begun, S. (2017). On the margins of marginalized: Transgender homelessness and survival sex. *Affilia*, 32(1), 92–103. <https://doi.org/10.1177/0886109916651904>

68 Badgett, M.V.L. (2018). Left out? Lesbian, gay, and bisexual poverty in the U.S. *Population Research and Policy Review*, 37, 667–702. <https://doi.org/10.1007/s11113-018-9457-5>; Wilson, B. D.M., Bouton, L. J.A., Badgett, L. M.V., Moriah, M. L. (2023). LGBT poverty in the United States: Trends at the onset of COVID-19. Williams Institute, University of California, Los Angeles School of Law. Prieiga: <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/LGBT-Poverty-COVID-Feb-2023.pdf>

69 Klawitter, M. (2015). Meta-analysis of the effects of sexual orientation on earnings. *Industrial Relations*, 54(1), 4–32. <https://doi.org/10.1111/irel.12075>

70 Savage, B., Barringer, M. N. (2021). The (minority) stress of hiding: the effects of LGBT identities and social support on aging adults' concern about housing. *Sociological Spectrum*, 41(6), 478–498. <https://doi.org/10.1080/02732173.2021.2010627>

71 Savage, B., Barringer, M. N. (2021). The (minority) stress of hiding: the effects of LGBT identities and social support on aging adults' concern about housing. *Sociological Spectrum*, 41(6), 478–498. <https://doi.org/10.1080/02732173.2021.2010627>; Westwood, S. (2017). Religion, sexuality, and (in) equality in the lives of older lesbian, gay, and bisexual people in the United Kingdom. *Journal of Religion, Spirituality & Aging*, 29(1), 47–69.

72 Romero, A. P., Goldberg, S.K., Vasquez, L.A. (2020). LGBT people and housing affordability, discrimination, and homelessness. Williams Institute, University of California, Los Angeles School of Law. Prieiga: <https://escholarship.org/content/qt509184bz/qt509184bz.pdf>.

73 Westwood, S. (2017). Religion, sexuality, and (in) equality in the lives of older lesbian, gay, and bisexual people in the United Kingdom. *Journal of Religion, Spirituality & Aging*, 29(1), 47–69.

74 Romero, A. P., Goldberg, S.K., Vasquez, L.A. (2020). LGBT people and housing affordability, discrimination, and homelessness. Williams Institute, University of California, Los Angeles School of Law. Prieiga: <https://escholarship.org/content/qt509184bz/qt509184bz.pdf>.

nustatė, kad vyrų, ypač ne baltosios rasės poros, rečiau sulaukia atsakymo į užklausas apie nuomojamus būstus. Paminėtina, kad tos pačios lyties juodaodžių vyrų poros patiria subtilesnes diskriminacijos formas nei heteroseksualios juodaodžių poros⁷⁵.

Šalyse, kuriose neįteisintas partnerystės institutas, LGBTIQ+ asmenys susiduria su apribojimais, pavyzdžiui, gaudami informaciją apie artimą asmenį, neturi teisės gauti socialinės pašalpos mirus ar susirgus kitam asmeniui⁷⁶.

Atsižvelgiant į tai, būtina paminėti, kad socioekonominę šalies gyventojų būklę stebintys tyrėjai kritikuoja nacionalinių duomenų rinkimo metodus dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės kintamojo trūkumo. Tai implikuoja poreikį atkreipti dėmesį į sociodemografinių savybių kintamuosius vykdant tyrimus visuose viešojo valdymo srityse. Tose šalyse, kur socialinės ir ekonominės pagalbos priemonės buvo tikslingai nukreiptos į konkrečių socialinių grupių padėties pagerinimą, jų skurdo lygis reikšmingai sumažėjo (pvz., JAV po 2021 m. prezidento J. Bideno pasirašytų politinių sprendimų⁷⁷). Intervencijos bifobijai, transfobijai, ksenofobijai ir homofobijai visuomenėje mažinti taip pat svarbios siekiant didesnės teisinių priemonių nacionaliniu lygmeniu naudos⁷⁸. JAV atlikto interviu su socialinės apsaugos paslaugas iš namų pabėgusiems ar benamiam jaunimui teikiančiais darbuotojais rezultatai atskleidžia, kad šioje srityje trūksta individualių būstų, kurie suteiktų daugiau socialinio saugumo asmenims, kuriems susitaikymas su šeima neįmanomas⁷⁹. Be to, institucijų lygmeniu veiksmingomis priemonėmis, padrąsinant LGBTIQ+ asmenis atsiskleisti, laikomi LGBTIQ+ grupei svarbūs simboliai, pavyzdžiui, vaivorykštės (Pride) vėliava, skelbimų lentos su atvirumą ir draugiškumą LGBTIQ+ grupei patvirtinančiomis citatomis ir žinutėmis (Maccio, Ferguson, 2016).

Švietimo ir kultūros paslaugų srityse, kurios viena kitą papildo siekdamos tos pačios viešojo sektoriaus vertės, mokslinių tyrimų rezultatais akcentuojamos diskriminacijos,

75 Schwegman, D. (2018). Rental market discrimination against same-sex couples: Evidence from a pairwise-matched email correspondence test. *Housing Policy Debate*, 29(2), 250–272. <https://doi.org/10.1080/10511482.2018.1512005>.

76 Yilmaz, V., Göçmen, İ. (2016). Denied citizens of Turkey: Experiences of discrimination among LGBT individuals in employment, housing and health care. *Gender, Work & Organization*, 23, 470–488. doi: 10.1111/gwao.12122.

77 Wilson, B. D.M., Bouton, L. J.A., Badgett, L. M.V., Moriah, M. L. (2023). LGBT poverty in the United States: Trends at the onset of COVID-19. Williams Institute, University of California, Los Angeles School of Law. Prieiga: <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/LGBT-Poverty-COVID-Feb-2023.pdf>; Zane, A. (2022). For LGBTQ people, recent anti-discrimination advances could lessen barriers to economic inclusion. Center on Budget and Policy Priorities. Prieiga: <https://www.cbpp.org/sites/default/files/6-29-22pov.pdf>

78 Gould, W.A., Kinitz, D.J., Shahidi, F.V. et al. (2024). Improving LGBT labor market outcomes through laws, workplace policies, and support programs: A scoping review. *Sexual Research and Social Policy*. <https://doi.org/10.1007/s13178-023-00918-9>

79 Maccio, E. M., Ferguson, K. M. (2016). Services to LGBTQ runaway and homeless youth: Gaps and recommendations. *Children and Youth Services Review*, 63, 47–57.

seksualinio priekabiavimo ir patyčių LGBTIQ+ jaunimo atžvilgiu problemos⁸⁰. Bryan (2019) analizuodama patyčių prevenciją mokyklose pabrėžia, jog pastangos spręsti individualius smurto ir patyčių proveržius neduoda norimos naudos, nes dažniausiai mokyklos, kaip institucijos, siekia įtvirtinti heteronormatyviškumą ir generuoja prielaidas patyčioms⁸¹. Šios patirtys daro įtaką psichinei LGBTIQ+ asmenų sveikatai, akademiniams pasiekimams, kompetencijoms ir įsidarbinimo galimybėms⁸². Tai aiškinama Meyerio (2003) mažumų streso teorijoje, kurioje teigiama, kad egzistuoja keturi susiję mažumų streso procesai, kurie daro teigiamą įtaką seksualinės mažumos statusui ir LGBTIQ+ grupės gerovei: išankstinis nusistatymas, stigma (atstūmimo ir diskriminacijos lūkesčiai), slėpimas ir internalizuota homofobija⁸³. Daugelis LGBTIQ+ asmenų slepia savo seksualinę orientaciją ir / ar lytinę asmenybę, kad išvengtų viktimizacijos⁸⁴ įvairių socialinių situacijų metu bei institucijose, švietimo įstaigose, kurios yra vieni iš ankstyvosios (profesinės) socializacijos kontekstų. Vadinamasis lėtinis budrumas ir tapatybės slėpimas, kaip įveikos strategijos, gali tapti stresoriais⁸⁵. Jie sąlygoja neigiamą ar žemą savivertę bei vidinius konfliktus⁸⁶. Prie atskirties ir psichologinės sveikatos pablogėjimo prielaidų priskiriamos ir neutralią lytinę tapatybę, ypač tiksluosiuose moksluose, idealizuojančios praktikos bei požiūriai aukštojo mokslo įstaigose⁸⁷.

80 Aragon, S. R., Poteat, V. P., Espelage, D. L., Koenig, B. W. (2014). The influence of peer victimization on educational outcomes for LGBTQ and non-LGBTQ high school students. *Journal of LGBT Youth*, 11(1), 1-19. DOI: 10.1080/19361653.2014.840761; Bryan, A. (2019). A sociological critique of youth strategies and educational policies that address LGBTQ youth issues. *International Journal of Bullying Prevention*, 1, 255–268. <https://doi.org/10.1007/s42380-019-00047-1>; Klawitter, M. (2015). Meta-analysis of the effects of sexual orientation on earnings. *Industrial Relations*, 54(1), 4-32. <https://doi.org/10.1111/irel.12075>; MacCarthy S., Saunders C. L., Elliott M. N. (2022). Sexual minority adults in England have greater odds of chronic mental health problems: Variation by sexual orientation, age, ethnicity, and socioeconomic status. *LGBT Health*, 9(1), 54–62. <https://doi.org/10.1089/lgbt.2021.0011>

81 Bryan, A. (2019). A sociological critique of youth strategies and educational policies that address LGBTQ youth issues. *International Journal of Bullying Prevention*, 1, 255–268. <https://doi.org/10.1007/s42380-019-00047-1>

82 MacCarthy S., Saunders C. L., Elliott M. N. (2022). Sexual minority adults in England have greater odds of chronic mental health problems: Variation by sexual orientation, age, ethnicity, and socioeconomic status. *LGBT Health*, 9(1), 54–62. <https://doi.org/10.1089/lgbt.2021.0011>

83 Meyer I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674–697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>.

84 Ellis S. J. (2009). Diversity and inclusivity at university: A survey of the experiences of lesbian, gay, bisexual and trans (LGBT) students in the UK. *Higher Education*, 57(6), 723–739. <https://doi.org/10.1007/s10734-008-9172-y>

85 Hatzenbuehler M. L., Pachankis J. E. (2016). Stigma and minority stress as social determinants of health among lesbian, gay, bisexual, and transgender youth: Research evidence and clinical implications. *Pediatric Clinics*, 63(6), 985–997. <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2016.07.003>

86 Meyer I., Dean L. (1998). Internalized homophobia, intimacy, and sexual behavior among gay and bisexual men. In Herek G. (Ed.), *Stigma and sexual orientation: Understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals*. Sage, p. 172–175.

87 Gutzwa, J.A., Barthelemy, R.S., Amaral, C., Swirtz, M., Traxler, A., Henderson, C. (2024). How women and lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer physics doctoral students navigate graduate education: The roles of professional environments and social networks. *Physical Review Physics Education Research*, 20 (2), 020115. <https://doi.org/10.1103/PhysRevPhysEducRes.20.020115>; cf. Cech E. A., Rothwell, W. R. (2018). LGBTQ Inequality in engineering education. *Journal of Engineering Education*, 107 (4), 583–610. DOI:10.1002/jee.20239

Todėl švietimo ir kultūros įstaigose svarbu formuoti mokinių ir mokytojų tinkamą požiūrį į lytinę tapatybę ir seksualinę orientaciją, padėti jaunuolius ir jaunuoles kreiptis profesionalios pagalbos. Maccio ir Ferguson (2016) tyrimo rezultatai indikuoja, kad šios grupės asmenims labai svarbu teikti emocinę pagalbą, o dirbant su benamiais ar iš namų pabėgusiais /-iomis jaunuoliais /-ėmis – pasiūlyti jų poreikiams adaptuotas sugrįžimo į vidurines mokyklas arba parengiamąsias aukštojo mokslo studijoms programas, kurios atsižvelgtų į šios grupės asmenų finansines galimybes ir psichologinę sveikatą⁸⁸. Tokiems asmenims siekiant aukštojo mokslo studijų svarbu žinoti ar aukštoji mokykla gali pasiūlyti bendrąjį ir / ar valgyklos paslaugas ne tik studijų metu. Taip pat labai svarbus studentų miestelio saugumas ir administracijos kategoriškas bet kokios smurto ar patyčių formos netoleravimas. Siekiant patyčių LGBTIQ+ grupės atžvilgiu prevencijos, nuo 2009 m. Kanadoje ši grupė buvo įtraukta į periodiškai vykdomas mokinių apklausas apie psichologinį klimatą mokyklose, kurių rezultatai indikavo apie įvairias transforbijos ir homofobijos formas bei normalizuotas patyčias. Dėl to buvo inicijuotos įvairios programos mokytojams, kuriomis buvo siekiama padidinti jų sąmoningumą LGBTIQ+ asmenų poreikių atžvilgiu, kultūrinę bei socialinę kompetenciją bendraujant su įvairiais mokiniais⁸⁹. Taip pat buvo vykdoma ir nacionalinė apklausa „Kiekvienas mokytojas“ (angl. every teacher), kurios metu buvo identifikuojami neatitikimai tarp mokytojų įsitikinimų, suvokimo ir elgesio. Jos rezultatai atskleidė poreikį toliau tobulinti mokytojų požiūrį LGBTIQ asmenų poreikių klausimais ir ugdyti jų gebėjimą kalbėti lytinio švietimo, LGBTIQ aktualiais klausimais su įvairaus amžiaus mokiniais, kvestionuoti homofobinius ar transfobinius požiūrius. Pavyzdžiui, nors mokytojai sutinka, kad LGBTIQ asmenų teisės yra žmogaus teisės, 1 iš 6 išreiškė neutralų arba neigiamą vertinimą apie LGBTIQ temų įtraukimą į ugdymo programas. Kita vertus, nors dauguma pritaria šioms programoms, kur kas mažesnė dalis jaučiasi patogiai kalbėdami šiomis temomis, o dar mažiau mokytojų tą daro. Šis požiūris gali būti susijęs su neigiamomis tėvų reakcijomis nepagrįstai baiminantis, kad tokio pobūdžio ugdymas paveiks jų vaikų lytinę tapatybę ar seksualinę orientaciją⁹⁰. Tokį požiūrį paaiškina visuomenės kultūra, kurioje socializavęsi mokytojai gali reikšti, pavyzdžiui, religinių vertybių suponuotą pasaulėžiūrą.

Paminėtina, kad kultūros įstaigos taip pat gali reikšmingai prisidėti kurdamos įvairias programas, kuriomis būtų siekiama pakeisti visuomenės požiūrį į LGBTIQ+ asmenis, mažinti šios grupės stigmą ir stigmatizaciją, didinti jos atžvilgiu tolerancijos lygį visuomenėje. Pavyzdžiui, sėkmingų ir visuomenėje aktyvių LGBTIQ+ asmenų aptarimas įvairiose švietimo bei kultūros programose, lygiateiškumo problemų svarstymas diskusijų metu, LGBTIQ+ simbolių bei atributikos naudojimas įstaigų erdvėse gali paskatinti LGBTIQ+ asmenis atsiskleisti, ieškoti profesionalų bei bendruomenės narių pagalbos bendruomenėje,

88 Maccio, E. M., Ferguson, K. M. (2016). Services to LGBTQ runaway and homeless youth: Gaps and recommendations. *Children and Youth Services Review*, 63, 47-57.

89 Taylor, C. G., Meyer, E.J., Peter, T., Ristock, J., Short, D., Campbell, C.(2016) Gaps between beliefs, perceptions, and practices: The Every Teacher Project on LGBTQ-inclusive education in Canadian schools, *Journal of LGBT Youth*, 13, 1-2, 112-140. DOI: 10.1080/19361653.2015.1087929

90 Cf. Gegenfurtner, A., Gebhardt, M. (2017). Sexuality education including lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) issues in schools. *Educational Research Review*, 22, 215-222.

įsitraukti į mentorystės programas. Kultūros įstaigose, pavyzdžiui, bibliotekose galima būtų pasiūlyti neformalaus švietimo programų ne tik LGBTIQ+ asmenims, bet ir jų tėvams, kurie taip pat susiduria su konfliktinėmis, stresinėmis situacijomis dėl savo vaikų ugdymo proceso bei saugios socializacijos švietimo įstaigose⁹¹.

Teisėsaugos srityje mokslinių tyrimų rezultatai atkreipia dėmesį į dvi temines sritis, kuriose LGBTIQ+ asmenys turi specifinių poreikių: viešasis saugumas, įskaitant apsaugą nuo neapykantos nusikaltimų, ir teisėsaugos darbuotojų pagarbus elgesys bei supratimas apie LGBTIQ+ teises bei poreikius⁹².

Remiantis mokslinės literatūros apžvalgos rezultatais, paminėti tyrimai apie LGBTIQ+ asmenų patiriamą seksualinį smurtą artimoje aplinkoje, jų motyvaciją kreiptis pagalbos į teisėsaugą ir teisėsaugos sistemos atstovų elgesys tiriant šiuos nusikaltimus. Simpson ir Helfrich tyrimas (2005) identifikavo daug paslaugų prieinamumo kliūčių ir galimybių atliepti LGBTIQ+ asmenų poreikius: sisteminės kliūtis (baudžiamosios / teisminės sistemos įstatymai ir politika), socialinės ir kultūrinės nuostatos, institucinės kliūtis (atvejų priskyrimas pasirengimo LGBTIQ+ srityje neturintiems, homofobiškus požiūrius reiškiantiems darbuotojams, heteroseksualios kalbos vartojimas) ir individualias kliūtis (konkrečių policijos ir (arba) teismo pareigūnų elgesys su lesbietėmis)⁹³. Dario et al. (2019) LGBT asmenų percepcijų apie policijos pareigūnų procedūrinio teisingumo įtaką policijos legitimumui JAV tyrimas atskleidžia, kad lesbiečių, biseksualių ir translyčių moterų požiūris į policijos legitimumą statistiškai reikšmingai skiriasi nuo cislyčių asmenų ir gėjų požiūrio. Tai implikuoja apie jų patiriamą seksizmą ir homofobiją, o tai dar labiau didina patiriamą stresą⁹⁴. Goodman'as et al. (2022), remdamiesi kitų autorių tyrimais taip pat teigia, kad LGBTIQ+ asmenys, patyrę seksualinį smurtą artimoje aplinkoje, rečiau nei kitų socialinių grupių atstovai kreipiasi į teisėsaugos pareigūnus⁹⁵.

Gerosiomis praktikomis laikytini JAV policijos pareigūnų taktikos mokymai, kuriuose aiškinama kaip pritaikyti bendrąsias policijos procedūras atliepiant LGBTIQ+ grupės poreikius⁹⁶. LGBTIQ+ poreikius pripažįstančios taktikos apima emocinį palaikymą, aukos nuraminimą ir tyrimo dėl nusikaltimo tęsimą, veiksmingą ar efektyvų situacijos

91 Leland, A. (2019). The experiences of LGBT parents and caregivers with their children's schooling: A critical review of the literature. *Planning and Changing*, 48 (3/4), 129-149.

92 Dwyer, A. (2019). Queering policing: what is best practice with LGBTQ communities? *Current Issues in Criminal Justice*, 31(3), 396-411; Russell, E. K. (2019). Ambivalent investments: lessons from LGBTIQ efforts to reform policing. *Current Issues in Criminal Justice*, 31(3), 378-395.

93 Simpson, E. K., Helfrich, C. A. (2005). Lesbian survivors of intimate partner violence. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 18(2), 39-59. DOI: 10.1300/J041v18n02_03

94 Dario, L. M., Fradella, H. F., Verhagen, M., Parry, M. M. (2019). Assessing LGBT people's perceptions of police legitimacy. *Journal of Homosexuality*, 67(7), 885-915. <https://doi.org/10.1080/00918369.2018.1560127>

95 Goodman, J.A., Israel, T., Avellar, T.R. et al. (2022). Sexual and gender minorities' positive and negative experiences with law enforcement. *Journal of Police and Criminal Psychology*, <https://doi.org/10.1007/s11896-022-09496-9>

96 Israel, T., Harkness, A., Avellar, T.R. et al. (2016). LGBTQ-affirming policing: Tactics generated by law enforcement personnel. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 31, 173-181. <https://doi.org/10.1007/s11896-015-9169-2>

sprendimą. Pripažįstama, kad kai kurios tipinės policijos pareigūnų praktikos LGBTIQ+ asmenų gali būti suprantamos kaip įžeidžios jų lytinės tapatybės atžvilgiu. Pavyzdžiui, policijos pareigūnams normalu įtarti, kad vairuotojo pažymėjimas gali būti suklastotas esant fotografijos ir realaus vaizdo neatitikimui; toks įtarimas gali būti įžeidus translyčiam asmeniui. Paprastai policininkai nesikiša į pokalbius viešoje erdvėje, kuriuose vartojami necenzūriniai žodžiai ar įžeidi kalba, tačiau įsikišimas girdint įžeidžią kalbą viešoje vietoje LGBTIQ+ grupės atstovų suvokiama kaip pagalba ir įtrauki policijos praktika. Todėl policijos pareigūnai turėtų būti sąmoningi ir atidūs atsiradus nenumatytiems atvejams.

Apibendrinant literatūros apžvalgos rezultatus galima teigti, kad patiriama diskriminacija visose viešųjų paslaugų srityse sudėtingėja veikiant socialinių kategorijų sąveikai, papildant lytinę tapatybę ar seksualinę orientaciją kitomis dažnai diskriminavimo pagrindu tampančiomis socialinėmis kategorijomis – asmens rase, religija, socioekonominiu statusu ar gyvenamąja vietoje⁹⁷.

Gerosios praktikos savivaldos lygmeniu skatinamos per „Vaivorykštės miestų“ tinklą (<https://www.rainbowcities.com/the-rainbow-cities/>), kuris kasmetiniuose leidiniuose pateikia po tris geriausias savo praktikas. Praktikų pavyzdžiai apima įvairias viešųjų paslaugų miestuose sritis: programėlę pranešti policijai apie patirtą ir stebėtą agresiją dėl lytinės tapatybės, sveikatos priežiūros darbuotojų parengimas teikti paslaugas translyčiams asmenims, mokymai policijos pareigūnams, įskaitant LGBTIQ+ temas, švietimo programos LGBTIQ+ vyresnių klasių moksleiviams apie lytinę tapatybę, psichinę gerovę ir kt. Kita vertus, ES lygmeniu galima atrasti diskriminuojančių savivaldos praktikų. Tarp paradoksalių atvejų žmogaus teisių užtikrinimo viešose ES valstybių erdvėse paminėtina Lenkijos savivaldos praktika, sukūrusi diskriminuojančias „laisvas nuo LGBTQ zonas“⁹⁸. Vis dėlto ES pagrasinus sustabdyti finansavimą, daugelis savivaldybių šios programos atsisakė.

Savivaldose daugiau sąmoningų pastangų dedama užtikrinant lygias LGBTIQ+ asmenų teises. Daugelis didmiesčių savivaldybių JAV turi LGBTIQ+ politikas ir praktikas, jos viešai skelbiamos savivaldybių svetainėse⁹⁹. Tuo siekiama pagerinti šios socialinės grupės gyvenimo kokybę ir pasitenkinimą viešosiomis paslaugomis. Ispanijoje net mažose savivaldybėse imta tikslingai skirti finansines lėšas siekiant įgyvendinti lygių galimybių politiką ir organizuojant LGBTIQ+ bendruomenės moderuojamas diskusijas, integruojant seksualinės orientacijos įvairovės temas į sveikatos priežiūros ir švietimo institucijų programas, skiriant šiai grupei dėmesį kultūros renginiuose¹⁰⁰.

97 Bonvicini, K.A. (2017). LGBT healthcare disparities: What progress have we made? *Patient Education and Counseling*, 100 (12), 2357-2361. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2017.06.003>; Naveed, N. M., Souradet, S., Janice, L., Robert, L. (2024). Barriers to sexual health care for sexually diverse Muslim men: a scoping review. *Sexual Health*, 21, SH24022.

98 Stenberg, M., O'Dwyer, C. (2023). When do local governments discriminate? Lessons from the spread of "LGBT Free Zones" in Poland. doi: 10.31235/osf.io/8e7wh

99 Elias, N.M. (2020). LGBTQ+ civil rights: Local government efforts in a volatile era. *Public Administration Review*, 80, 1075-1086. <https://doi.org/10.1111/puar.13188>

100 Langarita, J. A., Grau, J. M., Albertín, P. (2023). Local government policies on sexual and gender diversity in Spain. Experiences from Alt Empordà. *Local Government Studies*, 49(3), 451-470. DOI: 10.1080/03003930.2021.1932480

Metodologinės pastabos

Empirinis tyrimas atliktas taikant trianguliacijos prieigą, derinant kelis duomenų šaltinius, metodus ir analitinę tyrėjų perspektyvą. Trianguliacija yra labai svarbi metodologinė tyrimų strategija, padedanti padidinti rezultatų patikimumą, pagrįstumą ir objektyvumą. Pagrindinis trianguliacijos principas – įvairių metodų, duomenų šaltinių, tyrėjų perspektyvų ar teorinių prieigų taikymas tam pačiam reiškiniui tirti. Šis daugialypiškumas sumažina klaidų ir šališkumo riziką ir užtikrina patikimesnes ir tikslesnes išvadas¹⁰¹. Derinant įvairius duomenų šaltinius ir analizės metodus, didėja tyrimo rezultatų patikimumas ir sumažinamas galimas tyrėjų šališkumas. Analitinę tyrėjų perspektyvų trianguliacija pagilina rezultatų interpretaciją ir sustiprina argumentų pagrįstumą. Ji ypač vertinga tiriant sudėtingus socialinius, politinius ar ekonominius reiškinius, kur vieno metodo taikymas gali suteikti ribotą įžvalgą. Taigi, skirtingos perspektyvos per trianguliaciją skatina išsamų tiriamų reiškinių supratimą¹⁰² – to ir buvo siekiama šia studija.

Šioje studijoje duomenų trianguliacija apėmė informacijos rinkimą iš kelių šaltinių; metodologinė trianguliacija buvo naudojama derinant kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus, taip palengvinant holistinį tiriamojo reiškinio supratimą; duomenų analizės ir interpretavimo trianguliacija buvo naudota siekiant rezultatų analitinio apibendrinimo ir išvadų įtikinamumo bei patikimumo¹⁰³. Studijoje atlikti keturi empiriniai tyrimai, papildantys žinias apie LGBTIQ+ grupės poreikius Lietuvos savivaldybėse sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos, švietimo, kultūros ir teisėsaugos srityse. Tyrimuose buvo taikomas mišrus metodologinis požiūris, integruojant kiekybinių ir kokybinių tyrimų metodus, siekiant užtikrinti išsamią ir daugiasluoksnią analitinę prieigą. Duomenų rinkimo procese, kai informacija buvo gaunama tiesiogiai iš respondentų, tyrėjai griežtai laikėsi tyrimų etikos principų, įskaitant dalyvių anonimiškumo užtikrinimą. Toliau pateikiamos metodologinės pastabos, skirtos kiekvienam iš atliktų empirinių tyrimų.

Dokumentų analizė. Šio tyrimo tikslas – analizuoti savivaldybių internetinėse svetainėse viešai prieinamus strateginius dokumentus, įskaitant: (i) strateginės plėtros planus ir (ii) strateginės veiklos planus ir nustatyti, kaip LGBTIQ+ grupės lygias galimybes numato užtikrinti savivaldybės. Tyrimui buvo taikyta kiekybinė ir kokybinė turinio analizė, naudojant programinę įrangą MAXQDA. Kodavimo procese naudoti du metodai, kuriais buvo siekiama sistemingai struktūrizuoti ir analizuoti dokumentų turinį. Pirmuoju metodu buvo identifikuotos pagrindinės strateginių plėtros planų kategorijos: efekto vertinimo

101 Denzin, N. K. (2009). *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. Routledge

102 Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research & Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice*. Sage Publications.

103 Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2017). *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (3rd ed.). Sage Publications.

kriterijai (vizijos rodikliai), tikslai, uždaviniai, priemonės, prioritetai, prioritetų rezultatų vertinimo kriterijai, SSGG analizė, vizija, misija ir situacijos analizė. Šios kategorijos buvo nustatytos atsižvelgiant į strateginiams dokumentams būdingą struktūrą ir logiką. Šis struktūravimas leido identifikuoti dokumentų dalis, kuriose nustatomos ieškomos kategorijos, tokios kaip „lytinė orientacija“ ir „lyčių lygybė“ ir „diskriminacija“ Kiekvienai iš šių kategorijų buvo priskirti specifiniai raktažodžiai (žr. 2 lentelę), palengvinantys jų paiešką ir identifikavimą. Naudojant programinę įrangą, buvo identifiкуotos planų dalys ir skyriai, kuriuose aptinkami raktažodžiai. Šie skyriai tapo pirminiais analizės vienetais, o sakiniai ir paragrafai – antriniais vienetais. Tokia analizė leido nuodugniau suprasti kaip strateginiuose dokumentuose integruojami lygybės ir nediskriminavimo principai, kokiomis priemonėmis siekiama šių principų įgyvendinimo. Remiantis šios analizės rezultatais buvo parengti klausimynai tolesniems empiriniams tyrimams. Šių tyrimų tikslas – tobulinti supratimą apie nacionalinio lygmens institucijų formuluojamas prielaidas, kurios lemia lygių galimybių ir nediskriminavimo principų taikymą savivaldybių institucijų praktikoje. Be to, parengti klausimynai išsiaiškinti konkrečias priemones, taikomas savivaldybėse viešojo administravimo srityse bei galimas jų įgyvendinimo kliūtis.

2 lentelė. Kodavimo kategorijos ir joms priskirti raktažodžiai.

Kategorijos / kodai	Raktažodžiai
Lytinė orientacija	homoseksual*, lytin* orientacij*, seksualum*, lytin* tapatyb*, homoseksualum*, lytiškum*, LGBT, LGBTIQ, gėj*, lesbiet*, biseksual*, transeksual*, translyt*
Lygios galimybės	lyt*, lyč*, lyčių lygyb*, seksualin* prievart*, seksualin*, smurt*, lyg* galimyb*, diskriminacij*, įtraukt*, nelygyb*
Diskriminacija	diskriminacij*, tolerancij*, marginalizacij*, socialinė atskirt*, stigmatizacij*

Nacionalinių institucijų apklausa ir ekspertiniai interviu. Siekdami išsiaiškinti informaciją apie nacionalinio lygmens institucijų suponuotas prielaidas taikyti lygių galimybių ir nediskriminavimo principus savivaldybių institucijų praktikoje, KTU tyrėjai susisiekė su LR sveikatos apsaugos, LR socialinės apsaugos ir darbo, LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijomis ir Policijos departamentu su prašymu dalyvauti tyrime teikiant tikslią informaciją ir klausdami, koks informacijos teikimo metodas būtų patogiausias institucijų atstovams. Pokalbio rezultatų pagrindu tyrėjai išsiuntė literatūros analizės ir savivaldybių strateginių dokumentų analizės rezultatų pagrindu sukurtus struktūruotus klausimynus (žr. 1 priedą) LR sveikatos apsaugos ir LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijoms ir Policijos departamentui (n=3). Raštai išsiųsti 2024 m. liepos 15 d., atsakymai gauti: 2024 m. rugpjūčio 8 d. (Policijos departamentas), 2024 m. rugsėjo 4 d. (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija), 2024 m. rugsėjo 10 d. (Sveikatos apsaugos ministerija). Ekspertiniai interviu naudojant pusiau struktūruotą klausimyną (žr. 2 priedą) buvo atlikti su LR sveikatos apsaugos ir LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijų atstovais (n=2). Interviu buvo atlikti nuotoliu, naudojantis programa Microsoft Teams. Interviu buvo įrašyti, vėliau transkribuoti ir sunaikinti. Šiais metodais surinkti duomenys buvo analizuoti rankiniu būdu, taikant kokybinę turinio analizę.

Savivaldybių apklausa. Siekiant nustatyti savivaldybėse taikomas konkrečias priemones LGBTIQ+ lygioms galimybėms užtikrinti tiriamose viešojo administravimo srityse, buvo atlikta reprezentatyvi savivaldybių apklausa raštu naudojant struktūruotą klausimyną (žr. 3 priedą). KTU tyrėjų parengtas originalus klausimynas buvo išsiųstas visoms 60 savivaldybių 2024 m. liepos 15 d. Lydinčiuose raštuose buvo prašoma pateikti atsakymus per 22 d. d. Praėjus šiam laikotarpiui tyrėjai buvo gavę 25 atsakymus. Siekdami padidinti apklausos grįžtamumo rodiklį, tyrėjai susisieikė su projekto partneriais – Seimo kontrolierių įstaigos vadove dr. Erika Leonaite ir l. e. lygių galimybių kontrolierės pareigas Seimo kontroliere dr. Jolita Miliuviene, prašydami pagalbos primenant savivaldybių administracijai teisę gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo prievolę teikti informaciją pareiškėjams, pagal kurią institucijos ir valstybės valdomi subjektai privalo teikti pareiškėjams duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis vadovaudamiesi, be kita ko, įstatyme įtvirtintais duomenų išsamumo, tikslumo, prieinamumo principais. Kontrolierėms parengus bendrą raštą ir jį išsiuntus savivaldybėms, iki 2024 m. rugsėjo 15 d. buvo gauti analizei tinkami atsakymai iš 58 savivaldybių. Duomenys analizuoti rankiniu būdu, kokybinės turinio analizės vienetu laikant tyrimo fokuse esančias viešojo sektoriaus administravimo sritis. Analizuoti prasminiai vienetai, susiję su LGBTIQ+ lygias galimybes užtikrinančiomis priemonėmis ir programomis.

Fokusuotos grupinės diskusijos su savivaldybei priklausančių institucijų, teikiančių sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos, švietimo ir kultūros paslaugas, užtikrinančių viešąjį saugumą savivaldybės teritorijoje, ir savivaldybės administracijos atstovais, atsakingais už sveikatos priežiūros paslaugų, švietimo programų, kultūros, lygių galimybių įgyvendinimo priemonių kūrimą ir / ar įgyvendinimą. Šio tyrimo tikslas – geriau suprasti individualias, institucines ir struktūrines kliūtis, ribojančias lygias galimybes užtikrinančių priemonių savivaldybėse įgyvendinimą, atliepiančių LGBTIQ+ asmenų poreikius ir gerąsias praktikas, kuriomis šie poreikiai atliepiami. Atliktos dvi fokusuotos grupinės diskusijos Molėtų rajono ir Mažeikių rajono savivaldybėse. Savivaldybės buvo identifikuotos nacionalinės metinės lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimo ir apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje konferencijos savivaldybių darbuotojams metu. Šių savivaldybių atstovams parodžius susidomėjimą, tyrėjai su šiais atstovais toliau kontaktavo organizuodami fokusuotas grupines diskusijas. Taigi savivaldybės buvo identifikuotos patogiosios atrankos būdu, remiantis savivaldybės atstovų laisva valia ir apsisprendimu. Fokusuotų grupių diskusijos buvo vykdomos naudojant pusiau struktūruotą klausimyną (žr. 4 priedą), atsižvelgiant į dalyvių veiklos sritis. Diskusijos įvyko 2024 m. gruodžio 10 ir 17 d. Laikantis tyrimo etikos principų, dalyviai buvo informuoti apie tyrimą, pasirašė informuoto sutikimo formas. Prieš pradedant diskusijas tyrėjai trumpai pristatė tyrimo rezultatus, atkreipdami dalyvių dėmesį į LGBTIQ+ lygias galimybes užtikrinančių priemonių įvairovę globaliai ir kai kurios informacijos trūkumą Lietuvos savivaldybėse. Diskusijos buvo įrašytos siekiant tiksliai atkurti informaciją, transkribuotos anonimizuojant duomenis ir sunaikintos. Vidutiniškai diskusija truko 1 val. 15 min. Duomenys analizuoti rankiniu būdu taikant kokybinę turinio analizę, analizės kategorijomis laikant tyrimo tikslui aktualias viešojo administravimo sritis.

Užtikrinant dalyvių konfidencialumą, tyrimo dalyviai koduoti (žr. 6 priedą) dėl temos jautrumo, dokumentuojant tik jų atstovaujamą veiklos sritį. Fokusuotoje grupinėje diskusijoje Molėtų raj. savivaldybėje dalyvavo 7 asmenys, atstovaujantys savivaldybės administracijai, socialinės apsaugos, kultūros ir švietimo įstaigoms; Mažeikių raj. savivaldybėje – 10 asmenų, atstovaujančių savivaldybės administracijai, politikams, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo ir kultūros, teisėsaugos įstaigoms. Visus diskusijų dalyvius identifikavo ir į jas pakvietė savivaldybių administracijos atstovės, atsakingos už lygių galimybių politikos įgyvendinimą bei tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Darant prielaidą, kad LGBTIQ+ grupės minėjimas diskusijos temoje gali pasirodyti nepriimtinas rajono gyventojams, bendru sutarimu su tyrėjais ir siekiant užsitikrinti kuo didesnę dalyvių skaičių, identifikuoti tiriamieji buvo kviečiami dalyvauti diskusijoje apie lygių galimybių ir nediskriminavimo principų įgyvendinimą savivaldybėje. Pradėjus diskusiją tyrimo objektas buvo patikslintas ir tai sukėlė įvairių reakcijų tarp dalyvių, tačiau nė vienas neatsisakė toliau dalyvauti diskusijoje.

Savivaldybių strateginių dokumentų analizės rezultatai

Savivaldybių strateginiai plėtros planai

Savivaldybių institucijos priemonės lygioms galimybėms užtikrinti numatomos savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane (pagal Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 2 dalį). Lyčių lygybės ir nediskriminavimo principas privalo būti integruojamas rengiant ir įgyvendinant planavimo dokumentus (Strateginio valdymo įstatymo 4 straipsnio 7 dalis). Siekiant suprasti, kaip savivaldybėse įgyvendinami lygių galimybių ir nediskriminavimo principai, būtina analizuoti savivaldybių strateginius plėtros ir veiklos planus. Tokių planų analizė leidžia atskleisti, kaip šie principai integruojami savivaldos strateginiuose dokumentuose bei nustatyti, kokiomis priemonėmis vadovaujasi savivaldybių administracijos, integruodamos juos strateginiuose dokumentuose.

Savivaldybių strateginių plėtros planų analizė atskleidė kad tik 27 iš 60 savivaldybių strateginiuose plėtros planuose bet kokia forma yra paminėtos lygios galimybės. Lygių galimybių principo įgyvendinimas strateginiuose dokumentuose neretai aptariamas aptakiai ir deklaratyviai, pavyzdžiui, įvardijant, kad strateginius tikslus numatoma įgyvendinti laikantis trijų horizontaliųjų principų: inovatyvumo, darnaus vystymosi ir lygių galimybių visiems (Panevėžio miesto savivaldybė, Kretingos rajono savivaldybė, Ukmergės rajono savivaldybė). Ši horizontalioji integracija galėtų būti reikšminga, nes reiškia, kad lygybė traktuojama ne kaip atskira iniciatyva, o kaip esminis aspektas, kuris turėtų daryti įtaką visai savivaldybės veiklai ir sprendimams. Visgi išsamesnė savivaldybių strateginių plėtros planų analizė atskleidė, kad savivaldybių strateginiuose plėtros planuose lygios galimybės labai retai apibrėžiamos kaip visa apimantis principas, apjungiantis prioritetus, tikslus ir uždavinius bei priemones. Be to, lygių galimybių priemonės dažnai įtraukiamos į skirtingus strateginius prioritetus: „Sumani visuomenė“ (Širvintų rajono savivaldybė), „Darni ekonominė plėtra“ (Vilkaviškio rajono savivaldybė), „Socialinė gerovė“ (Trakų rajono savivaldybė), „Aktyvi išsilavinusi bendruomenė“ (Panevėžio rajono savivaldybė). Pavyzdžiui, I prioritetas – sumani visuomenė ir socialinė gerovė apima tikslą stiprinti vietos savivaldą (1.3 tikslas) ir uždavinį didinti savivaldybės valdymo bei veiklos efektyvumą (1.3.2 uždavinys). Viena iš priemonių – lygių galimybių politikos įgyvendinimas Širvintų rajono savivaldybės administracijoje ir jai pavaldžiose įstaigose (1.3.2.1.2 priemonė). Tuo tarpu IV prioritetas – bendruomenėms atvira Švenčionių rajono savivaldybė taip pat siekia stiprinti vietos savivaldą (4.3 tikslas) ir numato rengti bei įgyvendinti priemones, skirtas lygioms galimybėms užtikrinti (4.3.2 uždavinys). Viena iš priemonių yra vidinės ir išorinės komunikacijos naudojimas siekiant skatinti lygių galimybių ir įvairovės kultūrą (4.3.2.3 priemonė). Toks nevienodas lygių galimybių tikslų, uždavinių ir priemonių planavimas kelia abejonių, ar jos yra plačiai įgyvendinamos savivaldybėje ir ar apima visas bendruomenės gyvenimo sritis.

Taigi, savivaldybių strateginiuose plėtros planuose akcentuojama nediskriminavimo ir lygių galimybių svarba kaip pagrindiniai socialinės politikos principai, tačiau šie principai dažniausiai pateikiami abstrakčiai, be detalizavimo, kaip jie taikomi įvairiose gyvenimo srityse ir įvairioms socialinės grupėms, įskaitant LGBTIQ+ bendruomenę. Kai kurios savivaldybės, pavyzdžiui, Šiaulių rajono ir Švenčionių rajono, mini „įvairovės kultūros“ skatinimą per vidaus ir išorės komunikaciją, tačiau nekonkretizuoja, kokie įvairovės aspektai ją sudaro. Nors keliuose strateginiuose planuose minimos kovos su diskriminacija priemonės (pavyzdžiui, Telšiuose minimas „nediskriminavimo priemonių stiprinimas“), juose nėra aiškiai kalbama apie seksualinę orientaciją ar LGBTIQ+ teises.

Dauguma savivaldybių strateginių plėtros planų, kuriuose numatyti tikslai ar uždaviniai bei priemonės lygioms galimybėms įgyvendinti, orientuojami į bendruomenių stiprinimą, solidarumo tarp skirtingų socialinių grupių ugdymą ir socialinės atskirties mažinimą. Nors socialinės paslaugos ir infrastruktūra plėtojamos siekiant pagerinti pažeidžiamų grupių gyvenimo kokybę, visgi LGBTIQ+ bendruomenė nėra išskiriama kaip prioritetinė grupė. Daugelis planų numato švietimo iniciatyvas, skirtas ugdyti visuomenės sąmoningumą lygybės ir tolerancijos atžvilgiu, tačiau LGBTIQ+ klausimai nėra aiškiai integruoti į šias iniciatyvas. Be to, savivaldybių strateginiuose plėtros planuose lygių galimybių ir nediskriminavimo principas įgyvendinamas plėtojant programas, orientuotas į socialiai pažeidžiamas grupes, tačiau dažniausiai tai apsiriboja viešųjų paslaugų, būsto ir infrastruktūros pritaikymu asmenims su negalia. Viešųjų statinių ir transporto infrastruktūros pritaikymas asmenims su negalia (pvz., pandusai, liftai, specialūs viešojo transporto autobusai) – viena dažniausių priemonių lygioms galimybėms užtikrinti, numatomų savivaldybių strateginiuose plėtros planuose. Savivaldybėse skatinama asmenų su negalia socialinė integracija per kultūros, sporto ir edukacines veiklas. Be to, savivaldybių strateginiuose plėtros planuose numatomos priemonės socialiai pažeidžiamoms asmenims įtraukti į darbo rinką ir visuomenės gyvenimą. Pavyzdžiui, kuriami socialinio būsto projektai (Šakių rajono savivaldybė mini pastatų ir infrastruktūros pritaikymą visoms socialinėms grupėms), kurie padeda socialiai pažeidžiamoms šeimoms gauti tinkamas gyvenimo sąlygas; socialinio verslumo skatinimo priemonės, kurios sudaro galimybes pažeidžiamoms grupėms įgyti ekonominį savarankiškumą; kuriami jaunimo užimtumo centrai, kuriuose suteikiamos galimybės jauniems žmonėms dalyvauti mokymuose, dirbti ir savanoriauti. Savivaldybių strateginiuose plėtros planuose numatomos ugdymo paslaugų prieinamumo gerinimas visoms socialinėms grupėms.

Išanalizavus strateginius plėtros planus išryškėjo, kad daugelis savivaldybių numato pavienius tikslus, uždavinius ir priemones lygioms galimybėms užtikrinti. Pavyzdžiui, Raseinių rajono savivaldybė numatė parengti ir įgyvendinti 10 informacinių iniciatyvų, skirtų lyčių lygybės ir lygių galimybių principų įgyvendinimui (1.6.3 uždavinys – tobulinti vidinę ir išorinę komunikaciją formuojant patrauklų savivaldybės įvaizdį; 1.6.3.1. priemonė). Vis dėlto, išsamesnė strateginių plėtros planų analizė atskleidė, kad kai kurie tikslai, uždaviniai ir priemonės ar jų grupės taip pat galėtų reikšmingai prisidėti prie lygybės

ir nediskriminavimo principų įgyvendinimo, tačiau tikslai, uždaviniai ir priemonės nėra horizontaliai susieti – jie turėtų būti taikomi plačiau, neapsiribojant tik konkrečiomis grupėmis, arba reiktų, kad jų įgyvendinimas būtų sąmoningai orientuotas į platesnę įtrauktį, įskaitant LGBTIQ+ šeimas. Pavyzdžiui, II prioritetas – verslios ir solidarios visuomenės plėtra apima tikslą formuoti socialiai saugią ir sveiką visuomenę (2.1 tikslas) bei uždavinį – skatinti socialinę integraciją ir didinti paslaugų prieinamumą (2.1.2 uždavinys). Viena iš priemonių – šeimos stiprinimo politikos priemonių įgyvendinimas (2.1.2.8 priemonė). Tuo metu IV prioritetas – visuomenės poreikius atitinkanti ir pažangi viešojo valdymo plėtra siekia užtikrinti lygias galimybes (4.1.2 uždavinys) rengiant ir įgyvendinant lygių galimybių strategijas. Pavyzdžiui, numatyta parengti ir patvirtinti Pakruojo rajono savivaldybės lygių galimybių strategiją bei vykdyti lygių galimybių politikos priežiūrą (4.1.2.1 priemonė). Tokios priemonės, jei būtų įgyvendinamos nuosekliai ir plačiau, galėtų padėti kurti įtraukią ir lygių galimybių principais grįstą visuomenę, įtraukiant įvairias šeimas.

Savivaldybių strateginiuose plėtros planuose LGBTIQ+ tematika nėra minima. Seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė dažniausiai nėra įtrauktos į situacijos analizę, tikslus ar prioritetus. Akmenės rajono savivaldybė yra vienintelė savivaldybė, kurioje seksualinė orientacija paminėta lygybės ir nediskriminavimo principų kontekste. Pavyzdžiui, Akmenės rajono savivaldybė seksualinę orientaciją kaip nediskriminavimo pagrindą įvardija horizontaliame prioritete – lygios galimybės visiems. Taip pat deklaruoja atvirumą „visų rasių, religijų bei seksualinių orientacijų profesionalams“. Kitų savivaldybių strateginiuose plėtros planuose (Širvintų rajono savivaldybė) seksualinė (lytinė) orientacija įvardijama aptariant bendrą situaciją šalyje ar savivaldybėje, referuojant į nacionalinius strateginius dokumentus. Kai kurie savivaldybių strateginiai plėtros planai akcentuoja socialinės įtraukties, bendruomeniškumo stiprinimo ir nediskriminavimo svarbą. Nors šie tikslai galėtų būti susiję su LGBTIQ+ bendruomenės poreikiais, juose nėra tiesiogiai nurodoma, kad šie tikslai ar jų įgyvendinimo priemonės yra skirtos šiai konkrečiai grupei. Socialinės apsaugos, švietimo ar lygių galimybių politikos srityse LGBTIQ+ klausimai galėtų būti implikuojami kaip platesnės politikos dalis, tačiau tai nėra aiškiai apibrėžta. Pavyzdžiui, Panevėžio miesto strateginiame plėtros plane akcentuojama socialinio saugumo ir socialinės atskirties mažinimo svarba, įgyvendinama per kokybišką ir efektyvią paramą bendruomenėje (I prioritetas: Darni bendruomenė, kurianti miestą, 1.3.1. uždavinys). Nors LGBTIQ+ klausimai šiame plane konkrečiai neminimi, bendrieji tikslai teoriškai galėtų apimti ir šią grupę. Kauno rajono strateginiame plėtros plane akcentuojama bendruomeninių projektų svarba ir socialinės apsaugos paslaugų plėtra. Pavyzdžiui, plane numatytas uždavinys skatinti nevyriausybinių organizacijų ir bendruomeninių organizacijų veiklą bei didinti jų įtrauktį (2.5.2. uždavinys), taip pat gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą bei didinti jų įvairovę (2.4.2. uždavinys). Kupiškio rajono strateginiame plėtros plane įvardytas siekis stiprinti socialinę įtrauktį, pavyzdžiui, uždavinys skatinti socialinę integraciją ir mažinti socialinę atskirtį (2.3.3. uždavinys). Vis dėlto, šių savivaldybių strateginiuose plėtros planuose nėra tiesiogiai kalbama apie lygių galimybių užtikrinimą ir nediskriminavimą, nors jų siekiai teoriškai gali būti orientuoti į šių principų įgyvendinimą.

Savivaldybių strateginiuose plėtros planuose dažnai akcentuojama bendra diskriminacijos prevencija, lygių galimybių užtikrinimas ir socialinės apsaugos stiprinimas. Tačiau šie principai retai detalizuojami taip, kad apimtų LGBTIQ+ bendruomenės poreikius. Lyčių lygybės principas įvardijamas kaip svarbus socialinės politikos aspektas, tačiau lytis savivaldybių strateginiuose plėtros dokumentuose apibrėžiama griežtai dvinarės vyriškos-moteriškos lyties sistemos ribose. Pavyzdžiui, daugelyje planų numatyta mažinti moterų ir vyrų nelygybę darbo rinkoje. Be to, numatytas lygių galimybių užtikrinimas darbo rinkoje, o švietimo ir socialinių paslaugų prieinamumas yra dažnai nurodomi kaip prioritetinės sritys, tačiau LGBTIQ+ grupė, kaip atskira socialinė grupė, nėra išskiriama. Daugelio savivaldybių strateginiuose plėtros planuose pabrėžiama nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) svarba sprendžiant socialinės apsaugos ir įtraukties klausimus. Nors LGBTIQ+ bendruomenės atstovavimas nėra aiškiai apibrėžtas, NVO dažnai tampa balsu, atstovaujančiu pažeidžiamų grupių interesus. Savivaldybių strateginiuose plėtros planuose numatytos priemonės, skirtos bendruomenėms stiprinti, socialiniams tinklams kurti ir bendruomeniškumui ugdyti. Tai galėtų netiesiogiai apimti LGBTIQ+ bendruomenės įtraukimą per bendruomenės projektus ir renginius. Daugelio savivaldybių strateginiuose plėtros planuose pabrėžiama bendruomenių įtrauktis kaip socialinės sanglaudos stiprinimo priemonė. Pavyzdžiui, Klaipėdos miesto savivaldybės strateginiame plėtros plane pagrindinis dėmesys skiriamas socialinės įtraukties stiprinimui, bendruomeninių ryšių plėtrai ir diskriminacijai mažinti, tačiau LGBTIQ+ tematika neaptariama. Verta paminėti, kad kai kuriuose savivaldybių strateginiuose plėtros planuose numatytas gyventojų pilietiškumo, sąmoningumo ir socialinio aktyvumo skatinimas, pavyzdžiui, Panevėžio miesto strateginiame plėtros plane numatytos veiklos didinti gyventojų socialinį aktyvumą ir pilietinę atsakomybę (1.4. tikslas), kitose savivaldybėse visuomenės švietimas diskriminacijos mažinimo ir tolerancijos skatinimo klausimais, numatant įgyvendinti mokyklų ir bendruomenių švietimo projektus, orientuotus į žmogaus teisių bei socialinės įvairovės svarbą, edukacines programas moksleiviams, kurios skatintų empatiją ir supratimą apie įvairias socialines grupes. Švietimas savivaldybių strateginiuose plėtros planuose yra orientuotas į bendrą žmogaus teisių užtikrinimą, tačiau LGBTIQ+ tema nėra išskiriama. Pavyzdžiui, Raseinių rajono savivaldybėje numatyta organizuoti švietimo ugdymo programas rajono ugdymo įstaigose, skirtas tiesioginės ir netiesioginės diskriminacijos, lyčių lygybės, žmogaus orumo ir neliečiamumo klausimams (1.3. tikslas, 1.3.2.8. priemonė). Šios priemonės dažniausiai orientuotos į žmogaus teisių supratimo didinimą, kurios, be kita ko, turėtų apimti ir pagarbos LGBTIQ+ bendruomenei skatinimą.

Savivaldybių strateginiai veiklos planai

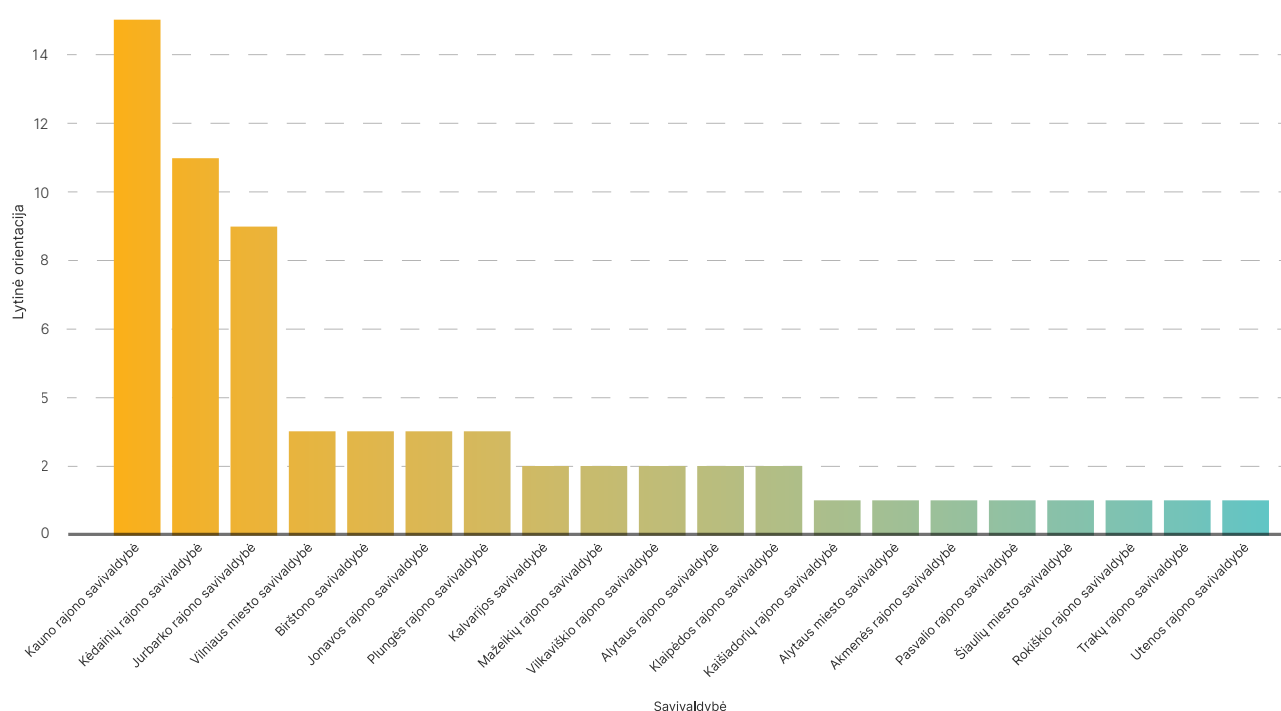
Vietos savivaldos įstatymas nustato, kad strateginiame veiklos plane detalizuojama kaip įgyvendinami savivaldybės strateginio plėtros plano ir savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programų tikslai ir uždaviniai (60 straipsnio 3 dalis), todėl savivaldybių strateginių veiklos planų analizė leidžia išsamiau suvokti, kaip savivaldybės planuoja įgyvendinti Lygių galimybių ir nediskriminavimo principo įgyvendinimą, kaip šis principas siejasi su savivaldos veiklos prioritetais, tikslais, uždaviniais ir priemonėmis. Savivaldybių strateginių veiklos planų analizė atskleidė, kad tik 44 savivaldybės iš 60 savo strateginiuose veiklos planuose bet kokia forma užsimena apie lygias galimybes, jų įgyvendinimą. Savivaldybių strateginiuose veiklos planuose nėra bendros lygių galimybių ir nediskriminavimo principo integravimo į strateginius veiklos planus priegios. Lietuvos savivaldybių strateginių veiklos planų analizė atskleidė, kad lygių galimybių ir nediskriminavimo principų įgyvendinimas dažnai apsiriboja deklaratyviais teiginiais, kuriems trūksta aiškiai apibrėžto turinio, konkrečių tikslų, uždavinių bei priemonių, orientuotų į socialinių ir ekonominių problemų sprendimą, atsižvelgiant į asmens tapatybę. Analizuojant savivaldybių strateginius veiklos planus galima įžvelgti keletą svarbių tendencijų – kai kurios savivaldybės deklaruoja teisės aktuose įtvirtintų lygių galimybių nuostatų laikymąsi savo veikloje (pavyzdžiui, Alytaus miesto savivaldybė, Utenos rajono savivaldybė), kitos savivaldybės lygybės ir nediskriminavimo principus susieja su savivaldos valdysena: organizuojant viešąsias ir administracines paslaugas (pavyzdžiui, Druskininkų savivaldybė, Elektrėnų rajono savivaldybė), organizaciniu lygmeniu (pavyzdžiui, Telšių rajono savivaldybė, Elektrėnų rajono savivaldybė) bei bendruomenės lygmeniu (pavyzdžiui, Kauno rajono savivaldybė), tačiau nei vienu įvardytu atveju negalima nustatyti kryptingumo, kuris būtų įgyvendinamas formuluojant loginiais ryšiais susietus tikslus, uždavinius ir planuojamus rezultatus bei yra sietinas su strateginiuose plėtros planuose įvardytais prioritetais. Pavyzdžiui, Ignalinos rajono savivaldybė deklaruoja, kad įgyvendinant uždavinį „užtikrinti lygių galimybių įgyvendinimą“ bus siekiama užtikrinti asmenų lygias galimybes vietos savivaldos lygmeniu. Tačiau formuluotėje nėra detalizuojama, kokie konkretūs veiksmai bus atliekami šiam tikslui pasiekti, taip pat neatskleidžiama, kaip šis uždavinys siejamas su kitais savivaldybės strateginiais tikslais. Atsižvelgiant į tai, kad lygių galimybių principas yra horizontalusis, jo įgyvendinimui būtina taikyti kompleksinę ir koordinuotą priegią. Savivaldybių strateginiuose veiklos planuose, be kita ko, nepakankamai dėmesio skiriama veiksmingoms priemonėms, skirtoms nepalankioms socialinėms sąlygoms mažinti, stigmatizacijai, stereotipams ir išankstinėms nuostatoms įveikti. Be to, akivaizdus sisteminių priemonių trūkumas, kuris leistų ne tik deklaratyviai pripažinti žmogaus orumą, bet ir realiai užtikrintų įvairių socialinių grupių narių integraciją į visuomenę, atsižvelgiant į jų socialinę prigimtį bei poreikius, taip skatinant visavertę asmens įtrauktį į visuomeninį gyvenimą. Pavyzdžiui, Utenos rajono savivaldybės strateginiame veiklos plane deklaruojama, kad numatoma įgyvendinti lygių galimybių, lyčių lygybės ir nediskriminavimo principus, įtraukiant šiuos aspektus į planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapus. Nors toks požiūris rodo savivaldybės siekį užkirsti kelią diskriminacijai ir užtikrinti

lygias galimybes visoms visuomenės grupėms, savivaldybės strateginiame veiklos plane trūksta aiškiai apibrėžtų konkrečių tikslų, rodiklių bei priemonių, kurie užtikrintų šių deklaratyvių nuostatų realų įgyvendinimą. Savivaldybės veiklos planas turėtų numatyti ne tik deklaratyvų įsipareigojimą, bet ir konkrečius veiksmus, pvz., lygybės mokymus, infrastruktūros pritaikymą žmonėms su negalia, priemonės įvairovei skatinti, taip pat stebėsenos mechanizmus, leidžiančius įvertinti pažangą. Akmenės rajono savivaldybė deklaruoja, kad jos veiklos nekuria neigiamo poveikio lygioms galimybėms. Tačiau tokio pobūdžio teiginiai iš esmės atspindi pasyvią poziciją, kuri apsiriboja neigiamo poveikio vengimu ir neskatina aktyvaus lygiateisiškumo. Kita vertus, Kalvarijos rajono savivaldybė akcentuoja socialinių paslaugų prieinamumo didinimą, orientuodamasi į pažeidžiamas gyventojų grupes. Šios savivaldybės strateginiame veiklos plane akcentuojama lygių galimybių užtikrinimo svarba švietime, kartu užtikrinant asmenų lygybę ir nepaisant jų tapatybės bruožų. Visgi, nors dokumente dažnai minimi Lygių galimybių įstatyme įtvirtinti nediskriminavimo pagrindai, vienas pagrindų – seksualinė orientacija dokumente nėra įvardijama. Pavyzdžiui, Švietimo kokybės ir ugdymo(-si) programoje rašoma, kad Švietimo kokybės ir ugdymo(-si) programa Kalvarijos savivaldybėje leis užtikrinti švietimo principų įgyvendinimą, tarp kurių minimos ir lygios galimybės. Tačiau paminėtina, kad šis principas susiaurinamas apibrėžiant lygias galimybes, kitaip nei numatyta Lygių galimybių įstatyme bei neįvardijamas jame įtvirtintas seksualinės orientacijos diskriminacijos pagrindas „lygios galimybės – švietimo sistema yra socialiai teisinga, ji užtikrina asmenų lygybę, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų; kiekvienam asmeniui ji laiduoja švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo bei pirmosios kvalifikacijos įgijimą ir sudaro sąlygas tobulinti turimą kvalifikaciją ar įgyti naują“, taip sudarant prielaidas abejoti lygių galimybių principo nediskriminaciniu taikymu.

Paminėtina, kad kai kurios savivaldybės (pvz., Vilniaus miesto, Trakų rajono) vykdo programas, orientuotas į lytiškumo ugdymą, kurių tikslas – skatinti sveiką, pozityvų jaunimo požiūrį į lytiškumą ir rengimą šeimai, tačiau tik dvi savivaldybės (pavyzdžiui, Rokiškio rajono savivaldybė, Plungės rajono savivaldybė) yra numačiusios parengti lygių galimybių užtikrinimo planus, kurių tikslas yra ne tik užkirsti kelią diskriminacijai, bet ir stiprinti bendruomenės sąmoningumą, tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei socialinę įtrauktį. Kita vertus, savivaldybių veiklos planai itin skiriasi pagal savo politikų ir veiklos planų nuoseklumą. Pavyzdžiui, Utenos rajono savivaldybė aiškiai nurodo diskriminacijos prevencijos mechanizmus, o kitos savivaldybės apsiriboja tik bendrai apibrėžtais nediskriminavimo mechanizmais.

Savivaldybių strateginių veiklos planų kiekybinė turinio analizė atskleidė, kad lytinė (seksualinė) orientacija bent kartą buvo paminėta dvidešimties savivaldybių veiklos planuose. Aštuonių savivaldybių strateginiuose planuose šis žodžių junginys paminėtas vieną kartą, šešių – du kartus, keturių – keturis kartus. Jurbarko rajono savivaldybės strateginiame veiklos plane jis paminėtas 9 kartus, Kėdainių rajono – 11 kartų, o Kauno rajono – net 15 kartų (žr. 1 pav.). Tačiau savivaldybių strateginių veiklos planų kokybinė

turinio analizė atskleidė, kad savivaldybių strateginiuose veiklos planuose, kuriuose yra minima seksualinė (lytinė) orientacija ar lytiškumas, įvardijami deklaratyvūs siekiai užtikrinti lygių galimybių ir nediskriminavimo principus, įvardijant, kad vykdomos programos neturės jokių apribojimų įvardijamais diskriminacijos pagrindais, tačiau nedetalizuojant, kokiomis priemonėmis bus siekiama užtikrinti nediskriminavimo ir lygybės principų laikymąsi. Be to, strateginiuose veiklos dokumentuose apsiribojama bendromis deklaracijomis, kad paslaugos bus teikiamos laikantis lygių galimybių principų, nediskriminuojant asmenų, be kita ko, ir seksualinės orientacijos pagrindu. Nors dvidešimties savivaldybių strateginiuose veiklos planuose seksualinė orientacija minima kaip vienas iš diskriminacijos pagrindų, ne visos savivaldybės turi numatiusios specialias priemones ar programas, skirtas konkrečioms LGBTIQ+ poreikiams spręsti.

1 pav. Lytinės, seksualinės orientacijos, ar LGBTIQ+ raktažodžių minėjimas strateginiuose veiklos planuose (sudaryta autorių)

Verta paminėti, kad nors lygių galimybių ir lyčių lygybės principai yra esminiai socialinio teisingumo ir demokratijos pamatai, o Lygių galimybių įstatyme lygios galimybės apibrėžiamos kaip ir tarptautiniuose dokumentuose, Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimas nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos (2 straipsnis 4 dalis) Lietuvos savivaldybėse nėra logiškai susietas su nacionaliniais strateginiais dokumentais. Jų įgyvendinimas priklauso nuo regiono prioritetų, nustatytų politikos tikslų ir turimų išteklių.

3 lentelė. Savivaldybės, kurių strateginiuose veiklos planuose paminėta seksualinė (lytinė) orientacija, lytiškumas

Savivaldybė	Prioritetas / tikslai / uždaviniai / priemonės	Aprašymas
Utenos rajono savivaldybė	IV prioritetas. Efektyvus ir skaidrus viešasis valdymas	Siekiant efektyvinti viešąjį valdymą Utenos rajono savivaldybėje, numatoma įgyvendinti lygių galimybių, lyčių lygybės ir nediskriminavimo principus. Tai reiškia, kad rengiant planavimo ir jį įgyvendinimą detalizuojančius dokumentus, bus atsižvelgiama į lyčių lygybės, lygių galimybių ir nediskriminavimo (dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ir kitų diskriminacinių motyvų) aspektų integravimą planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapuose, siekiant užkirsti kelią susidaryti kliūtims arba galimybių apribojimams, kurie gali sukelti nepageidaujamas pasekmes moterims ar vyrams, taip pat visuomenės grupėms, galinčioms patirti diskriminaciją.
Vilkaviškio rajono savivaldybė	Įgyvendinant programos 005-2.6-2.6.3 uždavinį „Skatinti NVO dalyvavimą teikiant socialines paslaugas“ numatytos 5 priemonės, kurių įgyvendinime dalyvauja Savivaldybėje socialines paslaugas teikiančios nevyriausybinių organizacijos	Šeimos stiprinimo programos įgyvendinimas. Priemonės tikslas – suburti Vilkaviškio rajono savivaldybės teritorijoje gyvenančias šeimas, organizuojant laisvalaikio užimtumą. Projektų, orientuotų į Savivaldybės tarybos nustatytų Šeimos stiprinimo programos prioritetų įgyvendinimą (šeimos, grįžusios iš užsienio, lytiškumo ugdymas, pasirengimo kurti šeimą ugdymas, smurto ir patyčių prevencija, psichosocialinė pagalba šeimoms, socialiai pažeidžiamų šeimų pagalbos nuo priklausomybių ar socialinių problemų grupių organizavimas, šeimos narių sutelktumas, organizuojant laisvalaikio užimtumą), paraiškas finansinei paramai gauti gali teikti viešosios įstaigos, biudžetinės įstaigos, visuomeninės organizacijos ir kiti juridiniai asmenys
	007 Savivaldybės valdymo programa	Ši programa yra tęstinė ir orientuota į nuolatinį Savivaldybės institucijų funkcionavimo užtikrinimą, kokybišką administracinių paslaugų teikimą ir tobulinimą, Savivaldybės veiklos viešumo užtikrinimą, reprezentacinių priemonių vykdymą, efektyvų lėšų naudojimą ir Savivaldybės turto valdymą. Savivaldybė teikia administracines ir viešąsias paslaugas, nepaisydama lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ir religijos.

		Efektyviai Savivaldybės veiklai būtinas racionalus finansinių, materialųjų ir žmogiškųjų išteklių paskirstymas, sistemingas veiklos planavimas. Siekiama, kad veikla, vidiniai procesai nepertraukiamai būtų tobulinami, nuolat ieškoma galimybių atsisakyti nereikalingų žingsnių ir procedūrų, tokiu būdu mažinant administracinę naštą.
Trakų rajono savivaldybė	Įgyvendinamu tikslu siekiama stiprinti Trakų rajono savivaldybės gyventojų sveikatą. 1 uždavinys. Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą	Projekto „Trakų rajono savivaldybės ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų aprūpinimas metodinėmis priemonėmis“ tikslas – pagerinti vaikų ir mokyklinio amžiaus jaunuolių psichinę sveikatą. Projekto uždavinys – atnaujinti Trakų rajono savivaldybėje esančius ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetus ir juos aprūpinti metodinėmis priemonėmis. Projekto partneris – Trakų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, kuris koordinuoja ir organizuoja visuomenės sveikatos priežiūros specialistų, dirbančių bendrojo lavinimo mokyklose, darbą. Planuojami projekto rezultatai: atnaujinta 15 sveikatos kabinetų, 4-iems iš jų atliktas remontas. Įsigyta įvairaus pobūdžio psichinės sveikatos prevencijai skirtų metodinių priemonių, taip pat sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymui, fiziniam aktyvumui, žalingų įpročių prevencijai, lytiškumo ugdymui skirtų priemonių. Pagerės visuomenės sveikatos priežiūros specialistų darbo vietos. Specialistai galės teikti kokybiškas, plataus pobūdžio paslaugas, pagalbą mokyklinio amžiaus vaikams ir jaunuoliams.
Rokiškio rajono savivaldybė	04-01-02 Tęstinės veiklos uždavinys. Pagerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, padidinti jų įvairovę, užtikrinti prevencinių priemonių taikymą	04-01-02-14 Lygių galimybių visiems užtikrinimo plano parengimas. Siekiant ugdyti pagarbą žmogui, užtikrinti teisės aktų, nustatančių nediskriminavimo ir lygių galimybių principus, nuostatų įgyvendinimą, didinti visuomenės teisinį sąmoningumą, supratingumą dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos ar įsitikinimų, pažiūrų, amžiaus, seksualinės orientacijos, negalios, sveikatos būklės, etninės priklausomybės ir kitų diskriminacijos pagrindų, informuoti bendruomenę apie vykdomas lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo priemones, stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą lygių galimybių srityje, 2024 m. bus rengiamas Lygių galimybių visiems užtikrinimo planas.

Plungės rajo savivaldybė	007-01 Organizuoti ir užtikrinti tęstinę Savivaldybės veiklą 007-01-01-02 Savivaldybės administracijos veikla	Savivaldybė, vadovaudamasi LR Vietos savivaldos, LR Viešojo administravimo ir kitais įstatymais, teikia administracines ir viešąsias paslaugas, nepaisydama lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ir religijos.
		Savivaldybės teikiamos viešosios paslaugos labai įvairios, organizuojamas viešųjų paslaugų teikimas gyventojams socialinėje, sveikatos, komunalinio ūkio, švietimo, kultūros, sporto, švietimo ir kitose šalies įstatymų bei kitų teisės aktų priskirtose srityse.
	007-02-01 Užtikrinti lyčių lygybės, lygių galimybių ir korupcijos prevencijos stiprinimo vykdymą	Įgyvendinant uždavinį, siekiama ugdyti visuomenės pagarbą įvairovei, žmogaus teisių suvokimą ir nepakantumą diskriminacijai dėl lyties, etninės kilmės, religijos, negalios, amžiaus, lytinės orientacijos. Įgyvendinamu uždaviniu vykdomas savarankiškų įstaigų už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingų padalinių steigimas, už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingų asmenų paskyrimas. Programos uždavinys yra tęstinės veiklos. Programos uždaviniu numatoma įgyvendinti 3 priemonės, skirtas Savivaldybės tęstinei veiklai vykdyti.
	07-02-01-02 Savivaldybės lygių galimybių užtikrinimo priemonių vykdymo planas	Įgyvendinant šią priemonę, siekiama užtikrinti žmogaus lygias galimybes. Lygios galimybės yra viena svarbiausių šiuolaikinės visuomenės vertybių ir principų. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, daugelyje Lietuvos Respublikos įstatymų, reglamentuojančių įvairius visuomeninius santykius, yra įtvirtintas konstitucinis visų asmenų lygybės prieš įstatymą principas. Kiekvienas visuomenės narys, nepriklausomai nuo jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ir religijos, turi turėti vienodas galimybes siekti išsimokslinimo, karjeros, tobulintis, veikti visose politinės ir visuomeninės veiklos srityse. Tai yra nefinansinė priemonė, skirta įgyvendinti tęstinį uždavinį.

Mažeikių rajo savivaldybė	VI skyrius Kita svarbi informacija	Savivaldybė planuoja vykdyti Lietuvos Respublikos lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių bei apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymų įgyvendinimo priemones: Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas numato, kad savivaldybių
		institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo rengti, tvirtinti ir įgyvendinti priemones, skirtas lygioms galimybėms užtikrinti nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos bei įstatymų nustatyta tvarka remti religinių bendruomenių ir bendrijų, viešųjų įstaigų, asociacijų ir labdaros bei paramos fondų programas, kurios padeda įgyvendinti lygias asmenų galimybes lyties, rasės, tautybės,
		pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.
Kėdainių rajo savivaldybė	01 Švietimo ir ugdymo programa 03 Socialinės apsaugos plėtojimo programa 04 Sporto veiklos plėtros programa 05 Kultūros veiklos plėtros programa 06 Kultūros paveldo išsaugojimo, turizmo skatinimo bei vystymo programa 07 Infrastruktūros objektų priežiūros ir plėtros programa 08 Aplinkos apsaugos programa 09 Žemės ūkio ir melioracijos programa 10 Paramos verslui ir verslo plėtros programa	Įgyvendinant Švietimo ir ugdymo programą nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.
	02 Sveikatos apsaugos programa	Įgyvendinant Sveikatos apsaugos programą nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui. Savivaldybėje visų

		amžiaus grupių gyventojams, nepriklausomai nuo jų lyties, yra prieinamos visuomenės sveikatos paslaugos. Visuomenės sveikatos stebėsenos duomenys yra analizuojami išskiriant lyčių skirtumus ir akcentuojant sergamumo bei mirtingumo rodiklius pagal lytį.
	11 Savivaldybės valdymo tobulinimo programa	Vykdam Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo ir kitų įstatymų savivaldybėms priskirtos viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijas, Savivaldybės vadovybė, Savivaldybės administracija, seniūnijos, Kontrolės ir audito tarnyba vadovaujasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu. Siekiama, kad visos viešosios paslaugos būtų teikiamos vadovaujantis moterų ir vyrų lygybės principo įgyvendinimu, taip pat skatinamas nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principo įgyvendinimas.
		Siekiant kuo aktyviau įtraukti vietos bendruomenę dalyvauti savivaldos sprendimuose, nuo 2021 m. pradėta vystyti Dalyvaujamojo biudžeto iniciatyva, kuomet gyventojai patys sprendžia, kaip skirstyti dalį Savivaldybės biudžeto. 2021–2023 m. pagal parengtą dalyvaujamojo biudžeto aprašą (įrankis žmonių iniciatyvoms), įgyvendinti 4 projektai, skirti gyvenamajai aplinkai gerinti, atrinkti įgyvendinimui dar 3.
Kalvarijų rajono savivaldybė	Programos tikslas Stiprinti ir kryptingai plėtoti asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas, užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą bei gerinti saugumo būklę savivaldybėje Priemonė 1.1.1. Plėtoti sveiką gyvenseną bei stiprinti sveikos gyvensenos įgūdžius ugdymo įstaigose ir bendruomenėse, vykdyti visuomenės sveikatos stebėseną savivaldybėje	[Vykdam programą] Ypatingas dėmesys bus kreipiamas savižudybių prevencijai, narkotikų prevencijai, reprodukcinei sveikatai, vaikų ir paauglių lytiškumo, pozityvios tėvystės ugdymo programoms, smurto prevencijai, savipagalbos grupių rengimui, anoniminių psichologo ir emocinės pagalbos paslaugų plėtrai, psichologinio atsparumo didinimo darbe programoms, Savižudybių rizikos valdymo tvarkos (algoritmo) ir krizių valdymo grupės kūrimas.

	Investicijų programa Ilgalaikis prioritetas (pagal Kalvarijos savivaldybės strateginį plėtros planą) Bendruomenės gerovės kūrimas ir efektyvus viešasis valdymas Savivaldybės ekonominė ir kompleksinė plėtra Modernios viešosios infrastruktūros ir aplinkos darni plėtra	ES fondų investicijomis bus įgyvendinama ir funkcinų zonų plėtra. Marijampolės regiono plėtros tarybos 2023 m. vasario 9 d. sprendimu Nr. S-1 „Dėl 2022-2030 m. Marijampolės regiono plėtros plano patvirtinimo“ patvirtintas Marijampolės regiono plėtros planas. 2022-2030 m. Marijampolės regiono plėtros plane numatyta įgyvendinti 7 pažangos priemonės.
		Siekama užtikrinti lygias galimybes moterims ir vyrams nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, įgyvendinant infrastruktūros projektus. Įgyvendinus Investicijų programą, Kalvarijos savivaldybėje bus rekonstruoti ir modernizuoti viešieji pastatai, keliai ir infrastruktūra, komunalinių atliekų tvarkymo, poilsio ir laisvalaikio infrastruktūra. Programos įgyvendinimas didins savivaldybės patrauklumą investicijoms, verslui, o kartu kurs patrauklią gyvenamąją aplinką gyventojams.
Kaišiadorių rajono savivaldybė	02 Programa – švietimo, kultūros ir sporto programa	Įgyvendinant programą, nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės įgyvendinimui.
Jurbarko rajono savivaldybė	Bendrųjų funkcijų vykdymo programą Kaimo plėtros programa Smulkaus ir vidutinio verslo ir turizmo skatinimo programą Infrastruktūros objektų priežiūros, modernizavimo ir plėtros programa Sveikatos apsaugos programa. Sveikatos ir aplinkos apsaugos programa Kultūros ir sporto veiklų programa Vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų ugdymo programa Socialinės paramos plėtros, socialinės atskirties mažinimo programa.	Įgyvendinant programą [programas] nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.

Jonavos rajono savivaldybė	001 Socialinės gerovės užtikrinimo programa 002 Ekonomikos, aplinkos ir infrastruktūros plėtros programa 003 Savivaldybės valdymo programa	Įgyvendinant programą [programas] nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.
Birštono savivaldybė	02 Švietimo programa 05 Socialinės paramos ir paslaugų teikimo programa 06 Savivaldybės infrastruktūros objektų priežiūros modernizavimo ir plėtros programa	Įgyvendinant programą [programas] nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui. Programa yra tęstinė.
Alytaus rajono savivaldybė	10 Socialinės apsaugos plėtojimo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo ir sveikatos apsaugos programa	Teisės ir vidaus administravimo skyriaus paskirtiems valstybėms tarnautojams priskirta vykdyti valstybinę funkciją – valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą.
		Jeigu, teikiant pirminę teisinę pagalbą, paaiškėja, kad pareiškėjui reikės antrinės teisinės pagalbos, pirminę teisinę pagalbą teikiantis asmuo pareiškėjui padeda surašyti ar surašo prašymą suteikti antrinę teisinę pagalbą. Nemokama pirminė teisinė pagalba teikiama visiems rajono gyventojams vienodomis sąlygomis nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, o nemokamos antrinės teisinės pagalbos teikimas priklauso nuo asmenų turto ir pajamų lygio, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, kai tokia pagalba teikiama neatsižvelgiant į turtą ir pajamas.
	02 Savivaldybės veiklos, pagrindinių funkcijų vykdymo, strategijos formavimo ir jos įgyvendinimo programa	Apklaustos apie lygių galimybių užtikrinimą savivaldybėje atlikimas. Atsižvelgiant į lygių galimybių užtikrinimą savivaldybėje siektina atlikti apklausą apie lygių galimybių užtikrinimą, siekti aiškių savivaldybės įsipareigojimų skatinti lygias galimybes. Siekti supažindinti darbuotojus su lygių galimybių užtikrinimo įstatyminiu reglamentavimu ir teikiama nauda. Tai aktualu ne tik darbo santykių, bet ir paslaugų teikimo srityje. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus siekti tvarkos lygių galimybių klausimu. Siekti aiškių prevencijos procedūrų. Įvertinti lygių galimybių paplitimo ne tik dėl lyties ar išvaizdos, bet ir dėl amžiaus, seksualinės orientacijos.

		Siekiant sukurti saugią ir orią darbo aplinką bei gauti tinkamas paslaugas paslaugų gavėjams.
Alytaus miesto savivaldybė	32.1.1.08. Kokybiškų asmens sveikatos priežiūros, sveikatinimo ir švietėjiškų paslaugų plėtojimas	Atsižvelgiant į opiausias Alytaus miesto gyventojų sveikatos problemas, skiriamos papildomos savivaldybės biudžeto lėšos psichinei sveikatai, ypač vaikų ir paauglių, gerinti. Ypatingas dėmesys kreipiamas į savižudybių prevenciją, reprodukcinę sveikatą, vaikų ir paauglių lytiškumo, pozityvios tėvystės ugdymą. Papildomai bus teikiamos paslaugos vaikams ir paaugliams, kurie susiduria su dažniausiais sveikatos, t. y. raumenų ir skeleto sistemos, sutrikimais.
Akmenės rajono savivaldybė	02. Socialinės apsaugos plėtojimo, skurdo bei socialinės atskirties mažinimo, saugios aplinkos ir sveikatos programa	Įgyvendinant Savivaldybės Socialinės apsaugos plėtojimo, skurdo bei socialinės atskirties mažinimo, saugios aplinkos ir sveikatos programą nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.
Pasvalio rajono savivaldybė	001 Savivaldybės valdymo programa	Įgyvendinant programą nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.
Šiaulių miesto savivaldybė	Savivaldybės veiklos programa, kodas 11	Organizacijos valdymas daro poveikį visų jos darbuotojų gyvenimo kokybei, todėl organizacija yra saistoma teisinės ir moralinės atsakomybės įgyvendinti lygių galimybių politiką. Lygios galimybės turi būti užtikrintos visiems asmenims, paslaugų vartotojams ir darbuotojams. Darbdavio pareiga įgyvendinti lygias galimybes darbe ir pagal kompetenciją rengti, tvirtinti ir įgyvendinti priemones, skirtas lygioms galimybėms užtikrinti nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, pilietybės. Stiprios savivaldybės uždaviniai yra ne tik užtikrinti savo kaip įstaigos materialinį, ūkinį ir finansinį stabilumą, bet ir atitinkamai numatyti finansus valdomoms biudžetinėms įstaigoms ir įmonėms. 2024–2025 m. Savivaldybės administracija planuoja pradėti vykdyti stogo dangos ir archyvo patalpų projektavimo ir rangos darbus.

Klaipėdos miesto savivaldybė	002 Ekonominės plėtros programa	002-02-01-06 Projekto „Inkubavimo, konsultavimo, mentorystės ir tinklaveikos programų vystymas, skatinant pradedančiųjų smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų kūrimąsi ir augimą regionuose“ įgyvendinimas. Projekto tikslas – skatinti pradedančiųjų smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą. Projekto tikslinė grupė – labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės, verslininkai, išskyrus startuolius (pagal Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo 2 straipsnio 21 dalį), veikiantys ne ilgiau kaip 3 metus. Kasmet auganti verslumo aktyvumo atskirtis tarp Sostinės bei Vidurio ir Vakarų regionų skatina imtis veiklų, kurios prisidėtų prie regionų verslumo skatinimo ir spartesnio verslo augimo. Projekto įgyvendinimo trukmė – 36 mėnesiai. Jo metu nauji verslai galės pasisemti patirties iš savo srities profesionalų – mentorių, pasitikrinti savo turimos verslo idėjos potencialą, išsiginčioti verslo modelį, dalyvaujant programose, naudojantis skaitmeninėmis platformomis, sėkmingai megzti verslo partnerystes tvaresniam verslo augimui. Vis dar didelė dalis šių paslaugų teikiama Sostinės regione, todėl siekiant sumažinti verslo pradžioje kylančius iššūkius ir padidinti verslų išgyvenamumo galimybes, šio projekto veiklos nukreiptos į regionų verslus, užtikrinant tokių paslaugų plėtrą regionuose. Projekto veiklos atitiks horizontaliuosius principus: darnaus vystymosi, įskaitant reikšmingos žalos nedarymo principą; lygių galimybių (ypač moterų ekonominio įgalinimo), nediskriminavimo (dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos ar įsitikinimų, pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, negalios). Šiuo projektu siekiama prisidėti prie problemų mažinimo, užtikrinant individualizuotą pagalbą verslo pradžioje, teikiant verslo idėjos išgryninimo konsultacijas, padedant pasirengti rinkodaros ir pardavimų strategijas, sudaryti galimybes išsikelti pamatuojamus verslo vystymo tikslus ir tų tikslų įgyvendinimui pasitelkti verslo atstovus – mentorius bei didinant tinklaveikos galimybes, sėkmingą partnerystių mezgimą.
		Savivaldybė, kaip projekto partnerė, prie projekto prisideda ne mažiau kaip 15 proc. nuosavomis lėšomis, t. y. 4,0 tūkst. Eur kiekvienais metais.

	004 Sveikatos apsaugos programa	004-01-05 Projekto „Sveikos gyvensenos skatinimas, sveikatos raštingumo, visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo ir kokybės tikslinėms grupėms didinimas Klaipėdos mieste“ įgyvendinimas. Projekto įgyvendinimo laikotarpiu (2024–2027 m.) planuojamos įvairios vaikų sveikatos stiprinimo veiklos (fizinio aktyvumo, sveikos mitybos, lytiškumo ugdymo, psichikos sveikatos, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos užsiėmimai bei pirmosios pagalbos mokymai), įvairios šeimos, motinos ir vaiko sveikatos stiprinimo veiklos (paskaitos skirtingomis sveikatinimo temomis būsimiems tėveliams, mankštos nėščiosioms ir mamai bei tėčiui su kūdikiu), įvairūs sveikatinimo užsiėmimai bendruomenėms (įvairūs fizinio aktyvumo užsiėmimai, pirmosios pagalbos mokymai, pokyčių savaitės programa, širdies ir kraujagyslių ligų ir cukrinio diabeto programa).
Vilniaus miesto savivaldybė	III Skyrius planuojami pasiekti rezultatai Švietimo sritis	Efektyvinti ir stiprinti mokslu pagrįstą lytiškumo ugdymą mokyklose: didinti finansavimą, sukurti mokyklų bei kvalifikuotų organizacijų bendradarbiavimo sistemą.
	1.4.1.4. priemonė	Kelti specialistų, įgyvendinančių lytiškumo ugdymo programą, kompetencijas
	1.4.1.5. priemonė	Parengti ir įgyvendinti lytiškumo ir rengimo šeimai ugdymo programas.
Kauno rajono savivaldybė	VI skyrius Kita svarbi informacija	Įgyvendinant Kauno rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginio veiklos planą nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.
	transporto paslaugų įgyvendinimo programa (kodas 12) Fizinio aktyvumo ir sporto plėtojimo programa (kodas 11) Savivaldybės valdymo programa (kodas 01) Sveikatos priežiūros programa (kodas 02) Ekonominės plėtros ir verslo skatinimo programa (kodas 03) Žemės ūkio ir kaimo plėtros programa (kodas 04)	Įgyvendinant programą nenumatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.

	Kelių priežiūros ir viešojo Komunalinio ūkio plėtros ir priežiūros programa (kodas 05) Savivaldybių turto administravimo programa (kodas 06) Aplinkos apsaugos programa (kodas 07) Kultūros plėtros programa (kodas 08) Švietimo ir ugdymo programa (kodas 09) Socialinės paramos įgyvendinimo programa (kodas 10)	
	Programos tikslas – Indėlis į saugumo rajone didinimą (09.03) Programos uždavinys – Vykdyti prevencines programas ir veiklas (09.03.01)	09.03.01.02 Saugios mokyklos koncepcijos įgyvendinimas. Bus kuriama saugi fizinė ir emocinė aplinka. Įgyvendinant lygių galimybių įstatymo nuostatas, mokyklose įgyvendinamos priemonės, bus nukreiptos prieš smurtą bei prekybą žmonėmis, prieš diskriminavimo propagavimą dėl asmens amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų.
		Užtikrinama, kad informacija būtų pritaikyta įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Skelbiama ir nuolat atnaujinama informacija apie organizacijas, įstaigas, teikiančias pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir (ar) smurto artimoje aplinkoje. Saugioje mokyklos aplinkoje vaikai visapusiškai ugdysis, bus kūrybiški, iniciatyvūs, įgis psichologinį atsparumą neigiamiems reiškiniams.

Savivaldybių strateginių veiklos planų analizė atskleidė reikšmingus skirtumus tarp savivaldybių požiūrio ir praktikos integruojant lygių galimybių ir nediskriminavimo principus. Kai kurios savivaldybės vadovaujasi formaliu požiūriu deklaruodamos įstatymų laikymąsi, strateginiuose veiklos planuose įvardydamos nacionalinius teisės aktus bei įstatymuose įtvirtintus diskriminacijos pagrindus, įskaitant seksualinę orientaciją (pavyzdžiui, Mažeikių rajono savivaldybė), pabrėždamos lygių galimybių, lyčių lygybės ir nediskriminavimo principų integravimą į planavimo bei įgyvendinimo dokumentus (pavyzdžiui, Utenos rajono savivaldybė), ar šių principų integravimą į teikiamų paslaugų sistemą (pavyzdžiui, Plungės rajono savivaldybė) bei deklaruodamos lygybės ir nediskriminavimo principų integravimą į vykdomas programas (pavyzdžiui, Kauno, Kėdainių, Jonavos, Kaišiadorių, Jurbarko rajonų, Klaipėdos miesto ar Birštono savivaldybės). Kitų savivaldybių strateginiuose planuose prioritetą teikiamas specifinėms paslaugų sritims, tokioms kaip psichikos sveikatos priežiūra ir jaunimo programos (pvz., Alytaus miesto savivaldybėje) arba švietimo

iniciatyvos (Vilniaus miesto savivaldybėje). Kalvarijos savivaldybė savo veiklos planuose išskiria lytiškumo ugdymo programas, psichologinės sveikatos priežiūrą ir psichologinės pagalbos prieinamumo didinimą. Nors tiesioginiai LGBTIQ+ klausimai šiose programose nėra įvardyti, tokios iniciatyvos, ypač susijusios su lytiškumo ugdymu, sudaro pagrindą atliepti specifinius bendruomenės poreikius. Rokiškio rajono savivaldybė planuoja 2024 m. parengti išsamų lygių galimybių užtikrinimo planą, siekdama stiprinti pagarbą žmogaus teisėms ir didinti bendruomenės teisinį sąmoningumą. Kauno rajono savivaldybė išskiria „Saugios mokyklos“ koncepciją, kurioje aiškiai akcentuojama kova su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos švietimo įstaigose, ypatingą dėmesį skiriant tiek fiziniam, tiek emociniam saugumui užtikrinti. Strateginių veiklos planų analizė atskleidė, kad net ir tais atvejais, kai seksualinės orientacijos tema įtraukiama į savivaldybių strateginius dokumentus, specifinių LGBTIQ+ iniciatyvų ar tikslinių programų dažnai pasigendama. Dauguma priemonių apsiriboja bendrųjų nediskriminavimo principų įtvirtinimu, tačiau mažiau dėmesio skiriama aktyvioms įtraukimo skatinimo priemonėms ar konkrečiai LGBTIQ+ bendruomenės problemoms spręsti.

Savivaldybių strateginių plėtros ir veiklos planų analizė atskleidžia, kad lygių galimybių ir nediskriminavimo principų integracija daugelyje Lietuvos savivaldybių yra fragmentuota ir neretai deklaratyvi. Lyčių lygybė ir nediskriminacija kartais įvardijami kaip horizontalieji principai, tačiau trūksta aiškiai apibrėžtų tikslų, priemonių ir rezultatų rodiklių, kurie užtikrintų jų praktinį įgyvendinimą. Mažiau nei pusė savivaldybių strateginiuose plėtros planuose bent minimaliai paminėjo lygių galimybių klausimus, tačiau šie dažniausiai pateikiami abstrakčiai, be aiškaus jų ryšio su konkrečiais prioritetais, tikslais, uždaviniais ir priemonėmis. Savivaldybės dažniausiai orientuojasi į bendruomenių stiprinimą, socialinės atskirties mažinimą ir pažeidžiamų grupių įtrauktį, tačiau LGBTIQ+ bendruomenė retai įvardijama kaip prioritetinė ar specifinė grupė. Pavyzdžiui, lygių galimybių principas neretai apsiriboja asmenų su negalia socialinės integracijos skatinimu per infrastruktūros pritaikymą ar kultūros veiklas. Seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė beveik neregistruojama savivaldybių planuose, išskyrus kelias išimtis. Daugelyje strateginių planų nediskriminacijos principai integruojami per bendrąsias švietimo, socialinės apsaugos ar bendruomeniškumo ugdymo programas, tačiau trūksta kryptingų iniciatyvų, skirtų LGBTIQ+ bendruomenės poreikiams. Savivaldybių strateginiai veiklos planai, nors ir išsamesni nei strateginiai plėtros planai, taip pat atskleidžia ribotą požiūrį į lygių galimybių įgyvendinimą. Tik 44 savivaldybės strateginiuose veiklos planuose nors kartą paminėjo lygių galimybių principą, tačiau priemonės, skirtos LGBTIQ+ bendruomenei, yra retos ir dažniausiai apsiriboja bendromis diskriminacijos prevencijos nuostatomis. Lygių galimybių ir nediskriminavimo principų įgyvendinimas Lietuvos savivaldybėse tebėra fragmentuotas ir nepakankamai nuoseklus. LGBTIQ+ klausimų integracija į strateginius dokumentus juos siejant su lygių galimybių ir nediskriminavimo principų įgyvendinimu reikalauja ir didesnio savivaldybių įsipareigojimo, ir kryptingescnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo.

Institucinių raštų ir ekspertinių interviu analizės rezultatai

Analizuojant Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos bei Policijos departamento pateiktus atsakymus išryškėja keli reikšmingi aspektai, atskleidžiantys pokyčius valstybės institucijų veikloje. Visų trijų institucijų atsakymuose dominuoja stiprus dėmesys teisiniam lygybės ir nediskriminavimo principo įgyvendinimui. Kiekviena institucija nurodo konkrečius teisės aktus, kuriais vadovaujasi organizuodamos savo veiklą bei pagal kompetenciją kitų institucijų ir įstaigų veiklą, pabrėždamos antidiskriminacinio principo integravimą ir jo laikymosi svarbą. Šis principas tampa ne tik paslaugų teikimo, bet ir politikos įgyvendinimo pagrindu.

Institucijų atsakymuose atskleidžiama, kad jos neapsiriboja tik pagrindinių nediskriminavimo principų įgyvendinimu, bet ir aktyviai kuria specializuotas priemones, skirtas LGBTIQ+ bendruomenės poreikiams tenkinti. Pavyzdžiui, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija dalyvauja darbo grupėje, sprendžiančioje translyčių asmenų klausimus; Sveikatos apsaugos ministerija inicijuoja teisės aktus, stiprinančius LGBTIQ+ asmenų teisių užtikrinimą, o Policijos departamentas kuria specializuotus saugumo planus, skirtus LGBTIQ+ bendruomenės organizuojamiems įvairovės – „Pride“ renginiams. Šios priemonės atspindi vis didesnį institucijų dėmesį LGBTIQ+ bendruomenės poreikiams. Kita svarbi tendencija – institucijų įsipareigojimas ugdyti darbuotojų gebėjimus dirbti su įvairiomis pažeidžiamomis grupėmis, įskaitant LGBTIQ+ asmenimis. Tai apima socialinių darbuotojų mokymus, orientuotus į įtraukį paslaugų teikimą bei policijos pareigūnų mokymus apie neapykantos nusikaltimų valdymą. Savo atsakymuose valstybės institucijos pabrėžia bendradarbiavimo su LGBTIQ+ organizacijomis svarbą. Šis bendradarbiavimas žymi poslinkį nuo hierarchinio valdymo prie labiau įtraukiančio, bendradarbiavimo pagrindu veikiančio valdysenos modelio. LGBTIQ+ atstovų įtraukimas į politikos formavimo procesus rodo didėjantį institucijų supratimą, kad efektyvus sprendimų priėmimas reikalauja tiesioginio dialogo su bendruomenėmis.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atsakyme pabrėžiamas visapusiškas požiūris į LGBTIQ+ teises, kuris grindžiamas konkrečiomis politikos nuostatomis ir instituciniais mechanizmais. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija atkreipia dėmesį, kad už Lygių galimybių bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymų pareigų laikymosi kontrolę atsako Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierius, o Strateginio valdymo įstatymo 4 straipsnis nustato strateginio valdymo sistemos principus, taip pat Strateginio valdymo įstatyme įtvirtintą horizontaliojo principo apibrėžimą – „Nacionaliniame pažangos plane nurodytas siekis nuosekliai ir kompleksiškai formuoti tam tikrą strateginio valdymo sistemos dalyvių požiūrį ir elgesį sprendžiant problemą, aktualią daugelyje valstybės veiklos sričių.“ Socialinės apsaugos ir darbo ministerija akcentuoja, kad šiam Lygių

galimybių horizontaliajam principui yra paskirtas koordinatorius ir šio principo įgyvendinimą koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Paminėtina, kad koordinatorius sistemiškai koordinuoja „Lygių galimybių visiems horizontaliojo principo“ įtraukimą į nacionalinės plėtros programas, atlieka pažangos rodiklių stebėseną, teikia ekspertinę pagalbą, skatina institucijų bendradarbiavimą horizontaliojo principo įgyvendinimo klausimais. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje nuolat yra atnaujinama informacija apie horizontaliojo principo rodiklius, plėtros programų, pažangos priemonių būklę, o „Lygių galimybių visiems horizontaliojo principo“ koordinatorius, remdamasis kitų institucijų pateiktais duomenimis, kasmet iki kovo 15 d. parengia bei pateikia portfelio valdytojui apibendrintą informaciją apie šio principo įgyvendinimą, kuris, remdamasis gauta informacija, iki balandžio 1 d. parengia ir Vyriausybės kanceliarijai pateikia metinę Nacionalinio pažangos plano įgyvendinimo ataskaitą.

Atkreiptinas dėmesys, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija prižiūri, kad visų savivaldybių administracijose būtų paskirta po dirbantį asmenį, atsakingą už lygių galimybių politikos formavimą ir jos įgyvendinimą, taip pat Socialinės apsaugos ir darbo ministerija apklausdama kaupia informaciją apie lygių galimybių užtikrinimą savivaldybėse. Ministerija įgyvendina konkrečias LGBTIQ+ bendruomenei skirtas priemones pagal 2024–2026 metų Lygių galimybių įgyvendinimo veiksmų planą. Šis planas, ministerijos teigimu, yra pagrindinis dokumentas, siekiantis skatinti pagarbą žmogaus orumui ir užtikrinti nediskriminavimą. Kaip nurodyta dokumente, jo tikslas – „skatinti pagarbą žmogaus teisėms, užtikrinti teisės aktų, nustatančių nediskriminavimo ir lygių galimybių principų įgyvendinimą, stiprinti visuomenės teisinį sąmoningumą bei suvokimą apie lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, seksualinę orientaciją, negalią, etninę kilmę, religiją ir kitas tapatybes.“

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2024–2026 metų strateginiame veiklos plane numatytos priemonės, skirtos lygioms galimybėms užtikrinti ir nediskriminavimui skatinti. Plane numatyta įgyvendinti lygių galimybių ir lyčių lygybės principus, finansuoti nevyriausybinių organizacijų projektus, siekiančius skatinti moterų ir vyrų lygybę bei vykdyti visuomenės švietimą ir specialistų mokymus, siekiant didinti supratimą apie lygių galimybių principus ir užtikrinti diskriminacijos prevenciją. Šios veiklos detalizuotos Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plane, kuris orientuotas į pagarbos žmogaus teisėms ugdymą, teisės aktų įgyvendinimo užtikrinimą, visuomenės teisinio sąmoningumo didinimą bei tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimą lygių galimybių srityje. Papildomai įgyvendinamas ir Moterų ir vyrų lygių galimybių 2023–2025 metų veiksmų planas, kuriuo siekiama sistemingai skatinti lyčių lygybę, šalinti padėties skirtumus tarp lyčių bei užtikrinti nacionalinių ir tarptautinių įsipareigojimų vykdymą. Abiejuose veiksmų planuose akcentuojamas kompleksiskumas, visuomenės informavimas ir glaudus institucijų bendradarbiavimas, siekiant efektyvaus lygybės užtikrinimo Lietuvoje.

Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtinta Socialinių paslaugų planavimo metodika (toliau – Metodika) nustato savivaldybėse taikomus socialinių paslaugų planavimo

principus. Ji orientuota į socialinių paslaugų masto ir rūšių nustatymą pagal gyventojų poreikius bei socialinių paslaugų teikėjų veiklos planavimą. Pagrindiniai Metodikos tikslai – identifikuoti gyventojų socialinių paslaugų poreikius, nustatyti plėtros prioritetus ir reikalingą finansavimą, užtikrinti savarankiškumo praradimo prevenciją, gerinti paslaugų kokybę bei efektyvumą, taip pat skatinti socialinių paslaugų gavėjų interesų atstovų įtraukimą į planavimą ir stebėseną. Savivaldybės reguliariai teikia informaciją Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai apie pasiektus socialinių paslaugų išvystymo normatyvus, o ši analizuoja gautus duomenis, vertindama paslaugų pakankamumą pagal paslaugų rūšis, socialines grupes ir infrastruktūrą ir savivaldybių, ir šalies mastu. Šis metodinis požiūris užtikrina nuoseklų ir pagrįstą socialinių paslaugų planavimą bei tobulinimą. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija akcentuoja, kad socialinių paslaugų tikslas – užkirsti kelią socialinėms problemoms ar socialinei rizikai ir suteikti pagalbą asmenims ar šeimoms, kurie dėl amžiaus, negalios ar kitų priežasčių neturi gebėjimų savarankiškai tvarkytis gyvenime ir dalyvauti visuomenėje. Socialinėmis paslaugomis siekiama didinti socialinę įtrauktį, skatinti gebėjimų ugdymą ir socialinių ryšių palaikymą. Kiekvieno asmens poreikiai vertinami individualiai, atsižvelgiant į jo savarankiškumo lygį, socialinius ryšius, amžių, motyvaciją bei šeimos galimybes. Socialinių paslaugų teikimas grindžiamas Socialinių paslaugų įstatymo principais, tarp kurių išskiriamas asmens garbės ir orumo apsaugos principas, pabrėžiantis pagarbą kiekvieno asmens teisėms, nepriklausomai nuo lyties, rasės, religijos ar kitų bruožų. Socialinių paslaugų darbuotojai veikia vadovaudamiesi profesionalumo, sąžiningumo ir bendradarbiavimo principais, užtikrindami geriausią pagalbą asmens ir visuomenės interesams, stiprindami ryšius tarp asmenų, šeimų bei bendruomenių, ir skatindami dialogą bei dalyvavimą visuomenės gyvenime. Visgi, socialinės apsaugos ir darbo ministerija nedetalizuoja, kaip socialinės paslaugos organizuojamos LGBTIQ+ asmenims siekiant jų integracijos savivaldybėse, taip pat Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nedetalizuoja, ar savivaldybių socialinių paslaugų planavimo principai apima būtinybę įverti savivaldybėje gyvenančių pažeidžiamų grupių poreikius, kaip dažniausiai savivaldybės planuodamos socialines paslaugas vertina gyventojų poreikius. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija akcentuoja, kad nuo 2023 m. liepos 1 d. visose savivaldybėse užtikrintas bazinis paslaugų šeimai paketas, apimantis 12 esminių paslaugų, įskaitant kompleksines šeimos paslaugas, judumo paslaugas, vaikų ugdymą, sveikatos priežiūrą bei teisinę pagalbą. Siekiant gerinti šių paslaugų prieinamumą, socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtinti paslaugų prieinamumo vertinimo rodikliai, o savivaldybės skatinamos bendradarbiauti su ministerija. Ateityje planuojama sukurti integruotą informacinių technologijų sistemą, kuri palengvintų duomenų valdymą ir sumažintų administracinę naštą. Pirmųjų stebėsenos metų duomenys surinkti iš savivaldybių buvo analizuojami siekiant įvertinti paslaugų prieinamumą ir rodiklių pasiekimą. Šios iniciatyvos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teigimu, rodo sistemingą požiūrį į lygių galimybių ir paslaugų šeimai užtikrinimą visoje šalyje.

Sveikatos apsaugos ministerija pabrėžia pažangą medicinos paslaugų teikimo ir politikos įgyvendinimo srityse. Sveikatos apsaugos ministerijos atsakyme akcentuojamas Pacientų

teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 3 punktas, draudžiantis diskriminaciją dėl „lyties, amžiaus, rasės, pilietybės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų, seksualinės orientacijos, genetinių savybių, negalios ar bet kokių kitų pagrindų.“ Vadovaujantis šiuo teisiniu pagrindu užtikrinama, kad sveikatos priežiūros paslaugos pacientams būtų teikiamos pagal jų medicininius poreikius, o ne remiantis asmeninėmis savybėmis. Sveikatos apsaugos ministerija, siekdama užtikrinti transseksualių asmenų teises, pakeitė teisės aktus, kurie riboja galimybes dirbti tam tikrą darbą turint transeksualumo diagnozę. Pakeitimai apima teisės aktus, reglamentuojančius advokatų, teisėjų ir notarų sveikatos tikrinimo tvarką, įskaitant: 2004 m. įsakymą dėl advokatų ir jų padėjėjų sveikatos tikrinimo, 2009 m. įsakymą dėl pretendentų į teisėjus ir teisėjų sveikatos reikalavimų bei tikrinimo, ir 2003 m. įsakymą dėl notarų sveikatos tikrinimo. Šie pokyčiai prisideda prie diskriminacijos mažinimo ir lygių galimybių užtikrinimo profesinėje veikloje. Sveikatos apsaugos ministerijos atsakyme akcentuojama, kad vykdant visuomenės sveikatos ir gyventojų gyvensenos stebėseną, LGBTIQ+ asmenys nėra išskiriami kaip atskira socialinė grupė. Savivaldybių gyventojų gyvensenos stebėsenos rodikliai peržiūrimi pagal poreikį. Stebėsenos tyrimas vykdomas kas 4 metai. Paskutinis stebėsenos tyrimas vykdytas 2022 m. Kitas stebėsenos tyrimas planuojamas 2026 m. stebėsenos tyrimus vykdo Higienos institutas. Sveikatos apsaugos ministerija atkreipia dėmesį, kad Higienos institutas nevykdo rutininių tikslinių tyrimų LGBTIQ+ bendruomenės sveikatos būklei nustatyti ir stebėti. Visuomenės sveikatos iniciatyvose Sveikatos apsaugos ministerija demonstruoja strategišką požiūrį į LGBTIQ+ bendruomenės poreikius. Nuo 2022 m. buvo įgyvendinta struktūruota vakcinacijos programa, skirta vyrams, turintiems lytinių santykių su vyrais, vyresniems nei 18 metų. Žvelgdama į ateitį, Sveikatos apsaugos ministerijos išskiria konkrečius planus dėl sveikatos priežiūros prieinamumo plėtros. 2024–2030 metų ŽIV/AIDS ir lytiškai plintančių infekcijų prevencijos bei kontrolės veiksmų plane numatyta iki 2026–2027 metų įtraukti PrEP (prevencinės priemonės nuo ŽIV) finansavimą per Privalomojo sveikatos draudimo fondą diskordantinėms poroms Ministerijos bendradarbiavimas su LGBTIQ+ organizacijomis yra itin svarbus. Sveikatos apsaugos ministerijos aktyviai bendradarbiauja su NVO, tokiomis kaip DEMETRA, bei „žemo slenksčio“ paslaugų teikėjais ŽIV prevencijai. Taip pat glaudžiai dirbama su Nacionaline LGBTIQ+ teisių organizacija Lietuvos gėjų lyga (LGL) dėl mpox prevencijos. Šis bendradarbiavimas apima ligų simptomų, rizikos veiksnių, prevencijos strategijų bei vizualinės informacijos teikimą ir reguliarių konsultacijų organizavimą.

Sveikatos apsaugos ministerija atkreipia dėmesį, kad savivaldybės Lietuvoje pagal Visuomenės sveikatos įstatymą vykdo valstybės perduotas visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas, įskaitant sveikatos priežiūrą ugdymo įstaigose, visuomenės sveikatos stiprinimą ir stebėseną. Šių funkcijų įgyvendinimui savivaldybės steigia visuomenės sveikatos biurus, kurie gali teikti paslaugas ir kitų savivaldybių gyventojams. Visuomenės sveikatos biurų veikla finansuojama per valstybės biudžeto tikslines dotacijas, o jų poreikis planuojamas pagal Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintą metodiką. Be to, Visuomenės sveikatos biurai gali naudoti savivaldybių lėšas ar kitus teisėtus

finansavimo šaltinius. Bazinių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų sąrašą kasmet peržiūri ir atnaujina Visuomenės sveikatos priežiūros plėtros savivaldybės komisija, atsižvelgdama į gyventojų sveikatos rodiklius, epidemiologinę situaciją bei kitus veiksnius. Savivaldybės pačios nustato paslaugų vertinimo kriterijus, tačiau Visuomenės sveikatos priežiūros plėtros savivaldybės komisija gali patvirtinti privalomas jų reikšmes. Higienos institutas teikia metodinę paramą ir organizuoja specialistų kvalifikacijos kėlimą. Tokiu būdu užtikrinamas bazinių visuomenės sveikatos paslaugų teikimas visoje šalyje, kartu atsižvelgiant į specifinius kiekvienos savivaldybės poreikius.

Policijos departamentas pabrėžia vienos iš pagrindinių iniciatyvų – mokymų kursantams ir pareigūnams – svarbą. Policijos kursantai ir pareigūnai mokomi reaguoti į neapykantos nusikaltimus, jų ypatumus bei prevenciją, taip pat vykdoma speciali kvalifikacijos tobulinimo programa. Inovatyvus sprendimas – 2021 m. įsteigta virtuali patruliavimo grupė, kuri aktyviai stebi internetinę erdvę dėl nusikalstamų veikų ir administracinių pažeidimų, jau pasiekusi reikšmingų rezultatų. Policijos departamentas didelį dėmesį skiria LGBTIQ+ bendruomenės renginių, tokių kaip „Vilnius Pride“ ir „Baltic Pride“, saugumui užtikrinti. Rengiant išsamius viešosios tvarkos palaikymo planus siekiama užkirsti kelią galimiems žmogaus teisių pažeidimams. Institucinę bazę remia Lietuvos policijos įstatymas, įpareigojantis nešališkai ginti visus asmenis, ir aktyvus dalyvavimas tarpžinybinėse iniciatyvose, skirtose didinti visuomenės supratimą apie neapykantos nusikaltimus bei skatinti dialogą su pažeidžiamomis grupėmis. Be to, Policijos departamentas integruoja LGBTIQ+ klausimus į bendruomenės policijos strategiją, įtraukdamas susitikimus su įvairiomis socialinėmis grupėmis, įskaitant LGBTIQ+ asmenis, organizacijomis ir bendruomenėmis, siekdamas stiprinti tarpusavio pasitikėjimą ir dialogą.

Interviu su **Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos** atstove atskleidė, kad mokyklos turi tam tikros laisvės rengdamos veiklos planus, numatydamos tikslus ir priemones skirtas ugdyti mokinio asmenybę, kurdamos saugią ir įvairovei atvirą bei ugdymuisi palankią aplinką. Visgi Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovė atkreipė dėmesį, kad vadovaujantis Švietimo įstatymo 54 straipsnio 3 dalimi savivaldybės, įgyvendindamos švietimo politikos pažangos uždavinius, suplanuoja priemones ir projektus jiems įgyvendinti, o 54 straipsnio 4 dalis numato, kad mokykla rengia strateginį planą, tačiau jį mokyklos vadovas tvirtina tik mokyklos tarybos, savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos, savivaldybės vykdomosios institucijos ar jos įgalioto asmens, savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos, savininko pritarimu. Taigi, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovės teigimu, veiklos planą nors ir tvirtina mokyklos taryba (Švietimo įstatymo 54 straipsnio 5 dalis), bendras mokyklos veiklos strateginis planavimas priklauso nuo savivaldybės, kuri įgyvendina savininko teises ir pareigas bei jos atvirumo įvairovei. Dar daugiau, švietimo ir mokslo ministerijos atstovė atkreipė dėmesį, kad kiekvienais metais į pareigas priimančio asmens ar jo įgalioto asmens vertina mokyklos vadovo veiklą (Švietimo įstatymo 59 straipsnio 15 dalis), todėl siekdamas būti teigiamai įvertintas mokyklos vadovas galimai nesiims prieštarauti tiesioginio vadovo, t. y. savivaldybės mero formuojamai politikai savivaldybėje.

Interviu metu Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovė akcentavo Gyvenimo įgūdžių programos, kuri yra pradinio ir pagrindinio ugdymo dalis, skirtos bendrosiose programose numatytoms kompetencijoms ugdyti svarbą. Gyvenimo įgūdžių programa nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. įgyvendinama nelyginėse klasėse (1, 3, 5, 7, 9), 1 ir 3 klasėse – integruojant gyvenimo įgūdžių programos turinį į kitus mokomuosius dalykus; 5 ir 7 klasėse programai skiriama po 1 savaitinę valandą, o 9 klasėje programai skiriama po 1 valanda per dvi savaites. Nuo 2024 m. Gyvenimo įgūdžių programos įgyvendinama visose klasėse. Šios programos temos apima, be kita ko, ir lytiškumo ugdymą. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovė atkreipė dėmesį, kad nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. Gyvenimo įgūdžių programos mokytojais ir mokytojomis gali dirbti asmenys, įgiję aukštąjį išsilavinimą ir pedagogo kvalifikaciją (t. y. bet kurio dalyko mokytojai), nuo 2026 m. rugsėjo 1 d. Gyvenimo įgūdžių programos mokytojais ir mokytojomis gali dirbti asmenys, baigę šiai programai įgyvendinti skirtas nacionalines kvalifikacijos tobulinimo programas (ne trumpesnes kaip 250 val.). 2023 m. rudenį Vilniaus universiteto Ugdymo mokslu institute ir Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijoje startavo nacionalinės kvalifikacijos tobulinimo programos, skirtos pasirengti įgyvendinti Gyvenimo įgūdžių programą. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovė atkreipė dėmesį, kad baigusių pedagogų apklausa atskleidė, kad kai kurios šiuos specialistus ruošiančios aukštojo mokslo institucijos atsisako lytiškumo ugdymo temos, tačiau nėra oficialių dokumentų, patvirtinančių šį Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovės teiginį apie lytiškumo ugdymo temos atsisakymą.

Savivaldybių apklausos duomenų analizė

Atsakydamos į Kauno technologijos universiteto tyrėjų klausimyną apie lygių galimybių ir nediskriminavimo principų integravimą strateginiuose savivaldybių planuose bei šių principų reglamentavimą savo savivaldybėse, Lietuvos savivaldybės nurodė, kad jų veikla grindžiama Lietuvos Respublikos Konstitucija, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu, Lygių galimybių įstatymu bei Vietos savivaldos įstatymu. Be to, savivaldybės paminėjo, kad jų veikloje vadovaujamasi nacionalinėmis strategijomis ir programomis, skirtomis lyčių lygybei užtikrinti bei diskriminacijos prevencijai.

Savivaldybių apklausos rezultatai atskleidė, kad dauguma savivaldybių turi vidinius dokumentus, reglamentuojančius lyčių lygybės ir nediskriminavimo principus savivaldybės administracijoje, tačiau jų forma ir turinys skiriasi priklausomai nuo savivaldybės.

Lygių galimybių užtikrinimo politika ir jos įgyvendinimo aprašai

Iš apklausoje dalyvavusių ir atsakymus pateikusių 58 savivaldybių (atsakymų nepateikė dvi – Pakruojo rajono savivaldybė ir Šilalės rajono savivaldybė, kuri raštu informavo, kad nesutinka prisidėti prie tyrimo ir prašomos informacijos neteiks) – trys ketvirtadaliai arba 45 savivaldybės nurodė esančios įsipareigojusios siekti lyčių lygybės tikslų ir tam tikslui savivaldybės direktoriaus įsakymu yra pasitvirtinusios Savivaldybės administracijos lygių galimybių politikos ir jos įgyvendinimo aprašą. Ukmergės rajono savivaldybė nurodė, kad aprašą dar tik rengia. Kai kurios savivaldybės nurodė, kad esamą tvarką šiuo metu peržiūri, kad ji aiškiau atlieptų Lygių galimybių įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatas (Kretingos rajono, Neringos savivaldybės).

Šilutės rajono savivaldybė nenurodė arba apie tai nežinojo tyrimui informaciją teikę darbuotojai, kad savivaldybėje yra pasitvirtintas Lygių galimybių politikos ir jos įgyvendinimo aprašas¹⁰⁴, bet savo atsakyme nurodė, kad „Lygių galimybių visiems horizontaliojo principo taikymas užtikrina, kad nevaržomos žmogaus teisės ar neteikiamos asmeniui privilegijos dėl jo lyties, tautybės, rasinės ar etninės kilmės, kalbos, religijos, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, negalios, socialinės padėties, amžiaus arba seksualinės orientacijos bei nevaržomos galimybės tokiomis pačiomis kaip ir kitų asmenų sąlygomis naudotis paslaugomis, infrastruktūra, transportu ir kitomis priemonėmis.“

Atkreiptinas dėmesys, kad Telšių rajono savivaldybė nurodė, kad savivaldybėje „nėra sukurtas bendras mechanizmas, kuriuo vadovaujantis būtų atliekami teisės aktų vertinimai dėl lygių galimybių principų įgyvendinimo, tačiau kiekvienu atveju įsivertinama, ar tai nepažeis lygių galimybių vertybinių principų“. Jonavos rajono savivaldybė nurodė,

104 2020 m. rugsėjo 28 d. administracijos direktoriaus įsakymas Nr. A1-1167 „Dėl Šilutės rajono savivaldybės administracijos lygių galimybių politikos ir jos įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

kad savivaldybėje lygių galimybių politika iš dalies reglamentuota, o Molėtų rajono savivaldybėje lygių galimybių politika apskritai nėra reglamentuojama, tačiau savivaldybė pateikė informaciją, kad vykdomas pasirengimas lygių galimybių politikai formuoti ir įgyvendinti Molėtų rajono savivaldybėje, įgyvendinant projektą „Koordinatorių modelio išbandymas ir lyčių lygybės politikos stiprinimas“.

Darbo tvarkos taisyklės

Birštono ir Pasvalio rajono savivaldybės nurodė, kad lyčių lygybės nuostatos yra aptariamoms savivaldybių administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintuose administracijų darbo tvarkos reglamentuose. Šiuose reglamentuose numatoma, kaip savivaldybės administracijoje užtikrinamos lygių galimybių politikos įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros priemonės. Tauragės rajono savivaldybė informavo, kad administracijos direktoriaus įsakymu yra patvirtinusi vidaus tvarkos taisyklės, kuriose numatyta, jog darbuotojai privalo laikytis šių taisyklių siekdami užtikrinti lygias galimybes ir išvengti diskriminacijos. Be to, taisyklėse numatyta, kad darbuotojai, susidūrę su moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimais ar diskriminacija, turi teisę kreiptis į administracijos vadovą.

Savivaldybės strateginis plėtros ar veiklos planas

Paminėtina, kad tik Šalčininkų rajono savivaldybė nurodė, jog lygių galimybių aspektai yra reglamentuojami savivaldybės strateginiuose dokumentuose, tokiuose kaip 2023–2030 metų Strateginės plėtros planas ir 2024–2026 metų Strateginis veiklos planas. Tačiau savivaldybė pripažino, kad neturi patvirtintos lygių galimybių principo įgyvendinimo tvarkos, tačiau savo veikloje remiasi tarptautiniais žmogaus ir piliečių teisių dokumentais bei nacionaliniais teisės aktais, reglamentuojančiais prigimtines žmogaus teises.

Lygių galimybių ir smurto prevencijos veiksmų planai ir kiti dokumentai

Keturiolika apklausoje dalyvavusių savivaldybių nurodė, kad turi parengusios savivaldybės lygių galimybių ir smurto prevencijos veiksmų planą (Akmenės rajono, Anykščių rajono, Biržų rajono, Elektrėnų, Joniškio rajono, Klaipėdos rajono, Kupiškio rajono, Marijampolės, Radviliškio rajono, Rokiškio rajono, Šiaulių miesto, Trakų rajono, Vilkaviškio rajono, Vilniaus miesto savivaldybės), kitos dar tik rengia (Palangos miesto, Raseinių rajono savivaldybė). Savivaldybės administracijos smurto ir priekabiavimo prevencijos politikos ir jos įgyvendinimo tvarkos aprašus patvirtino Anykščių rajono, Biržų rajono, Jurbarko rajono, Kupiškio rajono, Zarasų rajono savivaldybės. Pasvalio rajono savivaldybė nurodė, kad yra patvirtinta savivaldybės priklausomybę sukeliančių medžiagų, smurto artimoje aplinkoje ir savižudybių prevencijos, lygių galimybių, lyčių lygybės 2024–2028 m. programa ir jos 2024 m. priemonių planas.

Šiaulių miesto savivaldybė pateikė informaciją, kad yra patvirtinusi ne tik savivaldybės administracijos lygių galimybių politiką ir jos įgyvendinimo tvarką, bet taip pat parengtas ir įgyvendinamas Klientų aptarnavimo standartas, kuriame užtikrinamas lygiateisiškumo

principas. Vilniaus miesto savivaldybė nurodė turinti patvirtintą Darbuotojų saugios darbo aplinkos politiką, kurios tikslas – užtikrinti Vilniaus miesto savivaldybės darbuotojams saugią ir draugišką darbo aplinką, kurioje nebūtų vietos diskriminacijai, priekabiavimui, patyčioms ir kitokiam nepageidaujamam elgesiui.

Atkreiptinas dėmesys, kad vien tik turėti lygių galimybių politiką reglamentuojančius dokumentus nepakanka, būtinai turi būti apibrėžtas ir stebėsenos mechanizmas – t. y. svarbu aktyviai vertinti, kaip sekasi įgyvendinti lygias galimybes savivaldybėje. Taip pat turi būti paskirtas lygių galimybių koordinatorius, komisija ar kitas atsakingas organas, todėl apklausoje savivaldybių, be kita ko, buvo klausiama: ar savivaldybėje veikia lygių galimybių koordinatorius, komisija ar kitas organas, kuris rūpinasi lygių galimybių politikos įgyvendinimu savivaldybėje?

Lygių galimybių koordinatorius, komisija ar kitas organas

Penkios apklausoje dalyvavusios savivaldybės nurodė, kad jų savivaldybėje lygių galimybių koordinatoriaus nėra, neveikia komisija ar kitas organas, atsakingas už lygių galimybių politikos įgyvendinimą (Kėdainių rajono, Marijampolės, Šakių rajono, Švenčionių rajono ir Telšių rajono savivaldybės).

Tik septynios savivaldybės (pavyzdžiui, Elektrėnų, Jonavos rajono, Klaipėdos rajono, Molėtų rajono, Panevėžio miesto, Šiaulių rajono ir Ukmergės rajono) nurodė turinčios paskirtus lygių galimybių koordinatorius.

Savivaldybių atsakymų analizė atskleidė, kad daugumoje Lietuvos savivaldybių lygių galimybių klausimai dažnai yra integruojami į savivaldybės administracijos darbuotojų darbą. Ši funkcija dažniausiai priskirta vienam iš savivaldybės administracijos tarnautojų ir / ar darbuotojų. Daugiausia savivaldybių (14) funkcijas, užtikrinančias lygių galimybių politikos įgyvendinimą priskyrė specialistams, dirbantiems Teisės, Civilinės metrikacijos, Personalo ir vidaus administravimo, Bendrųjų reikalų, Asmenų aptarnavimo ar Dokumentų valdymo skyriuose (pavyzdžiui, Akmenės rajono, Alytaus rajono, Anykščių rajono, Kauno rajono, Kazlų Rūdos, Kelmės rajono, Klaipėdos miesto, Kretingos rajono, Panevėžio rajono, Prienų rajono, Šiaulių miesto, Trakų rajono, Vilkaviškio rajono ir Zarasų rajono savivaldybės).

Šešios savivaldybės (Alytaus miesto, Biržų rajono, Palangos miesto, Plungės rajono, Radviliškio rajono ir Šalčininkų rajono) nurodė, kad administracija yra paskyrusi atsakingą darbuotoją, kurio viena iš papildomos veiklos srities specializacijų – lygių galimybių užtikrinimas, tačiau neįvardijo jo užimamų pareigų. Biržų rajono savivaldybėje atsakingais paskirti trys asmenys, kuriems ši funkcija yra papildoma. Šalčininkų rajono savivaldybės duomenimis, lygių galimybių politika savivaldybėje vykdoma kompleksiškai. Kiekvienas skyrius reglamentuoja savo darbą taip, kad vykdant funkcijas, būtų užtikrinamos visų asmenų lygios galimybės gauti reikiamas administracines paslaugas. Taip pat formuojant lygių galimybių politiką, pagal savo kompetenciją dalyvauja Šalčininkų rajono savivaldybės

Jaunimo reikalų taryba, Šalčininkų rajono savivaldybės asmens su negalia gerovės taryba.

Antra pagal dydį grupė (vienuolika savivaldybių) – tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriai, kuriems priskirta funkcija – lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės bei smurto artimoje aplinkoje prevencijos politikos formavimas ir įgyvendinimas. Tai – Jurbarko rajono, Kalvarijos, Mažeikių rajono, Pagėgių, Rokiškio rajono, Skuodo rajono, Šilutės rajono, Širvintų rajono, Tauragės rajono, Utenos rajono ir Visagino savivaldybės.

Trijose savivaldybėse ši funkcija paskirta nepriklausantiems skyrių darbuotojams – Birštono savivaldybėje už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingam asmeniui, Raseinių rajono savivaldybėje kokybės vadybos specialistui, Vilniaus rajono savivaldybėje įkurtas vyriausiojo patarėjo etatas, kurio atsakomybės sritis yra lygių galimybių politikos įgyvendinimas.

Dar viena savivaldybių grupė, kuriose lygių galimybių politikos įgyvendinimas paskirtas Socialinės paramos, Socialinių paslaugų ar Socialinės gerovės skyriams (pavyzdžiui, Druskininkų, Kaišiadorių rajono, Kauno miesto, Kupiškio rajono, Lazdijų rajono, Varėnos rajono ir Vilniaus miesto savivaldybės). Be to, Ignalinos rajono savivaldybėje lygių galimybių funkcija, kaip papildoma, paskirta Švietimo ir kultūros skyriaus darbuotojui, Joniškio rajone – Finansų skyriaus, Neringos – Sveikatos reikalų koordinatoriui, Pasvalio rajone – Strateginio planavimo ir investicijų skyriui. Rietavo savivaldybėje lygių galimybių sritį koordinuoja Savivaldybės vicemerė. Klaipėdos rajono savivaldybės administracijoje be koordinatoriaus dar veikia nuolatinė skundų dėl lygių galimybių ir įvairovės principų pažeidimo tyrimo komisija. Klaipėdos miesto savivaldybėje sudaryta lygių galimybių darbo grupė, jai vadovauja Savivaldybės vicemerė. Utenos rajono savivaldybė planuoja įsteigti nuolat veikiančią lygių galimybių komisiją. Alytaus miesto ir Kupiškio rajono savivaldybėse komisija sudaroma tik esant poreikiui.

Savivaldybių atsakymų apie vertinamus gyventojų poreikius, įskaitant įvairias socialines grupes, bei kokiais būdais šie poreikiai yra identifikuojami ir analizuojami savivaldybių veikloje atskleidė, kad iš 58 apklausoje dalyvavusių savivaldybių į pateiktą klausimą atsakė 57 savivaldybės (Panevėžio rajono savivaldybė neatsakė). Aštuonios savivaldybės nurodė, kad gyventojų poreikiai nėra vertinami (pavyzdžiui, Ignalinos rajono, Jurbarko rajono, Kaišiadorių rajono, Marijampolės, Neringos, Pagėgių, Širvintų rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybės). Populiariausia gyventojų poreikių vertinimo priemonė – gyventojų apklausos ir tiksliniai tyrimai, kuriuos taiko 29 savivaldybės. Statistinių duomenų ir pavaldžių institucijų duomenų analizę, kaip gyventojų poreikių vertinimo priemonę, nurodė devynios savivaldybės. Aštuonios savivaldybės paminėjo, kad gyventojų poreikių vertinimą vykdo atsakingi darbuotojai, komisijos ar darbo grupės. Taip pat aštuonios savivaldybės nurodė, kad poreikiai vertinami vadovaujantis teisės aktais, tačiau išsamesnės informacijos apie šį procesą nepateikė. Visos savivaldybių nurodytos gyventojų poreikių vertinimo priemonės išsamiai pateikiamos 3 lentelėje.

3 lentelė. Savivaldybių gyventojų poreikių vertinimo priemonės

Priemonė / būdas	Savivaldybė	Aprašymas
Apklausa, tiksliniai tyrimai	Akmenės r.	„Apklausa būdu“
	Anykščių r.	„<...>Atliekami įvairūs stebėjimai, apklausa<...>“
	Birštono	„Esant poreikiui yra atliekamos apklausa“
	Biržų r.	„<...>Taip pat vertinami atskirų grupių poreikiai atliekant tikslinius tyrimus (2021 m. rudenį atliktas Biržų rajono savivaldybės jaunimo problematikos tyrimas)<...>“
	Druskininkų	„Savivaldybėje vertinami gyventojų (įvairių socialinių grupių) poreikiai, atliekant gyventojų bei kitų suinteresuotųjų šalių apklausa. Gyventojai yra patenkinti turimomis galimybėmis daryti poveikį savivaldybės sprendimams, kurie jiems yra aktualūs. Visos apklausa viešinamos Savivaldybės interneto svetainėje, oficialioje Savivaldybės socialinių tinklų paskyroje, vietinėje spaudoje bei dalinamos popierinės apklausa gyventojų aptarnavimo vietoje.“
	Elektrėnų	„Analizuojami statistiniai duomenys, atliekamos apklausa.“
	Jonavos r.	„Savivaldybėje rengiamos įvairios apklausa bei atliekami tyrimai. Pvz. https://jonava.lt/gyventojams/naujienos/29/gyventoju-apklausa-jonavieciu-pasitenkinimas-viesomis-paslaugomis-dideja:10249 ; https://jonava.lt/veiklos-sritys/jaunimas/tyrimai/2108 “
	Kalvarijos	„Vykdamos apklausa. Viena iš jų: https://apklausa.lt/f/smurtas-artimoje-aplinkoje-uq8k1rt/answers/ “
	Kazlų Rūdos	„Taip, įvairių socialinių grupių poreikiai yra vertinami apklausa. Apklausa pateikiama savivaldybės puslapyje ir seniūnijose, kuriose gyventojai apklausiami vietoje užpildant anketas anketavimo būdu.“
	Kėdainių r.	„Apklausa, internetu, gyvai.“
	Klaipėdos m.	„Taip, vertinami atliekant įvairias gyventojų apklausa – atliekant sociologinius tyrimus kas kelis metus bei apklausiant atskirų paslaugų vartotojus (pavyzdžiui, vaikų tėvus mokyklose, darželiuose ir pan.)“
	Klaipėdos r.	„<...> Taip pat buvo įvykdyta Klaipėdos rajono gyventojų apklausa apie pasitenkinimą viešosiomis paslaugomis. Gyventojai aptarnavimo Savivaldybėje kokybę gali vertinti nuolat, pildydami specialią internetinę anketą<...>“
	Kretingos r.	„<...>Savivaldybės gyventojų poreikiai yra vertinami teikiant socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo paslaugų užtikrinimą ir prieinamumą. Vertinama atliekant apklausa, tiek kiekybiniu, tiek kokybiniu aspektu,<...>“
	Kupiškio r.	„2023 m. kovo 3 d. Kupiškio rajono savivaldybės administracija kartu su Lygių teisių įstaigos kontrolieriaus tarnyba atliko įsivertinimą šiose srityse: 1. Savivaldybės valdymas; 2. Valdžia ir sprendimų priėmimas; 3. Išsilavinimas ir švietimas; 4. Dalyvavimas darbo rinkoje;

		5. Ekonominis aktyvumas; 6. Sveikata ir sveikatos priežiūra; 7. socialinė apsauga ir saugumas; 8. Kultūra ir sportas.“
	Lazdijų r.	„<...>Poreikiai vertinami kasmet vykdant gyventojų apklausas,<...>“
	Mažeikių r.	„Gyventojams atliekamos apklaustos, kurios vienodai visiems yra prieinamos.“
	Molėtų r.	„Savivaldybės gyventojų poreikiai (įvairių socialinių grupių) yra vertinami organizuojant viešai skelbiamas gyventojų apklausas apie konkrečių paslaugų savivaldybėje poreikį ir prieinamumą“
	Plungės r.	„<...> kasmet <...> apklausiamos įv. soc. grupių žmonės<...>“
	Prienų r.	„Vykdamos apklaustos. https://www.prienai.lt/savivaldybe/apklaustos/ “
	Radviliškio r.	„Savivaldybės gyventojų poreikiai vertinami organizuojant ir vykdant apklausas.“
	Raseinių r.	„Rengiamos apklaustos el. būdu, taip pat nuomonę galima išreikšti atvykus į savivaldybę/ seniūniją. Šiuo metu vykstančios elektorinės apklaustos: - Gyventojų apklausa dėl vėjo jėgainių statybos - Raseinių miesto bendrojo plano apklausa - Strateginių tikslų apklausa - Asmenų aptarnavimo kokybės vertinimo anketa Šiuo metu galiojančias apklausas galima rasti čia: https://www.raseiniai.lt/apklaustos/?lang=lt“
	Rietavo	„Vykdant statybų projektus vadovaujamasi Statybos įstatymu, kur taikomi universalūs dizaino principai. Taip pat skelbiama apklausa internetu apie kai kurių projektų svarbą ir siūlymus įgyvendinti. Gyventojai gali išrinkti jiems aktualiausią projektą, kuris bus įgyvendintas Rietavo savivaldybėje.“
	Rokiškio r.	„Savivaldybės įvairių socialinių grupių poreikiai (socialinių paslaugų, jaunimo problemų, šeimų poreikių ir kt.) buvo vertinami anketavimo būdu. Anketavimo būdu gauti duomenys panaudojami rengiant strateginio planavimo dokumentus, socialinių paslaugų teikimo planus ir kitus teisės aktus.“
	Šilutės r.	„Savivaldybės gyventojų (įvairių socialinių grupių) poreikiai vertinami apklaustos būdu. Atliktas jaunimo situacijos tyrimas https://www.silute.lt/veiklossritys/jaunimas/jaunimo-situacijos-tyrimas/11348 Organizuota „Paslaugų teikimo ir asmenų aptarnavimo kokybės gerinimas Šilutės rajono savivaldybėje“ gyventojų apklausa https://www.silute.lt/naujienos/kvieciamedalyvauti-apklausoje/11021“
	Utenos r.	„<...> Poreikiai vertinami <...>, vykdant gyventojų apklausas, tiriamąją veiklą dėl paslaugų kokybės, prieinamumo, plėtros poreikio. Pvz. Šiuo metu vykdoma Utenos rajono savivaldybės teikiamų socialinių paslaugų prieinamumo ir kokybės stebėsenos gyventojų anketinė apklausa.<...>“

	Vilniaus m.	„VMSA vertina gyventojų poreikius. Vilniaus miesto 2021-2030 metų strateginiame plėtros plane numatytas veiksmas „Asmens sveikatos paslaugų tolygumo ir kokybės didinimas atsižvelgiant į pacientų grįžtamojo ryšio rezultatus.“ Šią priemonę vykdo Sveikatos priežiūros įstaigos organizuodamos gyventojų apklausas ir, atsižvelgiant į gautus pasiūlymus, organizuoja priemones mažinančias sveikatos priežiūros paslaugų netolygumus.“
	Vilniaus r.	„<...>organizuojamos apklausos vertinant paslaugų teikimo galimybes.>“
	Visagino Zarasų r.	„< Vertinimas vyksta atliekant gyventojų apklausą<...>“ „<...>Dažniausiai komunikuojama pateikiant anketas, klausiant gyventojų nuomonės, informaciją pateikus per Savivaldybės administracijos paskyrą Facebook, kitais informacijos sklaidos kanalais. <...>“
Statistiniai duomenys, pavaldžių institucijų duomenys	Alytaus m.	„<...>2. Savivaldybės duomenų analizė: Remiantis statistiniais duomenimis apie gyventojų sudėtį, įskaitant amžių, lytį, tautybę, socialinę padėtį, neįgalumą ir kitus rodiklius, atliekama išsami socialinių grupių analizė. Tai leidžia savivaldybei identifikuoti problemas ir teikti tikslines paslaugas bei paramą, užtikrinančią lygybę. <...>“
	Birštono	„<...>Esant poreikiui.<...>, naudojamosi statistiniais duomenimis,<...>“
	Elektrėnų Klaipėdos r.	„<...> Analizuojami statistiniai duomenys,<...>“ „<...> Taip pat vertinami Savivaldybės ir jai pavaldžių įstaigų duomenys renkami atsižvelgiant į Lygių galimybių įstatymą lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.>“
	Kretingos r. Lazdijų r.	„<...>renkami statistiniai duomenys<...>“ „<...>renkant ir analizuojant statistinę informaciją apie įvairias socialines grupes, <...> renkant informaciją iš savivaldybės pavaldžių įstaigų<...>“
	Trakų r.	„Atliekant lygių galimybių padėties analizę, pirmiausia buvo sukaupiti Savivaldybės administracijos statistiniai duomenys, jie diferencijuoti pagal lyties, amžiaus ir kitus kriterijus, kurie padeda nustatyti lyčių nelygybės problemas ir rasti jų sprendimo būdus.“
	Utenos r.	„< Poreikiai vertinami analizuojant statistinę informaciją,<...>“
	Visagino	„< Vertinimas vyksta atliekant <...> duomenų statistinę analizę.>“
Socialinių paslaugų planas	Alytaus r.	„<...>Atsižvelgiant į savivaldybės gyventojų poreikius, kasmet rengiamas Alytaus rajono savivaldybės socialinių paslaugų planas.>“
	Biržų r.	„<...>Gyventojų poreikiai vertinami kasmet sudarant Socialinių paslaugų planą <...>“
	Kauno m.	„Socialinių paslaugų skyrius vertina Kauno miesto gyventojų socialinius poreikius ir vadovaujantis teisės aktais kasmet rengia Kauno miesto savivaldybės (toliau - Savivaldybė) socialinių paslaugų planą, siekiant įvertinti esamą Savivaldybės teikiamų socialinių paslaugų situaciją: kiek Savivaldybėje yra socialinių paslaugų įstaigų, kiek, kokias paslaugas ir kokioms asmenų

		socialinėms grupėms jos yra teikiamos, koks yra socialinių paslaugų poreikis, taip pat įvertinama, kokios yra galimybės tobulinti socialines paslaugas Savivaldybės gyventojams, planuoja socialinių paslaugų plėtrą ir pan. https://epaslaugos.kaunas.lt/paslaugos/kauno-miesto-2022-metu-socialiniu-paslaugu-planas/ Kauno r. „Visų Kauno rajono gyventojų socialiniai paslaugų poreikiai vertinami vadovaujantis Kauno rajono savivaldybės mero 2023 m. liepos 5 d. potvarkiu Nr. MP-405 „Dėl Kauno rajono savivaldybės asmens (šėimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ Atskira grupė nėra išskiriama aukščiau kitų, vertinama vienodai.“ Plungės r. „< Kasmet yra daromi socialinių paslaugų planai, <...>“
Diskusijos, bendradarbiavimas su NVO	Alytaus m. „<...>gyventojų (įvairių socialinių grupių) poreikiai dėl lygių galimybių yra vertinami. Šie poreikiai vertinami įvairiais būdais, siekiant užtikrinti, kad būtų atsižvelgiama į skirtingų grupių interesus ir jų lygių teisių užtikrinimą. Vertinimo procesas apima šiuos pagrindinius elementus: Bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis (NVO): Savivaldybė glaudžiai bendradarbiauja su vietos NVO, kurios atstovauja įvairias socialines grupes (pvz., moterų teisių organizacijos, neįgalųjų organizacijos). Šios NVO atlieka svarbų vaidmenį teikiant informaciją apie bendruomenės poreikius ir siūlymus dėl jų gerovės gerinimo. <...> Viešosios konsultacijos ir diskusijos: Savivaldybė rengia susitikimus bei diskusijas su bendruomene, kur galima išsakyti savo nuomonę apie lygių galimybių politiką ir teikti siūlymus. Tai skatina atvirą dialogą.>“ Birštono Lazdijų r. „< Esant poreikiui ..., daromi susitikimai.<...>“ „< Poreikiai vertinami kasmet vykdamas <...> komunikuojant su skirtingų socialinių grupių atstovais (teikiant viešąsias paslaugas, rengiant projektus, skiriant paramą).<...>“ Šalčininkų r. „Gyventojų poreikių vertinimas atliekamas nuolat renkant informaciją iš seniūnijų. Tuo tikslu rengiami susitikimai ir konsultacijos su gyventojais.“	
Gyventojai apie savo poreikius turi informuoti patys, teikti pasiūlymus, skundus	Birštono „< Savivaldybės gyventojai savo poreikius gali išsakyti tiek tiesiogiai atvykę į Savivaldybę, tiek ir pasinaudodami „Birštoniečio tribūna“ (tai galimybė kiekvienam birštoniečiui pateikti pasiūlymus bei pastabas Birštono savivaldybės tarybos posėdyje svarstomais klausimais Tarybos nariams tiesiogiai). Platesnę informaciją galite rasti savivaldybės svetainėje www.birstonas.lt (https://birstonas.lt/2024/07/04/kviecia-birstonieciu-tribuna-55/).“ Joniškio r. „Gyventojų išsakyti poreikiai visada yra perduodami vertinti pagal kompetenciją atsakingiems specialistams. Organizuojami pasitarimai, vertinamos galimybės ir priimami sprendimai. Gyventojai turi galimybę išsakyti savo problemas, siūlymus, pastabas ir pan. įvairiais kanalais: •oficialiu el. pašto adresu savivaldybe@joniskis.lt;	

		•savivaldybės interneto svetainės skyriuje „Rašyti merui“ „Rūpinuosi Joniškio kraštu“; •tiesiogiai merui, gyventojų priėmimo valandomis (atvykus ar telefonu); •prisijungus prie administracinių ir viešųjų elektroninių paslaugų portalo „Elektroniniai valdžios vartai“; •socialinio tinklo Facebook Savivaldybės paskyroje. Jeigu į prašymą galima atsakyti nedelsiant, jis neteikiamas registruoti DVS ir atsakoma asmeniui tuo būdu, kaip pateiktas prašymas; Jeigu atsakymui pateikti reikia išsamesnės informacijos, toks prašymas persiunčiamas Kanceliarijos skyriaus specialistui (asmenų aptarnavimo) užregistruoti Dokumentų valdymo sistemoje, ir jis nagrinėjamas įprasta tvarka); Jeigu į elektroninių ryšių priemonėmis asmens prašymą / skundą galima atsakyti tą pačią arba artimiausią darbo dieną ir išspręsti jam rūpimus klausimus (kuomet nereikia rinkti duomenų, informacijos, organizuoti aptarimo ir pan.), asmeniui atsakoma iš darbuotojo jam įstaigos suteikto el. Pašto.“
	Kelmės r.	„Įvairių socialinių grupių savivaldybės gyventojai, turintys specialių poreikių, kreipiasi į atitinkamus skyrius ar specialistus, kurie savo darbo tvarka vertina, kaip gali patenkinti išskylančius gyventojų poreikius.“
	Klaipėdos r.	„<...> Gyventojai gali teikti nustatytos formos skundus dėl lygių galimybių bei dėl smurto ir priekabiavimo el. paštu lygybe@klaipedos-r.lt arba anonimiškai pranešti pasinaudoję anonimine pranešimų dėžute, esančia Klaipėdos rajono savivaldybės pastate<...>“
	Palangos m.	„Socialinių paslaugų poreikiai vertinami kaip individualūs asmens poreikiai pagal pateikiamą asmens prašymą. Socialinę riziką patiriantys asmenys pildo teisės aktų klausimynuose nustatytas formas.“
	Raseinių r.	„<...> taip pat nuomonę galima išreikšti atvykus į savivaldybę/ seniūniją. >“
	Tauragės r.	„< Jeigu kreipiasi gyventojai, visada yra vertinama.<...>“
Atsakingi darbuotojai, komisijos, darbo grupės	Alytaus r.	„<...> Taipogi stebimos bendros poreikio tendencijos, vertinami socialinės paramos srities darbuotojų siūlymai.<...>“
	Joniškio r.	„< Gyventojų išsakyti poreikiai visada yra perduodami vertinti pagal kompetenciją atsakingiems specialistams. Organizuojami pasitarimai, vertinamos galimybės ir priimami sprendimai.<...>“
	Jurbarko r.	„< Gyventojų poreikiai atskirai tyrimais nėra vertinami, tačiau kiekvienas savivaldybės administracijoje esantis skyrius analizuoja klausimus, kurie iškilo metų eigoje ir juos įtraukia į metines programas bei jas įgyvendina.<...>“
	Lazdijų r.	„<...> aptariant poreikius savivaldybės administracijos atitinkamas sritis kuruojančiuose skyriuose, komisijose ir (ar) darbo grupėse. >“
	Šalčininkų r.	„Gyventojų poreikių vertinimas atliekamas nuolat renkant informaciją iš seniūnijų.“
	Švenčionių r.	„Rajono savivaldybės administracijoje skyriai, pagal savo kuruojamą sritį, vertina įvairių grupių socialinius poreikius.“

	Utenos r.	„<...>Administracijos direktoriaus 2023-07- 31 įsakymu Nr. AJ-806 sudaryta darbo grupė planui dėl pastatų pritaikymo žmonių su negalia poreikiams parengti. Darbo grupė surinko informaciją apie savivaldybei nuosavybės teise priklausančių pastatų ir juose esančių patalpų, kuriose veiklą vykdo savivaldybės subjektai, pritaikymą žmonių su negalia poreikiams, parengė pastatų pritaikymo žmonių su negalia poreikiams planą 2024-2034 metams. >“
	Vilniaus r.	„<...> Yra įkurtos Jaunimo, Asmenų su negalia darbo grupės, <...>“
Rengiant strateginį plėtros planą, įgyvendinant dalyvaujamąjį biudžetą	Biržų r.	„< Gyventojų poreikiai atliepiami įgyvendinant dalyvaujamąjį biudžetą. Rengiant Biržų rajono savivaldybės strateginį plėtros planą siekiant atsižvelgti į gyventojų lūkesčius ir pageidavimus atliekama gyventojų apklausa (apklausa vykdyta 2021 m.).<...>“
	Jurbarko r.	„<...> Šiais metais bus rengiamas naujas savivaldybės strateginis planas, kuriame bendradarbiausime su bendruomenėmis siekdami išsiaiškinti poreikius ir juos atliepti. >“
	Vilniaus r.	„<...>dalyvaujamojo biudžeto iniciatyvos. >“
Teisės aktų nustatyta tvarka	Alytaus r.	„< Savivaldybės gyventojų poreikiai vertinami individualiai teisės aktų nustatyta tvarka.<...>“
	Panevėžio m.	„Savivaldybės gyventojų poreikiai yra vertinami pagal asmens socialinių paslaugų tvarką bei reglamentuojančius teisės aktus.“
	Pasvalio r.	„< Savivaldybėje gavus iš Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimą dėl pagalbos koordinavimo poreikio, yra susisiekiama su asmeniu su negalia identifikuoti pagalbos poreikį.<...>“
	Rietavo	„< Vykiant statybų projektus vadovaujamosi Statybos įstatymu, kur taikomi universalūs dizaino principai.<...>“
	Šakių r.	„< Gyventojų poreikiai vertinami, vadovaujantis patvirtintais tvarkos aprašais ir kitais dokumentais.<...>“
	Telšių r.	„Socialines paslaugas teikiančiose įstaigose rengiami ir priimami teisės aktai vadovaujantis nediskriminavimo principu, neišskiriant lyčių. Priimtuose teisės aktuose taikomos lengvatos visiems gyventojams, neišskiriant socialinių grupių.“
	Varėnos r.	„< Įvairių socialinių grupių poreikiai yra vertinami tiek, kiek numato teisės aktai, pvz. kokios paslaugos reikalingos tam tikrai visuomenės grupei, ar individualiai.<...>“
	Zarasų r.	„< Gyventojų poreikiai (nuomonė) vertinama esant teisės aktuose nustatytiems reikalavimams, siekiant išsiaiškinti gyventojų poreikius ir nuomonę vienu ar kitu klausimu.<...>“
Kita	Rietavo	„Vykiant statybų projektus vadovaujamosi Statybos įstatymu, kur taikomi universalūs dizaino principai. Taip pat skelbiama apklausa internetu apie kai kurių projektų svarbą ir siūlymus įgyvendinti. Gyventojai gali išrinkti jiems aktualiausią projektą, kuris bus įgyvendintas Rietavo savivaldybėje.“

	Skuodo r.	„Savivaldybės gyventojų įvairių grupių poreikiai vertinami vykdant programas ar organizuojant mokymus tam tikrų socialinių grupių asmenims.“
	Šakių r.	„Teikiamos administracinės viešosios paslaugos http://paslaugos.sakiai.lt/ “
	Šiaulių m.	„< Savivaldybėje atsižvelgiant į poreikius nuolat sudaromos duomenų teikimo sutartys, nepažeidžiant asmens duomenų apsaugai keliamų reikalavimų, pvz: Gyventojų registras, Studentų registras, SPIS ir kt. Atsižvelgiant į gyventojų su negalia poreikį sudaryta paslaugų teikimo sutartis su UAB „Šiaulių apskrities televizija“ dėl kasavaitinės TV laidos „Savaitės aktualijos“ transliavimo su vertimu į gestų kalbą.<...>“
	Tauragės r.	„<...> Skiriant socialines paslaugas atliekamas individualus socialinių paslaugų poreikio vertinimas. Yra įgyvendinamas poreikių vertinimo Aprašas „Dėl asmens (šeimų) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, skyrimo ir organizavimo tvarkos aprašo, senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodikos ir socialinės globos poreikio vaikui su negalia nustatymo metodikos patvirtinimo“>“

Savivaldybių atsakymų apie atstovavimo lygioms galimybėms strateginio plėtros plano rengimo procese užtikrinimą analizė atskleidė, kad iš 58 apklausoje dalyvavusių savivaldybių į šį klausimą atsakė 56 savivaldybės, išskyrus Panevėžio rajono ir Radviliškio rajono savivaldybes. Neringos savivaldybė nurodė, kad šiuo metu neužtikrinamas atstovavimas lygioms galimybėms strateginio plėtros plano rengimo procese.

Savivaldybių atsakymus galima sugrupuoti į dvi grupes:

Pirmoji grupė – savivaldybės atsakyme akcentavo patį lygių galimybių užtikrinimo procesą, t. y. nurodė, kokiais būdais įtraukia suinteresuotuosius į strateginio plėtros plano rengimą, koks yra lygių galimybių koordinatorių ir kitų atsakingų darbuotojų vaidmuo, kaip keliama jų kvalifikacija lygių galimybių užtikrinimo srityje.

Antroji grupė – daugiau dėmesio skyrė turinio klausimams ir principams, kuriais remiantis yra kuriamas strateginis plėtros planas, t. y. kaip vadovaujasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymu ir numato uždavinius ir priemones, skirtas lygioms galimybėms užtikrinti ir pan. (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Savivaldybėse atstovavimo lygioms galimybėms strateginio plėtros plano rengimo procese užtikrinamo priemonės

Kriterijus	Savivaldybė	Aprašymas
Procesas		
Gyventojų ir interesų grupių atstovų įtraukimas į darbo grupes	Alytaus r.	„Į darbo komandą stengiamasi įtraukti visas socialines grupes, procesas yra viešinamas, pasiūlymus ir pastabas dėl plano rengimo/ koregavimo gali teikti visi asmenys nepaisant amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės, religijos, įsitikinimų.“
	Biržų r.	„< Sudarant darbo grupę, atsakingą už strateginio plėtros plano rengimą atsižvelgiama į visuomenės grupių atstovavimo įvairovę<...>.“
	Druskininkų	„Sudaromos darbo grupės iš už skirtingas savivaldybės veiklos sritis atsakingų darbuotojų ir socialinių partnerių atstovų, taip pat plano projektas paskelbiamas viešai pastaboms ir pasiūlymams gauti.“
	Joniškio r.	„< Joniškio rajono savivaldybės 2021–2027 m. strateginio plėtros plano projektui parengti buvo sudarytos keturios darbo grupės:<...> Į strateginio plėtros plano rengimo procesą siekta įtraukti kuo daugiau suinteresuotų šalių ir įvairių sričių ekspertų, nes kiekvieno iš jų nuomonė yra labai svarbi formuojant savivaldybės viziją, strateginius plėtros prioritetus, strateginius tikslus, uždavinius, priemones ir pagrindinius projektus<...>“
	Kazlų Rūdos	„Strateginio plėtros plano projektui parengti sudaromos visuomeninės darbo grupės laikantis strateginio planavimo principų, iš kurių vienas yra lyčių lygybės ir nediskriminavimo (rengiant ir įgyvendinant planavimo dokumentus, turi būti atsižvelgiama į lyčių lygybės, lygių galimybių ir nediskriminavimo (dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ir kitų diskriminuojančių motyvų) aspektų integravimą planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapais, siekiant užkirsti kelią susidaryti kliūtims arba galimybių apribojimams, kurie gali sukelti nepageidaujamas pasekmes moterims ir vyrams, taip pat visuomenės grupėms, galinčioms patirti diskriminaciją).“
	Klaipėdos m.	„< Rengiant savivaldybės strateginį plėtros planą yra sudaromos kelios darbo grupės, apimančios skirtingą tematiką <...> Į darbo grupes kviečiami įvairių institucijų, NVO ir bendruomeninių organizacijų atstovai. Darbo grupių posėdžiai yra skelbiami viešai, atvykti gali visi norintys asmenys. Sudaromos sąlygos pateikti asmenims su negalia. >“
	Lazdijų r.	„< Sudaromos darbo grupės iš už skirtingas savivaldybės veiklos sritis atsakingų darbuotojų ir socialinių partnerių atstovų, <...>“
	Marijampolės	„Plėtros plano projektą rengė atskirų veiklos sričių darbo grupės, kurios atstovavo įvairių žmonių grupių poreikiams“

	Molėtų r.	„< Pagal Molėtų rajono savivaldybės tarybos 2023-06-29 sprendimą Nr. B1-133 „Dėl Molėtų rajono savivaldybės strateginio planavimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ strateginio plėtros planavimo procese yra numatytas tiek patvirtintų darbo grupių, tiek įvairių visuomenės grupių atstovų dalyvavimas. >“
	Pasvalio r.	„< Į strateginio plėtros plano rengimo procesą įtraukti Savivaldybės administracijos atstovai, biudžetinių įstaigų, įmonių ir organizacijų bei ekonominių-socialinių partnerių atstovai. Sudarytos galimybės dalyvauti ir nuotoliniu būdu. >“
	Trakų r.	„Prieš pradėdant rengti naują Trakų rajono savivaldybės 2026–2035 m. strateginį plėtros planą, bus vykdoma Trakų rajono gyventojų nuomonės apklausa ir atliekamas tyrimas, situacijos analizė, kurių metu bus sudarytos galimybės dalyvauti visų grupių gyventojams. Į planavimo procesą įvairiais būdais bus įtraukiami visų lygių darbuotojai, gyventojai: vyks viešos diskusijos, sudaromos darbo grupės, kviečiami gyventojai per žiniasklaidos priemones ir kt.“
	Ukmergės r.	„< Rengiant SPP, yra „konsultuojamasi su interesų grupėmis (bendruomenėmis, kitomis asociacijomis) bei siekiama kuo aktyvesnio jų dalyvavimo, pagrįsto bendradarbiavimu bei partneryste.“ <...> Realiai visi asmenys ar grupės, nepriklausomai nuo jų statuso, gali pateikti pastabas, komentarus, siūlymus tiek dėl SPP, tiek dėl SVP. >“
Gyventojai kviečiami į viešą plano svarstymą, teikti siūlymus	Akmenės r.	„Rengiant Akmenės rajono savivaldybės strateginį plėtros planą, visi rajono gyventojai buvo kviečiami į viešą plano svarstymą, buvo prašoma teikti savo pasiūlymus dėl plano priemonių.“
	Biržų r.	„<...> Bendruomenės atstovai, NVO, verslininkai ir kitos suinteresuotos šalys kviečiami pateikti savo nuomonę iki Savivaldybės tarybos posėdžio. Šių planų projektų viešinimas numatytas Strateginio planavimo Biržų rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos apraše, patvirtintame Biržų rajono savivaldybės tarybos 2022 m. sausio 28 d. sprendimu Nr. T-7 „Dėl Strateginio planavimo Biržų rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos aprašo“<...>“
	Jonavos r.	„Strateginis plėtros planas yra viešinamas, visi gyventojai gali teikti pastabas, pasiūlymus.“
	Kėdainių r.	„< Rengiant ir visuomenei pristatant strateginius veiklos / plėtros planus akcentuojama, kad įgyvendinant veiklos programas nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui. Strateginiai veiklos planai yra viešinami interneto svetainėje.<...>“
	Kretingos r.	„Rengiant Savivaldybės strateginį plėtros planą atliekamos viešinimo procedūros, visoms visuomenės grupėms sudaroma galimybė teikti pastabas ir siūlymus parengtam strateginio plėtros plano projektui.“

Lazdijų r.	„<...> taip pat plano projektas paskelbiamas viešai pastaboms ir pasiūlymams gauti>“
Molėtų r.	„<...> Rengiamas savivaldybės strateginis plėtros plano projektas skelbiamas savivaldybės interneto svetainėje konsultacijoms su vietos gyventojais.>“
Pasvalio r.	„<...> Strateginio plano projektas viešinamas, taip suteikiama galimybė visiems Pasvalio rajono savivaldybės gyventojams susipažinti su rengiamu plėtros planu bei teikti pasiūlymus.>“
Prienų r.	„Skelbiamas strateginio plėtros plano projektas. Visi suinteresuoti asmenys gali pateikti pastabas.“
Raseinių r.	„< Strateginio plėtros plano rengimo procese gali dalyvauti visi norintys. Laukiami visi gyventojų pasiūlymai, kuriuos galima išreikšti el. priemonėmis (el. laiškais, soc. tinklų pagalba, dalyvaujant apklausose), skambučiais, atvykę į savivaldybę, seniūniją, atsiunčiant paštu.<...>“
Skuodo r.	„Į Strateginio plėtros plano rengimo darbo grupes įtraukti abiejų lyčių, įvairaus amžiaus, išsilavinimo, soc. padėties asmenys. Susitikimai organizuojami patalpose, kurios pritaikytos neįgaliesiems.“
Šalčininkų r.	„< Rengiant strateginės plėtros dokumentus prisidėjo savivaldybės darbuotojai ir Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos nariai, kurie kasdien susiduria su rajono gyventojams aktualiausiomis problemomis ir klausimais. Identifikuojant opiausias problemas, generuojant būtinus atlikti darbus, aktyviai dalyvavo visuomenės veikėjai, įvairių sričių ekspertai ir kitos suinteresuotos šalys. <...> Atsižvelgiant į parengtą išsamią rajono socialinės-ekonominės situacijos analizę, diskusijas su įvairiomis suinteresuotomis šalimis apie rajono perspektyvas, atnaujinta rajono vizija >“
Šilutės r.	„< Savivaldybės gyventojai aktyviai dalyvauja viešajame valdyme ir yra įtraukiami į visuomeninį gyvenimą. Nuolat atliekamos įvairios gyventojų apklausos, pvz., Jaunimo situacijos tyrimas. Rengiant savivaldybės strateginius dokumentus atsižvelgiama į esamus socialinių grupių skirtumus, pvz., socialinę riziką patiriančius, negalią turinčius ir kt. asmenis. Siekiant atspindėti įvairių grupių interesus, poreikius, į Šilutės r. savivaldybės 2025–2034 m. strateginio plėtros plano rengimo procesą įtraukti įvairių socialinių grupių atstovai. Organizuojami konsultaciniai susitikimai, kurių metu analizuojami rūpimi klausimai, įtraukiant ir lygių galimybių planavimo klausimus.<...>“
Utenos r.	„<...> Strateginių dokumentų projektai viešunami savivaldybės tinklapyje, sudarant galimybę gyventojams susipažinti, teikti savo pastabas ir pasiūlymus. Strateginių dokumentų projektai teikiami savivaldybėje veikiančioms komisijoms susipažinti, pagal kompetencijas teikti pastabas ir pasiūlymus.>“
Vilniaus r.	„<...> Rengiant VRS plėtros planą buvo vykdoma gyventojų apklausa, kurioje galėjo dalyvauti visi Vilniaus rajono savivaldybės gyventojai nepriklausomai nuo jų lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos,

		etninės priklausomybės, religijos, negalios ar kt. 2023 m. rudenį susitikimo metu buvo viešai pristatytos apklausos duomenys ir susitikimas vyko ir gyvai ir kas negalėjo, buvo galimybė prisijungti nuotoliniu būdu. Formuojant Savivaldybės viziją, Vilniaus rajono savivaldybės svetainėje buvo patalpinta informacija ir gyventojai galėjo siūlyti savo vizijos variantus bei paskui balsuoti už labiausiai patikusios vizijos apibrėžimą. Buvo vykdomi susitikimai seniūnijose, kurių metu gyventojai galėjo išsakyti savo nuomonę bei pateikti savo siūlymus. <...>“
Lygių galimybių koordinatorių ir/ar kitų darbuotojų vaidmuo	Alytaus m.	„Rengiant strateginio plėtros plano projektą, visi priemonių koordinatoriams yra rekomenduojama įtraukti priemones, siekiant užtikrinti asmenų lygybę, lygias galimybes ir nediskriminavimą, įgyvendinimą.“
	Ignalinos r.	„<...> Strateginio plėtros plano rengimo procese bus steigiamos darbo grupės skirtingoms sritims, į šių grupių veiklą planuojama įtraukti specialistą, turintį kompetencijų lygių galimybių (lyties aspekto integravimo) srityje.>“
	Kauno r.	„Lygių galimybių koordinatorius dalyvauja strateginio plėtros plano rengimo procese, teikia siūlymus.“
	Klaipėdos r.	„Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos lygių galimybių koordinatorius identifikuoja lygių galimybių problemas, formuluoja bei į Savivaldybės veiklos planus ir strateginius dokumentus įtraukia šias problemas sprendžiančias priemones.“
	Švenčionių r.	„Strateginio plėtros plano rengimo procese rajono savivaldybės skyrių vedėjai vertina ar jų numatytos priemonės užtikrins lygias galimybes ir nepablogins kitų grupių asmenims situacijos.“
Mokymai, kvalifikacijos kėlimas	Anykščių r.	„< Rengiant SPP yra atsižvelgiama į lygių galimybių politikos įgyvendinimą, siekiama nuolat atnaujinti darbuotojų žinias šioje srityje. Patvirtinus strateginį veiklos planą, parengiamas bei patvirtinamas lygių galimybių veiksmų planas, kuris užtikrina tinkamą priemonių įgyvendinimą. <...>“
	Elektrėnų	„< Specialistui, atsakingam už strateginio planavimo dokumentų rengimą, ir kitiems darbuotojams vesti mokymai.<...>“
	Vilniaus r.	„< Šiuo metu yra teikiamas Vilniaus rajono savivaldybės tarybai Vilniaus rajono savivaldybės <...> 2024–2032 metų strateginio plėtros plano projektas, <...> Vilniaus rajono savivaldybės administracijos darbuotojams, atsakingiems už strateginių planavimo dokumentų rengimą, buvo organizuoti mokymai dėl lyčių lygybės ir lygių galimybių integravimo į strateginius planavimo dokumentus. Mokymų metu, pristatyta informacija apie lyčių nelygybės ir diskriminacijos priežastis ir pasekmes bei lyties ir lygių galimybių aspektų integravimo metodiką, papasakota apie lyties aspekto integravimo strategiją ir svarbą ją taikyti rengiant strateginius planavimo dokumentus. Taip pat pateikta statistinės analizės apžvalga, darbuotojai supažindinti su praktiniu metodikos taikymu, pateikiant konkrečius ir dažnai visuomenėje pasitaikančius praktinius pavyzdžius. <...>“

Kita	Ignalinos r.	„< Šiuo metu rengiamas Ignalinos r. savivaldybės strateginis plėtros planas 2025–2034 metams, planą rengti padeda konsultantai, kuriems pateikti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos patarėjos kontaktai ir siekiama, kad rengiant plėtros planą būtų konsultuojamasi su specialistais. Birželio mėnesį vyko susitikimas su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos patarėja ir aptartos pastabos ir pasiūlymai dėl rengiamo strateginio plėtros plano.>“
	Kalvarijos	„Kalvarijos savivaldybės strateginio planavimo darbo grupę sudaro: 60% vyrų; 40% moterų.“
	Kelmės r.	„Visos strateginio plėtros plano priemonės rengiamos užtikrinant lygias galimybes visoms socialinėms grupėms, nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.“
	Kupiškio r.	„Kupiškio rajono savivaldybės administracija skatina lygybę ir įvairovę netoleruodama diskriminacijos visose savo veiklose, todėl išreiškta nuomonė, rengiant strateginio plėtros plano dokumentus, yra vienodai svarbi nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.“
	Mažeikių r.	„Rengiant strateginį plėtros planą atsižvelgiama į visų socialinių grupių poreikius.“
	Palangos m.	„Rengiant ir įgyvendinant planavimo dokumentus, turi būti atsižvelgiama į lyčių aspekto integravimą planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapuose, siekiant užkirsti kelią kliūčių susidarymui arba galimybių apribojimams, kurie gali sukelti nepageidaujamas pasekmes.“
	Varėnos r.	„Kiekvienas specialistas, skyrius ar įstaiga, atsakingi už strateginio plėtros plano rengimą, privalo numatyti priemones lygių galimybių užtikrinimui pagal savo kuruojamas sritis.“
	Vilkaviškio r.	„Vilkaviškio rajono savivaldybės 2019–2027 m. strateginiam plėtros planui parengti buvo sudarytos darbo grupės, kuriose buvo 28 vyrai ir 26 moterys.“
	Vilniaus m.	„VMSA Strateginio plėtros planą rengė UAB „Civitta“, kuri, kaip teigiama įmonės nuostatose, laikosi lygių galimybių principų. Svarbu paminėti ir tai, jog Strateginio plėtros plano rengimo procese lygių galimybių užtikrinimas nebuvo akcentuojamas kaip siekiamybė. Tačiau VMSA vadovaujasi Lietuvoje veikiančiais įstatymais. Lygių galimybių įstatymas draudžia priekabiavimą dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Taip pat Darbo kodeksas papildomai numato draudimą priekabiavimui dėl narystės politinėje partijoje ar asociacijoje. Todėl, atsižvelgiant į pateiktą informaciją, galima teigti, jog tiek UAB „Civitta“, tiek VMSA veikla yra grindžiama lygių galimybių principų laikymusi ir, nors Strateginio plėtros plano rengimo procese nebuvo specifiikuota užduotis užtikrinant lygias galimybes – planas parengtas

	Zarasų r.	atliepiant iš teisinės sistemos kylančius įpareigojimus, t. y. užtikrinti lygias galimybes, nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lyties orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.“ „Atstovavimas lygoms galimybės užtikrinamas analogiškai kaip atstovaujamos kitos sritys rengiant Savivaldybės strateginius dokumentus – per komunikaciją su už šią sritį atsakingais specialistais (padalinių vadovais).“
Turinys		
Nuostatų, principų taikymas	Birštono	„<...> nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.<...>“
	Ignalinos r.	„<...> Strateginio planavimo Ignalinos rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos apraše, patvirtintame 2024 m. vasario 15 d. Ignalinos rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-23, įtvirtinta nuostata: „7.7. Lyčių lygybės ir nediskriminavimo – rengiant ir įgyvendinant planavimo dokumentus, turi būti atsižvelgiama į lyčių lygybės, lygių galimybių ir nediskriminavimo (dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ir kitų diskriminacinių motyvų) aspektų integravimą planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapais, siekiant užkirsti kelią susidaryti kliūtims arba galimybių apribojimams, kurie gali sukelti nepageidaujamas pasekmes moterims ar vyrams, taip pat visuomenės grupėms, galinčioms patirti diskriminaciją.“ Visos priemonės, numatytos strateginiame plėtros plane rengiamos vadovaujantis visų socialinių grupių prieinamumo principu.“
	Kauno m.	„Kauno miesto savivaldybė (toliau – Savivaldybė) rengdama strateginius dokumentus vadovaujasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymu ir numato uždavinius ir priemones, skirtas lygių galimybių užtikrinimui. Rengiant Savivaldybės strateginį plėtros planą iki 2030 m., pagal prieinamus duomenis buvo atlikta esamos būklės analizė lyčių lygybės aspektais. Savivaldybė strateginiame plėtros plane formuluodama atskirų sričių (pvz., verslo, švietimo, sveikatos ir pan.) strateginius tikslus, uždavinius ir priemones, kiekvieną šį elementą vertina nediskriminavo aspektu.“
	Rokiškio r.	„< Savivaldybės strateginio planavimo dokumentai yra rengiami vadovaujantis Rokiškio rajono savivaldybės strateginio planavimo organizavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. balandžio 25 d. sprendimu Nr. TS-181. Apraše numatyta, kad vienas iš Rokiškio rajono savivaldybės kertinių strateginio planavimo sistemos principų yra: „7.7. lyčių lygybės ir nediskriminavimo – rengiant ir įgyvendinant planavimo dokumentus, turi būti atsižvelgiama

		į lyčių lygybės, lygių galimybių ir nediskriminavimo (dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ar kitų diskriminacinių motyvų) aspektų integravimą planavimo, įgyvendinimo stebėsenos ir vertinimo etapais, siekiant užkirsti kelią susidaryti kliūtims arba galimybių apribojimams, kurie gali sukelti nepageidaujamas pasekmes moterims ar vyrams, taip pat visuomenės grupėms, galinčioms patirti diskriminaciją;“<...>“
	Anykščių r.	„< Anykščių r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plane, patvirtintame Anykščių r. savivaldybės tarybos 2024 m. sausio 25 d. sprendimu Nr. 1-TS-1 „Dėl Anykščių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ (priemonė 009-01-02-9.1.3.07 Lygių galimybių principų įgyvendinimas savivaldybėje ir jos įstaigose), <...>“
	Kaišiadorių r.	„Kaišiadorių r. sav. strateginiam 2024–2030 m. plėtros plane priemonė Nr. 1.1-1-9 „Įgyvendinti lygias galimybes užtikrinančias priemones“ stebėsenos rodiklis - Įgyvendintų lygių galimybių veiksmų plano priemonių skaičius (vnt.) iki 2030 m. numatyta 8 vnt.“
	Pagėgių	„Strateginiame plėtros plane prie III prioriteto (efektyvi ir piliečiams atvira savivalda) numatyta priemonė “3.1.1.6. Įgyvendinti lygias galimybes užtikrinančias priemones Pagėgių savivaldybės administracijoje, įstaigose bei organizacijose”, daugiau apie tai nieko nedetalizuojama.“
	Panevėžio m.	„Planuojami lygių galimybių rodikliai bei vertinimo kriterijai strateginiame plėtros plane.“
	Plungės r.	„Yra numatyta priemonės.“
	Rietavo	„Rietavo savivaldybės strateginiame plane 2021–2027 metams, kuris patvirtintas Rietavo savivaldybės tarybos 2020 m. spalio 29 d. sprendimu Nr. T1-162, išskirti uždaviniai: tobulinti ugdymo kokybę, pakankumą ir prieinamumą; siekti gyventojų profesinio orientavimo, skatinti mokymąsi visą gyvenimą; skatinti socialinę integraciją ir mažinti socialinę atskirtį; gerinti sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūrą, paslaugų kokybę ir prieinamumą; užtikrinti viešąją tvarką ir gyventojų saugumą; vykdyti prevencines programas, veiklas; remti ir skatinti nevyriausybių ir bendruomeninių organizacijų veiklas, jų dalyvavimą viešajame valdyme ir viešųjų paslaugų teikime; įgyvendinti jaunimo politiką, sudaryti sąlygas jauniems žmonėms lavinti įgūdžius, reikalingus karjerai ir įgyvendinimui Rietavo savivaldybėje.“
	Šakių r.	„<...> Lygių galimybių priemonės yra įtrauktos Šakių rajono savivaldybės strateginiame plėtros plane atskiru uždaviniu „2.7.1. Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“. <...>“
	Šiaulių m.	„<...> Plano rengėjas parinko tinkamus rodiklius (visuomenės sveikatos, sporto, socialinės aplinkos, švietimo, kultūros ir kt. srityse) ir atliko analizę lyčių lygybės aspektu, po to, atsižvelgus į pateiktus statistinius duomenis, pateikė rekomendacijas ir priemones dėl ŠSPP įgyvendinimo proceso efektyvumo tobulinimo lygioms galimybėms užtikrinti.>“

	Šiaulių r.	„Planuojami lygių galimybių rodikliai bei vertinimo kriterijai strateginiame plėtros plane.“
	Širvintų r.	„< Širvintų rajono savivaldybės 2021–2027 m. strateginiame plėtros plane kaip vienas iš uždavinių yra nurodytas Lygių galimybių politikos įgyvendinimas Širvintų rajono savivaldybės administracijoje ir jai pavaldžiose įstaigose <...>“
Priemonės, rodikliai	Tauragės r.	„<...> Keletas iš prioritetų buvo transporto sistemų pritaikymas žmonėms su negalia (II. Ekonomiškai stiprus rajonas) ir demokratijos bei lygių galimybių principų laikymasis (III. Patrauklus gyventi ir bendruomeniškas rajonas).>“
	Telšių r.	„Įgyvendinant strateginį plėtros planą, kasmet rengiamas trimetis strateginis veiklos planas bei Savivaldybės biudžetas, orientuotas ir į lyčių lygybės klausimų sprendimus.“
	Vilniaus r.	„<...> Vilniaus rajono strateginiame veiklos plane numatytos 2 nefinansinės priemonės: - Mažinti sektorinę ir profesinę darbo rinkos segregaciją pagal lytį (priemone siekiama Vilniaus rajono savivaldybės administracijos žmogiškųjų ir administracinių išteklių, pvz., vykdant aktyvią viešinimo veiklą, pagalba mažinti netolygumus skirtinguose ekonomikos sektoriuose); - Didinti moterų, ypač kaimo, galimybes imtis verslo ir jį plėtoti (priemone siekiama Vilniaus rajono savivaldybės administracijos žmogiškųjų ir administracinių išteklių, pvz., vykdant aktyvią viešinimo veiklą, pagalba skatinti moterų verslumą). Nuo 2025 metų planuojame numatyti konkrečias lėšas ir įgyvendinti lygių galimybių mokymus darbo rinkos srities specialistams. <...>“
	Visagino	„Visagino savivaldybės 2023–2030 metų strateginis plėtros planas: 2.8.-2-7 Konkursų ir projektų, kurių pagrindinis tikslas gilinti gyventojų žinias apie asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu, kovos su prekyba žmonėmis srityje; taip pat teikiamą pagalbą smurtą patyrusiems asmenims organizavimas ir įgyvendinimas.“

Švietimas

Išanalizavus atsakymus, kokias priemones lygioms galimybėms užtikrinti savivaldybės numato savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane, pagal tyrėjų parinktas 5 sritis: švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, teisėsaugos, nustatyta, kad tik 40 savivaldybių iš visų tyrime dalyvavusių nurodė tam tikras priemones švietimo srityje lygioms galimybėms užtikrinti. Kai kurios savivaldybės, pavyzdžiui, Alytaus miesto ir Utenos rajono, nurodė, jog „Strateginiame veiklos (plėtros) plane priemonių, skirtų LGBTIQ įtraukties užtikrinimui, neturi.“ Panašiai teigė ir Neringos bei Molėtų rajono savivaldybės, pažymėdamos, kad „Atskirų priemonių lygių galimybių užtikrinimui nėra“. Tauragės rajono savivaldybė akcentavo, jog „Visos

priemonės – universalus dizainas švietimo įstaigose, ugdymo prieinamumas, įstaigų vidaus tvarkos taisyklės – yra grindžiamos lygių galimybių įstatymo nuostatomis.“ Savivaldybės pateikė 80 priemonių, kurios išsamiau apibendrintos 5 lentelėje.

Atsižvelgiant į pateiktus savivaldybių atsakymus, jie buvo suskirstyti į šešias pagrindines grupes:

„Gyvenimo įgūdžių bendroji programa“ ir / ar kitos programos

Savivaldybės įgyvendina įvairias programas, skirtas moksleivių emocinei, socialinei ir psichologinei gerovei užtikrinti, tarp jų „Gyvenimo įgūdžių bendrąją programą“ ir kitas panašias iniciatyvas (žr. 5 lentelę). Šių programų tikslas – ugdyti lyčių lygybės, lytiškumo, savęs pažinimo ir pagarbos asmens orumui kompetencijas, stiprinti moksleivių pasitikėjimą savimi bei skatinti diskusijas socialiai reikšmingomis temomis. Viena iš „Gyvenimo įgūdžių bendrosios programos“ temų – „Santykiai ir bendradarbiavimas“, kurios metu mokiniai nagrinėja žmonių skirtumus, tokius kaip seksualinė orientacija, stereotipai, socialinių, ekonominių ar kultūrinių mažumų diskriminacija bei išankstiniai nusistatymai. Kauno mieste vykdoma „Savęs pažinimo“ programa, kurioje susitikimų su psichologu metu moksleiviai mokosi geriau pažinti save, atpažinti ir valdyti savo emocijas, planuoti laiką, kelti tikslus, stiprinti socialinius įgūdžius, pasitikėjimą savimi, tobulinti bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus. Viena iš programos temų – „Lytiškumo ugdymas“. Kauno ir Vilniaus miestuose įgyvendinama „Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo“ programa, skirta ugdyti brandžią asmenybę ir pasiruošti šeimos gyvenimui. Rietavo savivaldybėje šalia „Gyvenimo įgūdžių programos“ teikiamos psichologo konsultacijos moksleiviams. Trakų rajono savivaldybėje pedagoginė psichologinė tarnyba teikia psichologinę pagalbą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, vykdo psichologinių problemų prevenciją ir konsultuoja tėvus ar globėjus. Kauno miesto mokyklose didelis dėmesys skiriamas psichikos sveikatos stiprinimui, įskaitant kasmetines akcijas Pasaulinei psichikos sveikatos dienai paminėti. Šios akcijos apima šviečiamąją veiklą apie psichikos sveikatos svarbą, praktinius užsiėmimus, integruotus į mokymo procesą, taip pat renginius savižudybių prevencijos tema, tokius kaip Kauno visuomenės sveikatos biuro organizuojamas renginys „O kas viduje?“, kuris skatina kalbėti apie jausmus ir emocijas.

Bendrojo lavinimo mokyklose vykdomos programos padeda moksleiviams stiprinti savęs pažinimo įgūdžius, ugdyti pagarbą kitiems ir gebėjimą diskutuoti jautriomis temomis. Šioje grupėje yra 10 priemonių, kurias įgyvendina aštuonios savivaldybės: Anykščių rajono, Biržų rajono, Ignalinos rajono, Jurbarko rajono, Kauno miesto, Rietavo, Trakų rajono ir Vilniaus miesto. Programos ne tik lavina moksleivių gyvenimo įgūdžius, bet ir prisideda prie emocinės gerovės stiprinimo bei psichologinių problemų prevencijos.

Smurto ir patyčių prevencija

Priemonių, skirtų smurto ir patyčių prevencijai mokymo įstaigose užtikrinti iš viso buvo aštuonios. Šias priemones, skirtas sukurti saugią aplinką mokykloje vykdo 6 savivaldybės:

Jurbarko rajono, Kauno miesto, Kauno rajono, Marijampolės, Šalčininkų rajono, Šiaulių miesto ir Vilniaus miesto.

Jurbarko rajono savivaldybė nurodė, kad vadovaujasi teisiniais aktais, reglamentuojančiais patyčių ir patyčių kibernetinėje erdvėje sąvokas. Taip pat laikomasi „Švietimo ir mokslo ministro patvirtintų Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų, kurios numato psichologinės pagalbos teikimą tiek smurtą patyrusiems, tiek smurtaujantiems mokiniams ir mokytojams.“

Kauno miesto mokyklose „vykdomos tęstinės programos, organizuojami renginiai ir mokymai, orientuoti į patyčių mažinimą, sąmoningumo ugdymą, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių lavinimą bei kokybiškų santykių kūrimą“. Kauno rajono savivaldybė siekia įgyvendinti saugios mokyklos koncepciją, kurdama palankią fizinę ir emocinę aplinką. „Įgyvendinant lygių galimybių įstatymą, priemonės yra nukreiptos prieš smurtą, prekybą žmonėmis ir diskriminaciją dėl amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų.“

Marijampolės, Šalčininkų rajono ir Vilniaus miesto savivaldybių švietimo įstaigose ypatingas dėmesys skiriamas lyčių lygybės švietimui bei patyčių ir smurto prevencijai. O Šiaulių mieste periodiškai organizuojamos „klasės valandėlės, skirtos vaikų ir moksleivių ugdymui“. Šių valandėlių „metu kalbama apie tarpusavio pagarbą, pagalbą, asmenų teisių lygybę, smurto prevenciją ir konfliktų sprendimo būdus“.

Ugdymo aplinkos prieinamumas specialiųjų poreikių turintiems ir atskirtį patiriantiems vaikams

Savivaldybės įgyvendina priemones, skirtas ugdymo aplinkos prieinamumui užtikrinti specialiųjų poreikių turintiems ir socialinę atskirtį patiriantiems vaikams. Šioje grupėje numatytos 9 priemonės (žr. 5 lentelę), kuriomis siekiama pritaikyti mokyklas specialiųjų poreikių vaikams, sudarant sąlygas ankstyvajam specialiųjų poreikių, psichologinių, asmenybės raidos ir ugdymosi problemų įvertinimui. Tokias priemones įgyvendina Alytaus rajono ir Kaišiadorių rajono savivaldybės, kuriose užtikrinama specialioji pedagoginė, psichologinė ir kitokia pagalba, skirta ugdymo proceso kokybei gerinti. Pavyzdžiui, Akmenės rajone ir Druskininkų savivaldybėje vykdomas projektas „Mokinių įvairovei atvirų grupių, klasių sudarymo ir ugdymo organizavimo juse“, pagal kurį dviejose mokyklose kuriami ir diegiami įtraukiojo ugdymo organizavimo modeliai. Šie modeliai suteikia sąlygas didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams mokytis bendrosios paskirties mokyklose.

Kauno mieste siekiama didinti mokinių, besimokančiųjų įtraukiojo būdu bendrojo ugdymo mokyklose, dalį, o Klaipėdos miesto savivaldybėje vykdoma įtraukiojo ugdymo plėtra, kurios tikslas – integruoti į ugdymo procesą vaikus, turinčius specialiųjų poreikių ar mokymosi sunkumų. Kėdainių rajono savivaldybė akcentuoja inovatyvių ugdymo(-si) metodų ir būdų taikymą, siekdama geriau prisitaikyti prie įvairių mokinių poreikių.

Šias priemones įgyvendina 9 savivaldybės: Akmenės rajono, Alytaus rajono, Druskininkų, Kaišiadorių rajono, Kauno miesto, Kėdainių rajono, Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono ir Šilutės rajono (žr. 5 lentelę). Šios iniciatyvos padeda kurti labiau įtraukiančią, lygias galimybes užtikrinančią ugdymo aplinką visiems mokiniams, nepriklausomai nuo jų poreikių ar socialinės padėties.

Švietimo paslaugų kokybė bei prieinamumas

Iš viso numatytos dvidešimt penkios Švietimo paslaugų kokybės ir prieinamumo didinimo priemonės, kurios apima švietimo ir sporto paslaugų teikimą savivaldybės teritorijoje bei saugios aplinkos kūrimą.

Savivaldybės įgyvendina įvairias priemones, skirtas švietimo paslaugų kokybei ir prieinamumui didinti, kurios apima švietimo ir sporto paslaugų teikimą bei saugios aplinkos kūrimą. Iš viso identifikuotos 25 priemonės, įgyvendinamos 16 savivaldybių: Alytaus rajono, Druskininkų, Jonavos rajono, Kaišiadorių rajono, Kauno miesto, Kelmės rajono, Lazdijų rajono, Prienų rajono, Raseinių rajono, Rokiškio rajono, Šalčininkų rajono, Švenčionių rajono, Trakų rajono, Varėnos rajono, Vilniaus miesto ir Zarasų rajono savivaldybėse (žr. 5 lentelę).

Alytaus rajono savivaldybė siekia užtikrinti lygias galimybes įvairioms vaikų grupėms – miesto ir kaimo mokiniams, tautinių mažumų atstovams, gabiems vaikams, taip pat specialiųjų poreikių ar socialinės rizikos šeimose gyvenantiems vaikams. Lazdijų rajone sukurtas ugdymo modelis atvykusiems vaikams iš užsienio. Druskininkų savivaldybėje ypatingas dėmesys skiriamas saugios aplinkos kūrimui – šešiose švietimo įstaigose pradėtos saugumo priemonės. Be to, visi kaimo vietovėse gyvenantys mokiniai, esantys toliau nei 3 kilometrai nuo mokyklos, nemokamai vežami į ugdymo įstaigas ir atgal.

„Tūkstantmečio mokyklų“ programos yra įgyvendinamos Elektrėnų, Šalčininkų, Švenčionių ir Zarasų rajonų savivaldybėse. Priemonės apima ugdymo planų ir programų įgyvendinimą, taip pat pedagogų ir kitų švietimo darbuotojų kvalifikacijos bei kompetencijų tobulinimą, kurį akcentuoja Rokiškio ir Varėnos rajonų savivaldybės. Šalčininkų rajonas taip pat vykdo bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarką.

Vilniaus mieste užtikrinamas kokybiškas švietimo paslaugų prieinamumas sudarant galimybes mokytis arčiausiai gyvenamosios vietos esančiose mokyklose, pasirinkti ugdymo formą, taip pat skatinamas mokinių karjeros planavimas, atliepiant miesto poreikius bei mokinių gebėjimus. Raseinių rajono savivaldybė vykdo švietimo pažangos ir jaunimo užimtumo programą, o Prienų rajono savivaldybė plečia jaunimo užimtumo iniciatyvas ir sudaro sąlygas naujoms jaunimo veikloms atsirasti. Šios priemonės padeda kurti vienodai prieinamą, kokybišką ir įvairias ugdymo bei užimtumo poreikius atliepiančią aplinką visiems savivaldybių vaikams ir jaunimui.

Neformalusis švietimas

Neformalaus švietimo priemonėmis siekiama užtikrinti prieinamą neformalųjį švietimą kiekvienam rajono gyventojui, įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą koncepciją ir laikantis lyčių lygybės bei nediskriminavimo principų. Priemonės apima ne tik sąlygų suaugusiųjų neformaliojo švietimo programų įgyvendinimui sudarymą, bet ir konkrečių programų, tokių kaip Kauno miesto dalyvaujančios tėvystės įgūdžių ugdymo programa „Lytiškumas – tema, kuria (ne-)gėda kalbėti“, ar Druskininkų savivaldybės „Sportuokime visi – maži ir dideli“ projekto vykdymą ir sklaidą. Kauno miesto savivaldybės vykdomu „Neformaliojo švietimo įtraukiuoju suaugusiųjų švietimu“ yra skatinamas suaugusiųjų (įskaitant asmenis, turinčius protinę negalią) dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą programose, siekiant didinti jų įtrauktį į visuomenę, darbo rinką, mokymosi veiklas. Taip pat remiama Trečiojo amžiaus universiteto veikla Joniškio rajone, vaikų užimtumo, socializacijos, prevencinių, pilietinio ir tautinio ugdymo programos, suaugusiųjų švietimo koordinatoriaus etato įsteigimas Lazdijų rajone, važiavimo išlaidų kompensavimas Elektrėnų savivaldybėje vežant mokinius į mokyklas bei neformaliojo švietimo veiklas ir iš jų ir kt. Iš viso numatyta 16 priemonių, kurias įgyvendina 13 savivaldybių: Alytaus rajono, Biržų rajonas, Druskininkų, Elektrėnų, Jonavos rajono, Joniškio rajono, Kauno miesto, Kalvarijos, Kauno rajono, Lazdijų rajono, Pasvalio rajono, Trakų rajono, Visagino.

Kita priemonių / veiklų grupė

Šioje grupėje aptariamos priemonės, kurios nepateko į anksčiau išvardintas grupes (12 priemonių). Tarp šių priemonių yra: sveikos ir fiziškai aktyvios bendruomenės ugdymas Kalvarijos savivaldybėje, visos dienos mokyklos veiklos organizavimas siekiant palengvinti moterų galimybes derinti šeimyninio, darbo ir asmeninio gyvenimo iššūkius Kėdainių rajono savivaldybėje; pilietinis ir tautinis ugdymas Kupiškio rajono savivaldybėje; kompiuterinio, informacinio raštingumo ir skaitmeninių įgūdžių kėlimo mokymai Lazdijų rajono savivaldybėje; vaikų užimtumo skatinimas vasaros metu Trakų rajono savivaldybėje; trūkstančių specialybių pedagogų pritraukimo programa Mažeikių rajono savivaldybėje; automobilių eismo reguliavimas prie ugdymo įstaigų Šakių rajono savivaldybėje; antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas Telšių rajono savivaldybėje ir kt. Šias priemones vykdo 10 savivaldybių: Kalvarijos, Kėdainių rajono, Kupiškio rajono, Lazdijų rajono, Mažeikių rajono, Plungės rajono, Radviliškio rajono, Šakių rajono, Telšių rajono, Trakų rajono (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Savivaldybių priemonės lygioms galimybėms užtikrinti švietimo srityje

Savivaldybė	Priemonės (veiklos)pavadinimas	Aprašymas	Savivaldybės strateginio planavimo dokumentas
Kriterijus	<i>„Gyvenimo įgūdžių bendroji programa“ ir kt.</i>		
Anykščių r.	Bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinama „Gyvenimo įgūdžių bendroji programa“ (patvirtinta LR ŠMS ministro 2022 m. rugpjūčio 24 d. Nr. V-1269 „Dėl priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“).	Viena iš šios programos temų yra „Santykiai ir bendradarbiavimas“, jos metu mokiniai analizuoja žmonių skirtumus (pvz., seksualinė orientacija, stereotipai, socialinių, ekonominių ar kultūrinių mažumų diskriminacija, nesusipratimais paremti išankstiniai nusistatymai). Papildomos priemonės neįgyvendinamos, nes tai būtų perteklinės bei išskirtinės priemonės. Gyvenimo įgūdžių bendroji programa įgyvendinama nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. nelyginėse klasėse (1, 3, 5, 7, 9, IG), o nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. bus įgyvendinama visose klasėse.	
Biržų r.	Pagerinti ugdymo(-si) aplinką, įdiegti inovacijas	Švietimo įstaigose užtikrinamas temų apie moterų ir vyrų teisių lygybę, pagarbą kiekvieno asmens orumui, tarpusavio pagalbą, socialinius-emocinius gebėjimus, smurto artimoje aplinkoje prevenciją, nesmurtinius konfliktų sprendimo būdus, teisę į asmens neliečiamybę integravimas į ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas, atsižvelgiant į mokinių gebėjimus ir amžių. Temos integruojamos į visų dalykų programas. Mokyklose įgyvendinama Gyvenimo įgūdžių programa.	Biržų r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė 002-03-01 (P)

		Savivaldybės švietimo įstaigose įgyvendinamas įtraukusis ugdymas.	
Ignalinos r.	Priemonės lygių galimybių tema vykdomos rajono švietimo įstaigose.	1–12 klasėse įgyvendinama Gyvenimo įgūdžių programa. Mokytojai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Mokyklos planuodamos ugdymo turinį naudoja tikslinę metodinę medžiagą (Mokymų „Smurto lyties pagrindu prevencija mokykloje“ metodologija; Lygybės laboratorija: Saugios aplinkos mokykloje kūrimo vadovas, kt.). Kasmet, per mokslo metus.	
Jurbarko r.	2023–2024 mokslo metais mokyklose pradedamas palaipsniui įgyvendinti naujas dalykas – Gyvenimo įgūdžiai.	Šių pamokų tikslas – padėti mokiniams ir mokinėms ugdytis sveikam ir saugiam gyvenimui reikalingus įgūdžius. Nuolat	
Kauno m.	„Savęs pažinimo“ programa	Savęs pažinimo užsiėmimai skirti 4–12 kl. mokiniams. Susitikimų su psichologu metu siekiama mokiniams padėti geriau pažinti save, atpažinti savo emocijas bei lavinti savireguliacijos įgūdžius, ugdyti laiko planavimo ir valdymo, tikslų išsikėlimo gebėjimus, tobulinti socialines kompetencijas stiprinant mokinių pasitikėjimą savimi, skatinant savęs atskleidimą grupėje, tobulinant bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Viena iš šios programos temų yra „Lytiškumo ugdymas“ (brendimas; ribos ir privatumas; situacijų modeliavimas) (Kauno Algio Žikevičiaus saugaus vaiko mokykloje) Nuolat	

Kauno m.	Psichikos sveikatos stiprinimas	Mokyklose didelis dėmesys skiriamas psichikos sveikatai (kasmetinė akcija Pasaulinei psichikos sveikatos dienai paminėti „Psichikos sveikata – kiekvieno žmogaus teisė“: šviečiamosios medžiagos sklaida – suteikiama informacija apie psichinės sveikatos svarbą bei pagalbos galimybes; kūrybinė – praktinė veikla integruota į dailės ir technologijų pamokas); kadangi Lietuva pagal vaikų ir jaunuolių savižudybių skaičių pirmauja pasaulyje, vyksta renginiai orientuoti į šios problemos prevenciją (Kauno miesto visuomenės sveikatos biuro renginys „O kas viduje?“, renginys skirtas šviesti jaunus žmones savižudybių prevencijos tema, skatinantis drąsiai kalbėti apie jausmus; vyko organizacijų mugė, interaktyvus žaidimas); akcentuojamos savęs pažinimo, emocijų raiškos temos (pamokos „Pykstu. Kaip galiu saugiai nusiraminti?“) Nuolat	
Kauno m.	Mokyklose vykdomos Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos	Mokyklose vykdomos Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos (tikslas – ugdyti brandžią asmenybę ir rengti vaikus šeimos gyvenimui. Programa integruojama į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupių veiklas, projektinę veiklą, organizuojamus renginius. Ugdytiniai įgyja žinių apie lyčių skirtumus, kasdienį šeimos gyvenimą, pagalbą vienas kitam, rūpinimąsi vienas kitu, šeimos tradicijas);	

		vykdomos diskusijos, debatai, vaidinimai ar situacijų modeliavimas, konkrečių sėkmės istorijų analizė, didaktiniai žaidimai; lytiškumo temos taip pat analizuojamos Mokyklų Sveikatos stiprinimo programose (integruojama į fizinio ugdymo pamokas: programoje atsispindi sveikatinimo ugdymo temos – mitybos, judėjimo, žalingų įpročių, saugos, lytiškumo, psichinės sveikatos). Nuolat	
Rietavo	Mokyklose įgyvendinama Gyvenimo įgūdžių programa, taip pat teikiamos psichologo konsultacijos	Mokyklose vyksta gyvenimo įgūdžių pamokos, kurių metu yra kalbama ir apie lytiškumą. Atsižvelgiama į mokinių užduodamus klausimus ir taip pat suteikiama informacija. Pagal poreikį kiekvienas mokinys gali kreiptis į mokyklos psichologą ir taip pat aptarti rūpimus klausimus su psichologu. Nuo 2023-09-01 pradėta vykdyti Gyvenimo įgūdžių programa	Rietavo savivaldybės strateginiame plėtros plane 2021–2027 metams yra įgyvendinama priemonė: 1.2.2.4. Plėtoti švietimo, socialinės, psichologinės pagalbos teikimą Rietavo savivaldybėje.
Trakų r.	Pedagoginės psichologinės pagalbos teikimas Trakų rajono savivaldybės pedagoginėje psichologinėje tarnyboje	Trakų rajono savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba įvertina ir teikia psichologinę pagalbą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikius, vykdo psichologinių problemų prevenciją, konsultuoja specialiosios pagalbos gavėjus tėvus (globėjus, rūpintojus). Pedagoginę, socialinę, psichologinę pagalbą taip pat teikia mokyklų specialistai: psichologai, specialieji pedagogai, socialiniai pedagogai, logopedai, mokytojų padėjėjai. PPT veikla	

Vilniaus m.	Rengiamos ir įgyvendinamos lytiškumo ir rengimo šeimai ugdymo programos.	Siekama rengti jaunąją kartą savarankiškai, funkcionaliai ir gyvybingai veiklai, galinčiai užtikrinti kartų kaitą. 2021–2030 m.	Vilniaus miesto 2021–2030 metų strateginio plėtros plano 3.2.4 priemonė.
Kriterijus	<i>Patyčių ir smurto prevencija</i>		
Jurbarko r.	2016 m. spalio 18 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Švietimo įstatymo pataisas (Nr. XII-2685), kuriose apibrėžtos patyčių ir patyčių kibernetinėje erdvėje, prevencinės programos sąvokos.	Apibrėžtos patyčių ir patyčių kibernetinėje erdvėje, prevencinės programos sąvokos: Įtvirtintas bet kokios formos smurto draudimas: mokinių prieš mokinius, švietimo įstaigų darbuotojų prieš mokinius, mokinių prieš švietimo įstaigų darbuotojus, švietimo įstaigų darbuotojų prieš kitus tos įstaigos darbuotojus, mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, mokytojus; Numatytas psichologinės pagalbos teikimas smurtą patyrusiems ar smurtavusiems mokiniams, mokytojams; Numatyta mokyklos vadovo atsakomybė ir veiksmai smurto atvejais (pranešimas, psichologinės pagalbos užtikrinimas). Nuolat	
Jurbarko r.	2017 m. kovo 22 d. švietimo ir mokslo ministras patvirtino Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijas	Prevencijos tikslas – sukurti saugią, mokinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką mokykloje, kurioje mokiniai jaučiasi gerbiama, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami. Psichologinė mokinių savijauta ir saugumas mokykloje susijęs su emocine mokinių, mokyklos darbuotojų, tėvų (toliau – mokyklos bendruomenės nariai) gerove, jų tarpusavio santykiais. Nuolat	

Kauno m.	Visos Kauno miesto mokyklos aktyviai vykdo prevencinę veiklą.	Mokyklose vykdomos tęstinės programos, organizuojami renginiai bei mokymai, skirti patyčių mažinimui, sąmoningumo, bendravimo bei bendradarbiavimo įgūdžių lavinimui, kokybiško bendravimo stiprinimui (Veiksmo mėnuo „Be patyčių“; „Laimė augina laisvę“; Respublikinė viktorina – protų mūšis „Praleidžiu progą pasityčioti“), mokyklos įsidedia įrankį „Patyčių dėžutė“ – priemonę, kuri leidžia mokiniams anonimiškai ir greitai pranešti apie įtariamą arba įvykusias patyčias, o mokykloms – reaguoti į jas ir laiku suteikti pagalbą. Mokyklose didelis dėmesys skiriamas emocinio intelekto ugdymui, skatinama tolerancija, ugdomas mokinių pakantumas bei gebėjimas visuomenėje sugyventi taikiai (akcijos Tarptautinei Tolerancijos dienai paminėti „Tolerancijos žibintas“; Neįgaliųjų Naujojo teatro pojūčių spektaklis „Pasaulis neregio akimis“, „Mes skirtingi, bet vienas kitam reikalingi“). Nuolat	
Kauno r.	Saugios mokyklos koncepcijos įgyvendinimas	Bus kuriama saugi fizinė ir emocinė aplinka. Įgyvendinant lygių galimybių įstatymo nuostatas, mokyklose įgyvendinamos priemonės bus nukreiptos prieš smurtą ir prekybą žmonėmis, prieš diskriminavimo propagavimą dėl asmens amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų. Užtikrinama, kad informacija būtų pritaikyta	Kauno rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas (09.03.01.02)

		įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Skelbiama ir nuolat atnaujinama informacija apie organizacijas, įstaigas, teikiančias pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir (ar) smurto artimoje aplinkoje. Saugioje mokyklos aplinkoje vaikai visapusiškai ugdysis, bus kūrybiški, iniciatyvūs, įgis psichologinį atsparumą neigiamiems reiškiniams. Kauno rajono švietimo įstaigose įgyvendinamos prevencinės programos (socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymui) integruojamos į priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo turinį. 2024 metai	
Marijampolės	Teikti ir plėtoti gabių vaikų ugdymo, socializacijos, prevencijos, vasaros poilsio, pilietinio ir tautinio ugdymo paslaugas	Švietimas lyčių lygybės klausimais, patyčių bei smurto prevencija švietimo įstaigose. Iš savivaldybės biudžeto finansuojamos švietimo įstaigų sukurtos ir įgyvendinamos prevencinės programos 2024–2026 m.	Marijampolės savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Marijampolės savivaldybės tarybos 2023 m. gruodžio 22 d. sprendimu Nr. 1-360. Priemonės numeris 03.02.01.03.
Šalčininkų r.	Neigiamų socialinių reiškinių prevencijos vykdymas	Įvairių rūšių patyčių prevencijos vykdymas, bendruomenės atsparumo neigiamoms nuostatoms didinimas per švietimą. 2023–2030 m.	Šalčininkų rajono savivaldybės 2023–2030 metų strateginės plėtros planas (patvirtintas Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. T-(1.3E)-1032) Priemonės Nr. 2.1.3.2.

Šiaulių m.	Užtikrinti švietimo įstaigų veiklą	Ugdymo įstaigose ir periodiškai vyksta klasės valandėlės, skirtos vaikų ir moksleivių ugdymui, kurių metu kalbama ir gilinamos žinios apie tarpusavio pagarbą, pagalbą, asmenų teisių lygybę, smurto prevenciją, konfliktų sprendimo būdus. Minėtos temos yra integruotos į bendrojo ugdymo dalykus ir neformaliojo ugdymo užsiėmimus. Nuolat.	SVP -08.01.03.01 „Užtikrinti švietimo įstaigų veiklą“.
Vilniaus m.	Įgyvendinamos prevencinės programos, priemonės ir procedūros ugdymo įstaigose, kurios užtikrina sveiką ir saugią aplinką.	Siekiama, jog visi ugdymo įstaigos bendruomenės nariai jaustųsi gerai, būtų ugdomas jų psichologinis atsparumas, sveikas požiūris į save ir aplinkinius, mažėtų patyčias patiriančiųjų skaičius. 2021–2030 m.	Vilniaus miesto 2021–2030 metų strateginio plėtros plano 3.2.3 priemonė.
Kriterijus	<i>Ugdymo aplinkos prieinamumas specialiųjų poreikių turintiems ir atskirtį patiriantiems vaikams</i>		
Akmenės r.	Užtikrinti ugdymo aplinkos prieinamumą specialiųjų poreikių turintiems ir atskirtį patiriantiems vaikams.	Mokyklų pritaikymas specialiųjų poreikių turintiems vaikams.	Priemonė numatyta SPP iki 2030 m. SPP priemonė 2.2.3.3. „Užtikrinti ugdymo aplinkos prieinamumą specialiųjų poreikių turintiems ir atskirtį patiriantiems vaikams“.
Alytaus r.	Nr. 09 „Švietimo, sporto paslaugų tiekimo ir plėtros savivaldybės teritorijoje“ programa: 02 uždavinys. „Sudaryti sąlygas gauti specialiąją pedagoginę, psichologinę pagalbą ir kitą ugdymo proceso kokybės gerinimui įtakos turinčią pagalbą, užtikrinant kompleksinių paslaugų vaikui ir šeimai pagalbos teikimo koordinavimą ir kokybę“.	Šiuo uždaviniu siekiama sudaryti palankias sąlygas kuo ankstesniam asmens specialiųjų poreikių, psichologinių, asmenybės raidos ir ugdymosi problemų įvertinimui. Alytaus rajono savivaldybės administracija sudaro specialiosios pedagoginės, psichologinės pagalbos paslaugų, skirtų Alytaus rajono vaikams ir mokiniams, sutartį su pedagogine psichologine tarnyba.	2024–2026 m. SVP 09-02-01 „Specialiosios pedagoginės psichologinės pagalbos teikimas“; 09-02-02 „Koordinuotai teikiamų paslaugų vaikams nuo gimimo iki 18 metų (turintiems didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių iki 21 metų) ir vaiko atstovams koordinavimui finansuoti“.

		Organizuoja operatyvią ir veiksmingą, kokybiškai koordinuoja kompleksinę pagalbą vaikui ir jo šeimai, padeda spręsti vaiko ugdymo klausimus. Atliekamas švietimo pagalbos specialistų įvertinimas, nustatant asmens specialiuosius ugdymosi poreikius ir išvadų-rekomendacijų parengimas (rekomenduojamos pritaikytos, individualizuotos ugdymo programos ir metodai, teikiama logopedo, specialioji pedagoginė pagalba), vaikų konsultacijos (įveikiant psichologines krizes, bendravimo ir emocinius sunkumus, keičiant ir lavinant socialinio elgesio įgūdžius, siekiant surasti saviraiškos sritis), tėvų konsultacijos (sprendžiant vaiko psichologines, pedagogines ar vystymosi problemas, atsižvelgiant į vaiko galias).	
Druskininkų	Projektas „Mokinių įvairovei atvirų grupių, klasių sudarymo ir ugdymo organizavimo jose“	Druskininkų „Saulės“ pagrindinėje mokykloje ir „Atgimimo“ mokykloje bus sukurti ir įdiegti įtraukiojo ugdymo organizavimo modeliai, sudarant sąlygas didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymo poreikių turintiems mokiniams ugdytis bendrosios paskirties mokyklose. 2024–2025 m.	07-01-01 (T) Uždavinys: Plėtoti neformalaus ugdymo paslaugas ir didinti jų prieinamumą, užtikrinant dermę su formaliojo ugdymu, bei sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą. 07-01-01-11 (TP) Priemonė: Projektas „Mokinių įvairovei atvirų grupių, klasių sudarymo ir ugdymo organizavimo jose“.

Kaišiadorių r.	Švietimo, kultūros ir sporto programa	Užtikrinti mokinių specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimą ir pedagoginės psichologinės pagalbos teikimą (Kaišiadorių pedagoginė psichologinė tarnyba vertins asmenų galias ir sunkumus, raidos ypatumus bei sutrikimus, pedagogines, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas, specialiuosius ugdymosi poreikius, vaiko brandumą mokyklai, prireikus skirs specialųjį ugdymą ir vykdys kitas įstaigos nuostatuose nustatytas veiklas). 2024–2026 m.	Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 15 d. sprendimu Nr. V17E-23 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ Nr. 2 programa.
Kauno m.	Įtraukiojo ugdymo principinių nuostatų įgyvendinimas visuose švietimo sistemos lygiuose	Siekiama didinti mokinių, besimokančiųjų įtraukiojo būdu bendrojo ugdymo mokyklose, dalį, nuo visų mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikius.	2023–2030 m. 2.1.2.1 „Užtikrinti įtraukiojo ugdymo principinių nuostatų įgyvendinimą visuose švietimo sistemos lygiuose“.
Kėdainių r.	Gerinti švietimo pagalbos teikimą, įgyvendinti kokybišką įvairių ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymą taikant inovatyvius ugdymo(-si) metodus ir būdus	Kvalifikuotos švietimo pagalbos mokiniui, mokytojai, mokyklai teikimas. Ugdymo prieinamumo didinimas atskirtį patiriantiems vaikams. Projekto „Užtikrinti visiems prieinamą ankstyvąjį ugdymą“ įgyvendinimas. Įgyvendinti neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi veiksmų planą.	Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 01 „Švietimo ir ugdymo“ programa Priemonės: 001-01-03-01 (TP); 001-01-03-02 (PP); 001-01-03-03 (PP); 001-01-03-04 (PP).
Klaipėdos m.	Įtraukiojo ugdymo plėtra, ikimokyklinio ugdymo plėtra, sąlygų ugdymui užsieniečiams sudarymas, tolygios ugdymo kokybės užtikrinimas	Siekiama integruoti į ugdymo procesą vaikus su specialiaisiais poreikiais, mokymosi sunkumais. Plečiant ikimokyklinio ugdymo paslaugų aprėptį ir įvairovę, siekiama sudaryti tėvams lygias teises dirbti, realizuoti save. Siekiama sudaryti sąlygas ugdymui miesto švietimo įstaigose	Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 metų strateginis plėtros planas (patvirtintas Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimu Nr. T2-135): 1.3.2.2. „Padidinti švietimo prieinamumą mokymosi sunkumų turintiems mokiniams“;

		(nuo ikimokyklinio ugdymo iki universitetų) užsienio piliečiams. Siekiama šalinti ugdymo paslaugų netolygumus bendrojo ugdymo mokyklose, kad mokiniai gautų aukštos kokybės paslaugas arčiausiai gyvenamos vietos. 2021–2030 m.	1.3.2.5. „Didinti ikimokyklinio ugdymo prieinamumą ir užtikrinti šių paslaugų kokybę“; 1.3.2.6. „Užtikrinti ugdymo galimybes į miestą atvykusiems iš užsienio šalių“. 1.3.2.10. „Skatinti vienodai aukštų standartų siekimo visose bendrojo ugdymo įstaigose“.
Klaipėdos r.	Įtraukusis ugdymas Klaipėdos rajono ugdymo įstaigose.	Tikslas – sukurti saugią ir pritaikytą aplinką vaikams ir mokiniams, specialiųjų ugdymosi poreikių, pagerinti švietimo pagalbos teikimą. Projektavimo darbai lifto įrengimui Gargždų „Kranto“ progimnazijoje, baigtas sensorinio kambario įrengimas Gargždų „Minijos“ progimnazijoje, nuo 2023-01-01 veiklą pradėjo Mobili komanda. 2023 m. finansuota 130 100 EUR SB. 2024 m. mokyklų skaičius, kuriose įgyvendinamos įtraukiojo ugdymo iniciatyvos – 10, įtraukiojo ugdymo lėšomis finansuojami etatai – 3.	2021–2030 m. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-savivaldybes-strateginis-veiklos-planas-2023-2025-m/Priemonė.1.1.1.29 . https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-strateginis-pletros-planas-iki-2030-m/Uzdavinys.1.4.4 .
Šilutės r.	1. Šilutės rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų aplinkos pritaikymas įtraukiajam ugdymui (neįgaliesiems) 2. Visos dienos mokyklos paslaugų sukūrimas ir užtikrinimas	Šilutės r. savivaldybė, dalyvaudama regiono plėtros taryboje, siūlo numatytas veiklas, kuriomis siekiama mažinti atskirtį, skatinti lygias galimybes švietimo, socialinio sektoriaus, sveikatos, verslo, turizmo ir kt. srityse. Pvz., pagal pažangos priemonę „Pagerinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo prieinamumą“ vykdomi projektai „Šilutės r. bendrojo ugdymo mokyklų	Šilutės rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas https://teisineinformacija.lt/silute/document/5683408.01.01.109 priemonė „Mokyklos, kuriose buvo įdiegtos universalus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės pritaikant aplinką asmenims, turintiems negalią“

		aplinkos pritaikymas įtraukiamam ugdymui (neįgaliesiems)“, „Visos dienos mokyklos paslaugų sukūrimas ir užtikrinimas (12 ugdymo įstaigų)“. 2024 m.	08.01.01.110 priemonė „Mokinių, kurie naudojami sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra“
Kriterijus	Švietimo paslaugų kokybė bei prieinamumas		
Alytaus r.	Nr. 09 „Švietimo, sporto paslaugų tiekimo ir plėtros savivaldybės teritorijoje“ programa: 01 uždavinys. „Organizuoti kokybišką ugdymo procesą ir užtikrinti saugią aplinką“.	Vykdamas programos 1 uždavinį didinama švietimo paslaugų kokybė bei prieinamumas, investuojama į materialinės bazės atnaujinimą ir plėtrą, plėtojama susijusių paslaugų įvairovė. Siekiant šio uždavinio, svarbu užtikrinti švietimo įstaigų veiklos vykdymą, jų teikiamų paslaugų prieinamumą, ugdyti vaikus bendrojo ugdymo mokyklose bei sudaryti sąlygas vaikų saviraiškai ir užimtumui. Ugdymo įstaigose siekiama sudaryti lygias sąlygas miesto ir kaimo mokiniams, tautinių mažumų, gabiems bei specialiųjų poreikių ar socialinės rizikos šeimose gyvenantiems vaikams. Ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, socialinius, pažintinius poreikius. Vaikai pagal ugdymo programas ugdomi bendrojo ugdymo mokyklose ikimokyklinio arba mišraus amžiaus vaikams skirtose grupėse. Ikimokyklinio ugdymo proceso užtikrinimas bendradarbiaujant su Alytaus m. savivaldybe, užtikrinant ikimokyklinio ugdymo prieinamumą Alytaus r. savivaldybės vaikams Alytaus m. savivaldybės lopšeliuose-darželiuose ir mokyklose-darželiuose.	2024–2026 m. SVP 09-01-01 „Ikimokyklinio ugdymo proceso užtikrinimas“; 09-01-02 „Vidurinio ugdymo proceso užtikrinimas“; 09-01-03 „Pagrindinio ugdymo proceso užtikrinimas“; 09-01-04 „Mokinių ir mokytojų kelionės išlaidų organizavimas ir kompensavimas“; 09-01-05 „Profesinio orientavimo organizavimas ir vykdymas“.

		Savivaldybė padės užtikrinti gimnazijoms laiku sukomplektuoti trūkstantus dalykų mokytojus ugdymo plano įgyvendinimui ir specialistus pagalbai mokiniui suteikti. Alytaus r. savivaldybė kompensuos trūkstančių gimnazijoms dalykų mokytojų ir pagalbos specialistų kelionės išlaidas (jeigu jie gyvena 10 ir daugiau kilometrų nuo ugdymo įstaigos).	
Druskininkų	Saugios aplinkos kūrimas ir prevencinių priemonių vykdymas Druskininkų „Saulės“ pagrindinėje mokykloje.	Atsižvelgiant į vis didėjantį saugios aplinkos kūrimo ir prevencinių priemonių poreikį, pradedamos vykdyti saugumo priemonės Druskininkų savivaldybės šešiose švietimo įstaigose. 2024 metais numatyta įrengti vaizdo stebėjimo kameras vaikų saugumui užtikrinti.	07-01-03 (T) Uždavinys „Gerinti mokymosi pasiekimus, siekiant asmeninės mokinių pažangos bei suteikiant savarankiškam gyvenimui reikalingų žinių bei įgūdžių“. 07-01-03-22 (TP) Priemonė: Saugios aplinkos kūrimas ir prevencinių priemonių vykdymas Druskininkų „Saulės“ pagrindinėje mokykloje.
Druskininkų	Transporto lengvatų užtikrinimas moksleiviams	Visi mokiniai, gyvenantys kaimo vietovėje toliau kaip 3 kilometrai nuo mokyklos, nemokamai vežami į mokyklą ir atgal.	2024–2026 m. 07-01-03 (T) Uždavinys „Gerinti mokymosi pasiekimus, siekiant asmeninės mokinių pažangos bei suteikiant savarankiškam gyvenimui reikalingų žinių bei įgūdžių“. 07-01-03-11 (TP) Priemonė: Transporto lengvatų užtikrinimas moksleiviams

Elektrėnų	„Tūkstantmečio mokyklų“ programos įgyvendinimas“.	2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Švietimo plėtros programa patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1016 „Dėl 2021– 2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Švietimo plėtros programos patvirtinimo“, kurioje yra numatyta viena iš pažangos priemonių Nr. 12-003-03-01-01 „Įgyvendinti „Tūkstantmečio mokyklų“ programą“. Ši pažangos priemonė patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. V-137 „Dėl „Tūkstantmečio mokyklų“ programos patvirtinimo“, kurios tikslas – iki 2030 metų kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje sukurti integralias, optimalias ir kokybiškas ugdymo(-si) sąlygas mokinių pasiekimų atotrūkiams mažinti. Programos siekiamas rezultatas – kiekvienam besimokančiajam sukurtos lygiavertės ir šiuolaikiškos kokybiško ugdymo(-si) sąlygos, lemiančios geresnius mokinių pasiekimus ir mažesnius pasiekimų atotrūkius tarp mokyklų ir savivaldybių. Programoje dalyvaujančios mokyklos: Elektrėnų „Versmės“ gimnazija, Elektrėnų sav. Vievio gimnazija, „Ąžuolyno“ progimnazija, Elektrėnų pradinė mokykla ir Elektrėnų sav. Vievio Jurgio Milančiaus pradinė mokykla. Iki 2030 m.	SVP 2024–2026, p. 26 01.02 uždavinys „Gerinti paslaugų kokybę“ 01.02.49 priemonė
-----------	---	---	--

Elektrėnų	„Ugdymo paslaugų prieinamumo didinimas atskirtį patiriantiems vaikams Elektrėnų savivaldybėje“	2024–2026 m. laikotarpiu planuojama įgyvendinti projektą, kurio metu bus įgyvendinamos 3 veiklos: 1) Universalaus dizaino elementų ir kitų inžinerinių priemonių (pandusai, keltuvai, liftai, taktiliniai ir kiti sprendimai) įrengimas bendrojo ugdymo mokyklose; 2) Naujų ikimokyklinio ugdymo vietų kūrimas, dėmesį skiriant ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymui; 3) Visos dienos mokyklos erdvių sukūrimas ir pritaikymas ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio bei pagrindinio ugdymo programas vykdančiose švietimo įstaigose. 2023 m. pradėta rengti būtina priešprojektinė (techninė) dokumentacija. 2024 planuojama pasirašyti finansavimo sutartį. Pagal SVP 2024–2026 m. Priemonei numatyti rodikliai siektini ir numatyti biudžetinių metų laikotarpiui.	SVP 2024–2026, p. 26 01.02 uždavinys „Gerinti paslaugų kokybę“ 01.02.50 priemonė
Jonavos r.	001-01-01-09 Suaugusių neformaliojo švietimo paslaugų ir veiklų plėtojimas 001-01-01-12 Projekto „Ugdymo prieinamumo didinimas atskirtį turintiems vaikams Jonavos rajone“ įgyvendinimas 001-01-01-13 Projekto „Mokinių įvairovei atvirų klasių sudarymas ir ugdymo organizavimas Jonavos Justino Vareikio progimnazijoje“ įgyvendinimas	Ugdymo įstaigose siekiama sudaryti lygias sąlygas miesto ir kaimo mokiniams, tautinių mažumų, gabiems bei specialiųjų poreikių, socialinės rizikos šeimose gyvenantiems ar kitokią atskirtį patiriantiems vaikams. Sudaromos palankios sąlygos kiekvienam mokiniui ugdytis pagal jų poreikius ir galimybes bendrojo ugdymo mokyklose, užtikrinant švietimo pagalbą, lygias galimybes ir ugdymosi prieinamumą. Skiriamas dėmesys mokymuisi visą gyvenimą, suaugusių žmonių kvalifikacijos tobulinimui vyresnio amžiaus gyventojų švietimui. Iki 2030 m.	Jonavos SPP 2030 3 tikslo „Siekti aukštesnių mokymosi rezultatų, didinti jaunimo aktyvumą“ 3.1 uždavinį „Užtikrinti švietimo paslaugų bei infrastruktūros kokybę, tolygumą, prieinamumą, ypatingai pažeidžiamų visuomenės grupių atstovams“. Jonavos SVP Nr. 1 programos 001-01-01 uždavinį „Užtikrinti švietimo paslaugų bei infrastruktūros kokybę, tolygumą, prieinamumą, ypatingai pažeidžiamų visuomenės grupių atstovams“.

Kaišiadorių r.	Švietimo, kultūros ir sporto programa	Užtikrinti privalomo formaliojo švietimo programų prieinamumą ir jų įgyvendinimo kokybę (Švietimo pagalbos teikimas Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje gyvenantiems vaikams nuo gimimo iki 18 metų ir asmenims, turintiems didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, iki 21 metų bei jų tėvams (globėjams, rūpintojams). Privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymas ir skyrimas socialinę riziką patiriantiems vaikams). 2024-2026 m.	Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 15 d. sprendimu Nr. V17E-23 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ Nr. 2 programa
Kauno m.	Efektyvus formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigų tinklo plėtojimas	Siekiama pritaikyti sporto ir švietimo infrastruktūras gyventojų sporto poreikiams (sporto aikštynai, renginiams skirtos vietos ir kt.) bei besimokančiųjų poreikiams tenkinti (įstaigos modernumas, pritaikymas specialiųjų poreikių turintiems asmenims ir kt.)	2023–2030 m. 2.1.4 „Vystyti efektyvaus švietimo ir sporto įstaigų tinklą ir plėtoti infrastruktūrą“.
Kelmės r.	Kelmės rajono specialiosios mokyklos mokymosi sąlygų gerinimas	Užtikrintos kokybiškos mokymo ir ugdymo paslaugos 2023–2025 m. Švietimo, kultūros ir sporto skyrius	Kelmės rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano priemonė 6.1.1.13
Lazdijų r.	Mokyklinių autobusų, pritaikymas ikimokyklinio amžiaus vaikų pavėžėjimui	Mokyklinių autobusų, pritaikymas ikimokyklinio amžiaus vaikų pavėžėjimui, skaičius Bus pritaikyti 7 autobusai 2021–2027 m.	Lazdijų rajono savivaldybės 2021–2027 metų strateginis plėtros planas, patvirtintas Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2020 m. gruodžio 18 d. sprendimu Nr. 5TS-581 „Dėl Lazdijų rajono savivaldybės 2021–2027 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“, priemonė 1.1.1.1 „Ikimokyklinio ugdymo prieinamumo užtikrinimas“.

Lazdijų r.	Sukurtas ugdymo modelis atvykusiems vaikams iš užsienio	Sukurtas 1 modelis	2021–2027 m. SPP priemonė 1.1.1.8 „Sąlygų sudarymas sugrįžusiems–atvykusiems vaikams mokytis Lazdijų rajono švietimo įstaigose“.
Prienų r.	Ugdymo kokybės ir mokymosi aplinkos užtikrinimo programa	1. Kurti efektyvią švietimo sistemą bei sudaryti sąlygas vertingam jauno žmogaus gyvenimui ir saviraiškai Prienų rajone. 2. Gerinti švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą, skatinti mokymąsi visą gyvenimą. 3. Plėtoti esamą jaunimo užimtumą ir sudaryti sąlygas reikštis naujoms jaunimo užimtumo iniciatyvoms.	2024–2026 metų strateginis veiklos planas Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 01-01-01 (T) „Formuoti saugią, visiems bendruomenės nariams prieinamą ir veiksmingą ugdymo aplinką“ (Savivaldybės strateginio plėtros plano priemonės kodas 2.2.1) Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 01-01-01-06 (TP) „Ikimokyklinių ugdymo įstaigų veiklos organizavimas“ (Strateginio plėtros plano priemonės kodas 2.2.1.1.) Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 01-01-01-45 „Socialinę riziką patiriančių ikimokyklinio ugdymo vaikų finansavimas“ (Strateginio plėtros plano kodas 2.2.1.3.) Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 01-01-02-11 „Švietimo pagalbos tarnybos pagalba Savivaldybės ugdymo įstaigų mokiniams ir mokytojams“ (Strateginio plėtros plano kodas 2.2.1.3.; 2.2.1.4.)

Raseinių r.	Švietimo pažangos ir jaunimo užimtumo programa	Šios programos uždaviniai: 1. Užtikrinti kokybišką švietimo paslaugų prieinamumą; 2. Plėtoti neformaliojo švietimo sistemą, didinti vaikų ir suaugusiųjų užimtumo įvairovę bei skatinti mokymąsi visą gyvenimą 3. Gerinti ugdymo sąlygas ir ugdymo proceso kokybę 4. Skatinti jaunimo savanorystę ir užimtumą. 5. Didinti jaunimui teikiamų paslaugų prieinamumą. Visi siektini rezultatai pateikiami čia: https://teisineinformacija.lt/raseiniai/document/51928 32 p. Visi programų uždaviniai vykdomi laikantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio nuostatais.	2024–2026 m. Strateginis veiklos planas, https://teisineinformacija.lt/raseiniai/document/51928 Nr. 02 „Švietimo pažangos ir jaunimo užimtumo“ programa 26 p.
Rokiškio r.	Švietimo pagalbos paslaugų prieinamumo didinimas mokymosi sunkumų turintiems mokiniams	Siekiama didinti švietimo įstaigų, kuriose teikiama psichologo pagalba, dalį Rokiškio rajono ugdymo įstaigose.	2023–2030 m. Priemonė Nr. 1.2.2.1. „Švietimo pagalbos paslaugų prieinamumo didinimas mokymosi sunkumų turintiems mokiniams“ (psl. 228, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030_2024-07-25-redakcija.pdf)
Rokiškio r.	Pedagogų ir kitų švietimo darbuotojų kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimo įgyvendinimas ir plėtra	Siekiama didinti Rokiškio rajono savivaldybės švietimo įstaigų darbuotojų dalyvavusių kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimo renginiuose skaičių.	2023–2030 m. Priemonė 1.2.2.9 „Pedagogų ir kitų švietimo darbuotojų kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimo įgyvendinimas ir plėtra“ (psl. 231, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030_2024-07-25-redakcija.pdf)

Šalčininkų r.	Ugdymo planų ir programų įgyvendinimas, ugdymo(-si) sąlygų užtikrinimas	Visų socialinių grupių mokiniams yra užtikrinamos vienodos ugdymosi sąlygos – tinkamos patalpos, mokymosi ištekliai, pedagoginė pagalba. 2023–2030 m.	Šalčininkų rajono savivaldybės 2023–2030 metų strateginės plėtros planas (patvirtintas Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. T-(1.3E)-1032) Priemonės Nr. 2.1.1.1.
Šalčininkų r.	Gerinti pagalbos mokiniui, šeimai ir mokyklai kokybę ir prieinamumą	Siekama, kad mokinys, jo šeima ir ugdymo įstaiga turėtų reikiamą pagalbą įvairiose situacijose, įskaitant lygių galimybių užtikrinimo stiprinimą. Tai reiškia palankios aplinkos (lygių galimybių) formavimą visiems konkrečios švietimo bendruomenės nariams. 2024–2026 m.	Šalčininkų rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas (patvirtintas Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 13 d. sprendimu) Prioritetas Nr. 2.1.3.
Šalčininkų r.	Tūkstantmečio mokyklų II programos Pažangos plano vykdymas.	Savivaldybės parengtas Pažangos planas atitinka horizontalųjį Lygių galimybių visiems principą. Užtikrinama, kad visuose teisės aktuose yra įtvirtintos lygios teisės ir galimybės. Nauja infrastruktūra ir įgytos priemonės atitiks universalaus dizaino principus. 2024–2026 Jungtinės veiklos sutartis įgyvendinant projektą „Tūkstantmečio mokyklos II“ pasirašyta 2024-02-28, sutarties Nr. GS-(9.3.1)-83	
Šalčininkų r.	Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2021–2025 metų bendrasis planas	Bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2021–2025 metų plano prioritetingos kryptys yra geresnių sąlygų sudarymas mokinių individualiems ugdymo poreikiams tenkinti, lygių ugdymo galimybių mieste ir kaimiškojoje savivaldybės teritorijoje gyvenantiems vaikams sudarymas, bei mokymosi gimtąja kalba (lenkų, lietuvių, rusų) užtikrinimas. 2021–2025 m.	Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2021–2025 metų bendrasis planas (patvirtintas Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2021 m. balandžio 8 d. sprendimu Nr. T-601.

Švenčionių r.	Didinti švietimo prieinamumą, sudarant vienodas galimybes visiems gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo sąlygas	Savivaldybė dalyvauja „Tūkstantmečio mokyklų“ programoje, kurios tikslas – atnaujinti mokyklas taip, kad šios taptų atviros vaikų įvairovei bei jų poreikiams, visi vaikai turėtų lygiavertes sąlygas mokytis. ypatingas dėmesys skiriamas įtraukiojo ugdymo sąlygoms kurti ir stiprinti, kad mokyklose sėkmingai galėtų mokytis įvairių poreikių turintys vaikai 2024–2026 m.	
Trakų r.	Nr. 07 Ugdymo kokybės ir mokymosi aplinkos užtikrinimo programa	Siekiama užtikrinti Trakų rajone šiuos švietimo sistemos principus: 1. Lygias galimybes – švietimo sistema yra socialiai teisinga, ji užtikrina asmenų lygybę, kiekvienam asmeniui laiduoja švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo įgijimą; 2. Kontekstualumą – švietimo sistema yra glaudžiai susieta su krašto ūkinės, socialinės kultūrinės raidos kontekstu, kartu su juo atsinaujina ir atitinka nuolat kintančias visuomenės reikmes; 3. Veiksmingumą – švietimo sistema siekia geros kokybės rezultatų sumaniai ir taupiai naudodama turimus išteklius, nuolat vertindama, analizuodama ir planuodama savo veiklą; 4. Tęstinumą – švietimo sistema yra lanksti, atvira, pagrįsta įvairių formų ir institucijų sąveika; ji sudaro sąlygas kiekvienam asmeniui mokytis visą gyvenimą. Programa siekiama užtikrinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo, neformaliojo švietimo paslaugų prieinamumą, pagerinti mokinių ugdymo(si) sąlygas, padidinti mokymosi prieinamumą įvairių poreikių turintiems vaikams.	07.1.1.31.

Varėnos r.	01.01. „Lyčių lygybės ir lygių galimybių užtikrinimas“. 01.01.02. „Sudaryti sąlygas mokiniams tenkinti pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius teikiant neformaliojo švietimo paslaugas“; 01.03.01. „Tobulinti pedagogų kvalifikaciją ir padėti rajono bendruomenei įgyti kompetencijas, padedančias prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos“. 01.04.01. „Gerinti švietimo įstaigų materialinę bazę ir užtikrinti saugią ugdymo (-osi) aplinką“.	Sudaromos lygios galimybės Varėnos rajono vaikams ugdytis ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigose, pasirinkti vaikų švietimo veiklas. Naudojamos įvairios ugdymo priemonės, skatinančios vaikus, turinčius įvairių specialiųjų ugdymosi poreikių, tobulėti. Atnaujinant ugdymo įstaigų infrastruktūrą, bus sėkmingesnė vaikų, turinčių specialiuosius ugdymosi poreikius ar poreikius, susijusius su judėto funkcijų sutrikimais integracija. Prie to prisidės ir numatytas pedagogų kompetencijos tobulinimas. Mokyklose vykdoma Gyvenimo įgūdžių programa prisideda prie sėkmingos integracijos. 2024–2026 m.	2024–2026 m. Strateginis veiklos planas. Nr. 01. „Švietimo“ programa
Vilniaus m.	Sudaromos vienodos sąlygos mokytis arčiausiai gyvenamosios vietos esančioje ugdymo įstaigoje bei pasirinkti ugdymo formą.	Užtikrinamas kokybiškas švietimo paslaugų prieinamumas visiems vaikams. 2021–2030 m.	Vilniaus miesto 2021–2030 metų strateginio plėtros plano 3.2.2 priemonė.
Vilniaus m.	Sudaromos sąlygas kiekvienam vaikui pasiekti aukščiausią jam mąstymo ir kompetencijų lygį.	Siekiama skatinti mokinių karjeros planavimą, orientuotą į mokinio pašaukimą ir gebėjimus bei atliepiantį miesto poreikius. 2021–2030 m.	Vilniaus miesto 2021–2030 metų strateginio plėtros plano 3.2.1 priemonė.
Zarasų r.	Pagal Švietimo (formalaus ir neformalaus) programą (kodas – 06) visos priemonės numatytos ir pritaikytos visiems asmenims, t. y. nediskriminuojant ir neprivilegijuojant atskiros grupės.	Pvz. Priemonėje „Vystyti ir modernizuoti ugdymo įstaigų infrastruktūrą, diegti ugdymo inovacijas (2.1.1)“ numatyta įgyvendinti projektus „Ikimokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas Zarasų rajono savivaldybėje“ bei „Tūkstantmečio mokykla“; priemonė „Pagerinti ugdymosi aplinką užtikrinant kokybiškas veiklos sąlygas“ bei „Plėsti gabių ir talentingų mokslui vaikų ugdymo galimybes“.	

Kriterijus	Neformalusis švietimas		
Alytaus r.	Nr. 09 „Švietimo, sporto paslaugų tiekimo ir plėtros savivaldybės teritorijoje“ programa: Nr. 04 uždavinys „Organizuoti kiekvienam rajono mokiniui prieinamą neformalųjį švietimą“.	Įgyvendinant šį uždavinį, siekiama suteikti galimybes ir sąlygas neformaliajam švietimui, užtikrinant meninio ir sportinio ugdymo paslaugų teikimą Alytaus rajono vaikams. Šiuo uždaviniu įgyvendinama sporto ir sveikos gyvensenos įgūdžiai savivaldybės teritorijoje, rūpinamasi aktyvaus laisvalaikio užimtumo formų organizavimu ir sporto paslaugų teikimu rajono visuomenei, organizuojama sporto projektų atrankos konkursai. Vykdoma Alytaus r. meno ir sporto mokyklos veiklos priežiūra, koordinuojama rajono visuomeninių sporto organizacijų veikla, organizuojant bei padedant rengti šventes, masinius sporto renginius. Užtikrinamas tinkamas sporto bazės naudojimas ir eksploatavimas.	2024–2026 m. SVP 09-04-01 „Neformalusis vaikų ugdymas“; 09-04-02 „Neformalus vaikų švietimas“; 09-04-03 „Mokinių užimtumo projektų finansavimas“; 09-04-04 „Vairavimo mokymų dalinis kompensavimas“; 09-04-05 „Alytaus rajono savivaldybės sporto rėmimo projektų finansavimas“.
Alytaus r.	Nr. 05 uždavinys „Plėtoti jaunimo ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo prieinamumą įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą koncepcijos nuostatas, užtikrinant lyčių lygybę ir nediskriminavimą“.	Neformaliojo suaugusiųjų švietimo paskirtis – suteikti teises garantijas įgyvendinti įgimtą teisę visą gyvenimą ugdyti savo asmenybę, laiduoti asmeniui galimybę įgyti žinių ir gebėjimų, atrasti naujų gyvenimo prasmų, skatinti ne tik gerinti profesinius įgūdžius, bet ir kurti prasmingą laisvalaikį, būti aktyviu demokratinės visuomenės nariu. Plėtojant suaugusiųjų neformaliojo švietimo programas ir jas įgyvendinant bus remiamasi pamatiniais nediskriminavimo lyčių lygybės principais ir nuostatomis.	2024–2026 m. SVP 09-01-01 „Ikimokyklinio ugdymo proceso užtikrinimas“; 09-01-02 „Vidurinio ugdymo proceso užtikrinimas“; 09-01-03 „Pagrindinio ugdymo proceso užtikrinimas“; 09-01-04 „Mokinių ir mokytojų kelionės išlaidų organizavimas ir kompensavimas“; 09-01-05 „Profesinio orientavimo organizavimas ir vykdymas“.

		Studentai ir mokiniai turi teisę į paramą, kai šeimos pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui per mėnesį, yra ne didesnės kaip Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta minimali mėnesinė alga (MMA) ir jei atitinka bent vieną iš šių sąlygų: yra asmenys su negalia, yra iš daugiavaikių šeimų, jei šeimoje yra 2 ir daugiau studentų ar mokinių, yra iš šeimų, kurios turi teisę gauti socialinę pašalpą pagal Lietuvos Respublikos pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą, turi tik vieną iš tėvų, vienas iš jų miręs ar tėvai išsituokę, jei abu ar vienas iš tėvų yra su negalia arba sukakęs pensinį amžių, jei studentai ar mokiniai sukūrę šeimą (turi vaikų).	
Biržų r.	Išplėsti švietimo paslaugų įvairovę, pagerinti ugdymo kokybę ir padidinti prieinamumą	Stebėsenos rodiklis – neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ) programų įgyvendinimas vertinama lyčių nediskriminavimo aspektu: NVŠ programų dalyvių berniukų ir mergaičių santykis (proc.)“	Biržų r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė Nr. 002-03-02 (P)
Druskininkų	Druskininkų savivaldybės Leipalingio progimnazijos projektas „Sportuokime visi – maži ir dideli“.	Mažinama Leipalingio progimnazijos bendruomenės narių socialinė atskirtis per patrauklias fizinio aktyvumo ir bendruomeniškumo stiprinamo, sveiko gyvenimo būdo skatinimo veiklas. 2024 m.	07-01-01 (T) Uždavinys: Plėtoti neformalaus ugdymo paslaugas ir didinti jų prieinamumą, užtikrinant dermę su formaliojo ugdymu, bei sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą. 07-01-01-01 (TP) Priemonė: Druskininkų savivaldybės Leipalingio progimnazijos projektas „Sportuokime visi – maži ir dideli“

Elektrėnų	Vaikų užimtumo, socializacijos, prevencinių, pilietinio ir tautinio ugdymo bei pan. programų rėmimas	Priemonė tikslas – didinti vaikų ir jaunimo iniciatyvumą, atsakomybę, savarankiškumą, pasitikėjimą savimi, savanoriškumą, ugdyti pilietiškumą, būtina įgyvendinti ir iš dalies finansuoti kryptingo vaikų užimtumo, vaikų socializacijos, pilietinio ir tautinio ugdymo, vasaros užimtumo bei gabių vaikų ir jaunimo prevencijos programas. (Rodiklis. Iš dalies finansuotų vaikų socializacijos vaikų vasaros užimtumo ir kitų rėmimo programų projektų skaičius – po 26 (2024 m. / 2025 m. /2026 m.) Nr. 02 Švietimo ir ugdymo programa. Tikslas – sudaryti galimybes gauti aukštos kokybės švietimo ir ugdymo paslaugas pagal savivaldybės gyventojų gebėjimus ir poreikius. 01.01 uždaviniu siekiama užtikrinti švietimo ir ugdymo paslaugų teikimą savivaldybės gyventojams. Šiuo uždaviniu siekiama užtikrinti, kad savivaldybės gyventojai galėtų gauti švietimo paslaugas įvairiose ugdymo įstaigose. Elektrėnų savivaldybėje veikia 3 gimnazijos, 2 pradinės mokyklos, 4 lopšeliai-darželiai, 2 meno mokyklos, 2 progimnazijos, mokykla darželis, darželis, Elektrėnų savivaldybės sporto centras, Elektrėnų švietimo paslaugų centras su Pedagogine psichologine tarnyba. Savivaldybės teritorijoje taip pat veikia VŠĮ Elektrėnų profesinio mokymo centras bei dvi nevalstybinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos.	(SPP 2021–2027 m.) Nr. 2 prioritetas „Aktyvi, kūrybiška, sveika ir socialiai atsakinga bendruomenė“. 2.1. tikslas. „Galimybių mokytis ir tobulėti visiems sudarymas“. SVP 2024–2026, p. 24 01.01 uždavinys „Užtikrinti švietimo ir ugdymo paslaugų teikimą savivaldybės gyventojams“ 01.01.07 priemonė „Vaikų užimtumo, socializacijos, prevencinių, pilietinio ir tautinio ugdymo bei pan. programų rėmimas“
-----------	--	---	--

Elektrėnų	„Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų plėtra“	Priemonės tikslas – didinti neformaliojo vaikų švietimo prieinamumą ir įvairovę Elektrėnų savivaldybėje. Šiuo metu neformaliojo vaikų švietimo veiklas lanko 782 vaikai. Projektas įgyvendinamas Europos Sąjungos, valstybės biudžeto lėšomis. (Rodiklis. Neformalųjų vaikų švietimą lankančių vaikų skaičius (2024, 2025 m. – 780, 2026 m. 800) 01.02 uždaviniu siekiama gerinti ugdymo paslaugų kokybę. Ugdymo paslaugų kokybė susideda iš kelių sudedamųjų dalių: aukšta pedagogų kvalifikacija ir atsidavimas savo darbui. Labai svarbu gera psichologinė atmosfera ugdymo įstaigose, įgyvendinamų programų ir taikomų metodų įvairovė, individualus darbas ir dėmesys kiekvienam vaikui, geros ugdymo sąlygos, tvarkingos ir jaukios, higienos reikalavimus atitinkančios patalpos, apsirūpinimas reikiamu inventoriumi, gražiai sutvarkyta ugdymo įstaigos aplinka, kokybiška žaidimų ir sporto infrastruktūra nuteikia optimistiškai ir skatina mokinius ir pedagogus siekti geresnių rezultatų. Siekdama pagerinti ugdymo paslaugų kokybę, Savivaldybė planuoja daug dėmesio skirti materialinei bazei atnaujinti ir įgyvendinti šiuos projektus:	Pagal SVP 2024–2026 m. Priemonei numatyti rodikliai siektini ir numatyti biudžetinių metų laikotarpiui. SVP 2024–2026, p. 25 Nr. 01.02 uždavinys „Gerinti paslaugų kokybę“ 01.02.23 priemonė
Elektrėnų	„Mokinių vežimas į mokyklas bei į neformaliojo švietimo veiklas ir iš jų (arba važiavimo išlaidų kompensavimas)“	Priemonės tikslas–užtikrinant švietimo prieinamumą organizuoti mokinių vežimą į mokyklas bei į neformaliojo švietimo veiklas ir iš jų, kompensuojant transporto išlaidas mokiniams. (Rodikliai: Vietinio (priemiestinio) ir	Pagal SVP 2024–2026 m. Priemonei numatyti rodikliai siektini ir numatyti biudžetinių metų laikotarpiui. SVP 2024–2026, p. 25 Nr. 01.01 uždavinys „Užtikrinti švietimo

		tolimojo reguliaraus susisiekimo autobusais vežamų mokinių į mokyklą skaičius (2024, 2025, 2026 m. –850), Mokykliniais autobusais į mokyklą ir atgal vežamų mokinių skaičius (2024, 2025, 2026 m. – 470)	ir ugdymo paslaugų teikimą savivaldybės gyventojams“ 01.02.08 priemonė
Joniškio r.	Neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų įgyvendinimas	Įvertinus neformaliojo suaugusiųjų švietimo galimybes ir perspektyvas, užtikrinančias suaugusiųjų asmenų poreikį mokytis visą gyvenimą ir tenkinti pažinimo bei saviraiškos poreikius, kiekvienais metais skelbiamas Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų atrankos ir finansavimo Joniškio rajono savivaldybės biudžeto lėšomis konkursas. 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 01 programa „Švietimo paslaugų užtikrinimas ir gerinimas“ 03 01 02 priemonė „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų įgyvendinimas“ 03 02 03 priemonė „Trečiojo amžiaus universiteto veiklos organizavimas“
Joniškio r.	Trečiojo amžiaus universiteto veiklos organizavimas	Siekiama nuoseklios neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtros, sudarančios prielaidas suaugusiųjų mokymuisi visą gyvenimą, aktyviam pilietiškumui, saviraiškai ir asmeniniam tobulėjimui.	2024–2026 m. Nr. 01 programa „Švietimo paslaugų užtikrinimas ir gerinimas“ 03 01 02 priemonė „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų įgyvendinimas“ 03 02 03 priemonė „Trečiojo amžiaus universiteto veiklos organizavimas“
Kauno m.	Nordplus projektas „Neformalusis įtraukusis suaugusiųjų švietimas“	Tikslas – skatinti suaugusiųjų (įskaitant asmenis, turinčius protinę negalią) dalyvavimą mokymosi visą gyvenimą programose siekiant didinti įtrauktį į visuomenę, darbo rinką, mokymosi veiklas. 2024 m.	

Kauno m.	Erasmus+ projektas „Užsienio kalbų mokymo kokybės gerinimas neformaliajame suaugusiųjų švietime“ (KŠIC)	Tikslas – įgyti praktinės patirties perimant gerąją užsienio šalių praktiką, tobulinti suaugusiųjų užsienio kalbos ir profesines kompetencijas. 2024 m.	
Kauno m.	Dalyvaujančios tėvystės įgūdžių ugdymo programa: „Lytiškumas - tema, kuria (ne) gėda kalbėti“	Tikslas – supažindinti tėvus su vaiko poreikių, jausmų bei norų suvokimo svarba šeimoje. Vaiko pasitikėjimo savimi stiprinimas. Supažinimo su kūnu bei lytiškumu svarba. Nuolat	
Lazdijų r.	Suaugusiųjų švietimo koordinatoriaus etato įsteigimas	Įsteigtas etatas 2021–2027 m.	SPP priemonė 1.1.1.6 „Mokymosi visą gyvenimą skatinimas“
Pasvalio r.	Veikla – Pasvalio rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi veiksmų planą 2023–2025 metams	Veiksmų plano tikslas – plėtoti ir tobulinti neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi sistemą Pasvalio rajono savivaldybėje; veiksmų plane numatytos priemonės motyvuojančios suaugusiuosius mokytis visą gyvenimą. https://www.pasvalys.lt/svietimas-irsportas/malusissuaugusiujsvietimas/planavimodokumentai/3483 Tvarkos aprašas: https://www.pasvalys.lt/svietimas-irsportas/malusissuaugusiujsvietimas/teisesaktai/3485 2023–2025 m.	Pasvalio rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginiame veiklos plano priemonė Nr. 003-03-01-01 (PP) „Neformalaus suaugusiųjų švietimo programų įgyvendinimas“
Trakų r.	Neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų plėtra	Siekiant ugdyti kūrybišką, pilietišką bei kultūringą visuomenę, numatoma vykdyti įvairias prevencines programas, užkertančias kelią įvairių socialinių rizikos veiksnių pasireiškimui, bei programas, sudarančias sąlygas asmenybės tobulėjimui, sėkmingam	07.1.2.1. „Prevencinė veikla“ 07.1.2.4. „Neformalus suaugusiųjų švietimas“ 07.1.1.50

		vaikų integracijos į visuomenę procesui. Tobulinti pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų, dirbančių smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo smurtą patyrusiems asmenims srityse, profesinę kompetenciją. Neformalaus suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programa siekiama sukurti ir išplėtoti darnią suaugusiųjų švietimo sistemą Trakų rajono savivaldybėje, skatinant mokymosi visą gyvenimą, plėtojant neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi paslaugų įvairovę ir didinant jų prieinamumą.	
Visagino	Dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą veiklose didinimas. Nuolatinės patrauklios švietėjiškos veiklos skatinant sveiką ir fiziškai aktyvų gyvenimo būdą vykdymas.	Konkursų ir projektų, kurių pagrindinis tikslas gilinti gyventojų žinias apie asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu, kovos su prekyba žmonėmis srityje, taip pat apie teikiamą pagalbą smurtą patyrusiems asmenims, organizavimas ir įgyvendinimas Administracija, atsižvelgdama į strateginius tikslus ir finansines galimybes, organizuoja savivaldybės ir savivaldybės įstaigų darbuotojų švietimą, mokymus. Vykdoma švietėjiška veikla skatinant sveiką ir fiziškai aktyvų gyvenimo būdą. Viešinama informacija apie pagalbą nukentėjusiems asmenims. 2024–2026 m.	Bendruomeniškumo skatinimo programos priemonės kodas 05.04.01.01, švietimo paslaugų plėtros programos priemonės kodas 02.01.02.02, strateginio plėtros plano priemonės kodai 2.1.-5-5, 2.1.-6-2, 2.2.-4-2

Kriterijus	Kita		
Kalvarijos	Ugdyti sveiką ir fiziškai aktyvią Kalvarijos savivaldybės bendruomenę	Kuo daugiau gyventojų įtraukiant į organizuotas ir savarankiškas sporto veiklas, užtikrinant asmenų lygybę, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ir pažiūrų, sudarant sąlygas ir skatinant savivaldybės kultūriniame ir sportiniame gyvenime dalyvauti ir negalią turinčius asmenis; pagal finansines galimybes skatinant ir remiant savivaldybės teritorijoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklą sporto srityje; neįgaliųjų socialinę integraciją per kūno kultūrą ir sportą, skatinant vaikų ir jaunimo, gabių sportininkų dalyvavimą savivaldybės, respublikos bei tarptautinėse varžybose, sveikos gyvensenos nuostatų plitimą visuomenėje. Užtikrinti tinkamas ugdymo sąlygas ir pritaikyti edukacines erdves vaikams su negalia. Laisvalaikio užimtumas privalo būti užtikrintas kiekvienam vaikui pagal jo poreikius ir gebėjimus, sudarant sąlygas ir vaikams su negalia dalyvauti įvairiose veiklose. 2024 m.	Švietimo kokybės ir ugdymo(-si) programa (kodas 01)
Kėdainių r.	Įvairialypio švietimo plėtojimas Kėdainių ugdymo įstaigose, vykdant visos dienos mokyklos veiklą	Siekiant spręsti problemą, kad moterys kuo mažiau problemų patirtų derinant šeimyninio, darbo ar asmeninio gyvenimo iššūkius, per Švietimo ir ugdymo programą iš dalies finansuojamos Visos dienos mokyklos (3 ugdymo įstaigos)	Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 01 „Švietimo ir ugdymo“ programa Priemonė: 001-01-03-03 (PP)

		Tokiu būdu pradinio ugdymo ir 5 klasės vaikams suteikiama galimybė mokykloje praleisti ilgesnį negu įprastai laiką, tikslingai planuojamas ir derinamas formalusis ugdymas ir neformalusis švietimas. Tokiu būdu yra sudaromos sąlygos moteriai lengviau integruotis į darbo rinką, siekiant tinkamo darbo užmokesčio bei karjeros galimybių. Taip pat savivaldybės administracijoje yra įrengtas Vaiko kambarys. 2024–2026 m.	
Kupiškio r.	Pilietinis ir tautinis ugdymas	Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos siekia ugdyti sąmoningus piliečius, suprantančius savo teises ir pareigas, gebančius konstruktyviai dalyvauti nuolat kintančios visuomenės gyvenime. Jos padeda mokiniams įsisąmoninti, kad demokratijos kūrimas šeimoje, bendruomenėje, tautoje, valstybėje, pasaulyje – tai asmeninė kiekvieno iš mūsų užduotis, rūpestis ir atsakomybė. Kartu puoselėjama tautinė savigarda bei pagarba pagrindinėms demokratinėms vertybėms: žmogaus orumui, laisvei, lygybei, teisingumui ir teisėtumui, tolerancijai, solidarumui, todėl mokyklose būtina sudaryti sąlygas mokiniams ugdytis vidinį poreikį aktyviai veikti; ugdytis gebėjimą analizuoti kultūrinę, etninę, politinę, socialinę įvairovę ir dėl jos galinčius kilti konfliktus, ieškoti taikaus šių konfliktų sprendimo būdų; gebėjimą laisvai ir sąmoningai spręsti, vertinti ir apsispręsti atviroje, pluralistinėje visuomenėje.	Kupiškio rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano, patvirtinto Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu TS-9 „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano patvirtinimo“, Nr. 1 programa (kodas 01), Nr. 2 uždavinys, Nr. 3 priemonė.

		Tam būtina skatinti mokinių projekcinę veiklą, organizacijų kūrimąsi, įvairių švenčių, ypač turinčių kultūrinę vertę, organizavimą. Vaikų ir jaunimo organizacijos ypač svarbios visuomeniškumui ir pilietiškumui ugdytis. Mokyklose vykdoma socialinė-pilietinė veikla. Tai bendruomeniškumą ir praktinius pilietinio dalyvavimo gebėjimus ugdanti mokinio pasirinkta veikla. Ji įgyvendinama su Savivaldybės institucijomis, visuomeninėmis organizacijomis. 2023–2025 m.	
Lazdijų r.	Kompiuterinio, informacinio raštingumo ir skaitmeninių įgūdžių kėlimo mokymai	Ne mažiau 800 mokymų dalyvių	2021–2027 m. SPP priemonė 1.1.1.6 „Mokymosi visą gyvenimą skatinimas“
Mažeikių r.	2024 m. balandžio 25 d. Mažeikių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T1-133 patvirtintas Mažeikių rajono savivaldybei (toliau – Savivaldybė) trūkstamų specialybių pedagogų pritraukimo, mokamų ugdymo mokslų bakalauro, pedagogikos profesinių bei perkvalifikavimo studijų kompensavimo skyrimo tvarkos aprašas.	Tikslas: pritraukti trūkstamų specialybių pedagogus dirbti Savivaldybės mokyklose, skatinti asmenis įgyti pedagogo profesinę kvalifikaciją, persikvalifikavimą. 2021–2030 m.	2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“ Nr. 2 prioriteto „Aktyvi, kūrybiška, sveika ir socialiai atsakinga bendruomenė“ 2.1.2.3 priemonė „Sukurti ir vykdyti pedagogų skatinimo (motyvacijos) ir pritraukimo sistemą, tobulinti ugdymo įstaigose dirbančių pedagogų, pagalbos mokiniui specialistų, mokyklos vadovų

			profesines kompetencijas bei skatinti persikvalifikavimą.“
Plungės r.	Mokymai	Bendradarbiaujama daugiausiai su seniūnijomis per jų bendruomenes. Pagal galimybes stengiamasi suteikti visuomenei kuo daugiau informacijos. Iki metų galo.	Plungės raj. savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas, patvirtintas 2024 m. vasario 8 d. sprendimu Nr. T1-48
Radviliškio r.		Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad švietimo sistema grindžiama įtraukties principu, t. y. sudaromos sąlygos kiekvienam asmeniui ugdytis, plėtoti savo galias ir gebėjimus, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę mokantis, socialinėje, kultūrinėje ir (ar) kitose veiklose ir būti nediskriminuojamam dėl ugdymosi poreikių įvairovės ir (ar) švietimo pagalbos reikmės. Savivaldybės švietimo įstaigose įvairių ugdymosi poreikių turintys mokiniai lygiomis teisėmis dalyvauja visuose mokslo metų eigoje organizuojamuose kultūriniuose, sportiniuose, prevenciniuose renginiuose ar projektinėse veiklose pvz.: Erasmus+ mainų projektai – išlaikomas mergaičių ir berniukų dalyvavimas. Projektų atrankos dalyvavime nulemia mokinių gebėjimai ir kompetencijos. Erasmus+ programa „Aktyvūs stiprinti Europos vertybes“. Mokinių ir mokytojų mokymai šešiose Europos mokyklose apie Europos vertybes, žmogaus teises.	

		Parengta mokytojo metodika, pamokų planai apie veiksmingesnį pilietinį ugdymą, taikant debatų metodiką ir stiprinant žinias apie žmogaus teises, įgyvendinimo laikotarpis 2022-02-28–2024-02-27. Erasmus+ programa „Šiandieninis mokinys – atsakingas verslininkas rytoj“. Projektas skirtas socialinės atsakomybės ugdymui. Mokytojų mokymai ir veiksmingesnių mokymo įrankių sukūrimas. Sukurti trys intelektualiniai produktai: pamokų planai, kurie veiksmingiau organizuoja socialinės atsakomybės kompetencijų stiprinimą; metodiką filantropijos ugdymui ugdymo institucijose ir skaitmeninių įrankių įsivertinimo metodiką bei priemones, įgyvendinimo laikotarpis 2022-09-01 – 2024-12-31. Mokytojų įdarbinimo konkursai – darbuotojų pasirinkimą lemia gebėjimai ir kompetencijos, įgyvendinimo laikotarpis – vyksta nuolat.	
Šakių r.	Automobilių eismo sureguliuavimas prie ugdymo įstaigų	Ugdymo įstaigų, prie kurių sureguliuotas eismas, skaičius 2019–2024 m.	Šakių rajono savivaldybės 2018–2024 metų strateginio plėtros plano uždavinio 2.7.1. „Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“. priemonė 2.7.1.2. „Automobilių eismo sureguliuavimas prie ugdymo įstaigų“
Šakių r.	Pritaikyti pastatus ir patalpas, infrastruktūros objektus, atsižvelgiant į lygias galimybes visoms socialinėms grupėms	Pritaikytų pastatų ir infrastruktūros objektų skaičius 2018–2024 m.	Šakių rajono savivaldybės 2018–2024 metų strateginio plėtros plano uždavinio 2.7.1. „Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“.

			Priemonė 2.7.1.3. „Pritaikyti pastatus ir patalpas, infrastruktūros objektus, atsižvelgiant į lygias galimybes visoms socialinėms grupėms“
Telšių r.	Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas	Lygių galimybių ir nediskriminavimo savivaldoje užtikrinimo programa Iki 2030 m.	Telšių rajono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m. I prioriteto, 1.1 tikslo, 1.1.4 uždavinio 1.1.4.2 priemonė „Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas“
Trakų r.	Vaikų socializacijos programų rėmimas ir švietimo srities renginių vykdymas ir organizavimas	Siekiant padidinti vaikų užimtumą vasaros metu, Švietimo ir sporto skyrius kasmet organizuoja Vaikų socializacijos programų rėmimo konkursus. Programų vykdymo metu skatinama vaikų vasaros poilsio formų įvairovė, garantuojamas prieinamumas. Šių programų vykdymui lėšos numatomos Savivaldybės biudžete.	07.1.2.1. „Vasaros poilsio organizavimas“.
Trakų r.	Projekto „Mokinių įvairovei atvirų grupių, klasių sudarymas ir ugdymo jose organizavimas“ įgyvendinimas	Sporto rėmimo programos, projektai Sudarytos 8 Atvirosios klasės pradinio ir pagrindinio ugdymo programose besimokantiems mokiniams. Tikslas - skatinti rajone veikiančias įvairaus tipo organizacijas, kurių veikla susijusi su kūno kultūra ir sportu, teikti paraiškas į rajono, respublikinius, ES fondus, vystant kūno kultūros ir sporto plėtrą bei gyventojų fizinio aktyvumo augimą.	2.1.2. „Sporto rėmimo programos, projektai“.

Išanalizavus priemones, kurios numatytos savivaldybės strateginiuose plėtros (ar veiklos) planuose lygioms galimybėms užtikrinti, ir atsižvelgiant į tyrėjų parinktas 5 sritis: švietimą, kultūrą, socialinę apsaugą, sveikatos priežiūrą, teisėsaugą, nustatyta, kad tik 34 savivaldybės (iš visų tyrime dalyvavusių savivaldybių) nurodė tam tikras priemones kultūros srityje lygioms galimybėms užtikrinti. Savivaldybės nurodė 51 priemonę (žr. 6 lentelę). Kai kurios savivaldybės, pavyzdžiui, Alytaus miesto ir Utenos rajono, nurodė, jog „Strateginiame veiklos (plėtros) plane priemonių, skirtų LGBTIQ įtraukties užtikrinimui, neturi.“ Panašiai teigė ir Neringos bei Molėtų rajono savivaldybės, pažymėdamos, kad „Atskirų priemonių lygių galimybių užtikrinimui nėra“. Tauragės rajono savivaldybė akcentavo, jog „Visos priemonės – universalus dizainas švietimo įstaigose, ugdymo prieinamumas, įstaigų vidaus tvarkos taisyklės – yra grindžiamos lygių galimybių įstatymo nuostatomis.“ Jurbarko rajono savivaldybė nurodė, kad „Renginiai organizuojami bendra apimtimi visiems bendruomenės nariams“. Marijampolės savivaldybė akcentavo, jog visose visuomenės gyvenimo srityse (tiek privačioje, tiek viešojoje erdvėje) Marijampolės savivaldybėje gyvenančių žmonių teisės įgyvendinamos nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Radviliškio rajono savivaldybė teigė: „Kultūros, sveikatos priežiūros bei socialines paslaugas teikiančiose įstaigose teikiamos paslaugos neišskiriant lyties, etninės priklausomybės, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, amžiaus, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų, religijos, negalios ar kitų savybių. Visi Radviliškio krašto gyventojai turi vienodas teises kurti, meninėmis priemonėmis išreikšti savo idėjas ir dalyvauti kultūros ir meno procesuose, gauti sveikatos priežiūros ar socialines paslaugas“.

Savivaldybių atsakymai sugrupuoti į 4 grupes:

Įtraukiosios kultūros politikos įgyvendinimas

Šioje grupėje numatyta 10 priemonių, skirtų kultūros įstaigų infrastruktūrai pritaikyti įvairioms socialinėms grupėms ir asmenims su negalia (judėjimo, klausos, regos ir kitomis negaliomis). Taip pat įgyvendinamos veiklos, kuriomis siekiama skatinti socialinę ir kultūrinę atskirtį patiriančių grupių dalyvavimą kultūrinėse veiklose. Pavyzdžiui, Kauno mieste numatytas nemokamų kino seansų organizavimas senjorams bei užtikrinimos lygios teisės žmonėms su negalia dalyvauti „profesionalios kultūros kūrimo“ procesuose per įtraukiąją scenos menų platformą „Serpantino laboratorija“. Kauno miesto vykdomas projektas „Dance well / žmonių, sergančių Parkinsonu“ skleidžia informaciją apie Parkinsono ligą ir kitas negalios formas, skatina visuomenės supratimą bei empatiją. Kitas inovatyvus projektas „Šiuolaikiniai herojai“, vykdomas Kauno mieste profesionalių šokėjų ir choreografų iniciatyva, yra skirtas vyresnio amžiaus ir specialiųjų poreikių turintiems asmenims. Projekto veiklos sujungia meną, kultūrą ir socialinę atsakomybę kuriant erdvę, kurioje senjorai ir negalią turintys žmonės gali išreikšti save, kurti ir bendrauti su

visuomene. Pasvalio rajono savivaldybė, bendradarbiaudama su partneriais iš Latvijos, vykdo projektą „Socialiai atsakingų bibliotekų tinklas pažeidžiamų grupių asmenims“. Šio projekto tikslas – sukurti įvairias integruotas paslaugas, kurios apimtų socialinės pagalbos, švietimo ir emocinės būklės gerinimo elementus. Projekte numatyta bibliotekas paversti atvirais centrais, teikiančiais kompleksines paslaugas, kurios prisideda prie pažeidžiamų visuomenės grupių įtraukties ir gerovės stiprinimo. 2024 m. pagal Vilniaus mieste vykdomo Kultūros rėmimo programų projektų konkursą (Kultūros ir meno festivalių organizavimo programa) finansuotas Lietuvos gėjų lygos organizuojamas renginių ciklas (festivalis) „LT Pride 2024“ bei Vilniaus queer festivalis „Kreivės“, organizuojamas asociacijos „Išgirsti“. Visas šias veiklas vykdė 4 savivaldybės: Akmenės rajono, Kauno miesto, Pasvalio rajono, Vilniaus miesto.

Lyčių lygybė ir lygių galimybių užtikrinimas

Šioje grupėje numatytos penkios priemonės, skirtos visuomenės informuotumui apie lyčių lygybę įvairiose srityse didinti. Jos įgyvendinamos keturiose savivaldybėse: Ignalinos, Joniškio, Mažeikių ir Varėnos rajonuose (žr. 6 lentelę).

Mažeikių rajono savivaldybėje priemonės apima sąlygų sudarymą įvairaus amžiaus ir socialinių grupių atstovams, dalyvaujantiems meno kolektyvuose, reprezentuojant rajoną Lietuvoje ir užsienyje per konkursus bei festivalius. Taip pat planuojama organizuoti nekomercinius profesionaliojo meno festivalius ir konkursus bei užtikrinti vienodas galimybes visiems, nepriklausomai nuo jų amžiaus ar socialinės padėties, dalyviams. Varėnos rajono savivaldybė orientuojasi į kultūros paslaugų teikimą vietos gyventojams ir rajono svečiams atsižvelgdama į visų amžiaus grupių ir lyčių poreikius. Ignalinos rajono savivaldybė siekia skleisti informaciją apie lyčių lygybę ir didinti tiek savivaldybės darbuotojų, tiek plačiosios visuomenės supratimą šia tema. Siekiant numatyto tikslo vykdomas projektas „Europos kultūra: visi skirtingi – visi lygūs“, kuriame akcentuojama įtrauktis ir lygybė kaip pagrindinės vertybės.

Šios priemonės atspindi savivaldybių pastangas ne tik užtikrinti lygių galimybių principų laikymąsi, bet ir aktyviai skatinti lyčių lygybės suvokimą per kultūrinius bei edukacinius renginius ir veiklas.

Paslaugų plėtra ir prieinamumas

Šioje grupėje numatytos 27 priemonės, skirtos kultūros paslaugų kokybei ir prieinamumui gerinti, kultūrinės partnerystės plėtrai bei esamos ir trūkstamos kultūrinės infrastruktūros tobulinimui ir viešųjų erdvių pritaikymui įvairių poreikių žmonėms. Biržų rajono savivaldybė siekia užtikrinti bibliotekų paslaugų prieinamumą, įskaitant tradicines ir elektronines paslaugas. Druskininkų savivaldybėje akcentuojamas kultūros ir sporto objektų pritaikymas neįgaliesiems, siekiant jų aktyvaus įsitraukimo į savivaldybės kultūrinį bei sportinį gyvenimą.

Kalvarijos savivaldybė aktyviai siekia įtraukti kuo daugiau gyventojų į organizuotas ir savarankiškas sporto veiklas, sudarydama vienodas galimybes visiems, neišskiriant jų lyties, rasės, tautybės, socialinės padėties ar sveikatos būklės. Kauno rajono savivaldybė skiria ypatingą dėmesį kultūros įstaigų ir jų paslaugų prieinamumui, užtikrindama, kad rajono gyventojai, įskaitant asmenis, patiriančius socialinius, ekonominius ar sveikatos sunkumus, turėtų lygias galimybes dalyvauti kultūriniame gyvenime ir pasinaudoti teikiamomis paslaugomis.

Priemonės taip pat apima viešųjų erdvių pritaikymą skirtingų amžiaus grupių poreikiams ir siekį pritraukti kuo platesnį visuomenės segmentą dalyvauti kultūros ir sporto veiklose (žr. 6 lentelę). Šias priemones įgyvendino 19 savivaldybių: Alytaus rajono, Biržų rajono, Druskininkų, Elektrėnų, Jonavos rajono, Kalvarijos, Kauno rajono, Klaipėdos miesto, Lazdijų rajono, Mažeikių rajono, Prienų rajono, Raseinių rajono, Rokiškio rajono, Šakių rajono, Šalčininkų rajono, Šiaulių miesto, Šilutės rajono, Švenčionių rajono ir Trakų rajono.

Priemonės ne tik gerina kultūros ir sporto paslaugų kokybę, bet ir skatina įtraukumą, mažina socialinę atskirtį ir didina kultūros patrauklumą įvairioms gyventojų grupėms.

Kita priemonių / veiklų grupė

Šioje grupėje numatytos 9 veiklos, įskaitant projekto „Žydų bendruomenės praeitis Žiežmariuose“ įgyvendinimą, Kazlų Rūdos integruotos pamokos „Tarptautinė holokausto aukų atminimo diena“ ir parodos „Juodasis Lietuvos istorijos lapas“ organizavimą, neįgaliųjų socialinės integracijos per kūno kultūrą ir sportą projektų finansavimą Kelmės rajono savivaldybėje, tautinių mažumų kultūrinių renginių ir kultūros projektų finansavimą Kėdainių rajono savivaldybėje, taip pat religinių bendrijų rėmimą Klaipėdos rajono ir Kupiškio rajono savivaldybėse. Rietavo savivaldybės administracija rengia tvarkas, kuriose užtikrinamas paslaugų teikimas visoms socialinėms grupėms, neišskiriant atskirų grupių. Telšių rajono savivaldybė stiprina antikorupcijos ir nediskriminavimo priemones. Visagino savivaldybė taip pat numato kultūros infrastruktūros plėtrą ir tobulinimą. Atsižvelgdama į kintančius bendruomenės poreikius siekia užtikrinti kultūros paslaugų ir laisvalaikio bei kūrybos erdvių prieinamumą ir bendruomenei, ir kūrėjams. Kultūros paslaugos ir renginiai yra prieinami visiems gyventojams, klasifikuojami tik pagal amžiaus grupes, meno šakas ir kryptis. Zarasų rajono savivaldybė skiria ypatingą dėmesį vietos tautinių mažumų integracijai į vietos visuomeninį kultūrinį gyvenimą. Šias priemones numatė 9 savivaldybės: Kaišiadorių rajono, Kelmės rajono, Kėdainių rajono, Klaipėdos rajono, Kupiškio rajono, Rietavo, Telšių rajono, Visagino, Zarasų rajono (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Savivaldybių priemonės lygioms galimybėms užtikrinti kultūros srityje

Savivaldybė	Priemonės (veiklos) pavadinimas	Aprašymas	Savivaldybės strateginio planavimo dokumentas
Kriterijus	<i>Įtraukiosios kultūros politikos įgyvendinimas</i>		
Akmenės r.	Įtraukiosios kultūros politikos priemonių kūrimas ir įgyvendinimas	Įgyvendinti įtraukiosios kultūros priemones	Priemonė numatyta SPP iki 2030 m. SPP priemonė 2.3.1.4. „Įtraukiosios kultūros politikos priemonių kūrimas ir įgyvendinimas“
Kauno m.	Įtraukios, prieinamos, kokybiškos kultūros plėtros užtikrinimas	Siekiama pritaikyti kultūros įstaigų infrastruktūrą įvairioms socialinėms grupėms ir žmonėms su negalia 2023–2030 m.	1.2.1.1 „Gerinti kultūros įstaigų paslaugų kokybę (vartotojų patirtis)“
Kauno m.	Įtraukios, prieinamos, kokybiškos kultūros plėtros užtikrinimas	Siekiama didinti socialinę ir kultūrinę atskirtį patiriančių grupių dalyvavimą kultūrinėse veiklose 2023–2030 m.	1.2.1.3 „Skatinti miestiečių kultūrinį dalyvavimą (įtraukti į kultūrinės veiklas įvairias miestiečių grupes)“
Kauno m.	Paveldo ir miesto viešųjų erdvių įveiklinimas	Siekiama pritaikyti Savivaldybės kultūros įstaigų teikiamas paslaugas asmenims turintiems judėjimo, klausos, regos ir kt. negalią 2023–2030 m.	1.2.2.1 „Užtikrinti viešosios kultūros infrastruktūros atnaujinimą ir plėtrą, pagerinti kultūros paslaugų prieinamumą“
Kauno m.	Įtraukioji scenos menų platforma „Serpantino laboratorija“	Kauno miesto kamerinio teatro organizuojamos įtraukiosios scenos menų platformos „Serpantino laboratorija“ tikslas – įgyvendinti lygias teises žmonėms su negalia dalyvauti kultūros kūrime. Tai kasmetinis renginių ir kūrybinių dirbtuvių ciklas su specializuotomis mokymų programomis, skirtomis scenos meną kuriančių žmonių su negalia integracijai į	

		Ši platforma yra programos „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ palikimas, vykdomas kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis, nepriklausomais Lietuvos ir užsienio menininkais, socialiniais darbuotojais. Platformos repertuare jau yra keletas sceninių kūrinių (spektakliai „Supergalios“, „Ar tau lengva?“, pantomimos etiudų programa), kurių sklaida vykdoma paraleliai edukacinei ir naujų pastatymų veiklai. Programos įgyvendinimui kviečiama menininkų komanda, kuri tyrinėja ir ieško naujų žmonių su negalia integravimo į profesionalų scenos meną ir darbo su jais galimybių bei metodų, todėl platforma taip pat veikia ir kaip laboratorija.	
Kauno m.	Projektas „Dance well / Žmonių, sergančių Parkinsonu“	Kauno kultūros centro organizuojami judesio užsiėmimai įvairiose meno įstaigose leidžia dalyviams išplėsti savo meninį horizontą. Šis projektas taip pat padeda skleisti informaciją apie Parkinsono ligą ir kitas negalios formas, skatinant visuomenės supratimą ir empatiją. Tai yra neįkainojamas indėlis į visuomenės integraciją ir žmonių su negalia savivertę, rodant, kad kiekvienas, nepaisant kliūčių, gali dalyvauti ir prisidėti prie kultūrinio ir meninio gyvenimo. 2024 m.	

Kauno m.	Senjorų seansai	Kauno kino centras „Romuva“ kiekvieno mėnesio pirmąjį penktadienį organizuoja nemokamus kino seansus senjorams, kurie pristato įvertintus europietiškus filmus. Šia veikla siekiama didinti senjorų įsitraukimą į kultūrinę veiklą mieste. 2024 m.	
Kauno m.	Dirbtuvės „Šiuolaikiniai herojai“	Kauno kultūros centro organizuojamos judesio dirbtuvės yra ne tik kultūrinis, meninis bei tęstinis reiškinys „Kaunas - Europos kultūros sostinės 2022“ ir Kauno miesto kontekste, bet ir socialinės integracijos ir solidarumo platforma. Šis inovatyvus projektas, vykdomas profesionalių šokėjų ir choreografų, skirtas vyresnio amžiaus ir specialiųjų poreikių turintiems žmonėms. Projekto veiklos sujungia meną, kultūrą ir socialinę atsakomybę, kurdamos erdvę, kurioje senjorai ir negalią turintys žmonės gali išreikšti save, kurti ir bendrauti su visuomene. Šokio užsiėmimai yra pritaikyti senjorams bei specialiuosius poreikius ir galimybes turintiems asmenims. 2024 m.	
Pasvalio r.	Projekto „Socialiai atsakingų bibliotekų tinklas pažeidžiamų grupių asmenims“ įgyvendinimas	Tikslas – Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo programos (Interreg) projektas, kurio metu siekiama sukurti tarptautinį – Pasvalio, Rezeknės ir Jelgavos bibliotekų tinklą, skirtą pažeidžiamų grupių asmenims. Projekto metu bus sukurtos įvairios integruotos paslaugos, apimančios socialinius, švietimo ir emocinės	Pasvalio rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginiame veiklos plano priemonė 004-02-02-07 (PP) „Projekto „Socialiai atsakingų bibliotekų tinklas pažeidžiamų grupių asmenims“ įgyvendinimas“

		būklės gerinimo elementus. Programos teritorijoje bus sukurtas naujas multikompleksinis „Sensorinių skaityklų su Profesinio informavimo taškais“ tinklas, teikiantis paslaugas socialiai pažeidžiamiesiems, rizikos asmenims. Paslaugos apims tikslinių grupių asmenų psichinės sveikatos stiprinimą per sensoriką ir švietimą, taip pat jiems bus vykdomas profesinis informavimas.	
Vilniaus m.	Kultūros rėmimo programų projektų konkursas.	Tikslas – skatinti ir stiprinti Vilniaus miestui reikšmingus kultūros ir meno projektus bei taip prisidėti prie Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių tikslų įgyvendinimo. Kultūros rėmimo programų projektų konkurse turi teisę dalyvauti ne pelno siekiantys juridiniai asmenys, registruoti savivaldybėje vykdančios kultūrinę veiklą. Išskyrus biudžetines įstaigas ir kitas įstaigas, kurios yra išlaikomos arba dotuojamos iš Savivaldybės ar valstybės biudžeto. Konkursui teikiami projektai gali būti skirtingo formato ir pobūdžio, pavyzdžiui, orientuoti į vizualiuosius ar scenos menus, muziką, kiną, literatūrą ar leidybą, kultūros ir kūrybines industrijas, etninę kultūrą ir mėgėjų meną, tautinės bendrijas, kultūros edukaciją, kultūros ir meno festivalių organizavimą ir kt.	Kultūros rėmimo programų projektų konkurso priemonė įtraukta į Vilniaus miesto savivaldybės 2024–2026 metų strateginį veiklos planą (04 Programa „Kultūra“; Tikslas 4.1. „Įtraukti ir prieinama aukštos vertės kultūra visiems vilniečiams ir miesto svečiams“; Uždavinys: 4.1.1 „Įvairi ir kokybiška kultūra prieinama visoms visuomenės grupėms ir miesto svečiams“; Stebėsenos rodiklis R-04-01-01 „Kultūros rėmimo programų projektų konkursui skirtas finansavimas, vnt. (mln. EUR)“.

		2024 m. pagal vieną iš šio konkurso programų (Kultūros ir meno festivalių organizavimo programa) finansuota Lietuvos gėjų lygos organizuojamas renginių ciklas (festivalis) – „LT Pride 2024“ ir asociacijos „Išgirsti“ organizuojamas Vilniaus queer festivalis „Kreivės“. Iš viso 2024 m. gauta 589 paraiškos dalyvauti šiame konkurse. Iš jų finansuota – 247 (skirta lėšų - 1 498 249 EUR). Kultūros rėmimo programų projektų konkursas Vilniaus miesto savivaldybėje organizuojamas daugiau nei dešimt metų. Konkursas paprastai skelbiamas kiekvienų metų pabaigoje. Finansavimo sutartys pasirašomos kiekvienų metų vasario – balandžio mėnesiais.	
Kriterijus	<i>Lyčių lygybė ir lygių galimybių užtikrinimas</i>		
Ignalinos r.	Projekto „Europos kultūra: visi skirtingi – visi lygūs“ įgyvendinimas	Priemone siekiama skleisti informaciją ir didinti savivaldybės darbuotojų bei visuomenės informuotumą apie lyčių lygybę įvairiais aspektais. Ši priemonė įgyvendinama kaip projektas su tarptautiniais partneriais siekiant dalintis patirtimi ir tobulinti lyčių lygybės aspekto integravimą bei visuomenės informuotumą. Priemonė įgyvendinama pasitelkiant meną, įvairiomis formomis. 2024-01-15 iki 2024-12-30	3.1.1.14. priemonė

Joniškio r.	Projekto „Europos kaimiškųjų bendruomenių chartija“ įgyvendinimas	Chartijos bendruomenių organizuojami susitikimai, kurie vyksta vis kitose Europos Sąjungos šalyse 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas 02 programa „Kultūros ir sporto plėtra“ 04 01 04 priemonė „Projekto „Europos kaimiškųjų bendruomenių chartija“ įgyvendinimas“
Varėnos r.	Nr. 07.01. „Lyčių lygybės ir lygių galimybių užtikrinimas“. 07.01.02. „Skatinti gyventojų dalyvavimą meninėje ir kultūrinėje veikloje, plėsti viešosios informacijos prieinamumą“, 07.02.02. „Atnaujinti kultūros įstaigų infrastruktūrą“	Teikiant kultūros paslaugas rajono gyventojams ir svečiams, užtikrinami visų amžiaus grupių ir lyčių poreikiai. Atnaujinant kultūros įstaigų infrastruktūrą bus sudaroma galimybė visoms socialinėms grupėms naudotis kultūros, tame tarpe ir viešųjų bibliotekų paslaugomis. 2024–2026 m.	2024–2026 m. Strateginis veiklos planas. Nr. 07. „Kultūros“ programa
Mažeikių r.	04-02-01-02 priemonė „Meno kolektyvų išvykos reprezentuojant rajoną“.	Užtikrinant lygias galimybes sudaryti sąlygas rajono skirtingo amžiaus, socialinių grupių asmenims, atstovaujantiems meno kolektyvus, dalyvauti konkursuose, festivaliuose, reprezentuoti rajoną ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje, keistis įgyta menine patirtimi su kitų rajonų, šalių kolektyvais. 2024–2026 m.	2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“ 2.2.2.6. priemonė „Skatinti ir vystyti kultūros įstaigų tarpusavio bendradarbiavimą“.
Mažeikių r.	Nekomercinių profesinio meno festivalių, konkursų organizavimas užtikrinant lygias galimybes įvairaus amžiaus, socialinių grupių asmenims.	Organizuojami tradiciniai Tarptautiniai meno, teatrų bei vargonų muzikos festivaliai.	04-02-02-01 priemonė „Tarptautinių meno festivalių, konkursų organizavimas“ 2024–2026 m. 2.2.2.1. 2.2.2.3. 2.2.2.7.

Kriterijus	<i>Paslaugų plėtra ir prieinamumas</i>		
Alytaus r.	Nr. 08 „Kultūros veiklos plėtros ir jos vaidmens bendruomenės gyvenime stiprinimo“ programa: Nr. 02 uždavinys „Puoselėti kultūrinį paveldą, vertybes, įtraukti nevyriausybinės ir bendruomeninės organizacijos į projektus ir iniciatyvas“.	Šiuo uždaviniu siekiama ugdyti visuomenės bendrąją kultūrą, kraštovaizdžio ir nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugą, skatinti nevyriausybines ir bendruomenines organizacijas teikti iniciatyvas ir projektus. Inicijuojamas ir koordinuojamas tarptautinio kultūrinio bendradarbiavimo projektų įgyvendinimas, rūpinamasi kultūrinio paveldo išsaugojimu.	2024–2026 m. SVP 08-02-01 „Alytaus rajono savivaldybės kultūros plėtros projektų finansavimas“; 08-02-02 „Religinių bendruomenių projektų finansavimas“.
Biržų r.	Išvystyti trūkstantį ir pagerinti esamą kultūros infrastruktūrą	Siekiama išsaugoti ir perduoti ateities kartoms rajono kultūros paveldą, sudaryti sąlygas visuomenei jį pažinti ir juo naudotis.	Biržų r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė 002-04-01 (P)
Biržų r.	Padidinti kultūros paslaugų kokybę bei prieinamumą, išplėtoti kultūrinę partnerystę	Siekiama sudaryti palankias sąlygas visuomenės saviugdai, švietimui, skatinant bibliotekas ir muziejus teikti fizines ir nuotoline informacines paslaugas, suteikiant galimybes naudotis įvairiais viešaisiais informacijos šaltiniais bei ištekliais, plėtojant esamas kultūrines paslaugas ir kuriant naujas, organizuojant kraštotyros dokumentų prieinamumo ir sklaidos veiklas.	Biržų r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė 002-04-02 (P)

Druskininkų	Druskininkų kurorto gamtos, kultūros ir turizmo objektų pasiekiamumo didinimas ir pritaikymas lankymui pėsčiųjų bei dviračių takais.	Pažintinis „Saulės takas“ bus pritaikytas lankymui asmenims su negalia, modernizuoti pėsčiųjų ir dviračių takai. 2025–2026 m.	02-02-01 (T) Uždavinys: Kompleksiškai sutvarkyti kultūros paveldo objektus ir kultūros paskirties infrastruktūrą bei viešąsias erdves. 02-02-01-15 (TP) Priemonė: Pažintinio „Saulės tako“ modernizavimas.
Druskininkų	Leipalingio kultūros centro salės renovacija	Leipalingio kultūros centro salė bus pritaikyta bendruomenės poreikiams, taip pat asmenims su negalia. 2024–2026 m.	02-02-01 (T) Uždavinys: Kompleksiškai sutvarkyti kultūros paveldo objektus ir kultūros paskirties infrastruktūrą bei viešąsias erdves. 02-02-01-20 (TP) Priemonė: Leipalingio kultūros centro salės renovacija.
Druskininkų	Druskininkų savivaldybės bendruomenei skirtų sporto renginių organizavimas.	Savivaldybės gyventojams sudaromos sąlygos dalyvauti fizinio aktyvumo veiklose, skatinamas bendruomeniškumas, sveikas gyvenimo būdas ir kt. 2024–2026 m.	02-01-03 (T) Uždavinys: Vystyti sporto turizmo paslaugas ir skatinti aukšto sporto meistriškumo varžybas ir renginius. 02-01-03-08 (TP) Priemonė: Druskininkų savivaldybės bendruomenei skirtų sporto renginių organizavimas.
Elektrėnų	Nr. 05 programa – Kultūros veiklos ir sporto plėtojimo programa.	Nr. 01 programos tikslas „Skatinti kultūrinę ir sportinę veiklą savivaldybėje“ Programos tikslas – ugdyti gyventojų etninę savimone ir tapatumą, skatinti domėjimąsi krašto istorine praeitimi, kultūriniu paveldu. Įgyvendinama pagrindinė sporto ir kūno kultūros misija – ugdyti sveiką ir fiziškai aktyvią visuomenę, kuo daugiau gyventojų įtraukiant į organizuotas savarankiškas sporto pratybas, skatinant jų visapusišką tobulėjimą.	SVP 2024–2026 m., p. 68 01.01 Uždavinys „Siekti skatinti profesionaliojo ir mėgėjiško meno plėtrą“ 01.01.04 priemonė

		Programa padeda plėtoti sporto klubų veiklą, atrinkti gabius vaikus ir rengti juos didžiajam sportui, kad jie galėtų deramai atstovauti savivaldybei ir šaliai svarbiausiuose pasaulio sporto forumuose, prisidėti prie teigiamo Elektrėnų, Lietuvos jvaizdžio formavimo. 01.01 uždaviniu siekiama skatinti profesionaliojo ir mėgėjiško meno plėtrą. Priemonė „Įvairių socialinių grupių kultūrinių projektų rėmimas“. Įgyvendinant šią priemonę numatoma iš dalies paremti Elektrėnų savivaldybei reikšmingų renginių organizavimą. Kultūros renginiai finansuojami konkurso būdu, pateikus tam tikros formos paraišką. Konkursui paraiškas teikia kultūros, ugdymo įstaigos, visuomeninės organizacijos, užsiimančios kultūrine veikla. Projektai vertinami ir skiriamas dalinis finansavimas. Priemonė įgyvendinama kiekvienais metais. Pagal SVP 2024–2026 m. Priemonei numatyti rodikliai siektini ir numatyti biudžetinių metų laikotarpiui.	
Jonavos r.	Padidinti kultūros paslaugų įtraukumą, paskatinti kultūros paveldo įveiklinimą	001-02-02-01 „Kultūrinių renginių, konkursų, švenčių, festivalių organizavimas Jonavos rajone“ 001-02-02-03 „Kultūros projektų įgyvendinimas“ Organizuojami įvairūs kultūriniai renginiai, konkursai, šventės, festivaliai, skatintini ir remiami įvairūs kultūros	Jonavos SPP iki 2030 m. Nr. 2 tikslo „Didinti turistinių ir kultūros paslaugų patrauklumą, sporto poreikių patenkinimo lygį“ 2.1 uždavinį „Padidinti kultūros paslaugų įtraukumą, paskatinti kultūros paveldo įveiklinimą“

		projektai ir programos (projektai, teikiami kultūros tarybai, bendri projektai su miestais partneriais, kultūros NVO vykdomi projektai). 2024 m.	
Kalvarijos	Kultūros, sporto ir bendruomeninės veiklos plėtros programa, parengta siekiant ugdyti sveiką ir fiziškai aktyvią Kalvarijos savivaldybės bendruomenę	Kuo daugiau gyventojų įtraukiant į organizuotas ir savarankiškas sporto veiklas užtikrinant asmenų lygybę, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ir pažiūrų, sudarant sąlygas ir skatinant savivaldybės kultūriniame ir sportiniame gyvenime dalyvauti ir negalią turinčius asmenis. 2024 m.	„Kultūros, sporto ir bendruomeninės veiklos plėtros“ programa (Kodas 02)
Kauno r.	Kauno rajono savivaldybės Kultūros strategija 2022–2027 m.	Uždavinys – užtikrinti kultūros įstaigų ir jų teikiamų paslaugų prieinamumą visiems rajono gyventojams ir svečiams (įskaitant visus turinčius mažiau galimybių dėl negalios, sveikatos problemų, socialinių, ekonominių ir kitų iššūkių). Priemonė: Atlikti gyventojų kultūrinių poreikių tyrimą. Kas 2 metus.	
Klaipėdos m.	Siekama kultūros paslaugas teikti tolygiai, pritraukiant kuo daugiau visuomenės narių	Pietinėje miesto dalyje yra mažiau kultūros įstaigų, gyvybingų viešųjų erdvių. Priemone siekiama organizuoti įvairius renginius, kultūros veiklas sudarant šios dalies miesto gyventojams jas gauti arčiau namų. 2021–2030 m.	Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 metų strateginis plėtros planas (patvirtintas Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimu Nr. T2-135): 2.1.2.3. „Mažinti pietinės miesto dalies gyventojų socialinę - kultūrinę atskirtį naudojant kūrybinių partnerystės metodiką“.
Lazdijų r.	Bibliotekos paslaugų (tradicinių ir elektroninių) prieinamumo užtikrinimas	Įsigytas bibliobusas	2021–2027 m. SPP priemonė 1.1.2.2 „Bibliotekos paslaugų (tradicinių ir elektroninių) prieinamumo užtikrinimas“

Lazdijų r.	Pritaikytos viešosios erdvės jaunimo ir vaikų laisvalaikiui	Pritaikytos 6 erdvės	2021–2027 m. SPP priemonė 1.4.1.3 „Viešųjų erdvių patrauklumo, funkcionalumo ir prieinamumo užtikrinimas“
Lazdijų r.	Pritaikytos viešosios erdvės senjorų laisvalaikiui	Pritaikytos 6 erdvės	2021–2027 m. SPP priemonė 1.4.1.3 „Viešųjų erdvių patrauklumo, funkcionalumo ir prieinamumo užtikrinimas“
Mažeikių r.	Tradicinių valstybinių ir miesto švenčių organizavimas įvairaus amžiaus ir socialinių grupių asmenims.	Mažeikių mieste organizuojamos Žemaičių dūdų, Dainų, šokių ir muzikos, aviacijos, tradicinės miesto ir kalėdinės šventės. Nuolatos ieškoma naujų masinių renginių formų, inovatyvių priemonių. Mažeikių rajone vyksta įvairūs valstybinių švenčių paminėjimai ir renginiai.	2024–2026 m. 04-02-03-02 priemonė „Valstybinių ir miesto švenčių organizavimas“. 2.2.2.1.
Prienų r.	Sutvarkyti viešąją infrastruktūrą ir pritaikyti turistų ir bendruomenės poreikiams	Sudaryti tinkamas sąlygas sportiniam užimtumui visų socialinių grupių gyventojams. Gerinti kultūros paslaugų kokybę, atitinkančią gyventojų poreikius. Kompleksiškai tvarkyti kultūros ir gamtos paveldo objektus ir pritaikyti juos lankymui, sudaryti sąlygas visuomenei tą saugomą turtą pažinti ir juo naudotis. Didinti jaunimo užimtumą vasaros laikotarpiu, ne ugdymo proceso metu, skatinti ir didinti pagalbą jauniems žmonėms įsidarbinti, ugdyti jaunų žmonių bendrąsias ir dalykines kompetencijas. Stiprinti bendruomeninių ir nevyriausybinių organizacijų savarankiškumą, sutelktumą ir tarpusavio pasitikėjimą, sprendžiant viešuosius vietos gyventojų poreikius.	Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 03-01-02-06 „Nevyriausybinių organizacijų veiklos finansavimas“ (Strateginio plėtros plano kodas 2.5.2.4 2.5.2.5) 2024–2026 metų strateginis veiklos planas Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 03-01-01 (T) „Teikti kokybiškas ir prieinamas kultūros paslaugas, formuoti teigiamą savivaldybės įvaizdį“ (Strateginio plėtros plano kodas 2.5.)

Raseinių r.	Kultūros, turizmo ir verslo aplinkos gerinimo programa	Šios programos uždaviniai: 1. Užtikrinti tolygų aukštos meninės vertės ir įvairiųraiškos formų kultūros prieinamumą. 2. Skatinti kūrybinę veiklą ir meno įvairovę 3. Modernizuoti kultūros įstaigas. 4. Sudaryti sąlygas vietos ir užsienio investuotojų, kuriančių darbo vietas ir inovacijas, pritraukimui. Visi siektini rezultatai pateikiami čia: https://teisineinformacija.lt/raseiniai/document/51928 60p. Visi programų uždaviniai vykdomi laikantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio nuostatais.	2024–2026 m. Strateginis veiklos planas, https://teisineinformacija.lt/raseiniai/document/51928 Nr. 05 „Kultūros, turizmo ir verslo aplinkos gerinimo“ programa 56p.
Rokiškio r.	Kultūros paslaugų skirtingoms socialinėms grupėms (jaunimui, vyresnio amžiaus asmenims, neįgaliems asmenims ir pan.) plėtra	Siekiama plėtoti kultūros paslaugas orientuotas į skirtingus socialinių grupių poreikius Rokiškio rajono savivaldybėje.	2023–2030 m. Priemonė Nr. 2.2.2.3. „Kultūros paslaugų skirtingoms socialinėms grupėms (jaunimui, vyresnio amžiaus asmenims, neįgaliems asmenims ir pan.) plėtra“ (psl.241, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030_2024-07-25-redakcija.pdf)
Šakių r.	Pritaikyti pastatus ir patalpas, infrastruktūros objektus, atsižvelgiant į lygias galimybes visoms socialinėms grupėms	Pritaikytų pastatų ir infrastruktūros objektų skaičius 2018–2024 m.	Šakių rajono savivaldybės 2018–2024 metų strateginio plėtros plano uždavinio 2.7.1. „Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“. priemonė 2.7.1.3. „Pritaikyti pastatus ir patalpas, infrastruktūros objektus, atsižvelgiant į lygias galimybes visoms socialinėms grupėms“

Šalčininkų r.	Laisvalaikio renginių įvairiapusiškumo didinimas	Renginių organizavimas, atsižvelgiant į įvairių socialinių grupių poreikius. Renginių tikslas – telkti, vienyti vietos bendruomenę bei užkirsti kelią įvairioms nepakantumo apraiškų formoms. 2023–2030 m.	Šalčininkų rajono savivaldybės 2023–2030 metų strateginės plėtros planas (patvirtintas Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. T-(1.3E)-1032) Priemonės Nr. 2.5.1.1.
Šiaulių m.	Didinti socialinių paslaugų prieinamumą	Suteikta asmeninės pagalbos paslaugų asmenims su negalia nuo pateiktų prašymų 100 proc. Nuolat	SVP -10.01.01.10 „Didinti socialinių paslaugų prieinamumą“
Šiaulių m.	Didinti socialinių paslaugų prieinamumą	Suteikta palydėjimo jaunuoliams paslaugų nuo pateiktų prašymų 100 proc. Nuolat	SVP -10.01.01.10 „Didinti socialinių paslaugų prieinamumą“
Šiaulių m.	Didinti socialinių paslaugų prieinamumą	Suteikta intensyvios krizių įveikimo pagalbos paslaugų nuo pateiktų prašymų 100 proc. Nuolat	SVP -10.01.01.10 „Didinti socialinių paslaugų prieinamumą“
Šiaulių m.	Didinti socialinių paslaugų prieinamumą	Patenkintų prašymų pagalbos į namus paslaugai gauti nuo visų pateiktų asmenų prašymų 80–95 proc. Nuolat	SVP -10.01.01.10 „Didinti socialinių paslaugų prieinamumą“
Šilutės r.	Stiprinti kultūrinį potencialą, integruojant į savivaldybės bendruomenės gyvenseną	Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio viešosios bibliotekos vartotojams teikiamos nemokamos paslaugos bibliotekoje: žaidimai, programavimas, robotikos užsiėmimai, skaitmeninio raštingumo mokymai. Užtikrinant lygias galimybes teikiamos mobilios paslaugos senjorams, regos ir judėjimo sutrikimų turintiems skaitytojams, pristatant knygas į namus. 2024 m.	Šilutės rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas https://teisineinformacija.lt/silute/document/56834 05.02.01.01 priemonė „Užtikrinti kultūros prieinamumą, skatinti renginių įvairovę, stiprinti projektinę veiklą, kultūros vyksmo reprezentaciją“

Švenčionių r.	Kultūros paslaugų prieinamumo didinimas	Gerinti kultūros paslaugų kokybę, pakankamumą, pasiekiamumą ir prieinamumą visų socialinių grupių rajono gyventojams 2024–2026 m.	
Trakų r.	Kultūros ir turizmo, jaunimo ir bendruomenių veiklos aktyvinimo programa	Programa siekiama puoselėti savivaldybės kultūrinį patrauklumą, formuoti teigiamą savivaldybės įvaizdį, skatinti turizmo veiklą, vystyti tarptautinį bendradarbiavimą, aktyvinti jaunimo veiklą bei remti religines bendruomenes. Programa įgyvendinamos savarankiškosios savivaldybės funkcijos – gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas. Programos tikslas – užtikrinti kultūros ir turizmo paslaugų prieinamumą bei informacijos sklaidą.	Trakų rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, 6 programa
Kriterijus	Kita		
Kaišiadorių r.	Projekto „Žydų bendruomenės praeitis Žiežmariuose“ vykdymas	Užtikrinti ir aktualizuoti žydų kultūros sklaidą Žiežmarių sinagogoje Švietimo, kultūros ir sporto programa 2024–2026 m.	Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 15 d. sprendimu Nr. V17E-23 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ 2 programa
Kazlų Rūdos	Integruota pamoka „Tarptautinė holokausto aukų atminimo diena“, paroda „Juodasis Lietuvos istorijos lapas“		2.2. „Kultūros paslaugų patrauklumo didinimas“

Kelmės r.	Neįgaliųjų socialinės integracijos per kūno kultūrą ir sportą projektų finansavimas	Aktyvios ir sveikos gyvensenos įtvirtinimas 2023–2025 m. Švietimo, kultūros ir sporto skyrius	Kelmės rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano priemonė 3.2.2.3
Kėdainių r.	Tautinių mažumų kultūrinių renginių finansavimas, kultūros projektų finansavimas	Tikslas – aktyvinti, tautinių mažumų kultūrinę sklaidą Kasmet	Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 01 Kultūros veiklos plėtros programa Priemonės: 005-01-02-01(TP)
Klaipėdos r.	Tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų rėmimo programa.	Tikslas – telkti gyventojus, šeimas, religines bendruomenes spręsti socialines, kultūrines, dorovines problemas. Klaipėdos r. tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų rėmimo programos įgyvendinimui 2023 m. finansuota 127 500 Eur SB + 45 000 Eur Kt. 2024 m. sudarytų sutarčių skaičius – 16.	2021–2030 m. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-savivaldybes-strateginis-veiklos-planas-2023-2025-m/ Priemonė 5.4.1.4. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-strateginis-pletros-planas-iki-2030-m/ Priemonė 1.1.1.1.
Kupiškio r.	Religinių bendrijų rėmimas	Tradicinių religinių bendruomenių rėmimo tikslas – prisidėti prie kultūrinio paveldo dalies, priklausančios religinėms bendruomenėms, išsaugojimo skiriant Savivaldybės biudžeto lėšas tradicinėms religinėms bendruomenėms priklausančių pastatų tvarkybai bei pritaikymui bendruomenės poreikiams, tradicinių religinių bendruomenių turimų vertybių išsaugojimui, aplinkos priežiūrai.	2023–2025 m. Strateginio veiklos plano Nr. 1 programa (kodas 02), Nr. 3 uždavinys, Nr. 2 priemonė.

Rietavo	Rietavo savivaldybės administracija rengia tvarkas, kurios numato paslaugų teikimą, neišskiriant atskirų grupių	Pagal LR Konstituciją visi asmenys yra lygūs. Paslaugos teikiamos visiems vienodai, neišskiriant atskirų grupių. Nuolatos	Rietavo savivaldybės strateginiame plėtros plane 2021–2027 metams yra įgyvendinamas uždavinys: 1.1.1. „Sudaryti sąlygas dalyvauti kultūrinėje ir kūrybinėje veikloje, kultūros vartojime“.
Telšių r.	Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas	Lygių galimybių ir nediskriminavimo savivaldoje užtikrinimo programa Iki 2030 m.	Telšių rajono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m. I prioriteto, 1.1 tikslo, 1.1.4 uždavinio 1.1.4.2 priemonė „Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas“
Visagino	Įgyvendinti valstybinę kultūros politiką ir formuoti regioninį identitetą, stiprinti pilietiškumą ir bendruomenės į(-si)traukimą į kūrybines, kultūrinės veiklas.	Plėtoti / tobulinti pagal kintančius bendruomenės poreikius kultūros infrastruktūrą bei užtikrinti kultūros, laisvalaikio, kūrybos erdvių prieinamumą bendruomenei ir kūrėjams Kultūros paslaugos, renginiai prieinami visiems gyventojams, klasifikuojami tik į amžiaus grupes bei meno šakas, kryptis.	2024–2026 m. „Gyventojų kultūrinio aktyvumo skatinimo ir identiteto stiprinimo“ programos priemonės kodai 04.01.01.01, 04.01.01.02, strateginio plėtros plano priemonės kodai 2.3-1, 2.3-3
Zarasų r.	Skatinti vietos tautinių mažumų integraciją (įsitraukimą) į vietos visuomeninį kultūrinį gyvenimą.	Pagal kultūros plėtros programą (kodas – 08) visos priemonės numatytos ir pritaikytos visiems asmenims, t. y. nediskriminuojant ir neprivilegijuojant atskiros grupės. Pvz. priemonėje „Kultūrinio tapatumo plėtra (renginiai, veiklos viešosiose erdvėse)“, reprezentacinio leidinio „Zarasų krašto kultūra“ parengimas“, „Etninės kultūros, Dainų švenčių tradicijos tęstinumo renginiai ir tautinio paveldo mugės, tęstinių etninės kultūros projektų dalinio finansavimo užtikrinimas“.	

		Numatyta priemonė (2024 metais) „Skatinti vietos tautinių mažumų integraciją (įsitraukimą) į vietos visuomeninį kultūrinį gyvenimą, didinti lietuvių kalbos aktualumą ir prestižą globalizacijos ir technologinių pokyčių kontekste, stiprinti vietos gyventojų kritinį mąstymą“.	
--	--	---	--

Socialinė apsauga

Išanalizavus atsakymus, kokios priemonės lygioms galimybėms užtikrinti numatytos savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane pagal tyrėjų parinktas 5 sritis: švietimą, kultūrą, socialinę apsaugą, sveikatos priežiūrą, teisėsaugą, buvo nustatyta, kad tik 33 savivaldybės iš visų tyrime dalyvavusių savivaldybių nurodė 58 priemones socialinės apsaugos srityje lygioms galimybėms užtikrinti (žr. 7 lentelę). Kai kurios savivaldybės, pavyzdžiui, Utenos rajono, nurodė, jog „Strateginiame veiklos (plėtros) plane priemonių, skirtų LGBTIQ įtraukti užtikrinimui, neturi.“ Panašiai teigė ir Neringos bei Molėtų rajono savivaldybės, pažymėdamos, kad „Atskirų priemonių lygių galimybių užtikrinimui nėra.“ Tuo tarpu Tauragės rajono savivaldybė akcentavo, jog „Socialinės paslaugos gyventojams skiriamos ir teikiamos tos, kurios atitinka asmens ir šeimos interesus bei nustatytus poreikius. Atskirų priemonių lygių galimybių užtikrinimui patvirtinta nėra“. Jurbarko rajono savivaldybė nurodė, kad „socialinės paramos srityje jokios priemonės nevykdomos, asmenų orientacija skiriant socialines išmokas ar paslaugas nevertinama“. Marijampolės savivaldybė akcentavo, jog „visose visuomenės gyvenimo srityse (tiek privačioje, tiek viešojoje erdvėje) Marijampolės savivaldybėje gyvenančių žmonių teisės įgyvendinamos nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos“. Panašiai nurodė ir Vilkaviškio rajono savivaldybė „socialinės paslaugos ir pinigine socialinė parama teikiama laikantis nustatytų teisės aktų ir sąlygos gauti paramą bei paslaugas visiems yra vienodos, neišskiriant ir nediskriminuojant nei vienos asmenų grupės“. Taip pat ir Radviliškio rajono savivaldybė teigė: „Kultūros, sveikatos priežiūros bei socialines paslaugas teikiančiose įstaigose teikiamos paslaugos neišskiriant lyties, etninės priklausomybės, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, amžiaus, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų, religijos, negalios ar kitų savybių. Visi Radviliškio krašto gyventojai turi vienodas teises kurti, meninėmis priemonėmis išreikšti savo idėjas ir dalyvauti kultūros ir meno procesuose, gauti sveikatos priežiūros ar socialines paslaugas“.

Savivaldybių atsakymai sugrupuoti į 7 grupes:

Žmogaus teisių įgyvendinimas

Šioje grupėje numatytos trys priemonės, skirtos užtikrinti asmenų lygybę, lygias galimybes ir kovą su diskriminacija. Šilutės rajono savivaldybė finansuoja jaunimo programą, kurios metu organizuojama paskaita apie diskriminaciją analizuojant LGBTIQ asmenų poreikius. Vilniaus miesto savivaldybė siekia įgyvendinti įvairovės chartijos principus visose miesto valdymo srityse, užtikrinti Žmogaus teisių komisijos veiklos tęstinumą bei sudaryti sąlygas „EuroPride“ renginiui organizuoti Vilniuje. Šias priemones įgyvendina trys savivaldybės: Alytaus miesto, Šilutės rajono ir Vilniaus miesto.

Paslaugų kokybė ir prieinamumas

Šioje grupėje numatytos 27 priemonės, skirtos socialinių paslaugų kokybei, įvairovei ir prieinamumui didinti, siekiant užtikrinti lygias galimybes ir kovoti su diskriminacija. Priemonės apima įvairias iniciatyvas, skirtas socialiai pažeidžiamoms grupėms, įskaitant socialinio būsto fondų plėtrą Joniškio ir Lazdijų rajonuose, kad būtų pagerintos gyvenimo sąlygos ir užtikrintas prieinamas bei kokybiškas būstas. Elektrėnų savivaldybė numatė priemonę, skirtą mažinti diskriminaciją ir nelygybę skatinant sąmoningumą ir gebėjimą atpažinti diskriminacijos apraiškas tiek tarp gyventojų, tiek ir tarp savivaldybės darbuotojų. Lygių galimybių užtikrinimas taip pat apima ir švietimo iniciatyvas, orientuotas į lyčių lygybės ir visuomenės švietimą, siekiant keisti vyraujančius stereotipus apie vyrų ir moterų vaidmenis visuomenėje. Joniškio rajone vykdoma bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra, kurios tikslas yra sukurti palankią aplinką vaikams ir šeimoms, ypač didžiulį dėmesį skiriant socialiai pažeidžiamiems vaikams. Dienos užimtumo centrų plėtra siekiama tobulinti socialinių paslaugų infrastruktūrą ir užtikrinti, kad socialinę pagalbą gautų visi vaikai, kuriems ji yra reikalinga. Nevyriausybinių organizacijų, veikiančių socialinėje srityje, yra finansiškai skatinamos teikti įvairesnes socialines paslaugas, orientuotas į neįgaliuosius, senyvo amžiaus asmenis, vaikus, socialinę riziką patiriančias šeimas ir kitas pažeidžiamas grupes. Šalčininkų rajone vietos bendruomenės ir NVO veiklos orientuojamos į socialinės atskirties mažinimą, kovą su nepakantumu ir išankstinėmis nuostatomis. Socialinės paslaugos, tokios kaip apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose, nakvynės namuose, vaikų dienos centrai taip pat teikiamos pagal gyventojų poreikius. Kelmės rajone teikiama parama mokinių reikmėms ir nemokamas mokinių maitinimas. Klaipėdos mieste plečiama socialinių paslaugų infrastruktūra užtikrinant galimybes dirbti ir realizuoti save asmenims, turintiems neįgalumą. Tuo pačiu metu Kauno miesto savivaldybė aktyviai skatina socialinių inovacijų projektų finansavimą, skirtą vietos bendruomenių poreikiams tenkinti ir teikia pagalbą asmenims, susiduriantiems su netikėtais sunkumais ir krizėmis naudojant atvejo vadybos metodus. Lazdijų rajone atliekamos apklausos apie lygių galimybių užtikrinimą savivaldybėje, o Pasvalio rajone vykdoma tarp ministerijų bendradarbiavimo plėtra siekiant užtikrinti vaikų gerovę. Rokiškio rajone numatytos priemonės, skirtos socialinės atskirties patiriančių vaikų ir šeimų integracijai,

o Trakų rajone – gyventojų sveikatingumo skatinimas ir sveikatos paslaugų kokybės gerinimas. Šias priemones, užtikrinančias kompleksinę pagalbą socialiai pažeidžiamoms grupėms, vykdo 14 savivaldybių: Biržų rajono, Druskininkų, Elektrėnų, Joniškio rajono, Kauno miesto, Kauno rajono, Kelmės rajono, Klaipėdos miesto, Lazdijų rajono, Pasvalio rajono, Rokiškio rajono, Šalčininkų rajono, Švenčionių rajono ir Trakų rajono.

Socialinė integracija

Šioje grupėje numatyta 13 priemonių (žr. 7 lentelę), skirtų gyventojų socialinei integracijai skatinti ir socialinei atskirčiai mažinti. Pagrindinis tikslas – užtikrinti būsto, gyvenamųjų patalpų ir viešosios aplinkos pritaikymą asmenims su negalia. Jonavoje įgyvendinamos įvairios socialinės integracijos priemonės, skirtos pažeidžiamoms visuomenės grupėms, įskaitant neįgalius asmenis, vaikus be tėvų globos, migrantus ir nepasiturinčius asmenis. Joniškio rajone teikiama humanitarinė parama, Europos pagalbos produktai skurstantiems, finansinė parama jaunoms šeimoms pirmam būstui įsigyti, taip pat teikiamos socialinės paslaugos vaiko ir šeimos gerovės centre. Kalvarijos savivaldybėje įgyvendinamos kelios priemonės, įskaitant pinigines socialinės paramos teikimą, socialinių ir kompleksinių paslaugų plėtrą, socialinių paslaugų teikimo kokybės užtikrinimą, infrastruktūros gerinimą ir prieinamumą. Ypatingas dėmesys skiriamas asmenims su negalia ir vaikų dienos centrų plėtrai. Be to, vykdoma šeimos stiprinimo programa ir prevencinių priemonių iniciatyvos, kurios padeda mažinti socialinę atskirtį ir užtikrinti socialinę lygybę. Kauno mieste įgyvendinamas projektas „SOC taškas“, kurio tikslas – sukurti skaitmeninę platformą, kuri padės mažinti socialinę atskirtį ir užtikrinti socialinių paslaugų bei paramos prieinamumą. Projekto veiklos apims Kauno miestą ir Telšių rajoną. Kėdainių rajone taip pat įgyvendinama priemonė, skirta užtikrinti laisvės atėmimo bausmę atlikusių asmenų integraciją į visuomenę. Šios priemonės orientuotos į socialinės atskirties mažinimą ir pažeidžiamų asmenų teisių užtikrinimą. Šias priemones vykdo 9 savivaldybės: Biržų rajono, Druskininkų, Elektrėnų, Jonavos rajono, Joniškio rajono, Kalvarijos, Kauno miesto, Kėdainių rajono ir Raseinių rajono.

Priklausomybių ir smurto artimoje aplinkoje prevencija, prekybos žmonėmis prevencija

Šioje grupėje numatytos 5 priemonės, skirtos priklausomybių ir smurto artimoje aplinkoje prevencijai bei pagalbai priklausomybių turintiems asmenims ir smurto aukoms bei smurtautojams. Įgyvendinama smurtinio elgesio mažinimo programa, organizuojami mokymai, skirti nuo smurto artimoje aplinkoje ir prekybos žmonėmis nukentėjusiems asmenims. Taip pat vykdomi mokymai, orientuoti į lygių galimybių užtikrinimą, prekybos žmonėmis prevenciją ir smurto artimoje aplinkoje prevenciją. Priemonės apima pagalbą ir smurto aukoms, ir smurtautojams, siekiant užtikrinti efektyvią smurto artimoje aplinkoje prevenciją ir lyčių lygybės stiprinimą. Šias priemones vykdė trys savivaldybės: Druskininkų, Lazdijų rajono ir Varėnos rajono.

Užimtumo didinimas

Šioje grupėje numatytos trys priemonės, skirtos didinti savivaldybių gyventojų užimtumą ir integruoti socialiai remtinus visuomenės grupes, taikant aktyvias darbo rinkos politikos priemones, pvz., padedant bedarbiams grįžti į darbo rinką. Taip pat teikiama pagalba asmenims, patekusiems į krizines situacijas ir smurtą patyrusiems asmenims bei jų šeimų nariams. Užimtumo programos tikslai yra mažinti socialinę įtampą ir atskirtį, ugdyti bedarbių socialinius ir darbinius įgūdžius bei didinti jų motyvaciją ir galimybes įsidarbinti, taip pat siekiama didinti tvarų užimtumą. Priemonės įgyvendina Elektrėnų, Kėdainių ir Mažeikių rajonų savivaldybės.

Žmonėms su negalia skirtos priemonės

Šioje grupėje numatyta priemonių (žr. 7 lentelę), skirtų didinti paslaugų prieinamumą socialiai pažeidžiamoms grupėms, ypač žmonėms su negalia. Priemonės apima laikino apnakvindinimo ir apgyvendinimo nakvynės namuose organizavimą, intensyvią krizių įveikimo pagalbą, taip pat socialines paslaugas asmenims, patiriantiems socialinę riziką, smurtą artimoje aplinkoje arba smurtą patyrusiems asmenims. Taip pat finansuojami būsto ir aplinkos pritaikymo darbai žmonėms su negalia, siekiant užtikrinti jų integraciją ir socialines paslaugas. Teikiama asmeninė pagalba neįgaliesiems, organizuojamos dienos ir trumpalaikės socialinės globos paslaugos, finansuojami įvairūs renginiai, sporto, kultūriniai ir socialiniai projektai neįgaliesiems bei jų šeimoms. Šias priemones įgyvendina devynios savivaldybės: Akmenės rajono, Alytaus rajono, Joniškio rajono, Kaišiadorių rajono, Kėdainių rajono, Kelmės rajono, Klaipėdos rajono, Kupiškio rajono ir Prienų rajono.

Kitos veiklos / priemonės

Šioje grupėje numatytos septynios priemonės, skirtos lyčių lygybei ir nediskriminavimui užtikrinti siekiant suteikti vienodas galimybes paslaugų vartotojams ir darbuotojams. Rietavo savivaldybės administracija rengia tvarkas, kurios užtikrina paslaugų teikimą visoms socialinėms grupėms, neišskiriant atskirų grupių. Taip pat priemonės apima pastatų, patalpų ir infrastruktūros pritaikymą pagal lygių galimybių principą. Dėmesys skiriamas antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimui. Šias priemones įgyvendina septynios savivaldybės: Pasvalio rajono, Prienų rajono, Rietavo, Rokiškio rajono, Šakių rajono, Telšių rajono ir Zarasų rajono.

7 lentelė. Savivaldybių priemonės lygioms galimybėms užtikrinti socialinės paramos srityje

Savivaldybė	Priemonės (veiklos) pavadinimas	Aprašymas	Savivaldybės strateginio planavimo dokumentas
Kriterijus	Žmogaus teisių užtikrinimas		
Alytaus m.	Žmogaus teisių, siekiant užtikrinti asmenų lygybę, lygias galimybes ir nediskriminavimą, įgyvendinimas	Lygiateisiškumas – vienas pagrindinių žmogaus teisių principų yra reglamentuojamas tarptautiniuose dokumentuose ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Lygiateisiškumą pažeidžianti veikla – diskriminacija yra draudžiama, todėl ir siekiama sudaryti sąlygas lygiateisiškumui užtikrinti ir įgyvendinti. Savivaldybė siekia, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Savivaldybė, įgyvendindama Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo, Lygių galimybių įstatymo nuostatas, siekia, kad visi piliečiai turėtų lygias galimybes, kad būtų užtikrintos vyrų ir moterų lygios galimybės, kontroliuoja, kad rengiamų teisės aktų projektuose nebūtų pažeisti vienos ar kitos grupės interesai bei siekia tobulinti savivaldybės darbuotojų, politikų bei savivaldybei pavaldžių įstaigų darbuotojų šios srities kompetenciją.	2024–2026 m. SVP 33.2.3.05 priemonė
Šilutės r.	Savivaldybės finansuojami jaunimo programos projektai	Lietuvos moksleivių sąjungos Šilutės skyrius vykdo savivaldybės finansuojamą jaunimo programą, kurios veikloje numatyta paskaita apie diskriminaciją, aptariant LGBTIQ asmenų poreikius. 2024 m.	Šilutės rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas https://teisineinformacija.lt/silute/document/56834 04.04.01.01 priemonė „Jaunimo iniciatyvų skatinimas“

Vilniaus m.	Žmogaus teisių užtikrinimas	Igyvendinti įvairovės chartijos principus visose miesto valdymo srityse, užtikrinti Žmogaus teisių komisijos veiklos tęstinumą, sudaryti sąlygas „EuroPride“ renginiui Vilniuje.	Vilniaus miesto savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano III skyrius „Planuojami pasiekti rezultatai“. Skiltis „Socialinės apsaugos sritis“.
Kriterijus	Paslaugų kokybė ir prieinamumas		
Biržų r.	Pagerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, padidinti jų aprėptį	Socialinių paslaugų teikimas socialinės rizikos šeimoms, auginančioms vaikus, materialinio nepritekliaus mažinimo programos įgyvendinimas, asmeninės pagalbos teikimo paslaugų organizavimas, kompleksinės paslaugos.	Biržų r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė 003-07-01 (P)
Druskininkų	Didinti socialinių paslaugų įvairovę ir kokybę, užtikrinant lygias galimybes ir nediskriminavimą.	09-01-02-18 (TP) priemonė: Savarankiško gyvenimo namų įkūrimas Druskininkų savivaldybėje; 09-01-02-21 (TP) priemonė: Apsaugoto būsto įkūrimas; 09-01-02-22 (TP) priemonė: Asmenų su negalia reikalų koordinavimas. Bus užtikrintas prevencinių, bendrųjų, socialinės priežiūros bei socialinės globos paslaugų teikimas asmenims pagal poreikį bei įgyvendinti projektai. Bus plečiama socialinių paslaugų įvairovė, gerinama jų kokybė ir prieinamumas.	2024–2026 m. 09-01-02 (T) uždavinys: didinti socialinių paslaugų įvairovę ir kokybę užtikrinant lygias galimybes ir nediskriminavimą.
Druskininkų	Plėtoti savivaldybės ir socialinio būsto fondą	09-01-04-01 (TP) priemonė: Druskininkų savivaldybės būsto fondo plėtra. 09-01-04-02 (TP) priemonė: Druskininkų savivaldybės būsto fondo priežiūra. Perkami socialiniai būstai ir nuomojami šeimoms, turinčioms teisę į socialinio būsto nuomą, taip pat kartu teikiamos ir kitos teisės aktuose numatytos paramos bei paslaugos. Vykdomas patalpų nuomos administravimas.	2024–2026 m. 09-01-04 (T) uždavinys: plėtoti savivaldybės ir socialinio būsto fondą. 09-01-05 (T) uždavinys: skatinti visų gyventojų užimtumą ir konkurencingą dalyvavimą darbo rinkoje.
Elektrėnų	01.02 uždaviniu siekiama plėtoti teikiamas socialines paslaugas	Pagrindiniai socialinių paslaugų gavėjai savivaldybėje yra senyvo amžiaus asmenys ir asmenys su negalia, socialinės rizikos asmenys ir šeimos. Norint minimaliai patenkinti socialinių paslaugų poreikį ir įvairovę,	SVP 2024–2026, p. 40 uždavinys „Plėtoti teikiamas socialines paslaugas“ 01.02.14 priemonė

būtina užtikrinti Savivaldybės socialinių įstaigų veiklą bei papildomų paslaugų pirkimą, todėl įgyvendinant uždavinį bus vykdomos atitinkamos priemonės.

Priemonė „Lygių galimybių užtikrinimas Elektrėnų savivaldybėje“.

Priemonė skirta nuosekliai ir kryptingai įgyvendinti lygių galimybių ir lyčių lygybės politiką keliomis kryptimis: Elektrėnų savivaldybėje (viešųjų ir administracinių paslaugų teikėja) savivaldos lygmeniu ir Elektrėnų savivaldybės administracijoje organizaciniu lygmeniu. Priemone siekiama mažinti diskriminacines sąlygas ir nelygybę kuriančius veiksnius, didinant savivaldybės gyventojų ir savivaldybės vadovų bei administracijos darbuotojų sąmoningumą, gebėjimą identifikuoti ir atpažinti diskriminacijos apraiškas, jų netoleruoti, ugdyti pagarbą įvairovei Elektrėnų savivaldybėje. Lygių galimybių užtikrinimas neatsiejamas nuo lyčių lygybės, todėl skiriamas dėmesys visuomenės švietimui lyčių lygybės tematika, siekiant keisti vyraujančius stereotipus ir suvokimą apie vyrų ir moterų vaidmenis dabartinėje visuomenėje. Įgyvendinamos priemonės, tikslai, uždaviniai ir siektini rezultatai numatomi atsižvelgiant į statistiniais tyrimų rezultatų duomenimis patvirtintą metinį Lygių galimybių veiksmų planą.

(Rodikliai: atliekamų lygių galimybių situacijos Elektrėnų savivaldybėje vertinimų ir priemonių sk. – 2 (2024, 2025, 2026 m.) Ir parengtų lygių galimybių veiksmų (priemonių) planų skaičius, vnt. – 2 (2024, 2025, 2026 m.)

Pagal SVP 2024–2026 m. priemonei numatyti rodikliai siektini ir numatyti biudžetinių metų laikotarpiui pagal patvirtintą metinį veiksmų planą.

Joniškio r.	Joniškio rajono bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra	Tikslas – palankios aplinkos vaikui ir šeimai kūrimas plečiant pagalbą socialiai pažeidžiamiesiems vaikams ir šeimoms. 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 02 08 priemonė „Joniškio rajono bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra“
Joniškio r.	Joniškio „Saulės“ pagrindinės mokyklos Dienos užimtumo centro plėtra	Tikslas – plėsti ir tobulinti socialinių paslaugų infrastruktūrą	2024–2026 m. Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 02 13 priemonė „Joniškio „Saulės“ pagrindinės mokyklos Dienos užimtumo centro plėtra“
Joniškio r.	Nevyriausybinių organizacijų įgyvendinamų socialinių projektų dalinis finansavimas	Tikslas – skatinti ir remti nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklą, siekiant spręsti įvairias socialines problemas ir didinti visuomenės gerovę 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 03 29 priemonė „Nevyriausybinių organizacijų įgyvendinamų socialinių projektų dalinis finansavimas“
Joniškio r.	Vaikų dienos socialinės priežiūros finansavimas	Tikslas – užtikrinti, kad vaikai, ypač tie, kurie gyvena socialinės rizikos šeimose ar susiduria su įvairiais socialiniais sunkumais, gautų reikalingą priežiūrą, paramą ir ugdymą dienos centruose. 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas, Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 03 30 priemonė „Vaikų dienos socialinės priežiūros finansavimas“

Joniškio r.	Bendruomenių socialinių inovacijų projektų, skirtų socialinėms paslaugoms teikti, finansavimas	Tikslas – skatinti ir remti bendruomenių inicijuotus inovatyvius projektus, kurie siekia kurti ir teikti naujas arba patobulintas socialines paslaugas, atliepiančias specifinius vietos bendruomenių poreikius 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 03 31 priemonė „Bendruomenių socialinių inovacijų projektų, skirtų socialinėms paslaugoms teikti, finansavimas“ 12 programa „Gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimas“
Joniškio r.	Socialinio būsto plėtra Joniškio rajone	Tikslas – pagerinti socialiai pažeidžiamų grupių gyvenimo sąlygas užtikrinant prieinamą ir kokybišką būstą 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas, Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 05 01 priemonė „Socialinio būsto plėtra Joniškio rajone“
Kauno m.	Programos „Iniciatyvos Kaunui“ sritis „Socialinių ir sveikatinimo paslaugų plėtra gyventojų gerovei kurti visuomenėje“	1. Prioritetas „Pagalbos šeimoms su vaikais, vaikams ir paaugliams teikimas“. Šeimos konferencijos paslaugų organizavimas asmenims (šeimoms) auginančioms nepilnamečius vaikus, siekiant padėti asmeniui (šeimai) išvengti galimų socialinių problemų ir (ar) socialinės rizikos atsiradimo, sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ir (ar) stiprinti gebėjimus savarankiškai spręsti socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti didinti socialinę įtrauktį. 2. Prioritetas „Bendruomeninių ir susijusių paslaugų plėtra per savarankiškumo skatinimą“. Veikla pagal šį prioritetą – mobiliosios socialinės pagalbos teikimas taikant atvejo vadybą asmenims (šeimoms), kurie susiduria su netikėtais	2024 m. 2.2.3.3.001 „Miesto bendruomenės įtraukimas įgyvendinant programos „Iniciatyvos Kaunui“ socialinės srities projektus“

		sunkumais ir krize, siekiant suteikti jiems socialinę ir (arba) psichologinę / psichosocialinę pagalbą (pvz., psichologinė / psichosocialinė konsultacija, mokymas, kaip prižiūrėti neįgalų / traumotą šeimos narį, tarpusavio ryšių atkūrimas, pagalbos organizavimas ir teikimas šeimoms su vaikais krizių atvejais ir kt.).	
Kauno r.	NVO socialinės srities projektų finansavimas	Siekiant užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą Kauno rajono gyventojams nevyriausybės organizacijos, veikiančios socialinėje srityje, yra finansiškai skatinamos teikti įvairesnes socialines paslaugas Kauno rajone gyvenantiems neįgaliesiems, senyvo amžiaus asmenims, vaikams, asmenims, patiriantiems socialinę riziką, krizinėje situacijoje esančioms šeimoms ar vienišiams asmenims ir kt. 2024 metai.	Kauno rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas (10.02.01.07)
Kauno r.	Perkamos ir tiesiogiai finansuojamos socialinės paslaugos	Gyventojams teikiamos ir finansuojamos jų poreikius atitinkančios bendrosios, socialinės priežiūros ar socialinės globos paslaugos: apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose; apgyvendinimo nakvynės namuose; dienos, trumpalaikės ar ilgalaikės socialinės globos paslaugos; vaikų dienos centrų paslaugos ir kt., 2024 metai.	Kauno rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas (10.02.01.01)
Kelmės r.	Prevencinių, bendrųjų ir socialinės priežiūros, globos paslaugų įvairioms Kelmės rajono gyventojų socialinėms grupėms organizavimas ir teikimas	Kokybiškų socialinių paslaugų teikimas. Užtikrinta socialinių paslaugų kokybė ir prieinamumas. 2023–2025 m. Socialinės paramos skyrius.	Kelmės rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano priemonė 4.1.2.4
Kelmės r.	Parama mokinio reikmėms įsigyti	Kokybiškų socialinių paslaugų teikimas. Užtikrinta socialinių paslaugų kokybė ir prieinamumas. 2023–2025 m. Socialinės paramos skyrius	Kelmės rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano priemonė 4.1.3.3

Kelmės r.	Mokinių nemokamas maitinimas	Kokybiškų socialinių paslaugų teikimas. Užtikrinta socialinių paslaugų kokybė ir prieinamumas. 2023–2025 m. Socialinės paramos skyrius	Kelmės rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano priemonė 4.1.3.4
Klaipėdos m.	Vykdoma socialinių paslaugų plėtra. Sudaromos sąlygos socialiai pažeidžiamus asmenis integruoti į visuomenę	Plečiant socialines paslaugas artimiesiems yra sudaromos galimybės dirbti, mokytis, realizuoti save. Asmenims su negalia yra kuriama grupinių, savarankiško gyvenimo namų infrastruktūra, sudaranti sąlygas oriai gyventi bendruomenėje 2021–2030 m.	Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 metų strateginis plėtros planas (patvirtintas Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimu Nr. T2-135): 2.4.1.1. „Išplėtoti paslaugas į namus (pagalba į namus ir dienos socialinė globa)“. 2.4.1.5. „Iškurti savarankiško ir grupinio gyvenimo namus“. 2.4.2.1. „Pritaikyti viešuosius objektus individualių poreikių turintiems asmenims“. 2.4.2.3. „Pritaikyti būstą neįgaliesiems“.
Lazdijų r.	Socialinio būsto fondo plėtra	Bus sumažintas eilėje laukiančių ir turinčių teisę į savivaldybės socialinį būstą asmenų / šeimų skaičius	2021–2027 m. SPP priemonė 1.2.3.7 „Socialinio būsto fondo plėtra“.
Lazdijų r.	Apklausa apie lygių galimybių užtikrinimą savivaldybėje atlikimas	Atlikta apklausa 2024 m.	Lazdijų rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 15 d. sprendimu Nr. 5TS-279 „Dėl Lazdijų rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“, priemonė 01-01-04-01 (P) „Apklausa apie lygių galimybių užtikrinimą savivaldybėje atlikimas“

Pasvalio r.	Tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtra vaiko gerovei užtikrinti	Tikslas – užtikrinti tarpinstitucinio bendradarbiavimo paslaugas. Rezultatas – koordinuotai teikiamos švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos apraše nurodytos funkcijos, vaiko gerovės užtikrinimas.	Pasvalio rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė 002-04-02-17 (TN) „Tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtra vaiko gerovės užtikrinimui“
Rokiškio r.	Programų ir prevencinių priemonių, nukreiptų į socialinę atskirtį patiriančių vaikų ir jų šeimų integraciją, išplėtimas ir aprėpties didinimas	Siekiama didinti renginių, įgyvendintų prevencinių priemonių bei suteiktų konsultacijų, nukreiptų į pagalbos suteikimą socialinę atskirtį dėl įvairių priežasčių patiriantiems vaikams ir jų šeimoms, skaičių.	2023–2030 m. priemonė Nr. 3.2.3.5 „Programų ir prevencinių priemonių, nukreiptų į socialinę atskirtį patiriančių vaikų ir jų šeimų integraciją, išplėtimas ir aprėpties didinimas“ (psl. 255, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030-2024-07-25-redakcija.pdf)
Šalčininkų r.	Bendruomenės ir NVO veiklos skatinimas ir rėmimas vykdant socialinių problemų prevenciją ir pagalbos teikimą	Bendruomenių ir NVO veiklos orientuojamos į tokių socialinių problemų kaip atskirtis, nepakantumas, išankstinės nuostatos sprendimą. Taip siekiama, kad per organizacijų veiklą būtų teikiama pagalba socialiai pažeidžiamoms grupėms.	Šalčininkų rajono savivaldybės 2023–2030 metų strateginės plėtros planas (patvirtintas Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. T-(1.3E)-1032). Priemonės Nr. 2.3.3.3.
Švenčionių r.	Gerinti socialinių paslaugų kokybę, didinti jų įvairovę, užtikrinti jų prieinamumą ir kompleksiskumą	Socialinės paslaugos teikiamos įvairių socialinių grupių žmonėms. Socialinių paslaugų poreikiui užtikrinti kiekvienais metais rengiamas socialinių paslaugų plėtros planas	Švenčionių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas
Trakų r.	Nr. 02 „Socialinės paramos ir sveikatos apsaugos paslaugų kokybės gerinimo“ programa	Programa siekiama įgyvendinti valstybinės socialinės apsaugos ir sveikatos politiką užtikrinančią visuomenės socialinę apsaugą, sveikatą, aukštą sveikatinimo veiklos kokybę ir racionalų išteklių panaudojimą. Programa apima visas Trakų rajono savivaldybės gyventojų grupes, nes ji skirta diegti ligų prevencijos priemones, stiprinti	

		sveikatos paslaugas, gerinti jų prieinamumą, užtikrinti tiek efektyvų piniginių socialinės paramos teikimą (lėšų panaudojimą), tiek savalaikes, platus spektro ir visoms gyventojų grupėms prieinamas socialines paslaugas, asmenų su negalia integracines priemones, lygių galimybių principų įgyvendinimą paslaugų prieinamumo aspektu.	
Trakų r.	Teisės aktais numatytų pašalpų, išmokų ir kompensacijų mokėjimo nepasiturintiems gyventojams užtikrinimas.	Tikslas – mažinti socialinę atskirtį organizuojant piniginę socialinę paramą nepasiturintiems rajono gyventojams, socialinę paramą mokiniams, teikiant išmokas vaikams, tikslines kompensacijas ir kitą socialinę pagalbą. Piniginės socialinės paramos teikimas nepasiturintiems rajono gyventojams – tai socialinių pašalpų, kompensacijų (būsto šildymo išlaidų, išlaidų geriamajam ir karštam vandeniui ir kt.) skaičiavimas ir mokėjimas, tikslingesnis ir taiklesnis lėšų panaudojimas (pvz. tikslingesnis teisės į paramą nustatymas, lėšų skyrimas nepinigine forma) bei siekis paramos gavėjus integruoti į darbo rinką.	02.1.1. „Teisės aktais nustatytų pašalpų, išmokų ir kompensacijų mokėjimo užtikrinimas“
Trakų r.	Kokybiškų ir efektyvių socialinių paslaugų teikimas įvairių socialinių grupių gyventojams	Tikslas – socialinių paslaugų įvairioms socialinėms grupėms, teikimas, sąlygų socialinei integracijai į visuomenę kūrimas, gyventojų užimtumo didinimas darbo rinkoje, aplinkos pritaikymas asmenų su negalia poreikiams, vaikų socialinės priežiūros paslaugų užtikrinimas vaikų dienos centruose. Socialinių paslaugų tikslas – sudaryti sąlygas artimoje aplinkoje asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus, galimybes savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį.	02.1.2. „Kokybiškų ir efektyvių socialinių paslaugų įvairių socialinių grupių gyventojams teikimas“

Trakų r.	Gyventojų sveikatingumo skatinimas ir sveikatos paslaugų kokybės gerinimas	Tikslas – užtikrinti kokybišką Trakų rajono gyventojų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūrą, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą bei visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas mažinančias gyventojų sergamumą, neįgalumą, mirštamumą; organizuoti infekcinių ir lėtinių neinfekcinių ligų profilaktikos ir kt. programų parengimą ir įgyvendinimą.	02.2.1. „Sveikatos priežiūros paslaugų rajono gyventojams rėmimas“ 02.2.2. „Visuomenės sveikatos priežiūros užtikrinimas siekiant sustiprinti gyventojų sveikatą ir ligų prevenciją“.
Kriterijus	Socialinė integracija		
Biržų r.	Paskatinti socialinę integraciją	Būsto pritaikymas žmonėms su negalia, viešųjų paslaugų prieinamumo gerinimas žmonėms su negalia.	Biržų r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė 003-07-02 (P)
Druskininkų	Siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę gerinti aplinką šeimai, bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.	09-01-03-01 (TP) priemonė: Gyvenamosios aplinkos pritaikymo neįgaliesiems programa. Toliau plėtojama asmenų su negalia socialinė integraciją Druskininkų savivaldybėje. Teisės aktų nustatyta tvarka įvertinus būsto pritaikymo poreikį judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimų turintiems asmenims, organizuojami būsto pritaikymo darbai arba kompensuojamos būsto pritaikymo išlaidos ar nepritaikyto būsto keitimo į pritaikytą kainų skirtumas.	2024–2026 m. 09-01-03 (T) uždavinys: gerinti aplinką šeimai, siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.
Elektrėnų	Nr. 03 „Socialinės apsaugos ir plėtojimo“ programa. Tikslas – didinti socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių socialinę integraciją.	01.01 uždaviniu siekiama teikti socialinę paramą pinigais ir natūra. Vykdydamas šį uždavinį Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius įstatymų nustatyta tvarka moka išmokas iš valstybės bei Savivaldybės biudžeto lėšų ir organizuoja socialinę paramą mokiniams. Priemonė „Gyvenamųjų patalpų, būsto ir viešosios aplinkos pritaikymas asmenims su negalia“. Priemonės tikslas – asmenims su negalia, turintiems judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimų, Savivaldybė organizuoja būsto, gyvenamosios aplinkos pritaikymą, prižiūri, remontuoja eksploatuojamus keltuvus (liftus), kompensuoja būstų pritaikymo išlaidas.	Pagal SVP 2024–2026 m. Priemonei numatyti rodikliai siektini ir numatyti biudžetinių metų laikotarpiui. SVP 2024–2026, p. 38 uždavinys „Teikti socialinę paramą pinigais ir natūra“ 01.01.05 priemonė

		Šios priemonės vykdymas finansuojamas iš valstybės ir savivaldybės biudžetų). (Rodiklis. Pritaikytų asmenims su negalia žmonėms būstų skaičius, 2024 m. – 15, 2025 ir 2026 m. –10, siekiami rodikliai paskirstyti pagal lytį, žr. SVP 2024–2026 p. 43).	
Jonavos r.	001-03-02-06 „Projekto „Integralios pagalbos teikimas ir plėtra Lietuvos savivaldybėse“ įgyvendinimas“ 001-03-03-02 „Preveninės ir kitos pagalbos šeimai organizavimas“ 001-03-03-07 „Socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracijos į visuomenę didinimas“	Dalyvavimas tarpkultūrinių miestų programoje; informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimas Jonavos rajono savivaldybėje gyvenantiems užsieniečiams; ne ES piliečių, gyvenančių Jonavoje, lietuvių kalbos mokymosi galimybių didinimas; ne ES šalių piliečiams teikiančių įstaigų darbuotojų tarpkultūrinių kompetencijų stiprinimas. Planuojamos įgyvendinti įvairios socialinės integracijos priemonės Jonavos rajono savivaldybėje gyvenantiems pažeidžiamų visuomenės grupių atstovams, tarp jų – neįgaliesiems asmenims, netekusiems tėvų vaikams, migrantams ir kitataučiams, nepasiturintiems asmenims ir kt.	Jonavos SPP 2030 4 tikslo „Užtikrinti socialinę gerovę“ 4.2 uždavinį „Išplėsti trūkstamas socialines paslaugas, įskaitant kompleksinių paslaugų teikimą“. Jonavos SPP 2030 4 tikslo „Užtikrinti socialinę gerovę“ 4.3 uždavinį „Pagerinti socialinę integraciją, prevenciją ir kartu padidinti viešąjį saugumą“.
Joniškio r.	Humanitarinei pagalbai teikti	Siekiama mažinti įvairių gyventojų grupių socialinę atskirtį 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 01 19 priemonė „Humanitarinei pagalbai teikti“
Joniškio r.	Parama produktais iš Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo	Siekiama mažinti įvairių gyventojų grupių socialinę atskirtį 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 01 13 priemonė „Parama produktais iš Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo“

Joniškio r.	Finansinės paramos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms teikimas	Siekiant mažinti įvairių gyventojų grupių socialinę atskirtį teikiama finansinė parama pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 01 16 priemonė „Finansinės paramos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms teikimas“
Joniškio r.	Prevencinių, bendrųjų ir socialinės priežiūros paslaugų teikimas	Tikslas - skatinti įvairių gyventojų grupių integraciją ir teikti kokybiškas bei poreikius atitinkančias socialines paslaugas 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas.. Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 01 03 09 priemonė „Prevencinių, bendrųjų ir socialinės priežiūros paslaugų teikimas“.
Joniškio r.	Socialinių paslaugų teikimas Joniškio rajono vaiko ir šeimos gerovės centre	Tikslas – skatinti įvairių gyventojų grupių integraciją ir teikti kokybiškas bei poreikius atitinkančias socialines paslaugas 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“. 01 03 14 priemonė „Socialinių paslaugų teikimas Joniškio rajono vaiko ir šeimos gerovės centre“.
Kalvarijos	Kalvarijos savivaldybės socialinių reikalų plėtros programa	Programos tikslas įgyvendinamas vykdant uždavinius: 1. modernizuoti socialinių paslaugų įstaigų infrastruktūrą, plėsti socialinių paslaugų įvairovę, gerinti jų kokybę ir prieinamumą, skatinti socialinę integraciją, mažinant socialinę atskirtį (organizavimas, koordinavimas, piniginės socialinės paramos teikimas);	Kalvarijos savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 23 d. sprendimas Nr. T-27 „Dėl Kalvarijos savivaldybės 2024–2028 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“.

2. kurti saugią, jaukią ir darnią aplinką šeimoms.

Įgyvendinant programos uždavinius, vykdomos priemonės:

1. piniginės socialinės paramos teikimas Kalvarijos savivaldybės gyventojams;
2. skatinama socialinių ir kompleksinių paslaugų plėtra Kalvarijos savivaldybėje;
3. užtikrinamas kokybiškų socialinių paslaugų teikimas Kalvarijos savivaldybėje;
4. gerinama Kalvarijos savivaldybėje socialines paslaugas teikiančių įstaigų infrastruktūra ir prieinamumas;
5. įgyvendinama asmenų su negalia socialinė integracija Kalvarijos savivaldybėje;
6. vykdoma prevencinių priemonių veikla Kalvarijos savivaldybėje;
7. vaikų dienos centrų plėtra Kalvarijos savivaldybės teritorijoje;
8. savivaldybėje įgyvendinama Šeimos stiprinimo programa.

Vykdam 1–8 priemones, siekiama užtikrinti socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių socialinę integraciją mažinant socialinę atskirtį, užtikrinant socialinę lygybę, lygias teises ir galimybes visoms gyventojų grupėms, asmenims su negalia ir teisių apsaugą bei įgyvendinimą kaip ir kitiems asmenimis.

Numatomas programos įgyvendinimo rezultatas: įvairioms Kalvarijos savivaldybės gyventojų socialinėms grupėms bus sudaryta galimybė integruotis į visuomenę lygiomis teisėmis ir galimybėmis. Teikiant socialinę paramą labiausiai to stokojantiems asmenims, bus įgyvendintas socialinis teisingumas, žmogaus teisių užtikrinimas, lygiateisiškumas, integracijos ir socialinės atskirties mažinimo principai, asmenų su negalia teisių apsauga ir įgyvendinimas kaip ir kitiems asmenimis. Socialinių išmokų mokėjimas ir kompensacijų teikimas padės tenkinti būtinuosius

		poreikius tiems asmenims ir šeimoms, kurių gaunamos pajamos yra nepakankamos, o gebėjimas pasirūpinti savimi dėl objektyvių priežasčių yra ribotas. Socialinės paramos plėtra padės įveikti skurdą bei socialinę atskirtį. Dirbant su socialinių bei psichologinių problemų turinčiais vaikais bei šeimomis, bus mažinamas socialinių problemų pavojus ateityje. Vykdomos prevencinių socialinių paslaugų priemonės. Skatinamos Kalvarijos savivaldybės šeimos, skiriant Kūdikio kraitelį šeimoms, susilaukusioms kūdikio, Pirmoko krepšelį kiekvienam būsimam pirmokui, organizuojamos šventės, kuriama šeimų laisvalaikio erdvė.	
Kauno m.	Projektas „SOC taškas“	Skaitmeninė platforma integracijai ir socialinei atskirčiai mažinti, priartinant socialinių paslaugų ir socialinės paramos prieinamumą Kauno mieste ir Telšių rajone nuo 2025 m.	2.2.2.4.001 Projekto „SOC taškas – skaitmeninė platforma integracijai ir socialinei atskirčiai mažinti, priartinant socialinių paslaugų ir socialinės paramos prieinamumą Kauno mieste ir Telšių rajone“ įgyvendinimas.
Kėdainių r.	Laisvės atėmimo bausmę atlikusių asmenų integracijos į visuomenę užtikrinimas	Tikslas – padėti iš pataisos įstaigų paleidžiamiems asmenims įveikti kylančius sunkumus, teikti socialinę, teisinę, psichologinę pagalbą, organizuoti įvairius socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo užsiėmimus rengiamiems paleisti iš pataisos įstaigų bei jau į laisvę po bausmės atlikimo išėjusiems asmenims (nuo 2023 m.).	Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 „Socialinės apsaugos plėtojimo“ programa Priemonės: 001-01-03-01 (TP); 001-01-03-02 (PP); 001-01-03-03 (PP); 001-01-03-04 (PP).
Raseinių r.	Socialinės atskirties mažinimo programa	Šios programos uždaviniai: 1. teikti piniginę socialinę paramą gyventojams; 2. plėsti socialinių paslaugų rūšis ir didinti prieinamumą; 3. modernizuoti socialinių paslaugų įstaigas ir užtikrinti jų veiklą. Visi siektini rezultatai pateikiami nuorodoje: https://teisineinformacija.lt/raseiniai/document/51928 (43 psl.) Visi programų uždaviniai vykdomi laikantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio nuostatais.	2024–2026 m. Strateginis veiklos planas, https://teisineinformacija.lt/raseiniai/document/51928 Nr. 03 „Socialinės atskirties mažinimo“ programa (37p.).

Kriterijus	Priklausomybių ir smurto artimoje aplinkoje prevencija, prekybos žmonėmis prevencija		
Druskininkų	Gerinti aplinką šeimai siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.	09-01-03-04 (TP) priemonė: „Priklausomybių ir smurto artimoje aplinkoje prevencija“. Užtikrinta priklausomybių ir smurto artimoje aplinkoje prevencija bei pagalbos priemonės, teikiama pagalba priklausomybių turintiems asmenims bei smurto aukoms ir smurtautojams.	2024–2026 m. 09-01-03 (T) uždavinys: gerinti aplinką šeimai siekiant didinti gimstamumą ir gyvenimo kokybę bei sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.
Lazdijų r.	Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir prekyba žmonėmis nukentėjusiems asmenims priemonių įgyvendinimas	Parengta smurtinio elgesio mažinimo programa, organizuoti mokymai.	2021–2027 m. SPP priemonė 1.2.3.8 „Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir prekyba žmonėmis nukentėjusiems asmenims priemonių įgyvendinimas“
Lazdijų r.	Smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims Lazdijų rajono savivaldybėje veiksmų plano vykdymas ir koordinavimas	Įvykdytos smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims Lazdijų rajono savivaldybėje veiksmų plano priemonės.	2024–2026 m. SVP priemonė 01-01-04-02 (P) „Vykdyti ir koordinuoti smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims Lazdijų rajono savivaldybėje veiksmų planą“.
Lazdijų r.	Mokymų, skirtų lygioms galimybėms užtikrinimui, prekybos žmonėmis prevencijai organizavimas	Kasmet suorganizuoti po 2 mokymus	2024–2026 m. SVP priemonė 01-01-04-03 (P) „Mokymų, skirtų lygių galimybėms užtikrinimui, prekybos žmonėmis prevencijai organizavimas“
Varėnos r.	03.01. Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos bei pagalbos smurto artimoje aplinkoje užtikrinimas.	03.01.01. stiprinti socialiai pažeistų asmenų galimybes pritaikant būstus asmenims su negalia; 03.01.03. skatinti asmenų socialinę integraciją užtikrinant akredituotų socialinės priežiūros paslaugų teikimą ir nevyriausybinių organizacijų veiklos rėmimą; 03.04.01 išplėsti teikiamas socialines paslaugas ir jas priartinti prie vartotojo, didinti socialinių paslaugų	2024–2026 m. Strateginis veiklos planas. Nr. 03 „Socialinės apsaugos“ programa.

		srities darbuotojų kompetenciją, kelti kvalifikaciją; 03.04.01.07. kompleksinių paslaugų šeimai plėtra ir organizavimas; 03.04.01.09. projektų, mažinančių socialinę atskirtį, įgyvendinimas. Užtikrinant tinkamą lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės, smurto artimoje aplinkoje bei pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims teikimo politikos formavimą ir įgyvendinimą, šiais klausimais planuojama konsultuoti savivaldybės administracijos atstovus, pavaldžių įstaigų atstovus, skatinti tarpžinybinį įvairių sektorių bendradarbiavimą. Siekiant pagerinti asmenų su negalia gyvenimo kokybę, savivaldybė organizuoja būsto pritaikymą. Per nevyriausybinių organizacijų rėmimą, užtikrinama reikiamų paslaugų plėtra ir prieinamumas. Prie paslaugų kokybės gerinimo prisidės specialistų kompetencijų tobulinimas.	
Kriterijus	<i>Užimtumo didinimas</i>		
Elektrėnų	01.04 uždaviniu siekiama padėti bedarbiams grįžti į darbo rinką.	Įgyvendinant šį uždavinį, siekiama didinti savivaldybės gyventojų užimtumą, socialiai remtinų visuomenės grupių integraciją naudojant aktyvias darbo rinkos politikos priemones. Užimtumo didinimo programa viena iš aktyviausių gyventojų užimtumo priemonių, leidžianti pagerinti vietos socialinę infrastruktūrą, sukurti laikinas naujas darbo vietas, įtraukti į programą labiausiai socialiai pažeidžiamus asmenis. Priemonė „Užimtumo didinimo programos vykdymas“ Savivaldybė įgyvendina Užimtumo didinimo programą. Užimtumo didinimo programos tikslas – kompleksiskai spręsti gyventojų užimtumo problemas, įgyvendinti Užimtumo didinimo programą, skirtą skatinti ir motyvuoti nedirbančius asmenis bei jiems teikti paslaugas ir	SVP 2024–2026, p. 42, uždavinys „Padėti bedarbiams grįžti į darbo rinką“, 01.04.01 priemonė.

		priemonės kartu įtraukiant socialinius partnerius, verslo organizacijas, Užimtumo tarnybą. Įgyvendinimui skiriamos valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos, Savivaldybės biudžeto lėšos ir darbdavių lėšos. (Rodikliai: bedarbių, dalyvavusių Užimtumo didinimo programoje, skaičius – 100 (2024, 2025, 2026 m., siejami rodikliai paskirstyti pagal lytį, žr. SVP 2024–2026 p. 44) ir ilgą laiką nedirbančių ir socialinę paramą gaunančių asmenų, grįžusių į darbo rinką arba kuriems nustatytas darbingumo lygis skaičius – 10 (2024, 2025, 2026 m.). Pagal SVP 2024–2026 m. priemonei numatyti rodikliai siektini ir numatyti biudžetinių metų laikotarpiai.	
Kėdainių r.	Pagalbos į krizines situacijas patekusiems, smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims ir jų šeimų nariams teikimas	Tikslas – savivaldybė skiria lėšų Kėdainių moterų krizių centro veiklai, kuris teikia kompleksinę, kvalifikuotą pagalbą į krizines situacijas patekusioms moterims ir jų šeimų nariams. Nors pavadinimas yra „Moterų krizių centras“, tačiau į šią įstaigą pagalbą kreipiasi ne vien moterys. Kompleksinę psichologo, teisininko ar socialinio darbuotojo pagalbą čia gali gauti bet kuris rajono gyventojas. Pastaruoju metu vis dažniau kreipiasi tėčiai, vieni auginantys vaikus. Šiuo atveju didžiulę reikšmę turi savivaldybėje vykdomas viešinimas apie Krizių centro veiklą. „Moterų krizių centro“ veiklai skiriama apie 19 tūkst. EUR. (nuo 2022 m.).	Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 „Socialinės apsaugos plėtojimo programa“ Priemonės: 003-01-04-06 (TP)
Mažeikių r.	Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 29 d. sprendimu Nr. T1-45 patvirtinta Mažeikių rajono savivaldybės 2024 m. užimtumo didinimo programa.	Programos tikslas – didinti programoje nurodytos tikslinės grupės užimtumą ir integraciją į darbo rinką. Programos uždaviniai: 1. mažinti socialinę įtampą ir atskirtį tarp bendruomenės narių; 2. ugdyti bedarbių ir darbo rinkai besirengiančių asmenų socialinius, darbinus įgūdžius ir padidinti jų motyvą bei galimybes susirasti darbą; 3. didinti Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų tvarų užimtumą; 4. mažinti pinigines socialinės paramos gavėjų skaičių Mažeikių rajono savivaldybėje 2024 m.	

Kriterijus	Žmonėms su negalia skirtos priemonės		
Akmenės r.	Būsto žmonėms su negalia pritaikymas ir administravimas	Pritaikomas būstas žmonėms su negalia	Priemonė numatyta SVP iki 2026 m. SVP. Priemonė 02.01.02.07
Alytaus r.	Nr. 10 „Socialinės apsaugos plėtojimo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo ir sveikatos apsaugos“ programa, 04 uždavinys: įgyvendinti lygių galimybių politiką užtikrinant paslaugas asmenims su negalia ir kitoms pažeidžiamoms gyventojų grupėms.	Šiuo uždaviniu siekiama užtikrinti asmens su negalia teisių apsaugą ir įgyvendinimą vienodai kaip ir kitiems asmenimis, organizuojant socialinių paslaugų teikimą, būsto pritaikymą asmeniui su negalia, asmeninės pagalbos teikimą sudarant sąlygas asmeniui su negalia reikalingas paslaugas ir (ar) pagalbą gauti kuo arčiau gyvenamosios vietos. Siekiant didinti paslaugų prieinamumą socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms, organizuojamas laikinas apnakvydinimas ir apgyvendinimas nakvynės namuose, intensyvi krizių įveikimo pagalba bei kitos socialinės paslaugos socialinę riziką patiriantiems asmenims ir šeimoms, smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims bei smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantiems asmenims. Įgyvendinant šį uždavinį organizuojamos prevencinės paslaugos, siekiant padėti asmeniui (šeimai) išvengti galimų socialinių problemų ir socialinės rizikos atsiradimo, sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ir stiprinti gebėjimus savarankiškai spręsti socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti didinti socialinę įtrauktį. Teisės ir vidaus administravimo skyriaus paskirtiems valstybės tarnautojams priskirta vykdyti valstybinę funkciją – valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą. Jeigu teikiant pirminę teisinę pagalbą paaiškėja, kad pareiškėjui reikės antrinės teisinės pagalbos, pirminę teisinę pagalbą teikiantis asmuo pareiškėjui padeda surašyti ar surašo prašymą suteikti antrinę teisinę pagalbą. Nemokama pirminė	2024 –2026 m. SVP 10-04-01 –būsto ir jo aplinkos pritaikymas asmenims su negalia; 10-04-02 – organizuoti socialinę reabilitaciją asmenims su negalia bendruomenėje; 10-04-03 – užtikrinti socialines paslaugas (Socialinės globos teikimo asmenims su sunkia negalia užtikrinimas); 10-04-04 – socialinėms paslaugoms (Socialinės globos teikimo asmenims su negalia užtikrinimas).; 10-04-05 – neįgaliųjų socialinė integracija; 10-04-06 – Alytaus rajono savivaldybės Miroslavo globos namų veiklos organizavimas; 10-04-07 – Alytaus rajono savivaldybės Pivašiūnų globos namų veiklos organizavimas; 10-04-08 – stiprinti bendruomeninę veiklą savivaldybėje; 10-04-09 – išlaidoms padengti teikiant specialiąsias socialines paslaugas užsieniečiams, pasitraukusiems iš Ukrainos dėl Rusijos Federacijos karinių veiksmų Ukrainoje; 10-04-10 – Valstybės garantuojamos pirminės teisinės pagalbos teikimas;

		teisinė pagalba teikiama visiems rajono gyventojams vienodomis sąlygomis nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, o nemokamos antrinės teisinės pagalbos teikimas priklauso nuo asmenų turto ir pajamų lygio, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, kai tokia pagalba teikiama neatsižvelgiant į turtą ir pajamas.	10-04-11 – užtikrinti neveiksnių asmenų būklės peržiūrą; 10-04-12 – priemonės, susijusios su socialiai pažeidžiamais asmenimis; 10-04-13 – asmenų su negalia reikalų koordinavimo funkcijai atlikti.
Joniškio r.	Gyvenamojo būsto ir aplinkos pritaikymas neįgaliesiems asmenims, liftų, keltuvų priežiūra	Siekiant skatinti įvairių gyventojų grupių integraciją ir teikti kokybiškas bei poreikius atitinkančias socialines paslaugas finansuojami gyvenamojo būsto ir aplinkos pritaikymo darbai žmonėms su negalia. 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“. 01 03 01 priemonė „Gyvenamojo būsto ir aplinkos pritaikymas neįgaliesiems asmenims, liftų, keltuvų priežiūra“
Joniškio r.	Asmeninės pagalbos neįgaliesiems teikimas	Siekama užtikrinti socialines paslaugas Joniškio rajono gyventojams valstybinėse, Savivaldybės biudžeto lėšomis išlaikomose, viešosiose ar privačiose įstaigose. 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“. 01 03 11 priemonė „Asmeninės pagalbos neįgaliesiems teikimas“.
Joniškio r.	Dienos ir trumpalaikės socialinės globos ir užimtumo paslaugų vaikams ir asmenims, vyresniems kaip 21 metai su proto negalia teikimas Joniškio „Saulės“ pagrindinėje mokykloje	Siekiant skatinti įvairių gyventojų grupių integraciją ir teikti kokybiškas bei poreikius atitinkančias socialines paslaugas Joniškio rajono savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojamos dienos ir trumpalaikės socialinės globos ir užimtumo paslaugos vaikams ir suaugusiems su proto negalia Joniškio „Saulės“ pagrindinės mokyklos dienos užimtumo centre. 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“. 01 03 13 priemonė „Dienos ir trumpalaikės vaikams ir asmenims, vyresniems

			kaip 21 metai, su proto negalia teikimas Joniškio „Saulės“ pagrindinėje mokykloje“.
Joniškio r.	Socialinės rehabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje finansavimas	Igyvendinant „Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos“ programos priemones iš savivaldybės biudžeto ir valstybės biudžeto lėšų – finansuojamos akredituotos socialinės rehabilitacijos neįgaliesiems bendruomenėje paslaugos 2024–2026 m.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“. 01 03 21 priemonė „Socialinės rehabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje finansavimas“.
Kaišiadorių r.	Sveikatos ir socialinės apsaugos programa	Rūpintis rajono asmenimis su negalia, vykdyti neįgaliųjų socialinės integracijos priemones, skatinti žmonių su negalia socialinį savarankiškumą, dalyvavimo galimybių didėjimą ir veiklos ribojimo mažėjimą siekiant užtikrinti lygias teises ir galimybes dalyvauti visuomenės gyvenime. (Finansuojamas būsto pritaikymas neįgaliesiems ir vaikams su sunkia negalia. Įvairių mokymų, sporto, proginių, kultūrinių renginių, išvykų, švenčių, stovyklų, socialinių akcijų neįgaliesiems ir jų šeimoms organizavimas ir finansavimas).	Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 15 d. sprendimu Nr. V17E-23 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“. Programa Nr.3.
Kaišiadorių r.	Asmeninis asistentas	Asmeninė pagalba – asmeninio asistento individualiai teikiama pagalba asmeniui su negalia atlikti darbus ir vykdyti veiklas, kurių dėl negalios jis negali atlikti savarankiškai ir kurios būtinos siekiant gyventi savarankiškai ir veikti visose gyvenimo srityse.	
Kėdainių r.	Viešosios aplinkos pritaikymas specialiųjų poreikių turintiems gyventojams	Gerinant infrastruktūrą socialinėje srityje, paminėtina, kad savivaldybė didelį dėmesį skiria viešųjų prieigų pritaikymą neįgaliesiems – tiek vyrams, tiek moterims. Kasmet savivaldybės iniciatyva iš savivaldybės biudžeto skiriama po 40 tūkst. EUR. viešųjų objektų	Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 03 „Socialinės apsaugos plėtojimo“ programa

		(muziejų, bibliotekų, švietimo, sveikatos įstaigų) pritaikymui neįgaliesiems (pandusai, keltuvai).	Priemonės: 003-01-05-05 (TP) 003-01-05-06 (TP) priemonė.
Kelmės r.	Asmeninė pagalba neįgaliesiems	Kokybiškų socialinių paslaugų teikimas. Užtikrinta socialinių paslaugų kokybė ir prieinamumas. 2023–2025 m. Socialinės paramos skyrius	Kelmės rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano priemonė 4.1.2.23.
Klaipėdos r.	Būsto pritaikymas neįgaliesiems.	Tikslas – pritaikyti aštuonis būstus per metus. 2023 m. pritaikyti 8 būstai. Finansuota 35 300 EUR. VBD + 32 000 EUR. SB. 2024 m. gautos 22 paraiškos.	2021–2030 m. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-savivaldybes-strateginis-veiklos-planas-2023-2025-m/ Priemonė 5.1.2.2. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-strateginis-pletros-planas-iki-2030-m/ Priemonė 1.2.1.2.
Kupiškio r.	Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra žmonėms su negalia	Projektų tikslas – didinti socialinių paslaugų ir infrastruktūros prieinamumą. Šios priemonės lėšomis numatoma įrengti du grupinio gyvenimo namus ir įrengti dienos centrą su socialinėmis dirbtuvėmis. 2023 m. numatoma parengti investicinius projektus ir paraiškas projektų bendrajam finansavimui gauti. Projektai finansuojami 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos regioninės pažangos priemonės „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ ir Savivaldybės biudžeto lėšomis.	2023–2025 m. Strateginio veiklos plano programa Nr.2, (kodas 03), 9 uždavinys, 15 priemonė.
Prienų r.	Gerinti neįgaliųjų socialinę integraciją, užtikrinti socialinę globą	Organizuoti ir teikti socialines paslaugas įvairioms gyventojų socialinėms grupėms	2024–2026 metų strateginis veiklos planas Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 02-01-03 (T) „Gerinti neįgaliųjų socialinę integraciją, užtikrinti socialinę globą“ (strateginio plėtros plano kodas 2.3.1.).

Kriterijus	Kita		
Pasvalio r.	Įgyvendinti lyčių lygybę ir lygias galimybes skatinančias priemones	Tikslas – vykdyti priemones, užtikrinančias lyčių lygybę bei lygias galimybes. Rezultatai – parengtas lyčių lygybės ir lygių galimybių užtikrinimo veiksmų planas bei vykdomas šio plano įgyvendinimas.	Pasvalio rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginiame veiklos plano priemonė 002-04-03-12 (PN) „Įgyvendinti lyčių lygybę ir lygias galimybes skatinančias priemones“.
Prienų r.	Lyčių lygybės ir nediskriminavimo užtikrinimas visiems asmenims, paslaugų vartotojams, darbuotojams.	Priemonių nenumatyta, lėšų skirta 500 EUR. Socialinės paramos skyrius šios priemonės neįgyvendina, bet vadovaujasi lyčių lygybės bei nediskriminavimo principu.	Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 02-01-02-15 (strateginio plėtros plano kodas 2.3.1.)
Rietavo	Rietavo savivaldybės administracija rengia tvarkas, kurios numato paslaugų teikimą, neišskiriant atskirų grupių	Pagal LR Konstituciją visi asmenys yra lygūs. Paslaugos teikiamos visiems vienodai, neišskiriant atskirų grupių ir nuolatos.	Rietavo savivaldybės strateginiame plėtros plane 2021–2027 metams yra įgyvendinamas uždavinys: 1.3.3. – skatinti socialinę integraciją ir mažinti socialinę atskirtį.
Rokiškio r.	Lygių galimybių visiems užtikrinimas	Siekiama parengti ir įgyvendinti lygių galimybių užtikrinimo veiksmų planą.	2023–2030 m. priemonė Nr. 3.2.3.3. „Lygių galimybių visiems užtikrinimas“ (p. 255, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030_2024-07-25-redakcija.pdf)
Šakių r.	Pritaikyti pastatus ir patalpas, infrastruktūros objektus atsižvelgiant į lygias galimybes visoms socialinėms grupėms	Pritaikytų pastatų ir infrastruktūros objektų skaičius; Pritaikytų gyvenamųjų patalpų skaičius.	2018–2024 m. Šakių rajono savivaldybės strateginio plėtros plano uždavinio 2.7.1. „Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“. Priemonė 2.7.1.3. „Pritaikyti pastatus ir patalpas, infrastruktūros objektus, atsižvelgiant į lygias galimybes visoms socialinėms grupėms“.

Telšių r.	Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas	„Lygių galimybių ir nediskriminavimo savivaldoje užtikrinimo“ programa. iki 2030 m. “	Telšių rajono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m. I prioriteto, 1.1 tikslo, 1.1.4 uždavinio 1.1.4.2 priemonė „Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas“.
Zarasų r.	Pagal Socialinių paslaugų, paramos ir sveikatos priežiūros programą (kodas – 09) visos priemonės numatytos ir pritaikytos visiems asmenims, t. y. diskriminuojant ir privilegijuojant atskiros grupės.	Atskiros priemonės yra numatytos neįgaliesiems (turintiems intelekto ar psichikos negalią), globojamiems asmenims, asmenims, kuriems nustatytas pagalbos poreikis dėl jų sveikatos būklės, t. y. specialiųjų poreikių turintiems asmenims, kuriems toks poreikis yra nustatytas kompetentingų institucijų.	

Sveikatos priežiūra

Išanalizavus savivaldybių atsakymus, kokias priemones lygioms galimybėms užtikrinti savivaldybės numato savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane, pagal tyrėjų parinktas 5 sritis: švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, teisėsaugos, nustatyta, kad tik 34 savivaldybės iš visų tyrime dalyvavusių savivaldybių nurodė tam tikras priemones sveikatos priežiūros srityje lygioms galimybėms užtikrinti. Savivaldybės nurodė 58 priemones (žr. 8 lentelę).

Savivaldybių atsakymai sugrupuoti į 5 grupes:

Psichikos sveikatos stiprinimas ir priklausomybės ligų prevencija

Šioje grupėje numatytos priemonės, skirtos psichikos sveikatai stiprinti ir priklausomybės ligų prevencijai. Jos apima pagalbą asmenims, turintiems psichikos sveikatos sutrikimų ir priklausomybių. Tarp priemonių yra gerovės konsultantų modelio įdiegimas, interaktyvūs užsiėmimai jaunimui, skirti psichoaktyvių medžiagų vartojimo neigiamam poveikiui mažinti, taip pat priklausomybę sukeliančių medžiagų, smurto artimoje aplinkoje, savižudybių prevencijos, lygių galimybių ir lyčių lygybės programų vykdymas. Be to, dėmesys skiriamas psichikos sveikatos paslaugų prieinamumui ir ankstyvajam savižudybių atpažinimui bei kompleksinės pagalbos teikimui gyventojams. Šias priemones įgyvendina penkios savivaldybės: Akmenės rajono, Joniškio rajono, Klaipėdos rajono, Pasvalio rajono ir Šilutės rajono.

Sveikos gyvensenos skatinimas

Šioje grupėje numatyta keturiolika priemonių, skirtų sveikos gyvensenos skatinimui siekiant sudaryti sąlygas gyventojams stiprinti sveikatą ir plėtoti su sveikatos stiprinimu susijusias paslaugas. Pagrindinis tikslas – įtraukti kuo daugiau visuomenės grupių į fizinio aktyvumo ir sveikatinimo veiklas, taip pat vykdyti sveikatos priežiūros paslaugas bei sveikos gyvensenos tyrimus ir analizes, kurie padės įvertinti paslaugų prieinamumą ir iššūkius, su kuriais gali susidurti, pavyzdžiui, LGBTIQ+ asmenys. Numatoma organizuoti ir vykdyti prevencines priemones, skirtas visuomenės sveikatinimui ir sveikatai stiprinti, skatinti sveiką gyvenseną ir bendruomenės sveikatinimo iniciatyvas. Planuojama rengti ir įgyvendinti fizinio aktyvumo projektus skatinant gyventojų aktyvumą ir miestuose, ir kaimiškose teritorijose, taip pat teikti informaciją apie sveikatingumo ir fizinio aktyvumo veiklas. Šios priemonės bus skirtos visiems savivaldybės gyventojams, įskaitant LGBTIQ+ asmenis, o jų įgyvendinimą vykdys vienuolika savivaldybių: Ignalinos rajono, Kauno miesto, Kėdainių rajono, Klaipėdos miesto, Mažeikių rajono, Raseinių rajono, Rokiškio rajono, Šakių rajono, Švenčionių rajono, Trakų rajono ir Visagino.

Paslaugų kokybė ir prieinamumas

Šioje grupėje numatyta dvidešimt viena priemonė. Jomis siekiama pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą. Pagrindiniai tikslai – užtikrinti visuomenės saugumą ir sveikatos paslaugų teikimo efektyvumą. Tam bus įrengiami defibriliatoriai viešosiose vietose, įsigyjama reikalinga įranga, pavyzdžiui, M1 klasės elektromobilis ambulatorinėms slaugos paslaugoms teikti. Taip pat finansuojamos dantų protezavimo paslaugos pensinio amžiaus ir mažas pajamas turintiems asmenims. Planuojama plėtoti pavėžėjimo paslaugas ir sudaryti palankesnes sąlygas kvalifikuotiems specialistams įsidarbinti sveikatos įstaigose. Siekiama išplėsti paslaugų teikimo vietų tinklą, užtikrinti tuberkulioze sergančių pacientų priežiūrą, didinti pirminės asmens sveikatos priežiūros veiklos efektyvumą ir steigti geriatrijos dienos stacionarus vyresnio amžiaus asmenims. Be to, numatyta sukurti jaunimui palankias sveikatos paslaugas ir remtis pacientų grįžtamojo ryšio rezultatais, siekiant tolygiai gerinti paslaugų kokybę ir pasiekiamumą. Šias priemones įgyvendina šešiolika savivaldybių: Biržų rajono, Druskininkų, Jurbarko rajono, Kaišiadorių rajono, Kalvarijos, Kauno miesto, Kelmės rajono, Kupiškio rajono, Lazdijų rajono, Mažeikių rajono, Prienų rajono, Šalčininkų rajono, Trakų rajono, Varėnos rajono, Vilniaus miesto ir Zarasų rajono.

Visuomenės sveikatos priežiūros organizavimas

Šioje grupėje numatytos šešios priemonės, skirtos Socialinės apsaugai, skurdui ir socialinei atskirčiai mažinti bei sveikatos apsaugos programoms įgyvendinti. Siekiama užtikrinti paslaugų kokybę ir prieinamumą gyventojams, skiriant lėšų sveikatos priežiūros įstaigų paslaugų kokybei gerinti ir gydymo materialinei bei techninei bazei stiprinti. Vienas svarbiausių tikslų – vykdyti kryptingą visuomenės sveikatinimo veiklą ir nuolat stebėti sveikatos būklę analizuojant visuomenės sveikatos stebėsenos duomenis, ypatingą

dėmesį skiriant lyčių skirtumams bei sergamumo ir mirtingumo rodikliams pagal lytį. Šios priemonės prisideda prie efektyvesnio sveikatos apsaugos paslaugų teikimo ir socialinės apsaugos stiprinimo. Šias priemones įgyvendina šešios savivaldybės: Alytaus rajono, Elektrėnų, Jurbarko rajono, Kauno rajono, Rietavo, Rokiškio rajono.

Kitos priemonės / veiklos

Šioje grupėje pateikiama viena priemonė, kurią įgyvendina Telšių rajono savivaldybė. Priemonė skirta antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonėms rajone stiprinti, siekiant užtikrinti skaidrų ir teisingą paslaugų teikimą bei kovoti su korupcijos ir diskriminacijos apraiškomis vietos lygiu.

8 lentelė. Savivaldybių priemonės lygioms galimybėms užtikrinti sveikatos priežiūros srityje

Savivaldybė	Priemonės (veiklos) pavadinimas	Aprašymas	Savivaldybės strateginio planavimo dokumentas
Kriterijus	<i>Psichikos sveikatos stiprinimas ir priklausomybės ligų prevencija</i>		
Akmenės r.	Vykdyti psichikos sveikatos stiprinimo ir priklausomybės ligų prevenciją	Konsultuojant bei vykdant mokymus siekiama padėti žmonėms turintiems psichikos sveikatos sutrikimų ir priklausomybių.	Priemonė numatyta SPP iki 2030 m. SPP priemonė 2.1.3.2.
Joniškio r.	Psichinės ir emocinės sveikatos stiprinimo priemonių įgyvendinimo finansavimas	Siekiant sudaryti sąlygas gyventojams stiprinti sveikatą, kurti ir plėsti su visuomenės sveikatos stiprinimu susijusias veiklas Joniškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras vykdo psichinės ir emocinės sveikatos stiprinimo priemonių įgyvendinimo funkcijas, kurios finansuojamos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos lėšomis.	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 02 02 14 priemonė „Psichinės ir emocinės sveikatos stiprinimo priemonių įgyvendinimo finansavimas“
Joniškio r.	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Joniškio rajono savivaldybėje	Gerovės konsultantai, bendradarbiaudami su įvairių sričių specialistais, skatina gyventojus (asmenis nuo 18 metų) kreiptis pagalbos susidūrus su emociniais sunkumais	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 03 programa „Socialinės paramos įgyvendinimas ir sveikatos apsaugos paslaugų gerinimas“ 02 02 16 priemonė „Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Joniškio rajono savivaldybėje“

Klaipėdos r.	Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų užtikrinimas	Tikslas – jaunimo atsakomybės už savo sveikatą skatinimas. 2023 m. finansuota 54 100 EUR. SB + 11 800 EUR. EEE + 2 000 EUR. EEEVB. Trumpųjų intervencijų jaunimui psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos tikslais suteiktų konsultacijų skaičius – 40, konsultacijų jaunimui sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos, sveikatos priežiūros paslaugų vartojimo klausimais teikimas – 26, interaktyvių užsiėmimų jaunimui psichoaktyvių medžiagų vartojimo neigiamo poveikio sveikatai mažinimo temomis vykdymas, dalyvių skaičius – 677.	2021–2030 m. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-savivaldybes-strateginis-veiklos-planas-2023-2025-m/ Priemonė 4.1.2.3. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-strateginis-pletros-planas-iki-2030-m/ Priemonė 1.3.2.3.
Pasvalio r.	Pasvalio rajono savivaldybės priklausomybę sukeliančių medžiagų, smurto artimoje aplinkoje ir savižudybių prevencijos, lygių galimybių, lyčių lygybės 2024–2028 m. programa	Tikslas – sukurti kompleksinį prevencinį priemonių planą, kuris užtikrintų informacijos sklaidos, prevencinių renginių bei paslaugų prieinamumą Pasvalio rajono gyventojams. Uždaviniai – 4.5. siekti užtikrinti tinkamą lygių galimybių, lyčių lygybės, smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims teikimo politikos formavimą savivaldybėje. Rezultatai – 7.5. vyks lygių galimybių, lyčių lygybės, smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims teikimo politikos formavimas savivaldybėje. Pasvalio rajono savivaldybės priklausomybę sukeliančių medžiagų, smurto artimoje aplinkoje ir savižudybių prevencijos, lygių galimybių, lyčių lygybės 2024–2028 m. programos 2024 m. priemonių planas https://www.pasvalys.lt/administracineinformacija/lygiosgalimybes-ir-lyciulygybesavivaldybeje/teisesaktai/3491	Pasvalio rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginiame veiklos plano priemonė 002-04-01-02 (PP) „Pasvalio rajono savivaldybės specialiosios visuomenės sveikatos rėmimo programos įgyvendinimas“ (https://www.pasvalys.lt/administracineinformacija/lygiosgalimybes-ir-lyciulygybesavivaldybeje/teisesaktai/3491)

Šilutės r.	Psichikos sveikatos paslaugų prieinamumas bei ankstyvojo savižudybių atpažinimo ir kompleksinės pagalbos teikimas gyventojams	Šilutės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure gyventojams, neišskiriant ir LGBTIQ asmenų, teikiamos šios paslaugos: 1. vykdoma ankstyvosios intervencijos programa, skirta nereguliacijai vartojantiems psichoaktyvias medžiagas ir eksperimentuojantiems jomis jaunuoliams; 2. teikiama nemokama priklausomybės konsultavimo paslauga rizikingai ir žalingai alkoholį vartojantiems asmenims (individualios konsultacijos); 3. vykdomas psichikos sveikatos kompetencijų didinimas įmonių darbuotojams, mokyklų bendruomenės gebėjimų psichikos sveikatos srityje stiprinimas – mokymų / supervizių organizavimas mokyklos bendruomenių komandoms; 4. teikiamos psichologinės gerovės paslaugos – individualios psichologinės konsultacijos ir grupiniai užsiėmimai; 5. organizuojami baziniai savižudybių prevencijos mokymai ir kita.	Šilutės rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas https://teisineinformacija.lt/silute/document/56834 04.03.02.06 priemonė „Plėtoti visuomenės psichikos sveikatos paslaugų prieinamumą bei ankstyvojo savižudybių atpažinimo ir kompleksinės pagalbos teikimo sistemą“.
Kriterijus	Sveikos gyvensenos skatinimas		
Ignalinos r.	Sveikos gyvensenos skatinimas Ignalinos rajone	Projekto veiklose buvo laikomasi moterų ir vyrų lygių teisių, rengiamos ir įgyvendinamos priemonės, skirtos moterų ir vyrų lygioms galimybėms užtikrinti. Didelė dalis priemonių – įvairios švietėjiškos, informacinės ar mokomojo pobūdžio veiklos, buvo organizuojama 4 val. paskaita apie lyčių lygybę ir nediskriminavimą dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos. 2019–2023 m.	
Kauno m.	Visuomenės sveikatos srities rodiklių, apibrėžiančių moterų ir vyrų gyvenimo trukmę, sergamumą tam tikromis ligomis, įsitraukimą į sveikatos prevencines programas, vertinimas	Kauno miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau – biuras) vykdo gyventojų gyvensenos stebėseną teisės aktų nustatyta tvarka, kas 4 m. atlikus apklausas, yra rengiamos stebėsenos ataskaitos su rekomendacijomis. Pagal parengtas stebėsenos ataskaitas, pvz. įvertinus, kad mažiau fiziškai aktyvios moterys nei vyrai, yra organizuojamos pvz. fizinio aktyvumo veiklos, skatinančios įsitraukti labiau moteris. Kas 4 m.	

Kėdainių r.	Sudaryti sąlygas gyventojams stiprinti sveikatą, kurti ir plėtoti su sveikatos stiprinimu susijusias paslaugas	Savivaldybė didelį dėmesį bei finansinius resursus skiria sveikatos prevencinių programų įgyvendinimui, atsižvelgiant ir į vyrų bei moterų lygias galimybes. Iš viso savivaldybė kasmet, skiriant lėšų iš savivaldybės biudžeto, finansuoja 10-11 prevencinių programų. Pavyzdžiui viena iš savivaldybės finansuojamų programų yra „Krūties vėžio prevencijos efektyvumo didinimo Kėdainių rajono savivaldybėje programa“, skirta informuoti bei patikrinti kuo daugiau Kėdainių rajono tikslinės grupės moterų. Tuo pačiu metu finansuojama ir „Ultragarsinių diagnostinių paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimo Kėdainių rajono savivaldybėje programa“ skirta patikrinti kuo daugiau Kėdainių rajono tikslinės grupės vyrų, suteikiant ultragarsinių diagnostinių (prostatos) paslaugų. Taip pat savivaldybė įgyvendina tokias priemones ir finansuoja šias sveikatos prevencines programas, kurios skirtos ir vyrams, ir moterims, visoms amžių grupėms: Ambulatorinės akušerinės ir ginekologinės pagalbos kokybės gerinimas, Anestezijos paslaugų vaikams ir suaugusiesiems kokybės gerinimas, Vaikų, turinčių autizmo spektro ir kitų raidos sutrikimų, sveikatos stiprinimas, galimybių siekti asmeninės pažangos, pilnaverčio socialinio dalyvavimo prielaidų užtikrinimas, Kėdainių rajono tuberkuliozės prevencijos ankstyvosios diagnostikos gerinimas ir pan. Kasmet sveikatos programų finansavimui savivaldybė skiria beveik 1 mln. EUR	Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 02 „Sveikatos apsaugos“ programa Priemonės: 002-01-01-01 (TP) 002-01-02-03 (TP) 002-01-02-06 (TP) 002-01-02-07 (TP) 002-01-02-08 (TP) 002-01-02-15 (TP)
Klaipėdos m.	Siekiama įtraukti kuo daugiau visuomenės grupių į fizinio aktyvumo, sveikatinimo veiklas	Tikslai yra įtraukti kuo daugiau miestiečių į fizinio aktyvumo bei sveiko gyvenimo būdo veiklas, ypatingai asmenų, kurie patiria didesnes rizikas susirgti įvairiomis lėtinėmis ligomis.	Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 metų strateginis plėtros planas (patvirtintas Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimu Nr. T2-135): 2.2.2.1. „Populiarinti fizinį aktyvumą įvairiuose gyventojų sluoksniuose ir organizuoti miesto

			bendruomenei aktualius sporto renginius". 2.2.2.2. „Parengti Klaipėdos mieste sportiško gyvenimo būdo diegimo programą (bendradarbiaujant Sveikatos, Švietimo ir Sporto skyriams), atsižvelgiant į įvairias amžiaus bei socialines grupes ir skatinti gyventojus joje dalyvauti". 2.3.2.1. „Didinti visuomenės sveikatos stiprinimo paslaugų teikimo aprėptį".
Mažeikių r.	Vykdyti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų, sveikos gyvensenos tyrimus ir analizes.	Tyrimų ir analizių metu gali būti įvertinta situacija apie paslaugų prieinamumą ir kitus iššūkius su kuriais gali susidurti LGBTIQ asmenys.	2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“, 2.4.2.5. priemonė „Vykdyti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų, sveikos gyvensenos tyrimus ir analizes“.
Mažeikių r.	Organizuoti ir vykdyti su visuomenės sveikatinimu ir sveikatos stiprinimu susijusias prevencines priemones ir programas, propaguoti sveiką gyvenseną, skatinti bendruomenės sveikatinimo iniciatyvas.	Į prevencines priemones ir programas stengiamasi įtraukti visus bendruomenės narius.	2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“, 2.4.2.6. priemonė „Organizuoti ir vykdyti su visuomenės sveikatinimu ir sveikatos stiprinimu susijusias prevencines priemones ir programas, propaguoti sveiką gyvenseną, skatinti bendruomenės sveikatinimo iniciatyvas“.

Mažeikių r.	Rengti, skatinti ir įgyvendinti fizinio aktyvumo veiklos projektus, programas, skatinti fizinį gyventojų aktyvumą mieste ir kaimiškose teritorijose, teikti informaciją apie visuomenės sveikatinimo, fizinio aktyvumo veiklas.	Visų bendruomenių nariai gali rengti, įgyvendinti fizinio aktyvumo projektus, juose dalyvauti. Informacija apie sveikatinimą, skelbiama viešai, įvairiais kanalais ir yra skirta visų bendruomenių gyventojams.	2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“, 2.4.3.5 priemonė „Rengti, skatinti ir įgyvendinti fizinio aktyvumo veiklos projektus, programas, skatinti fizinį gyventojų aktyvumą mieste ir kaimiškose teritorijose, teikti informaciją apie visuomenės sveikatinimo, fizinio aktyvumo veiklas“.
Mažeikių r.	Atnaujinti ir (arba) plėsti viešąją infrastruktūrą, skirtą bendruomenės fiziniam aktyvumui didinti (vaikų žaidimo aikštes, bendruomenines sporto aikštes, lauko treniruoklius ir kt.).	Visi rajono gyventojai gali naudotis viešąja infrastruktūra.	2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“, 2.4.3.2. priemonė „Atnaujinti ir (arba) plėsti viešąją infrastruktūrą, skirtą bendruomenės fiziniam aktyvumui didinti (vaikų žaidimo aikštes, bendruomenines sporto aikštes, lauko treniruoklius ir kt.)“.
Raseinių r.	Sveikos visuomenės formavimo programa	Programa prisideda prie NPP Nr. 02 tikslo „Didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį“ įgyvendinimo. Uždaviniai: 1. Didinti sporto paslaugų įvairovę ir sudaryti sąlygas rajono gyventojams užsiimti aktyvia sportine veikla.	2024–2026 m. Strateginis veiklos planas, https://teisineinformacija.lt/raseiniai/document/51928 Nr. 04 „Sveikos visuomenės formavimo“ programa 48 p.

		2. Sukurti ir atnaujinti sporto infrastruktūrą ir gerinti sporto paslaugų kokybę. 3. Modernizuoti sveikatos priežiūros įstaigas 4. Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą 5. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą. Visi siektini rezultatai pateikiami čia: https://teisineinformacija.lt/raseiniai/document/51928 52p. Visi programų uždaviniai vykdomi laikantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio nuostatais.	
Rokiškio r.	Prevencinių, visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą stiprinančių priemonių skatinimas	Siekama didinti sveikatos raštingumo renginių skaičius ir dalyvių skaičių juose, kad paslaugos pasiektų kuo platesnės visuomenės grupes.	2023–2030 m. Priemonė Nr. 3.1.2.4. „Prevencinių, visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą stiprinančių priemonių skatinimas“ (psl. 248, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030_2024-07-25-redakcija.pdf)
Šakių r.	Fizinio aktyvumo, užimtumo, sveikos gyvensenos puoselėjimas rajono savivaldybėje	Parengtų sveikatingumo programų skaičius Teikiamų fizinio aktyvumo, užimtumo, sveikos gyvensenos, subalansuotos mitybos, psichikos sveikatos paslaugų pagal SAM nustatytus kriterijus skaičius 2019 m., 2021 m., 2024 m.	Šakių rajono savivaldybės 2018–2024 metų strateginio plėtros plano uždavinio „2.7.1. Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“. priemonė 2.7.1.1. „Fizinio aktyvumo, užimtumo, sveikos gyvensenos puoselėjimas rajono savivaldybėje“
Švenčionių r.	Plėtoti visuomenės sveikatos stiprinimo veiklas, ugdant gyventojų sąmoningą rūpestį savo sveikata	Numatoma vykdyti įvairias ligų prevencijos programas, skiriamos lėšos programos vykdyti. Programos skirtos visiems rajono savivaldybės gyventojams, neišskiriant LGBTIQ asmenų	

Trakų r.	Skatinti rajono gyventojų sveikatingumą ir gerinti sveikatos paslaugų kokybę	Siekama užtikrinti kokybišką Trakų rajono gyventojų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūrą, gerinant sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą bei remiant sveikatos priežiūros paslaugas ir visuomenės sveikatos priežiūrą, mažinančią gyventojų sergamumą, neįgalumą, mirštamumą, organizuojant infekcinių ir lėtinių neinfekcinių ligų profilaktikos ir kt. programų parengimą ir įgyvendinimą.	
Visagino	Užtikrinti prieinamas aukštos kokybės sveikatos priežiūros paslaugas.	Plėtoti ir atnaujinti sporto infrastruktūrą, aprūpinti poreikius atitinkančia įranga ir inventoriu sudarant tinkamas sąlygas bendruomenės fiziniam aktyvumui, aukšto meistriškumo sportininkų rengimui bei varžybų nuo savivaldybės lygmens iki tarptautinių vykdymui. Plėtojama ir atnaujinama sporto infrastruktūra, aprūpinama poreikius atitinkančia įranga ir inventoriu sudarant tinkamas sąlygas bendruomenės fiziniam aktyvumui, aukšto meistriškumo sportininkų rengimui bei varžybų nuo savivaldybės lygmens iki tarptautinio vykdymui.	2024–2026 m. Fizinio aktyvumo ir sporto plėtros programos priemonės kodai 03.01.01.01, 03.01.02.03, 03.01.02.06, sveikatos apsaugos paslaugų kokybės gerinimo programos kodai 07.01.01, 07.01.01.10 strateginio plėtros plano priemonės kodai 2.2.-1-2, 2.2.-5, 2.4.-1
Kriterijus	Paslaugų kokybė ir prieinamumas		
Biržų r.	Pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą	Sveikatos priežiūros įstaigų teikiamų paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas, gyventojų aptarnavimo sąlygų gerinimas poliklinikoje, Sveikatos centro modernizavimas.	Biržų r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė 003-06-01 (P)
Druskininkų	10-01-01-04 (TP) Priemonė: Savivaldybės visuomenės sveikatos priežiūros specialiosios programos vykdymas.	Siekiant didinti visuomenės saugumą, žmonėms prieinamose vietose įrengiami defibriliatoriai (Automatinių išorinių defibriliatorių tinklo plėtra Savivaldybėje ir jų įrengimas viešosiose vietose, (17vnt.))	2024–2026 m. 10-01-01 (T) Uždavinys: Plėtoti sveikatos stiprinimo priemones, įvairovę, gerinti jų kokybę, orientuojant į gyventojų poreikius.
Druskininkų	10-01-02-12 (TP) Priemonė: Projekto „Mobilių komandų aprūpinimas įranga ir transporto priemonėmis Druskininkų savivaldybėje“ įgyvendinimas.	Bus įsigytas ir aprūpintas reikalinga įranga bei priemonėmis M1 klasės elektromobilis, ambulatorinės slaugos paslaugoms namuose teikti. Automobilis bus perduotas Druskininkų pirminės sveikatos priežiūros centrui.	2025 m. 10-01-02 (T) Uždavinys: Užtikrinti kokybiškų, saugių, prieinamų bei modernių sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, modernizuoti ir plėtoti infrastruktūrą.

Jurbarko r.	Nr. 02 uždavinys. „Didinti asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir gerinti kokybę.“	Sveikatos priežiūros paslaugų kokybė bus orientuota į pacientų poreikius ir lūkesčius, gerinama gyventojams teikiamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų sauga, stebėseną, kontrolę ir vertinimas. Toliau tobulinamas sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo stebėsenos grįžtamasis ryšys iš pacientų apie jų patirtį naudojantis sveikatos priežiūros paslaugomis. Jurbarko rajono ASPJ siekia saugaus ir prieinamo paslaugų teikimo, nuotolinių ir kontaktinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo taikymo, atsižvelgiant ir įvertinant kiekvieno paciento individualų poreikį.	Su programa susijusios Jurbarko rajono savivaldybės 2016–2026 m. strateginio plano priemonės: 2.2.1.2. 2.2.1.3. 2.2.1.4. 2.2.1.5. 2.2.1.6. 2.2.2.2. 2.2.2.3. 2.2.2.5.
Kaišiadorių r.	Sveikatos ir socialinės apsaugos programa	Siekti, kad kuo daugiau nustatytų kategorijų asmenų galėtų pasinaudoti kompensuojamomis paslaugomis ir kitomis savivaldybės remiamomis sveikatos priežiūros paslaugomis (Pensinio amžiaus ir mažas pajamas turintiems asmenims dantų protezavimo paslaugų finansavimas). 2024–2026 m.	Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 15 d. sprendimu Nr. V17E-23 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ 3 programa Priemonė 03.05.02.01
Kaišiadorių r.	Pavėžėjimo paslaugos	Pavėžėjimo paslaugos pacientams teikimas esant: su sveikata susijusioms būklėms ar dėl socialinių ir ekonominių priežasčių, turint šeimos gydytojo siuntimą ir atitinkamai paslaugas užsiregistravus ESVIS sistemoje.	Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 15 d. sprendimu Nr. V17E-23 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ 3 programa Priemonė 03.05.02.03

Kaišiadorių r.	Sveikatos įstaigų patirtų išlaidų kompensavimas ir Kaišiadorių rajono savivaldybei pavaldžių viešųjų asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų, kurie 20 km atstumu nuo savo darbovietės neturi būsto Kaišiadorių rajono savivaldybėje ir jų nuolatinė gyvenamoji vieta yra nutolusi nuo darbo vietos daugiau kaip 20 km, vykimo į darbą ir grįžimo iš darbo kelionės išlaidų kompensavimas.	Tikslas – užtikrinti kokybiškas ir prieinamas įstaigų paslaugas, sudaryti palankesnes sąlygas trūkstantų kvalifikuotų specialistų įdarbinimui asmens sveikatos įstaigose. 2024–2026 m.	Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 15 d. sprendimu Nr. V17E-23 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ 3 programa Priemonė 03.05.02.01
Kalvarijos	11.7. „Savivaldybės lygiu pavėžėjimo paslauga“	Visos teikiamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos yra pritaikytos negalią turintiems asmenims. Patalpos pritaikytos asmenims su negalia, įskaitant informacijos prieinamumą. Patekimas į asmens sveikatos patalpas (pandusai, keltuvai) įrengti, higienos priemonės įrengtos prieinamoje vietoje. Informacija skelbiama kuo paprastesniu ir aiškesniu tekstu. Stengiamasi naudoti vizualus. Pacientų pavėžėjimo paslauga, kai nereikalinga skubioji medicinos pagalba, Kalvarijos savivaldybės gyventojams. Paciento nuvežimo į Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos asmens sveikatos priežiūros įstaigą ir (ar) pavėžėjimą iš jos, taip pat paciento pervežimo tarp skirtingų Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos asmens sveikatos priežiūros įstaigų, kai pacientui nereikalinga skubioji medicinos pagalba, paslauga. Taip pat lėšos skiriamos pavėžėjimo koordinatoriaus darbo užmokesčiui.	2024 m. „Viešosios tvarkos ir visuomenės sveikatos apsaugos stiprinimo“ programa (Kodas 04)
Kauno m.	Siekiant užtikrinti lygias galimybes sveikatos srityje, Kauno miesto savivaldybės sveikatos	Asmens sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos pagal poreikį, visiems be išimties, sutikusiems ar pageidaujantiems jas gauti Nuolat	

	priežiūros įstaigos teikia lygias galimybes užtikrinančias paslaugas, sukurdamos vienodas galimybes dalyvauti siūlomose veiklose, programose ar projektuose ir gauti paslaugas.		
Kauno m.	Plėtoti paslaugų teikimo vietų tinklą	Biuro vykdomos veiklos koncentruojamos viešuoju transportu gerai pasiekiamame Panemunės mikrorajone, dalis veiklų – gerai pasiekiamame Šilainių mikrorajone. Yra paslaugų, teikiamų ir Dainavos mikrorajone. „Judėk sveikai“ veiklos išdėstytos maksimaliai kuo geriau prieinamose viešose miesto vietose, paskirstant jas tarp skirtingų mikrorajonų. Šeimos gydytojo kabinetai išsidėstę po visą miestą ir pacientai turi galimybę pasirinkti šeimos gydytoją greitai ir lengvai pasiekiamą	2024–2026 m. 2.2.1.1.001 „Visuomenės sveikatos stiprinimo iniciatyvos Kaunui, įgyvendinamos pagal Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos finansavimo planą“.
Kelmės r.	Tuberkulioze sergančių pacientų sveikatos priežiūros užtikrinimas	Kokybiškų sveikatos priežiūros paslaugų suteikimas gyventojams 2023–2025 m. Kelmės rajono savivaldybės administracija	Kelmės rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano priemonė 5.1.2.7
Kupiškio r.	Pirminės asmens sveikatos priežiūros veiklos efektyvumo didinimas Kupiškio rajono savivaldybėje	Projektas skirtas pagerinti pirminės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir padidinti šių paslaugų prieinamumą Kupiškio rajono savivaldybėje, įsigyjant tikslines transporto priemones pacientų lankymui namuose, baldus, reikalingą medicinos ir kompiuterinę įrangą, reikalingą onkologinių ligų profilaktikai, prevencijai ir ankstyvajai diagnostikai, taip pat atnaujinant DOTS kabinetą, įrengiant priklausomybės nuo opioidų pakaitinio gydymo kabinetą ir pritaikant Kupiškio PSPC patalpas asmenims su negalia. Projektas finansuojamas 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu“ 08.1.3-CPVA-R-609	2023–2025 m. Strateginio veiklos plano 2 programa (kodas 03), 9 uždavinys, 8 priemonė.

		priemonės „Pirminės asmens sveikatos priežiūros veiklos efektyvumo didinimas“, valstybės ir Savivaldybės biudžetų lėšomis.	
Lazdijų r.	Geriatrijos dienos stacionaro steigimas vyresnio amžiaus asmenims	Teikiamos geriatrijos paslaugos	2021–2027 m. SPP priemonė 1.2.2.2 „Asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybės gerinimas ir plėtra“
Mažeikių r.	Spręsti sveikatos priežiūros specialistų trūkumo problemas, diegiant/pritaikant kompleksinį sveikatos priežiūros sistemos specialistų planavimo modelį, kuriant motyvacijos sistemą.	Sprendžiant problemą padidės gaunamų paslaugų kiekis ir pagerės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas gyventojams, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.	2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“, 2.4.2.4. priemonė „Spręsti sveikatos priežiūros specialistų trūkumo problemas, diegiant/pritaikant kompleksinį sveikatos priežiūros sistemos specialistų planavimo modelį, kuriant motyvacijos sistemą“.
Mažeikių r.	Įkurti jaunimui palankių sveikatos paslaugų paketą.	Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų koordinatorius ir kartu dirbantis psichologas teikia rajono jaunimui konsultacijas įvairiais klausimais, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.	2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“, 2.4.2.9. priemonė „Įkurti jaunimui palankių sveikatos paslaugų paketą“.
Prienujų r.	Socialinės paramos ir sveikatos apsaugos paslaugų kokybės gerinimo programos	Teikti gyventojams kokybiškas ir saugias sveikatos priežiūros paslaugas	2024–2026 metų strateginis veiklos planas Programos uždavinio, priemonės kodas ir požymis 02-01-04 (T) Programos uždavinio, priemonės kodas ir

			požymis R-02-01-04-07 „Suteiktų priėmimo skubios pagalbos paslaugų dalinis finansavimas“ (strateginio plėtros plano kodas 2.3.3.1.)
Šalčininkų r.	Sveikatos priežiūros paslaugų teikimo ir aukštos paslaugų kokybės užtikrinimas	Sveikatos paslaugų teikimas vykdomas atsižvelgiant į kiekvienos socialinės grupės poreikius; siekiama, kad paslaugos būtų vienodai prieinamos visiems.	Šalčininkų rajono savivaldybės 2023–2030 metų strateginės plėtros planas (patvirtintas Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. T-(1.3E)-1032) Priemonės Nr. 2.2.1.1.
Trakų r.	Socialinės paramos ir sveikatos apsaugos paslaugų kokybės gerinimo programa	Programa siekiama įgyvendinti valstybinės socialinės apsaugos ir sveikatos politiką, užtikrinančią visuomenės socialinę apsaugą, sveikatą, aukštą sveikatinimo veiklos kokybę ir racionalų išteklių panaudojimą. Programa apims visas Trakų rajono savivaldybės gyventojų grupes, nes ji skirta diegti ligų prevencijos priemones, stiprinti sveikatos paslaugas, gerinti jų prieinamumą, užtikrinti tiek efektyvų piniginės socialinės paramos teikimą (lėšų panaudojimą), tiek savalaikes, plataus spektro ir visoms gyventojų grupėms prieinamas socialines paslaugas, asmenų su negalia integracines priemones, lygių galimybių principų įgyvendinimą paslaugų prieinamumo aspektu. Savivaldybė siekia rūpintis savivaldybės gyventojų sveikata ir teikia Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojamas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas. Siekiant mažinti gyventojų sergamumą ir mirtingumą, gerinti gyvenimo kokybę, įsteigtas Trakų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, kuris užtikrina kokybiškas mokinių sveikatos priežiūros paslaugas mokyklose, priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose, finansuojama pirminio ir antrinio lygio gydymo įstaigų veiklą, kasmet įgyvendinama gyventojų dantų protezavimo paslaugų, narkomanijos prevencijos bei sveikatingumo programos.	2024–2026 m. 1.2.5 2.1.1 2.2.4 2.2.5 2.2.6

Varėnos r.	04.01. „Lyčių lygybės ir lygių galimybių užtikrinimas“. 04.02.02. „Plėtoti sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūrą ir gerinti jų kokybę bei prieinamumą“.	Tam, kad būtų užtikrinta lyčių lygybė ir lygios galimybės, atliekant kasmetinį visuomenės sveikatos stebėsenos vertinimą, bus skiriamas dėmesys rodikliams, kurie apibrėžia moterų ir vyrų gyvenimo trukmę, sergamumą tam tikromis ligomis, įsitraukimą į sveikatos prevencijos programas. Siekiant stiprinti asmenų su negalia integraciją bei aktyvesnį dalyvavimą visuomenės sveikatos stiprinimo veiklose, bus rengiama apklausa – diskusija su asmenis su negalia vienijančiomis ir savivaldybėje aktyviai veikiančiomis organizacijomis. Organizuojant ir vykdant sporto renginius, įvairių sporto šakų treniruotes, bus sudaromos vienodos galimybės juose dalyvauti abiejų lyčių atstovams.	2024–2026 m. Strateginis veiklos planas. Nr. 04. „Sveikatos apsaugos ir fizinio aktyvumo skatinimo“ programa
Vilniaus m.	Sveikatos priežiūros įstaigų apklausos	„Asmens sveikatos paslaugų tolygumo ir kokybės didinimas atsižvelgiant į pacientų grįžtamojo ryšio rezultatus.“	Vilniaus miesto 2021–2030 metų strateginiame plėtros plano 3.2.1.2 priemonė.
Zarasų r.	Pagal Socialinių paslaugų, paramos ir sveikatos priežiūros programą (kodas – 09) visos priemonės numatytos ir pritaikytos visiems asmenims, t. y. nediskriminuojant ir neprivilegijuojant atskiros grupės.	Pvz. numatyta įgyvendinti projektą „Sveikatos centro sudėtyje teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros modernizavimas Zarasų rajono savivaldybėje“, kitos priemonės.	
Kriterijus	Visuomenės sveikatos priežiūros organizavimas		
Alytaus r.	Nr. 10 Socialinės apsaugos plėtojimo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo ir sveikatos apsaugos programa: Nr. 05 uždavinys. Užtikrinti efektyvų sveikatos priežiūros plėtojamą ir pagalbos asmenims planą.	Šiuo uždaviniu siekiama įgyvendinti sveikatos politiką savivaldybės lygiu, realizuoti Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytas savivaldybių savarankiškas funkcijas – pirminės asmens sveikatos priežiūros ir visuomenės sveikatos priežiūros organizavimą, savivaldybės sveikatos programų rengimą ir įgyvendinimą, paramą savivaldybės gyventojų sveikatos priežiūrai, taip pat valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) atitinkamų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų vykdymą ir antrinės	2024–2026 m. 10-05-01 „Savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo programos vykdymas“; 10-05-02 „Priklausomybės ligų mažinimas Alytaus rajono savivaldybėje“; 10-05-03 „Savivaldybės sveikatos apsaugos specialisto išlaikymas“; 0-05-04 „Alytaus rajono savivaldybės

		sveikatos priežiūros organizavimą įstatymų nustatytais atvejais užtikrinti kokybiškas ir prieinamas asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas Alytaus rajono savivaldybės gyventojams. Numatoma efektyviai formuoti sveikatos priežiūros sistemą, nustatyti infrastruktūros gerinimo ir sveikatos priežiūros įstaigų modernizavimo prioritetus (įstaigų steigimas, reorganizavimas, likvidavimas, išlaikymas). Apimama sveikatos priežiūros Alytaus rajono savivaldybės gyventojams organizavimas: asmens sveikatos priežiūra, valstybės licencijuotų fizinių ir juridinių asmenų veikla, kurios tikslas laiku diagnozuoti asmens sveikatos sutrikimus ir užkirsti jiems kelią, padėti atgauti ir sustiprinti sveikatą, visuomenės sveikatos priežiūra - organizacinių, teisinių, ekonominių, techninių, socialinių bei medicinos priemonių, padedančių įgyvendinti ligų ir traumų profilaktiką, išsaugoti visuomenės sveikatą bei ją stiprinti, visuma.	visuomenės sveikatos biuro išlaikymas ir veiklos organizavimas“; 10-05-05 „Pacientų pavėžėjimo paslaugos modelio sukūrimas ir išbandymas“.
Elektrėnų	Nr. 04 programa – Darnios veiklos programa. Programos tikslas – užtikrinti, kad Elektrėnų savivaldybės bendruomenė būtų aktyvi, draugiška aplinkai ir socialiai saugi. 01 programos tikslas „Stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą“.	Nr. 01.01 uždaviniu siekiama vykdyti visuomenės sveikatos priežiūrą. Viena iš pagrindinių sergamumo ir mirtingumo mažinimo priemonių yra profilaktika ir prevencija, todėl Savivaldybė, atsižvelgusi į vykdomos visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų analizę, kasmet panaudodama Savivaldybės biudžeto lėšas ir kitus finansavimo šaltinius, organizuoja ir vykdo sveikatos išsaugojimo, stiprinimo ir kitas prevencines (triukšmo prevencijos ir triukšmo mažinimo) programas ir projektus, didelį dėmesį skirdama vaikų ir jaunimo visuomenės sveikatos priežiūrai, gerindama informacijos prieinamumą visuomenei. Nuolat remiami projektai, susiję su mokinių sveikatinimu ir mokymu plaukti, skatinantys fizinį aktyvumą bei susiję su smurto, patyčių ir savižudybių prevencija. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas įpareigoja savivaldybes rengti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos	SVP 2024–2026, p. 49 01.01 uždavinys „Vykdyti visuomenės sveikatos priežiūrą“ 01.01.09 priemonė (Rodikliai: Vykdomų (finansuotų) visuomenės sveikatos priežiūros programų skaičius – 2024 m. – 25, 2025 m. – 30, 2026 m. – 33. Mokinių, dalyvavusių sveikatinimo veikloje, skaičius 2024 m. – 13000, 2025 m. – 14000, 2026 m. – 15000 ir Asmenų, dalyvavusių sveikatingumo veiklose, skaičius 2024 m. – 2670, 2025 m. – 2700, 2026 m. – 2700, siejami rodikliai paskirstyti pagal lytį, p. 57)

		rėmimo specialiąją programą. Šios programos tikslas – pagerinti Elektrėnų savivaldybės gyventojų sveikatą, mažinti sergamumą ir mirtingumą dėl labiausiai paplitusių priežasčių, remti visuomenės sveikatos priežiūros priemones, stiprinančias gyventojų sveikatą, mažinančias sveikatą žalojančios elgsenos paplitimą, gerinančias ankstyvąją diagnostiką, ligų profilaktiką, formuojančias aktyvų visuomenės požiūrį į sveikatą.	
Jurbarko r.	Tikslo įgyvendinimo aprašymas: Nr. 01 uždavinys. „Vykdėti kryptingą visuomenės sveikatinimo veiklą.“ Sveikatos apsaugos programos (Programa) principas – Lygios galimybės visiems. Įgyvendinant	Sveikatos apsaugos programą nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui. Savivaldybėje visų amžiaus grupių gyventojams, nepriklausomai nuo jų lyties, yra prieinamos visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos. Visuomenės sveikatos stebėsenos duomenys analizuojami išskiriant lyčių skirtumus ir akcentuojant sergamumo bei mirtingumo rodiklius pagal lytį.	Su programa susijusios Jurbarko rajono savivaldybės 2016–2026 m. strateginio plano priemonės: 2.2.1.2. 2.2.1.3. 2.2.1.4. 2.2.1.5. 2.2.1.6. 2.2.2.2. 2.2.2.3. 2.2.2.5.
Kauno r.	Sveikatos priežiūros programa	Įgyvendinant uždavinį vykdoma Kauno rajono sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros (materialinės techninės bazės) priežiūra bei palaikymas, plečiamos sveikatos priežiūros įstaigų paslaugos. Įgyvendinant šią priemonę skiriamos lėšos sveikatos priežiūros įstaigų paslaugų kokybei gerinti, gydymo materialinei, techninei bazei stiprinti, siekiant užtikrinti teikiamų sveikatos paslaugų kokybę ir prieinamumą gyventojams. Finansavimas skiriamas neįgaliųjų pandusų įrengimui sveikatos priežiūros įstaigose, sveikatos priežiūros įstaigų remonto darbams, medicininės įrangos įsigijimui, elektroninės infrastruktūros kūrimui bei tobulinimui. Vienas iš pagrindinių sveikatos politikos prioritetų – visuomenės sveikata ir jos stiprinimas. Sveikatos politika turi orientuotis ne tik į ligų gydymą,	Kauno rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas (02.01.01, 02.01.02)

		prevenciją, bet ir skirti dėmesio žmonių aktyvumui, emocinei sveikatai, žalingų įpročių mažinimui ir kt. sveikatinimo priemonėms. Būtina skirti daug dėmesio visuomenės sveikatai ir visuomenės sveikatos stiprinimui, kad būtų užtikrintas pilnavertis gyvenimas tiek gausiose, tiek mažose bendruomenėse, kurios dažnai nukenčia dėl žmogiškųjų išteklių ir finansavimo stokos. Įgyvendinant Sveikatos priežiūros programą nėra numatoma apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos principų įgyvendinimui.	
Rietavo	Rietavo savivaldybės administracija rengia tvarkas, kurios numato paslaugų teikimą, neišskiriant atskirų grupių	Pagal LR Konstituciją visi asmenys yra lygūs. Paslaugos teikiamos visiems vienodai, neišskiriant atskirų grupių Nuolatos	Rietavo savivaldybės strateginiame plėtros plane 2021–2027 metams yra įgyvendinamas uždavinys: 1.4.1. Gerinti sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūrą, paslaugų kokybę ir prieinamumą.
Rokiškio r.	Išplėtoti poreikius atitinkančias, visiems prieinamas visuomenės sveikatos paslaugas	Įgyvendinant šį tikslą vienu iš siektinų rodiklių yra siekiama didinti mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai laimingi arba labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, skaičių.	2023–2030 m. 3.1.2. tikslas „Išplėtoti poreikius atitinkančias, visiems prieinamas visuomenės sveikatos paslaugas“ (psl. 247, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030-2024-07-25-redakcija.pdf)
Kriterijus	Kita		
Telšių r.	Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas	Lygių galimybių ir nediskriminavimo savivaldoje užtikrinimo programa iki 2030 m.	Telšių rajono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m. I prioriteto, 1.1 tikslo, 1.1.4 uždavinio 1.1.4.2 priemonė „Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas“

Teisėsauga

Atsakymų analizė, kokias priemones lygioms galimybėms užtikrinti savivaldybės numato savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane, pagal tyrėjų parinktas 5 sritis: švietimą, kultūrą, socialinę apsaugą, sveikatos priežiūrą, teisėsaugą, atskleidė, kad tik 28 savivaldybės iš visų tyrime dalyvavusių savivaldybių nurodė tam tikras priemones teisėsaugos srityje lygioms galimybėms užtikrinti (žr. 9 lentelę).

Savivaldybių atsakymai sugrupuoti į 5 grupes:

Smurto lyties pagrindu užkardymas

Šioje grupėje pateikiama viena priemonė, kurią nurodė Radviliškio rajono savivaldybė. Radviliškio rajono policijos komisariato bendruomenės pareigūnai vykdo susitikimus su bendruomenėmis ir organizacijomis, kurios gali patirti socialinę atskirtį dėl negalios, amžiaus, lyties, rasinės ir etninės kilmės, tautybės, tikėjimo, įsitikinimų ir pažiūrų, lytinės orientacijos ar socialinės padėties. Taip pat informacija apie šias priemones yra viešinama socialiniuose tinkluose, siekiant padidinti visuomenės informuotumą ir užtikrinti įtrauktį.

Viešasis saugumas

Šioje grupėje pateikiamos priemonės, skirtos didinti viešąjį saugumą savivaldybės teritorijoje. Tai apima stebėjimo sistemų ir kitų saugumo priemonių plėtrą bei priežiūrą, taip pat smurto artimoje aplinkoje prevenciją ir viešosios tvarkos užtikrinimą. Elektrėnų savivaldybė finansuoja nusikaltimų prevencijos ir kontrolės projektus. Klaipėdos miesto savivaldybė vykdo tyrimus, susijusius su lygių galimybių užtikrinimu, nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų prevencija. Kitos savivaldybės taip pat įgyvendina prevencijos programas, kurių tikslas yra kurti saugią aplinką, mažinti nusikalstamumą ir gerinti viešosios tvarkos būklę. Mažeikių rajone numatyta trūkstamų policijos pareigūnų pritraukimo į komisariatą programa. Taip pat vykdomas visuomenės švietimas, prevencinės akcijos ir užtikrinamas renginių bei susibūrimų saugumas bendradarbiaujant su policija ir kitomis institucijomis. Švenčionių rajone stebimos viešosios erdvės, kad būtų užtikrintas visų rajono gyventojų saugumas, įskaitant LGBTIQ asmenis. Vilniaus miesto savivaldybė siekia struktūrizuoti įvertinti miesto viešųjų erdvių saugumą, kur vyksta žmonių susibūrimai ir atlikti saugumo vertinimą naujai sukurtose viešosiose erdvėse bei aktualiuose / svarbiuose rajonui pastatuose. Viešojo saugumo priemonės įgyvendina vienuolika savivaldybių: Akmenės rajono, Biržų rajono, Elektrėnų, Klaipėdos miesto, Kupiškio rajono, Mažeikių rajono, Skuodo rajono, Šalčininkų rajono, Švenčionių rajono, Vilniaus miesto, Zarasų rajono.

Pirminė teisinė pagalba

Šioje grupėje numatytos trys priemonės, kurios užtikrina, kad visi asmenys, nepriklausomai nuo jų lyties, amžiaus, tautybės, religijos, seksualinės orientacijos, socialinės padėties ar

kitų savybių, galėtų gauti teisinę pagalbą. Pirminės teisinės pagalbos paslaugas teikia trys advokatės Kaune, užtikrindamos teisinę apsaugą miesto gyventojams. Kėdainių rajone ypatingas dėmesys skiriamas kaimo moterų informavimui apie teisių gynimo priemones, įskaitant galimybę gauti nemokamą teisinę pagalbą. Rajono seniūnijose pakabinami plakatai, informuojantys apie teikiamą pagalbą, o socialiniai darbuotojai dalina lankstinukus. Be to, kas mėnesį rajono spaudoje skelbiama informacija apie pirminės nemokamos teisinės pagalbos galimybes. Šių priemonių tikslas – padėti moterims neakceptuoti smurto šeimose ir informuoti apie galimybes kreiptis pagalbos. Pirminė teisinė pagalba užtikrinama Joniškio rajono, Kauno miesto ir Kėdainių rajono savivaldybėse.

Lygios galimybės

Šioje grupėje numatytos penkios priemonės (žr. 9 lentelę), skirtos užtikrinti lygių galimybių įgyvendinimą pagal Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių bei lygių galimybių įstatymus. Kalvarijos savivaldybė savo interneto svetainėje sukūrė skyrelį „Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“, kuriame nuolat skelbiama aktuali informacija apie lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės klausimus. Kretingos rajone numatyta parengti Lygių galimybių užtikrinimo veiksmų planą, kuris padės įgyvendinti šias nuostatas. Marijampolės savivaldybė aktyviai remia programas, kurios padeda įgyvendinti lygias galimybes įvairioms socialinėms grupėms, įskaitant lytį, rasę, tautybę ir kitus pagrindus, ir tai vykdo pagal įstatymuose numatytą tvarką, remdami religines bendruomenes, viešąsias įstaigas bei paramos fondus. Rietavo savivaldybė rengia tvarkas, kurios užtikrina paslaugų teikimą visoms socialinėms grupėms, nediskriminuojant jų. Šilutės rajone patvirtintas trūkstamų policijos pareigūnų pritraukimo į policijos komisariatą tvarkos aprašas, kuriame užtikrinama lygių galimybių politika teikiant vyrams ir moterims vienodas skatinimo priemones. Šias priemones įgyvendina penkios savivaldybės: Kalvarijos, Kretingos rajono, Marijampolės, Rietavo, Šilutės rajono.

Kitos priemonės / veiklos

Šioje grupėje pateikiamos aštuonios įvairios priemonės, skirtos užtikrinti lygybę ir saugumą savivaldybėse. Jurbarko rajono savivaldybė įsipareigojo taikyti įstatymus ir teisės aktus neatsižvelgdama į asmenų lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę ir religiją. Kelmės rajono savivaldybė skatina gyventojų savanorystę ir savišvietą, siekdama kurti sąlygas jų įsitraukimui į savivaldybės valdymą. Klaipėdos rajono savivaldybėje įsteigta tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus pareigybė, kuri koordinuoja švietimo pagalbos, socialines ir sveikatos paslaugas vaikams ir jaunimui su specialiaisiais poreikiais. Pasvalio rajone remiami policijos įgyvendinami projektai, o Rokiškio rajone stiprinama socialinė atsakomybė, vykdoma prevencinė veikla ir pasiruošimas ekstremalioms situacijoms. Telšių rajono savivaldybė stiprina antikorupcijos ir nediskriminavimo priemones, siekdama užtikrinti teisingumą ir lygias galimybes. Varėnos rajone užimtumo didinimo programos dalyviai gauna kvalifikuotą pagalbą, o pasirengę įsidarbinti prisideda

prie nusikalstamumo mažinimo. Visagino savivaldybėje skatinama darbuotojų motyvacija, užtikrinant palankesnes sąlygas darbui ir profesiniam tobulėjimui. Per šias priemones ir programas prisidedama prie saugios aplinkos kūrimo ir nusikalstamumo mažinimo įvairiose socialinėse grupėse. Šios grupės priemonės įgyvendina aštuonios savivaldybės: Jurbarko rajono, Kelmės rajono, Klaipėdos rajono, Pasvalio rajono, Rokiškio rajono, Telšių rajono, Varėnos rajono ir Visagino.

9 lentelė. Savivaldybių priemonės lygioms galimybėms užtikrinti teisėsaugos srityje

Savivaldybė	Priemonės (veiklos) pavadinimas	Aprašymas	Savivaldybės strateginio planavimo dokumentas
Kriterijus	<i>Smurto lyties pagrindu užkardymas</i>		
Radviliškio r.	Radviliškio rajono policijos komisariato bendruomenės pareigūnai vykdo susitikimus su bendruomenėmis ir (ar) organizacijomis, galinčiomis patirti socialinę atskirtį dėl negalios, amžiaus, lyties, rasinės ir etninės kilmės, tautybės, tikėjimo, įsitikinimų ir pažiūrų, lytinės orientacijos, socialinės padėties, informacija viešina socialiniuose tinkluose.	Pažymėtina, kad pareigūnai bendradarbiauja su Moterų veiklos inovacijos centru „Smurtas lyties pagrindu jaunimo tarpe“ tematika. Mokymų tikslas – išmokyti vesti užsiėmimus jaunimui smurto lyties pagrindu, seksualinio smurto ir prekybos žmonėmis prevencijos temomis bei įgytas žinias taikyti praktikoje.	
Kriterijus	<i>Viešasis saugumas</i>		
Akmenės r.	Plėsti bei prižiūrėti stebėjimo sistemas ir kitas saugumo priemones	Dėl rajono gyventojų saugumo, nusikaltimo prevencijos, siekiama plėsti stebimų teritorijų skaičių.	SPP priemonė 2.4.4.1. Priemonė numatyta SPP iki 2030 m.

Biržų r.	Padidinti viešąjį saugumą ir pagerinti viešosios tvarkos situaciją rajone	Smurto artimoje aplinkoje prevencija, viešosios tvarkos užtikrinimas ir prevencija.	Biržų r. savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano priemonė 003-07-03 (P)
Elektrėnų	Didinti asmens ir visuomenės saugumą savivaldybėje	Elektrėnų savivaldybės administracijos direktoriaus 2019-11-04 įsakymu Nr.03V-823 patvirtintas Elektrėnų Savivaldybės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės projektų finansavimo tvarkos aprašas, skirtas administruoti Elektrėnų savivaldybės administracijos finansuojamus nusikaltimų prevencijos ir kontrolės projektus, numatyti vienodas sąlygas pareiškėjams pateikti projektus, gauti finansavimą, užtikrinti objektyvų projektų vertinimą, lėšų paskirstymą ir skaidrų naudojimą. Elektrėnų savivaldybės administracijos direktoriaus 2019-10-24 įsakymu Nr.03V-793 sudaryta Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės projektų vertinimo komisija ir patvirtintas Komisijos darbo organizavimo tvarkos aprašas. 2022 metais Elektrėnų savivaldybė finansavo šešis nusikaltimų prevencijos ir kontrolės projektus (bendra finansuojama suma – 11 860,85 Eur). 2023 metais Elektrėnų savivaldybė finansavo septynis nusikaltimų prevencijos ir kontrolės projektus (bendra finansuojama suma –14 721,00 Eur). 2024 metais finansavimui pateikti šeši nusikaltimų prevencijos ir kontrolės projektai, bendra suma – 22 892,00 eurai. (Rodiklis. Vykdomų prevencinių projektų skaičius, vnt. 6 (p. 60))	SVP 2024–2026, p.55 Nr. 04 programa „Darnios veiklos programa“. Programos tikslas – užtikrinti, kad Elektrėnų savivaldybės bendruomenė būtų aktyvi, draugiška aplinkai ir socialiai saugi. 03 tikslas „Didinti asmens ir visuomenės saugumą savivaldybėje“ (p. 54) 03.01 uždavinys „Užtikrinti savivaldybės gyventojų saugumą ir palaikyti viešąją tvarką“ 03.03.01 priemonė „Nelaimingų atsitikimų ir nusikalstamumo prevencijos vykdymas“ (p.55) Priemonei numatyti rodikliai siektini ir numatyti biudžetinių metų laikotarpiai.
Klaipėdos m.	Tyrimai dėl lygių galimybių užtikrinimo, nusikalstamų veikų ir administracinės teisės pažeidimų prevencija	Siekiama nuolat atlikti tyrimus dėl lygių galimybių užtikrinimo, įgyvendinti priemones dėl gyventojų saugumo, nusikalstamų veikų prevencijos	Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 metų strateginis plėtros planas (patvirtintas Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimu Nr. T2-135): 2.4.3.1. „Užtikrinti lygias galimybes viešojoje erdvėje“. 2.4.3.5. „Įgyvendinti priemones, didinančias gyventojų saugumą“.

Kupiškio r.	Viešosios tvarkos užtikrinimas	Priemonės lėšomis 2023 m. bus finansuojama Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kupiškio rajono policijos komisariato vykdoma Bendroji prevencijos programa, kurios tikslas – saugios aplinkos kūrimo proceso stiprinimas, siekiant mažinti nusikalstamumą ir gerinti viešosios tvarkos būklę; vaizdo stebėjimo kamerų mieste išlaidos.	2023–2025 m. Strateginio veiklos plano 5 programa (kodas 01), 1 uždavinys, 11 priemonė
Mažeikių r.	2023 m. vasario 24 d. Mažeikių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T1-28 patvirtintas Trūkstatų policijos pareigūnų pritraukimo į Telšių apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau – Aprašas) tikslas – skatinti mokymosi įstaigose besimokančius ir mokymo įstaigas baigusius, tarnaujančius policijos pareigūnus pasirinkti tarnybą Telšių apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau – Telšių apskr. VPK) Mažeikių rajono policijos komisariate.	Trūkstatų policijos pareigūnų pritraukimo į Telšių apskrities vyriausiojo policijos komisariato Mažeikių rajono policijos komisariatą tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) tikslas – skatinti mokymosi įstaigose besimokančius ir mokymo įstaigas baigusius, tarnaujančius policijos pareigūnus pasirinkti tarnybą Telšių apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau – Telšių apskr. VPK) Mažeikių rajono policijos komisariate.	Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano, patvirtinto Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T1-200 „Dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano patvirtinimo“, 3.3.2.2 priemonę „Įgyvendinti priemones, didinančias gyventojų saugumą“.
Skuodo r.	Priemonių, didinančių gyventojų saugumą, įgyvendinimas	Priemone siekiama didinti naujai įrengtų ir atnaujintų vaizdo kamerų skaičių, kas leis užtikrinti didesnę saugumą Rokiškio rajone visoms visuomenės grupėms.	2023–2030 m. Priemonė 3.2.3.2. „Priemonių, didinančių gyventojų saugumą, įgyvendinimas“ psl. 254, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030_2024-07-25-redakcija.pdf
Šalčininkų r.	Saugios aplinkos rajone sukūrimas	Siekiama, kad kiekvienas rajono gyventojas, kiekviena socialinė grupė jaustųsi saugiai. Tuo tikslu vykdomas visuomenės švietimas, prevencinės akcijos, užtikrinamas renginių ir susibūrimų saugumas. Viešosios tvarkos klausimais bendradarbiaujama su policijos pareigūnais ir kitomis institucijomis.	Šalčininkų rajono savivaldybės 2023–2030 metų strateginės plėtros planas (patvirtintas Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. T-(1.3E)-1032) Priemonės Nr. 2.4.1.1.

Švenčionių r.	Viešosios tvarkos užtikrinimas	Stebėti rajono savivaldybės teritorijos viešąsias erdves, kad būtų užtikrinamas visų rajono gyventojų saugumas, tame tarpe ir LGBTIQ asmenų	
Vilniaus m.	Saugumo grėsmėms atsparios viešosios erdvės bei aktualūs pastatai	Siekama struktūrizuoti, naudojant suderintą metodiką įvertinti miesto viešųjų erdvių, kuriose vyksta žmonių susibūrimai, saugumo lygį bei sustiprinti naujai vystomų viešųjų erdvių bei aktualių pastatų išankstinį saugumo vertinimą.	Vilniaus miesto 2021-2030 metų strateginiame plėtros plano 8.1.1 priemonė.
Zarasų r.		Pagal viešojo ir vidaus administravimo programą (kodas–14) visos priemonės numatytos ir pritaikytos visiems asmenims, t. y. nediskriminuojant ir neprivilegijuojant atskiros grupės. Pvz. Viešosios tvarkos užtikrinimo priemonės.	
Kriterijus	Pirminė teisinė pagalba		
Joniškio r.	Pirminė teisinė pagalba	Pirminė teisinė pagalba siekia užtikrinti, kad visi asmenys, nepriklausomai nuo jų lyties, amžiaus, tautybės, religijos, seksualinės orientacijos, socialinės padėties ar kitų savybių, turėtų galimybę gauti teisinę apsaugą	Joniškio rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 04 programa „Savivaldybės ir viešojo valdymo paslaugų užtikrinimas ir gerinimas“ 01 02 06 „Pirminė teisinė pagalba“
Kauno m.	Pirminės teisinės pagalbos teikimas	Pirminės teisinės pagalbos paslaugas kauniečiams teikia advokatės Nijolė Reimerienė, Violeta Naujokienė, Eglė Rybelienė pagal 2024 m. kovo 14 d. pirminės teisinės pagalbos teikimo paslaugų pirkimo sutartį Nr. SR-154 su Kauno miesto savivaldybe Sutartis galioja 12 mėnesių su galimybe pratęsti dar 24 mėnesiams. Bendras sutarties galiojimas negali viršyti 36 mėnesių	3.1.2.1.004 „Valstybės garantuojamos pirminės teisinės pagalbos teikimas“ (valstybinė funkcija)

Kėdainių r.	Sudaryti sąlygas kokybiškai įgyvendinti teisės aktuose nustatytas Savivaldybei funkcijas, mažinant administracinę naštą, įgyvendinant lygias galimybes užtikrinančias bei korupcijos prevencijos priemones	Įgyvendinant Savivaldybės valdymo tobulinimo programą, Finansuojama programa „Saugios aplinkos kūrimas ir bendruomenės teisėtvara“, kurios tikslas - vykdyti aktyvią prevencinę veiklą užtikrinant Kėdainių miesto ir rajono gyventojų saugumą bei skatinti policijos ir visuomenės bendradarbiavimą, vykdyti gyventojų švietimą, taikyti inovatyvius teisės pažeidimų ir nusikalstamų veikų užkardymo būdus. Skatinti Kėdainių rajono jaunuolius rinktis policijos pareigūno profesiją. Taip pat pažymėtina, kad savivaldybė siekia, kad visos viešosios paslaugos būtų teikiamos vadovaujantis ir moterų ir vyrų lygybės principo įgyvendinimu. Pavyzdžiui, viena iš priemonių yra teikti pirminę nemokamą teisinę pagalbą. Didelis dėmesys yra skiriamas didinti visuomenės, ypač kaimo moterų, informuotumą apie teisių gynimo priemones, įskaitant galimybę gauti nemokamą teisinę pagalbą. Rajono seniūnijų informacijos lentose pakabinti plakatai apie teikiamą galimybę, socialiniams darbuotojams išdalinti lankstinukai. Vieną kartą į mėnesį apie pirminės nemokamos teisinės pagalbos galimybes viešinama rajono spaudoje. Tokiu būdu siekiama, kad moterys netoleruotų smurto šeimose, informuojama, kur kreiptis pagalbos.	Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas Nr. 02 „Savivaldybės valdymo tobulinimo“ programa Priemonės: 011-01-06-01 (TP) 011-01-01-06 (TP) 011-01-01-08 (TP) 011-01-01-07 (TP)
Kriterijus	Lygios galimybės		
Kalvarijos	Nr. 7. Uždavinys „Užtikrinti Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių ir Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo nuostatų įgyvendinimą“.	Kalvarijos savivaldybės administracija, įgyvendindama Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių, Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo nuostatas, administruoja savivaldybės interneto svetainę ir joje sukurtą skyrelį „Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“, kuriame nuolat viešinama aktuali informacija lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės klausimais.	Savivaldos tobulinimo programa (Kodas 07) 2024 m.

		Kalvarijos savivaldybės administracija siekia užtikrinti, kad savivaldybės funkcijos pagal veiklos pobūdį (vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo) būtų atliktos laiku ir efektyviai, užtikrinant lygias galimybes.	
Kretingos r.	Lygių galimybių ir nediskriminavimo savivaldoje užtikrinimas	2.4.5.1 priemonę „Lygių galimybių ir nediskriminavimo savivaldoje užtikrinimas“, kurią įgyvendinant bus parengtas Lygių galimybių užtikrinimo veiksmų planas, numatyta įvykdyti iki 2030 metų.	Kretingos rajono savivaldybės 2021–2030 metų strateginio plėtros plano 2.4.5.1 priemonė
Marijampolės	Lygių galimybių ir asmens duomenų apsaugos užtikrinimas. Marijampolės savivaldybės administracijos lygių galimybių veiksmų plano priemonių įgyvendinimas	1. Užtikrinti, kad visuose galiojančiuose Administracijos teisės aktuose bei naujai rengiamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. 2. Įstatymų nustatyta tvarka ieškoti galimybių remti religinių bendruomenių ir bendrijų, viešųjų įstaigų, asociacijų ir labdaros bei paramos fondų programas, kurios padeda įgyvendinti lygias asmenų galimybes lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.	Marijampolės savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Marijampolės savivaldybės tarybos 2023 m. gruodžio 22 d. sprendimu Nr. 1-360. Priemonės numeris 06.01.01.07.
Rietavo	Rietavo savivaldybės administracija rengia tvarkas, kurios numato paslaugų teikimą, neišskiriant atskirų grupių	Pagal LR Konstituciją visi asmenys yra lygūs. Paslaugos teikiamos visiems vienodai, neišskiriant atskirų grupių	Rietavo savivaldybės strateginiame plėtros plane 2021–2027 metams yra įgyvendinama priemonė: 2.2.1.3. „Įgyvendinti moterų ir vyrų lygias teises užtikrinančias priemones Rietavo savivaldybėje“.

Šilutės r.	Policijos pareigūnų pritraukimo atvykti dirbti į Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilutės rajono policijos komisariatą	2023-08-31 Tarybos sprendimu Nr. T1-11 patvirtintas Trūkstatų policijos pareigūnų pritraukimo į Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilutės rajono policijos komisariatą tvarkos aprašas užtikrina vyrų ir moterų lygias galimybes pasinaudoti skatinimo priemonėmis.	Šilutės rajono savivaldybės 2024–2026 m. strateginis veiklos planas https://teisineinformacija.lt/silute/document/56834 04.01.07.01 priemonė „Specialistų pritraukimo programa“
Kriterijus	Kita		
Jurbarko r.	Taikyti įstatymus ir kitus teisės aktus neatsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.		
Kelmės r.	Gyventojų savanorystės ir savišvietos skatinimas bei rėmimas	Kurti sąlygas gyventojų įsitraukimui į savivaldybės institucijų valdymą	Kelmės rajono savivaldybės 2023–2025 m. strateginio veiklos plano priemonė 1.2.2.23 Teisės ir personalo skyrius
Klaipėdos r.	Jaunimo teisių apsauga	Klaipėdos rajono savivaldybėje įsteigta tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus pareigybė. Šios pareigybės paskirtis – koordinuoti Klaipėdos rajono savivaldybėje teikiamas švietimo pagalbos, socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas vaikams nuo gimimo iki 18 metų ir asmenims, turintiems didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių iki 21 metų ir jų tėvams ar globėjams/rūpintojams.	

		2023 m. finansuota 35 300 EUR VBD + 6 600 Eur SB. 2021–2030 m. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-savivaldybes-strateginis-veiklos-planas-2023-2025-m/ Priemonė 9.1.2.3. https://klaipedos-r.lt/klaipedos-rajono-strateginis-pletros-planas-iki-2030-m/ Uždavinys 1.4.4.	
Pasvalio r.	Policijos įgyvendinamų projektų rėmimas	Tikslas - Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato Pasvalio rajono policijos komisariato projektų finansavimas.	Pasvalio rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginiame veiklos plano priemonė 002-04-03-11 (PP) „Policijos įgyvendinamų projektų rėmimas“
Rokiškio r.	Tikslas: Išplėtoti socialinę atsakomybę, užtikrinti prevencinių priemonių taikymą bei pasiruošimą ekstremalioms situacijoms	Vienas iš šio tikslo siektinų vertinimo kriterijų yra ištirtų nusikalstamų veikų dalis (proc.) ir santykis su šalies vidurkiu (proc.). Kadangi Rokiškio rajono savivaldybėje ištirtų nusikalstamų veikų dalis yra didesnė lyginant su visos respublikos vidurkiu, planuojamu laikotarpiu siekiama išlaikyti nemažėjantį ištirtų nusikalstamų veikų skaičių.	2023–2030 m. Tikslas Nr. 3.2.3. „Išplėtoti socialinę atsakomybę, užtikrinti prevencinių priemonių taikymą bei pasiruošimą ekstremalioms situacijoms“ (psl. 254, https://rokiskis.lt/wp-content/uploads/2019/05/Rokiskio-SPP-2030_2024-07-25-redakcija.pdf)
Telšių r.	Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas	Lygių galimybių ir nediskriminavimo savivaldoje užtikrinimo programa Iki 2030 m.	Telšių rajono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m. I prioriteto, 1.1 tikslo, 1.1.4 uždavinio 1.1.4.2 priemonė „Antikorupcijos ir nediskriminavimo priemonių stiprinimas“
Varėnos r.	05.02.01.01. „Užimtumo didinimo programų įgyvendinimas“. 02.01.01.01. „Varėnos rajono bendruomenių, tautinių bendrijų	Įgyvendinant šią priemonę, dalyvaujama rengiant ir įgyvendinant darbo rinkos politikos priemones ir gyventojų užimtumo programas. Užimtumo didinimo programos dalyviai gauna kvalifikuotą specialistų pagalbą, o pasirenkę darbo rinkai įsidarbina tam tikra prasme prisidėdami prie	2024–2026 m. strateginis veiklos planas. Nr. 05. „Verslo plėtros skatinimo ir užimtumo didinimo“ programa. Nr. 02. „Bendruomeniškumo ugdymo ir visuomenės saugumo užtikrinimo“ programa.

	ir kitų organizacijų rėmimas“. 02.02.01.01. „Smurto ir nusikalstamumo prevencijos projektų finansavimas“. 02.02.01.02. „Nusikalstamumo mažinimas Varėnos rajone panaudojant vaizdo stebėjimo kamerų tinklą“. 02.03.01. 01. „Vaikų socializacijos programų įgyvendinimas“. 02.03.01.02. „Psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos programų įgyvendinimas“.	nusikalstamumo mažinimo rodiklio. Įgyvendinant numatytas priemones, per vykdomų programų finansavimą, prisidedama prie nusikalstamumo mažinimo ir saugios aplinkos užtikrinimo įvairių socialinių grupių asmenims.	
Visagino	Savivaldybės ir savivaldybės įstaigų darbuotojų motyvacijos, užtikrinant palankesnes sąlygas darbui ir profesiniam tobulėjimui, skatinimas	Visagino savivaldybė įgyvendina darbuotojų lyčių lygybės ir nediskriminavimo politiką. Visiems darbuotojams užtikrinamos vienodos darbo sąlygos, galimybė kelti kvalifikaciją, siekti profesinio mokymo, persikvalifikuoti, įgyti praktinio darbo patirties, neatsižvelgiant į darbuotojų lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją. Savivaldybėje garantuojama asmenims nemokama pirminė teisinė pagalba.	2024–2030 m. Strateginio plėtros plano priemonės kodas 2.8.-1-3

Fokusuotų grupinių diskusijų rezultatai

Šioje dalyje pateikiami susistemintų duomenų, surinktų fokusuotų grupinių (FG) diskusijų metu ir analizuotų kokybinės turinio analizės metodu, rezultatai.

Siekiant išsiaiškinti, kaip apskritai savivaldybės ir joms pavaldžios įstaigos ar su jomis bendradarbiaujančios viešojo administravimo įstaigos renka informaciją apie socialinių grupių poreikius, buvo prašoma papasakoti, kaip dalyvių atstovaujamos įstaigos sužino apie savo gyventojus, įstaigų lankytojus bei klientus (pacientus), kokius ir kaip sociodemografinius duomenis analizuoja. Buvo remiamasi prielaida, kad, jeigu informacija apskritai nerenkama, LGBTIQ+ poreikiai taip pat nebus žinomi. Jeigu sociodemografiniai duomenys renkami, tai, remdamiesi literatūros analizės išvadomis, tyrėjai būtų siekę išsiaiškinti, ar dokumentuojama respondentų /informantų lytinė tapatybė ar seksualinė orientacija.

FG diskusijos metu dalyviai konstatavo, kad dažniausiai informacija renkama pagal poreikį dokumentuojant respondentų / informantų lytį ir amžių. Taip pat informacija renkama individualių bei grupinių konsultacijų metu, atvejo vadybos metu, individualiais pokalbiais. Individualūs pokalbiai, sprendžiant iš FG diskusijos dalyvių pasisakymų, dažniau būdingi socialinės apsaugos, teisėsaugos sritims. Viešosios bibliotekos yra tapusios informacijos teikėjomis socialiniais klausimais, nes mažuose miestuose bibliotekininkai turi asmeninį kontaktą su reguliariais lankytojais (pvz., vyresnio amžiaus moterimis). Tokia individualizuota informacijos rinkimo prieiga kelia riziką, kad pasikeitus darbuotojams nutrūks ir tam tikros socialinės grupės atstovų poreikius atliepiančių viešųjų paslaugų teikimas. Be to, kadangi LGBTIQ+ asmenys mažuose miestuose nėra linkę atsiskleisti, jei nėra sisteminės, institucionalizuotos praktikos fiksuoti ir analizuoti visuomenės grupių poreikius, stebėti tendencijas, tai galima manyti, kad LGBTIQ+ asmenys liks neišgirsti ir dėl darbuotojų individualių vertybinių, heteronormatyvumu grįstų nuostatų, kurias apibūdina vienos dalyvės išsakytas požiūris: „Labiau ginti reikia paprastą žmogų, normalią šeimą, kuri augina vaikus, vargsta, jais reikia pasirūpinti“ (FG1-6).

Nustatyta, kad nacionalinės ar ES programos, įdiegtos procesų (pvz., paslaugų kokybės užtikrinimo) standartizavimo sistemos taip pat paskatina viešojo administravimo įstaigas rinkti informaciją apie tam tikras socialines grupes. Pavyzdžiui, sveikatos priežiūros įstaigos yra įpareigosotos rinkti duomenis apie moterų pogimdyvinę depresiją. Mažeikių raj. savivaldybėje daugelis socialines paslaugas teikiančių įstaigų yra sertifikuotos EQUASS standartu, kuris įpareigoja įstaigas užtikrinti žmogaus teises ir lygias galimybes. Tam įstaigos kasmet pildo EK parengtus klausimynus. Įstaigų inicijuojamų apklausų duomenų analizė priskiriama administracijoje dirbantiems asmenims. Socialinės apsaugos paslaugas teikiančių institucijų atstovai tendencijų apie atskirų visuomenės grupių naudojimąsi jų paslaugomis ar poreikius negalėjo išskirti, išskyrus tai, jog visuomenės požiūris į

jų teikiamas paslaugas tapo rimtesnis – nustatyta mažiau dėl neaiškių priežasčių su socialiniais darbuotojais praleistų konsultacijų.

Diskusijose dažnai reikštas požiūris, jog patys gyventojai turėtų patys būti aktyvesni ieškodami informacijos savo poreikiams tenkinti arba informuoti atitinkamas įstaigas apie diskriminuojantį elgesį. Remiantis tuo buvo teigiama, kad LGBTIQ+ grupė neturi problemų, nes apie jas nepasisako arba tiesiog buvo neigiama pati galimybė, kad tokia problema gali egzistuoti: „<...> per keturiasdešimt metų nesusidūriau, kad kuri nors grupė būtų diskriminuojama“ (FG2-2). Kai kurie dalyviai išreiškė požiūrį, kad sociodemografinių duomenų apskritai nereikia rinkti, nes paslaugos daugelyje sričių teikiamos nepriklausomai nuo lyties, amžiaus, rasės ir pan.

Savivaldybių atstovai prieštaravo šiam požiūriui teigdami, kad duomenys reikalingi siekiant nuosekliau išsiaiškinti priežastis, kodėl viena ar kita socialinė grupė nesinaudoja teikiama paslauga: „<...> analizavau paslaugas į namus ir atradau, kad mažiau nei 40 proc. vyrų naudojami lankymo paslaugomis. Ir man kilo klausimas, kodėl jie neįsileidžia į namus – ar kad socialinis darbuotojas juos liečia, ar kad sau nepripažįsta, jog susitvarkyti negali“ (FG1-7). Tokios informacijos poreikis siejamas su efektyvesniu viešųjų finansų, kitų išteklių planavimu ir valdymu.

Be to, nors ir yra daugybė priemonių bei šaltinių kur galima rasti informaciją (įstaigų tinklapiuose, socialinėse medijose), gyventojai, susidūrę su tam tikra problema, pavyzdžiui, negalia, netektimi ir pan., vis tiek pasigenda informacijos paketo. Atsakant į kitus diskusijos klausimus taip pat buvo išsakyta mintis, jog seksualinė orientacija nėra tas aspektas, apie kurį visi žmonės viešai kalba. Daugelis nedrįsta atsiverti, ypač mažuose miestuose, todėl tikėtina, kad jų poreikiai lieka neišgirsti. Jų padrąsinimo viešojo sektoriaus įstaigose dažniausiai nėra, viešojo sektoriaus įstaigų darbuotojai neturi informacijos, kokios paslaugos LGBTIQ+ grupei yra aktualios. Vienas iš teigiamų pavyzdžių rajonų savivaldybėse – Molėtuose veikiantis jaunimo centras, kuris prie įėjimo yra priklijavęs vaivorykštės vėliavą.

Kultūros įstaigos savo programas formuoja atsižvelgdamos į interesą deklaruojančių lankytojų (dažniausiai vyresnio amžiaus asmenų, dažnai moterų) poreikius ir jų lankomumą organizuojamuose renginiuose, siūlo edukacines programas mokykloms, šeimoms. Jų atstovai neįžvelgia poreikio skirti dėmesį LGBTIQ+ grupei. Per Tolerancijos dieną šios grupės išskyrimas jiems atrodo dirbtinas: „Prie mūsų įėjimo kabo užrašas „Biblioteka visiems“, mes neišskiriam nė vienos grupės. Kodėl tą grupę turim akcentuoti?“ (FG2-7). Be to, jie pripažino, kad neturi informacijos apie šios grupės poreikius: „Sunku sukurti programą, kai su ta problema nesusiduri. Kai programa sukurta tik dėl varnelės, tai [atsiranda] dirbtinumo pojūtis, tarsi verstum žmogų galvoti „Štai aš turiu problemą“ (FG1-6). Jų teigimu, jie patys nesiimtų organizuoti renginio LGBTIQ+ tema, bet sutiktų leisti naudotis šios grupės atstovams sale jų organizuojamiems renginiams.

Mokyklose informacija renkama vykdant apklausas, naudojantis elektroniniu dienynu, kuriame renkami duomenys apie mokinių adaptaciją ir mikroklimatą. Tačiau juose (pvz., adresuotuose vyresniųjų klasių mokiniams) lytinės tapatybės ar seksualinės orientacijos kintamieji nėra naudojami. Informaciją apie diskriminaciją mokyklos gali susirinkti iš „patyčių dėžutės“. Taigi mokyklos gali išsiaiškinti tik individualius patyčių ar smurto atvejus, o ne sociodemografinės savybes, kurių pagrindu sistemingai vyksta patyčios jų įstaigoje. Mokyklų vadovai FG diskusijos metu pabrėžė, kad jiems svarbu, jog kiekvienas vaikas mokykloje jaustųsi gerai.

Analizuojant FG diskusijos duomenis apie mokyklų, kaip švietimo paslaugų teikėjų pasirengimą užtikrinti lygių galimybių ir nediskriminavimo principus, ypač patyčių prevencijos ir lytinio švietimo per gyvenimo įgūdžių programą srityje, paminėtina, kad be mikroklimato stebėsenos visose mokyklose yra įrengtos fizinės ar elektroninės pranešimų apie patyčias dėžutės, įsteigti socialinio pedagogo ir psichologo etatai. Mokyklų atstovai pabrėžė, kad visuomenė turi vis dar stigmatizuojantį požiūrį į asmenis, besilankančius pas psichologą. Tokį požiūrį vaikams dažniausiai suformuoja jų tėvai, todėl švietimo šia tema labai trūksta: „Mažuose miestuose yra savi skeletai spintose. Tėvai suformuoja nuostatą, kad pas psichologą neisiu“ (FG2-2). Reaguodama į tai viena mokykla įsteigė psichologo kabinetą tokioje vietoje, kuri suteikia galimybę jame besilankantiems vaikams būti mažiau / arba iš viso nepastebėtiems. Kitoje mokykloje pranešimo apie patyčias dėžutė padėta nuošaliai, taip užtikrinant kuo didesnę konfidencialumo galimybę. Kita vertus, savivaldybės administracijos atstovė teigė, kad tėvai pasyviai reaguoja į savivaldybės pastangas supažindinti juos su įvairiomis savivaldybės paslaugomis: „Savivaldybė organizuoja informacinius renginius, susitikimus tėvams su teisėsaugos, sveikatos priežiūros, psichologo paslaugas teikiančiais specialistais, bet ateina kokie penki-šeši“ (FG2-10). Tai sukėlė diskusijas dalyvių grupėje ir buvo nutarta, jog reikėtų ieškoti kitokių tėvų pritraukimo į švietimo renginius priemonių. Tačiau buvo paminėta ir sėkmingų projektų įgyvendinimo atvejų, kai psichologas konsultavo vaikus ir tėvus grupėje per užsiėmimus. Po jų išaugo pasitikėjimas psichologu dėl pasikeitusio požiūrio, kad „<...> specialistai dirba vaikui, bet ne tam, kad informacija kažkur išplauktų“ (FG2-4). Vėliau kai kurie vaikai atėjo į individualias konsultacijas.

Diskusijos metu išryškėjo ir keletas probleminių šios srities aspektų. Pirma, tai vadovų požiūris į švietimo įstaigą tik kaip į švietimo paslaugas teikiančią, o ne holistinio asmenybės ugdymo įstaigą. Diskusijos metu buvo papasakotas vienos mokyklos administracijos patirties atvejis, kai homoseksualus vaikiną ėmė reikšti dėmesį kitam heteroseksualiam vaikinui, kuris puoselėjo romantinius jausmus merginai ir iš to išsirutuliojo į konfliktą peraugęs meilės trikampis. FG diskusijos moderatoriams uždavus klausimą, kiek mokykla, kaip institucija, buvo pasirengusi vidaus tvarkų ir procedūrų požiūriu teikti pagalbą mokiniams, buvo atsakyta: „Mokykla nėra kažkokia pagalbos tiekėja, mes esame švietimo įstaiga. [...] Mes šviečiame šiuo [lytiškumo, seksualumo] klausimu, bet tai yra tėvų reikalas“ (FG2-9). Spręsdama konfliktą minima mokykla kvietė susijusius su tuo įvykiu mokinius ir

jų tėvus pokalbiui, kuris baigėsi tėvų pripažinimu ir viešai išreikšta meile homoseksualiam sūnui – tai buvo įvardintas kaip mokyklos pasiekimas sprendžiant „problemėlę didelę“. Tačiau tęsiant istoriją buvo įvardinta, kad problemos sprendimas buvo susijęs tik su vaiko ir tėvų sutaukymu, nebetęsiant šio jaunuolio psichologinės būklės stebėjimo ir neįžvelgiant poreikio tai daryti: „Tai ne tas atvejis, kad kreiptis į psichologą. Mes siūlėm, bet [tėvai] sako, mums nereikia“ (FG2-9), nors diskutuojant apie tėvų požiūrį, visi švietimo srities atstovai buvo tos pačios nuomonės, jog tėvų požiūris į psichologo paslaugas dažnai yra grindžiamas sovietinių laikų suformuotais stereotipais. Todėl galima manyti, kad toks sprendimas nesukūrė prielaidų psichologinei jaunuolio gerovei, o priešingai, sukūrė prielaidas tylėti apie sunkius savo išgyvenimus, mokyklos atstovams pasakant „<...>baigiam, paliekam porai metų<...>“ (FG2-9).

Antras probleminis aspektas – mokyklos administracijos požiūris, kad mokinių lytinės tapatybės paieškos brandimo laikotarpiu nekelia problemų. Požiūris grindžiamas mokinių atvirumu: „Jaunimas šiais laikais labai atviras ir nebijo atsiskleisti“ (FG2-9). Tačiau diskusijos metu šiam požiūriui paprieštaravo sveikatos priežiūros įstaigos atstovė, kuri, remdamasi kolegų psichologų patirtimi, teigė, kad atsiskleidžia tik drąsiausi, o daugybė mokinių linkę apie lytinės tapatybės ar seksualinės orientacijos sukeliamas įtampas savo asmenybei nutylėti: „<...> gimnazijos vaikai nediršta pasakyti, būti atviri: ką jie myli, kaip jie jaučia, ką jie mato. Ir ne tik nediršta savo aplinkai, bet nediršta ir savo tėvams pasakyti. ... Ko nemato ir tėvai, ir aplinka – tai, kad jie kenkia sau, gnaibosi, žnaibosi ir visi kiti dalykai“ (FG2-4). Todėl svarbu, kad psichologo pagalba mokytojų būtų vertinama ne kaip bausmė už blogą elgesį, o kaip pagalba, kurios labai reikia, kad jaunuoliai suprastų savo esybę.

Trečia, lytinio švietimo dėstymo kokybė gyvenimo įgūdžių programoje. Dauguma švietimo įstaigų atstovų paminėjo, jog, nepaisant kai kurių tėvų būgštavimų prieš dvejus metus, kai ši programa tapo privaloma, nėra gavę jokių skundų dėl jos netinkamumo nei iš tėvų, nei iš vaikų. Visais diskutuotiniais atvejais šios programos mokytojai yra baigę kursus. Buvo teigiama, kad programa dėstoma nekeičiant jos turinio ir struktūros, tačiau viename pasisakyme išsakyta informacija, jog „<...>pedagogai lanksčiai pažiūrėjo į temas, dėsto tas temas, kuriose jaučiasi stiprūs<...>“ (FG2-8). Remiantis mokslinėje literatūroje nustatyta tendencija, kad mokytojai paprastai nesijaučia patogiai kalbėdami lytiškumo temomis, galima manyti, kad lytinio švietimo temų įvairovės kai kuriais atvejais gali būti vengiama. Kita vertus, buvo pripažįstama, kad šios programos mokytojai aktyviai kviečia į savo pamokas specialistus iš išorės. Lytiškumo temų svarbą konstatavo ir sveikatos priežiūros srities atstovė: „Lytiškumo temos yra begalinės svarbos [paaugliams] ir tai, kad jos į šią programą yra įdėtos ir jos yra privalomos, yra puiku“ (FG2-9).

Aptariant kylančias problemas sveikatos priežiūros srityje buvo teigiama, kad medicinos darbuotojams apskritai nėra svarbi paciento lytis ar kitos sociodemografinės savybės, nes jų kriterijus yra paciento sveikatos būklė („arba jis turi sveikatos problemų, arba sveikas“ – FG2-9). Šios srities atstovė konstatavo, kad jos įstaigoje nėra patvirtintos vidaus tvarkos ar procedūros, kuria reikėtų vadovautis atsiradus translyčiam pacientui, kuris norėtų keisti

lytį ir išreiškė pageidavimą, kad šį algoritmą turėtų paruošti Sveikatos apsaugos ministerija. Šiam požiūriui, jog įstatymų leidėjas su nauju įstatymu ar jo redakcija turėtų paruošti ir lydinčius raštus, palengvinančius įstatymo įgyvendinimą institucijoms, pritarė ir švietimo srities atstovai: „dabar kiekviena įstaiga kuria savo tvarkas įsigaliojus įstatymui“ (FG2-2). Pasisakiusiųjų nuomone, tokia praktika yra neefektyvus viešojo sektoriaus išteklių valdymas. Tad galima manyti, kad jautri kalba apie lytį, ar paciento lytinės tapatybės pasirinkimo klausimai sprendžiami priklausomai nuo savivaldybės gydytojo vertybinio supratimo, empatijos, vadovavimo gebėjimų. Diskusijoje dalyvavusi sveikatos priežiūros atstovė nurodė, jog jos įstaigoje yra buvęs vienas atvejis, kai greta moteriško vardo ant pacientės kortelės buvo užrašytas vyriškas vardas. Kadangi pacientė pageidavo, jog į ją būtų kreipiamasi vyrišku vardu, įstaigos darbuotojai, šeimos gydytojas tą ir darė, tam pritarė ir įstaigos vadovas. Galima apibendrintai teigti, kad sveikatos priežiūros įstaigos lanksčiai reaguoja į gyventojų poreikius. Mažeikių rajono sveikatos priežiūros institucijos atstovė pasakojo, jog jų rajone aktyviai veikia Visuomenės sveikatos biuras, kur „<...> psichologai konsultuoja ir nemokamai, ir nuotoliu, ir kontaktu, ir anonimiškai“ (FG2-4).

Teisėsaugos srityje dirbančios atstovės buvo klausta, ar šioje sistemoje buvo organizuoti kokie nors mokymai, kuriuose būtų svarstomi LGBTIQ+ grupės poreikiai – viešasis saugumas, bendravimo su šiais asmenimis ypatumai ir pan. Tokių mokymų diskusijoje dalyvavusi atstovė negalėjo prisiminti. Taip pat diskusijos dalyviams klausimų sukėlė ir neapykantos kalbos terminas, kuris ne visiems buvo žinomas, tad galima daryti išvadą, kad jos raiškos jie iki šios diskusijos nebūtų galėję identifikuoti.

Diskusijos baigėsi apibendrinimais apie visuomenės palankumo LGBTIQ grupei trūkumą visuomenėje, poreikį keisti požiūrį, kad jų organizuojamas Pride paradas yra noras būti išgirstiems visuomenės ir kad mūsų, kaip visuomenės narių, pareiga yra pripažinti šį poreikį. Socialinės apsaugos sritį atstovaujanti dalyvė teigė: „<...> žmonės su negalia irgi kažkada Gedimino prospektu ėjo, nes tada to reikėjo. Dabar to dėmesio nebereikia ir jo per daug. [...] Galbūt ateis diena, kai spalvotos vėliavos Gedimino prospekte neplevėsuos, nes jie jausis išgirsti“ (FG1-2). Dalyviai išsakė įvairius požiūrius apie savo vertybinių įsitikinimų įtaką teikiant viešąsias paslaugas. Kai kurie vis dar komunikavo netiesiogiai socialinę atskirtį pagrindžiantį požiūrį: „tegu egzistuoja, man jie netrukdo“, o dar kai kurie teigė nereflektuotą priešišką požiūrį: „Mes turim pretenzijų, kad [...] patį gražiausią gamtos reiškinį paverčia ideologiniu simboliu“ (FG1-3). Visuomenės narių palankaus požiūrio į LGBTIQ+ asmenis trūkumą, ypač diskusijos pradžioje, komunikavo FG diskusijos dalyvių neverbaliniai ženklai: ant kelių demonstratyviai padėta rankinė pristačius tyrimo tikslą ir objektą ir komentaras „labai laiko neturim prieš šventes“. Tačiau diskusijos metu dalyviai atsipalaidavo ir drąsiau reiškė nuomonę apie lygių galimybių užtikrinimą įvairioms socialinėms grupėms, taip pat ir LGBTIQ+. Verbaliniu požiūriu, vos vienas kitas dalyvis drįsto ištarti LGBTIQ+ pažyminį, dauguma vietoj jo rinkosi vartoti įvardžius „tas“, „tokie“ ir pan. Baigus diskusiją dalyviai pripažino, jog diskusijos pradžioje nežinojo, ar turės ką pasakyti diskutuojama tema, tačiau išplėtojus temą, ji pasirodė ne tokia ir bauginanti.

Šie pasisakymai indikuoja, kad viešojo administravimo paslaugų specialistams reikia profesionaliai parengtų, neideologizuotų, moksliniais tyrimais pagrįstų mokymų apie LGBTIQ+ grupės poreikius. Nustatyta, kad dalyvių požiūris ima keistis iš kategoriško į nuolaidesnį kalbant apie LGBTIQ+ asmenų „specialius poreikius“ ir moderatoriams pateikus pavyzdžius apie istoriškai anksčiau diskriminuotas socialines grupes, kurios dabartiniu metu yra laikomos visateisėmis visuomenės narėmis, pavyzdžiui, žindančias motinas, asmenis su negalia ir pan.

Tyrimo rezultatų diskusija

Pristatytais daliniais tyrimais buvo siekiama identifikuoti problemas, su kuriomis susiduria LGBTIQ+ asmenys socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo ir kultūros ir teisėsaugos srityse Lietuvos savivaldybėse. Apibendrinant literatūros apžvalgą, savivaldybių strateginio planavimo dokumentų analizę, apklausų, interviu ir fokusuotos grupinės diskusijos rezultatus, galima teigti, jog LGBTIQ+ asmenų teisių užtikrinimas atliepiant jų poreikius Lietuvos savivaldybių ir joms pavaldžių įstaigų teikiamomis viešosiomis paslaugomis turi kliūčių, kurios yra kompleksinės ir reikalauja sisteminių pastangų. Toliau aptariami konkrečių tyrimo dalių vienas kitą papildantys rezultatai.

Savivaldybių strateginės plėtros ir veiklos planų analizė atskleidė reikšmingus skirtumus tarp savivaldybių požiūrio ir praktikos integruojant lygių galimybių ir nediskriminavimo principus. Kai kurios savivaldybės vadovaujasi formaliu požiūriu deklaruodamos įstatymų laikymąsi, strateginiuose veiklos planuose įvardydamos nacionalinius teisės aktus bei įstatymuose įtvirtintus diskriminacijos pagrindus, įskaitant seksualinę orientaciją, pabrėždamos lygių galimybių, lyčių lygybės ir nediskriminavimo principų integravimą į planavimo bei įgyvendinimo dokumentus ar šių principų integravimą į teikiamų paslaugų sistemą bei deklaruodamos lygių galimybių ir nediskriminavimo principų integravimą į vykdomas programas. Kitų savivaldybių strateginiuose planuose prioritetą teikiamas specifinėms paslaugų sritims, tokioms kaip psichikos sveikatos priežiūra ir jaunimo programos arba švietimo iniciatyvos. Šios savivaldybės savo veiklos planuose išskiria lytiškumo ugdymo programas, psichologinės sveikatos priežiūrą ir psichologinės pagalbos prieinamumo didinimą. Nors tiesioginiai LGBTIQ+ klausimai šiose programose nėra įvardyti, tokios iniciatyvos, ypač susijusios su lytiškumo ugdymu, sudaro pagrindą atliepti LGBTIQ+ bendruomenės poreikius. Kaip geroji praktika paminėtina Kauno rajono savivaldybė, kurios „Saugios mokyklos“ koncepcijoje aiškiai akcentuojama kova su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos švietimo įstaigose, ypatingą dėmesį skiriant tiek fizinei, tiek emocinei saugai užtikrinti.

Vis dėlto net ir tais atvejais, kai seksualinės orientacijos tema įtraukiama į savivaldybių strateginius dokumentus, specifinių LGBTIQ+ iniciatyvų ar tikslinių programų dažnai pasigendama. Dauguma priemonių apsiriboja bendrųjų nediskriminavimo principų įtvirtinimu, tačiau mažiau dėmesio skiriama aktyvioms įtraukties skatinimo priemonėms ar konkrečioms LGBTIQ+ bendruomenės problemoms spręsti. Šios problemos taip pat buvo neigiamos / nepripažįstamos fokusuotų grupinių diskusijų metu, išsakant heteronormatyvumu grįstą požiūrį į viešųjų paslaugų paskirtį, LGBTIQ+ asmenų interesų neįvardinant legitimiais, tačiau pripažįstant, kad apie jų poreikius ir problemas trūksta arba net neturima žinių. Tai gali lemti, jog tokia grupė į, pavyzdžiui, pagal poreikį vykdomas apklausas savivaldybėse liks neįtraukta. Tokie rezultatai indikuoja mokymų apie LGBTIQ+ poreikius ir jų atliepimo būdus viešosiomis paslaugomis poreikį savivaldybėse.

Remiantis savivaldybių strateginių plėtros ir veiklos planų analizės rezultatais, lygių galimybių ir nediskriminavimo principų integracija daugelyje Lietuvos savivaldybių yra fragmentuota ir neretai deklaratyvi. Lyčių lygybė ir nediskriminavimas kartais įvardijami kaip horizontalieji principai, tačiau trūksta aiškiai apibrėžtų tikslų, priemonių ir rezultatų rodiklių, kurie užtikrintų jų praktinį įgyvendinimą. Mažiau nei pusė savivaldybių strateginiuose plėtros planuose minimaliai paminėjo lygių galimybių klausimus, tačiau jie dažniausiai pateikiami apibendrintai, be aiškaus jų ryšio su konkrečiais prioritetais, tikslais, uždaviniais ir priemonėmis. Savivaldybės dažniausiai orientuojasi į bendruomenių stiprinimą, socialinės atskirties mažinimą ir pažeidžiamų grupių įtrauktį, tačiau LGBTIQ+ bendruomenė retai įvardijama kaip prioritetinga ar specifinė grupė. Pavyzdžiui, lygių galimybių principas neretai apsiriboja asmenų su negalia socialinės integracijos skatinimu per infrastruktūros pritaikymą ar kultūros veiklas. Seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė beveik neregistruojama savivaldybių planuose, išskyrus kelias išimtis. Daugelyje strateginių planų nediskriminavimo principai integruojami per bendrąsias švietimo, socialinės apsaugos ar bendruomeniškumo ugdymo programas, tačiau trūksta kryptingų iniciatyvų, skirtų LGBTIQ+ bendruomenės specifiniams poreikiams. Savivaldybių strateginiai veiklos planai, nors ir detalesni nei strateginiai plėtros planai, taip pat atskleidžia ribotą požiūrį į lygių galimybių įgyvendinimą. Tik 44 savivaldybės strateginiuose veiklos planuose nors kartą paminėjo lygių galimybių principą, tačiau specifinės priemonės, skirtos LGBTIQ+ bendruomenei, yra retos ir dažniausiai apsiriboja bendromis diskriminacijos prevencijos nuostatomis.

Tokie rezultatai gali indikuoti apie politinės tylos reiškinį. Politinė tyla – tai sąmoningas vengimas įtraukti tam tikras problemas į politinius dokumentus, taip sukuriant barjerus tam tikriems klausimams patekti į politinę darbotvarkę¹⁰⁵, pagrindimą visuomenei ir politinių sprendimų priėmėjams neskirti dėmesio tam tikroms problemoms ar „jautrioms“ temoms¹⁰⁶. Vertybinio susipriešinimo metu politinė tyla (arba tylos) sudaro sąlygas manipuliacijoms ir mitų kūrimui, stereotipų gilinimui, nesiimant spręsti problemų¹⁰⁷. Politiniuose sprendimuose, orientuotuose į lygybę ir nediskriminavimą, savivaldybės turėtų užimti aktyvią poziciją, kuri grindžiama aiškiu problemų įvardijimu ir tiesioginiu stigmatizuojamų grupių integravimu. Politinės tylos reiškinys kelia svarbų klausimą apie tai, kaip politinė galia ir veiksnumas gali būti išreikšti ne vien per žodžius ar tiesioginę komunikaciją, bet ir per nutylėjimus, kontekstą bei reikšmes, slypinčias už kalbos ribų. Politinėje teorijoje tyla vis dažniau suvokiama ne kaip neveiklumas, o kaip strateginė priemonė – sąmoningas arba nesąmoningas veiksmas, galintis perduoti gilią politinę žinutę. Šiuo požiūriu tyla yra ne vien tik spraga ar tuštuma, bet ir užkoduota pozicija, atspindinti tam tikrą politinę ir

105 Lavoie, J. G. (2013). Policy silences: Why Canada needs a National First Nations, Inuit and Metis health policy. *International Journal of Circumpolar Health*, 72(1), 22690.

106 Brito Vieira, Mónica (2021). Silence in political theory and practice. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 24(3), 289-295, DOI: 10.1080/13698230.2020.1796328; Li, L. (2021). How to think about media policy silence. *Media, Culture and Society*, 43(2), 359-368. <https://doi.org/10.1177/0163443720948004>

107 Yanow, D. (1992). Silences in public policy discourse: Organizational and policy myths. *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART*, 2(4), 399-423; Dean, L.A. (2022). Policy silences and the formation of advocacy coalitions in East European sex tourism. *Policy Studies*, 43(4), 877-896.

kultūrinę tikrovę¹⁰⁸. Kalbant apie savivaldybių strateginius dokumentus ir jų formuluotes, savivaldybių pasirinkimas tylėti apie tam tikras socialines grupes ar problemas gali būti suprantamas dviem lygmenimis. Pirmą, tai gali būti sąmoningas siekis išvengti socialinių įtampų arba prieštarų diskusijų – savotiška „neutralumo“ pozicija. Toks sprendimas dažnai grindžiamas politiniu pragmatizmu siekiant nepoliarizuoti visuomenės. Tačiau tuo pat metu ši tyla gali maskuoti problemas ir padėti jas ignoruoti, taip de facto palaikant status quo ir neskatinant pokyčių. Antra, tyla dokumentuose gali būti netiesioginis pasipriešinimo būdas – institucijos gali vengti vartoti terminus ar idėjas, kurios yra per daug kritiškos, nepatogios ar reikalaujančios sudėtingų sprendimų. Pavyzdžiui, vietoje aiškaus lygybės principų įvardijimo, strateginiuose dokumentuose gali būti pasirenkama abstrakčiai kalbėti apie „bendrą gerovę“ ar „lygybę visiems“, nesigilinant į konkrečius socialinius ar politinius iššūkius, su kuriais susiduria diskriminuojamos grupės.

Išvadą apie politinės tylos galimybę lygių galimybių ir nediskriminavimo kontekste suponuoja priemonių trūkumas savivaldybės strateginiuose dokumentuose ir atsakymuose į savivaldybių apklausos klausimą. Dokumentuose abstrakčiai deklaruojama parama lygybei, tačiau vengiama konkrečiai įvardyti „nepatogias“ socialines grupes, pavyzdžiui, LGBTIQ+ bendruomenę, migrantus ir kitus. Tokiu būdu lygybės samprata pritaikoma tik toms grupėms, kurios jau yra plačiai priimtose visuomenėje, o labiau stigmatizuotos grupės lieka už oficialios retorikos ribų. Taigi, šiuo atveju tylėjimas apie LGBTIQ+ grupę tampa įrankiu, leidžiančiu išlaikyti visuomenės komfortą ir išvengti nepopuliarių politinių sprendimų. Išanalizavus savivaldybių strateginius dokumentus galima teigti, kad tyla dažnai atspindi giluminę politikos ir kultūros sąveiką, kurioje žodžiai ir nutylėjimai yra strategiškai parinkti tam, kad būtų išlaikyta institucijų pozicija ir visuomenės ramybė. Tačiau toks požiūris kelia riziką, jog svarbios problemos ir toliau bus nematomos, o politinė tyla taps barjeru realioms pokyčiams.

Subtili politinės tylos forma, kuri padeda išlaikyti status quo ir vengti politinės rizikos, puikiai atspindi Anykščių rajono savivaldybės administracijos pateiktame atsakyme tyrėjams. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad savivaldybė laikosi teisingumo ir lygybės principų, tačiau šie principai nėra įgyvendinami praktikoje, nes trūksta konkretumo ir realių savivaldybės veiksmų sprendžiant diskriminacijos problemas. Politinė tyla pasireiškia nutylėjimu apie esamą, tyrimais ir apklausomis grįstą LGBTIQ+ diskriminaciją, kurią savivaldybė galėtų spręsti neutraliu diskursu, kuris užmaskuoja neveiklumą ir pasipriešinimą specifiniam dėmesiui, kuris gali būti suprastas kaip bandymas išvengti kontraversiškų sprendimų. Anykščių rajono savivaldybės administracija teigia, kad <...> „dėl ypatingo dėmesio ar išskirtinių teisių LGBTIQ+ bendruomenei suteikimo savivaldybėje <...> savivaldybė nemato pagrindo savo teisės aktais šiai bendruomenei suteikti jokių išskirtinių teisių prieš kitas socialines grupes ar bendruomenes. Remiantis šių dienų mokslo, pačios LGBTIQ+ bendruomenės transliuojama žinia, homoseksualumas nėra kažkas išskirtinio, reikalaujančio ypatingo dėmesio ar globos. Todėl Savivaldybės LGBTIQ+ bendruomenės

108 Vieira, M. B. (2021) Silence in political theory and practice, *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 24(3), 289-295.

nariai yra traktuojami kaip turintys lygias teises su tradicinės seksualinės orientacijos asmenimis. Savivaldybė laikosi nuomonės, jog suteikti išskirtines teises seksualinės orientacijos požiūriu vienai socialinei grupei – LGBTIQ+ bendruomenei, būtų savotiška diskriminacija tradicinės seksualinės orientacijos asmenų atžvilgiu <...>. Visi savivaldybės gyventojai, nepriklausomai nuo jų seksualinės orientacijos, turi teisę į vienodas galimybes ir teises, kurios yra užtikrinamos bendrais teisės aktais. Mūsų tikslas – skatinti toleranciją, pagarbą ir lygybę visiems piliečiams, nesukuriant išskirtinių privilegijų nė vienai grupei bei tuo jų tarpusavyje nesupriešinant. Tikime, kad toks požiūris geriausiai atitinka teisingumo ir lygybės principus bei prisideda prie visų Savivaldybės gyventojų harmoningo sugyvenimo ir bendruomenės gerovės“, tačiau pateiktame savivaldybės atsakyme nėra įvardijami konkretūs iššūkiai ar problemos, su kuriomis susiduria LGBTIQ+ bendruomenė, tokie kaip diskriminacija darbe, švietimo įstaigose ar viešojoje erdvėje. Nors teigiama, kad visi gyventojai turi lygias teises, savivaldybė neatsižvelgia į tai, kad formali lygybė įstatymuose ne visada reiškia realią lygybę praktikoje. Nutylėjimas apie egzistuojančią diskriminaciją ir socialinius barjerus gali būti suprantamas kaip politinė tyla, leidžianti ignoruoti problemas, kurias spręsti būtų politiškai sudėtinga ar prieštaringa. Teiginys, kad suteikti išskirtines teises LGBTIQ+ bendruomenei būtų diskriminacija „tradicinės“ orientacijos žmonių atžvilgiu, formuoja neutralumo įspūdį. Tačiau šis neutralumas nėra neutralus praktine prasme, nes jis palaiko status quo, kuris gali būti nepalankus LGBTIQ+ bendruomenei. Politinės tylos strategija šiame pavyzdyje veikia kaip priemonė išvengti konkrečių sprendimų, nukreiptų į LGBTIQ+ bendruomenės realių problemų sprendimą. Pateiktame atsakyme savivaldybė akcentuoja tolerancijos, pagarbos ir lygybės principų laikymąsi, tačiau šie principai lieka abstraktūs. Savivaldybė nepateikia konkrečių veiksmų, kaip ji siekia skatinti toleranciją ar užtikrinti lygybę, ypač turint omenyje galimus socialinius iššūkius, su kuriais susiduria LGBTIQ+ bendruomenė. Homoseksualumo „normalumo“ teiginys („homoseksualumas nėra kažkas išskirtinio“) yra vartojamas kaip argumentas, kodėl nereikia „ypatingo dėmesio ar globos“. Tačiau taip ignoruojamas faktas, kad dėmesio ir pastangų poreikis kyla ne dėl seksualinės orientacijos „išskirtinumo“, o dėl diskriminacijos ir socialinės nelygybės, kurią patiria LGBTIQ+ bendruomenė kasdieniame gyvenime. Be to, akcentavimas, kad išskirtinių teisių suteikimas vienai grupei galėtų diskriminuoti kitą, kuria priešpriešą tarp „tradicinės“ seksualinės orientacijos žmonių ir LGBTIQ+ bendruomenės. Toks Anykščių rajono savivaldybės naratyvas ne tik nutyli egzistuojančią nelygybę, bet ir formuoja įspūdį, kad pastangos remti marginalizuotas grupes kenkia daugumai ir taip užkertamas kelias konstruktyviam dialogui. Galiausiai, Anykščių rajono savivaldybės atsakyme deklaruojama pagarba ir lygybė visiems, tačiau trūksta įvardytų proaktyvių veiksmų, kurie parodytų savivaldybės įsipareigojimą spręsti LGBTIQ+ bendruomenei aktualias problemas. Taigi, politinės tylos strategija Anykščių rajono savivaldybėje, be kita ko, pasireiškia ir vengimu imtis iniciatyvos, paliekant šios bendruomenės klausimus „bendrų teisės aktų“ kompetencijai.

LGBTIQ+ poreikius tenkinančios priemonės neišryškėjo iš savivaldybių apklausos, kuria siekta papildyti savivaldybių strateginių dokumentų analizės duomenis, savivaldybėms suteikiant galimybę pačioms įvardyti taikomas priemones lygių galimybių ir nediskriminavimo srityje analizuojant rezultatus. Lietuvos savivaldybių lygių galimybių politikos analizė atskleidžia nevienodą šių principų integraciją į strateginį ir kasdienį savivaldos valdymą. Nors daugelis savivaldybių deklaruoja siekį užtikrinti lyčių lygybę, nediskriminavimą ir socialinę įtrauktį, išsamiau išanalizavus atsakymus matyti, kad tam tikros socialinės grupės, įskaitant LGBTIQ+ bendruomenę, dažnai lieka už dėmesio ribų. Tai ne tik parodo spragas lygių galimybių užtikrinimo srityje, bet ir suteikia galimybę permąstyti priemones, kurios galėtų įtraukti LGBTIQ+ klausimus.

Savivaldybės dažniausiai vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lygių galimybių įstatymu ir kitais nacionaliniais teisės aktais, tačiau praktiškai įgyvendinant šias nuostatas, daugiausia dėmesio skiriama lyčių lygybei (vyrų ir moterų), o ne visų socialinių grupių įtraukimui. Pavyzdžiui, Birštono ir Pasvalio rajono savivaldybės akcentuoja lyčių lygybės politikos integraciją administracijos darbo tvarkos reglamentuose, tačiau nemini, ar šios priemonės apima LGBTIQ+ bendruomenės poreikius. Kai kurios savivaldybės, pavyzdžiui, Vilniaus miesto, turi patvirtinusios saugios darbo aplinkos politiką, kuri draudžia diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos. Tačiau tokios praktikos yra retos, o daugelyje savivaldybių LGBTIQ+ klausimai nėra įvardyti nei dokumentuose, reglamentuojančiuose lygių galimybių politiką, nei praktikoje. Nors kai kurios savivaldybės nurodė, kad turi lygių galimybių ir smurto prevencijos veiksmų planus, šie planai daugiausia dėmesio skiria smurtui artimoje aplinkoje, moterų ir vyrų lygybei, tačiau nėra aišku, ar jie apima smurto ir priekabiavimo LGBTIQ+ asmenų atžvilgiu prevenciją. Pavyzdžiui, Pasvalio rajono savivaldybės programa apima smurto prevenciją ir lyčių lygybės tikslus, bet nėra specifinių priemonių LGBTIQ+ asmenų apsaugai. Kai kurios savivaldybės vykdo gyventojų poreikių vertinimą apklausų ar tyrimų būdu. Visgi LGBTIQ+ bendruomenė nėra aiškiai įvardyta kaip atskira socialinė grupė, kurios poreikiai būtų vertinami. Savivaldybių apklausos analizė ir fokusuotų grupių diskusijų rezultatai patvirtina ir mokslinėje literatūroje išsakomą kritiką, kad įvairios nacionalinės, statistinius duomenis renkančios apklausos, neįtraukia lytinės orientacijos žymens į klausimynus, todėl tai apsunkina LGBTIQ+ poreikių, jiems probleminių klausimų nustatymą ir tinkamą atliepimą. Tai indikuoja ir bendrą problemą dėl tarpinstitucinio tarpžinybinio susiderinimo renkant duomenis nacionaliniam (taip pat savivaldos) politikos planavimui ir įgyvendinimui. Remiantis fokusuotų grupinių diskusijų ir savivaldybių apklausos rezultatais, LGBTIQ+ poreikių nelabai galima objektyviai atliepti, nes pasigendama nuoseklios gyventojų poreikių analizės ar poreikių stebėsenos. Paminėtina, kad nors atskiros įstaigos lokaliai vykdo savo vartotojų pasitenkinimo paslaugomis poreikių analizę, duomenys nėra sistemingai kaupiami. Vykdomose apklausose dažniausiai įtraukiami tik dichotominės lyties ir amžiaus kintamieji, o informacija apie poreikius surenkama iš reguliarių paslaugų vartotojų (pvz., bibliotekų lankytojų). Tai gali paaiškinti viešojo administravimo institucijų požiūrius, jog konkrečių socialinių grupių (ne tik LGBTIQ+) poreikiai neegzistuoja. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto savivaldybė akcentuoja

grįžtamojo ryšio taikymą pacientų poreikiams sveikatos srityje, tačiau nėra aišku, ar yra atsižvelgiama į LGBTIQ+ asmenų problemas, tokias kaip diskriminacija sveikatos priežiūros sistemoje. Teigiamai vertintina galimybė gyventojams pareikšti savo nuomonę ir poreikius įvairiais būdais savivaldybėse. FG diskusijose buvo išsakytas požiūris, kad į daugelį argumentuotų požiūrių atsižvelgiama, o LGBTIQ+ neišsako poreikių. Visgi, atkreiptinas dėmesys, kad valstybei tenka esminė pareiga būti proaktyvia sprendžiant diskriminacijos problemas. Proaktyvumas reiškia, kad viešojo sektoriaus institucijos neturėtų laukti, kol marginalizuotos grupės pačios pareikš savo poreikius ar kritiką dėl diskriminacinių praktikų. Vietoj to, reikėtų aktyviai analizuoti esamą situaciją, prognozuoti potencialius iššūkius ir kurti sprendimus, kurie apimtų ne tik jau identifikuotas problemas, bet ir prevencines priemones, kurios neapsiribotų tik deklaratyviais politiniais įsipareigojimais, tačiau apimtų ir veiksmingas strategijas, programas, kurios atliėtų įvairius socialinių grupių poreikius. Siekiant sprendimų, savivaldybių strateginiuose dokumentuose turėtų būti įtrauktos konkrečios priemonės, kurios skatintų įtrauktį ir mažintų diskriminaciją. Šios priemonės turėtų būti ne fragmentuotos, bet sistemingai integruotos į savivaldybės strateginius veiklos planus, apimti įvairias gyvenimo sritis.

Savivaldybių apklausos analizė parodo, kad LGBTIQ+ klausimai retai integruojami į švietimo, kultūros, socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros politiką. Tik keliose savivaldybėse, nurodžiusiose priemones lygioms galimybėms užtikrinti, švietimo srityje tiesiogiai minimi LGBTIQ+ klausimai. Dažniausiai dėmesys skiriamas pripažintoms pažeidžiamoms grupėms, tokioms kaip asmenys su negalia, tautinės mažumos ar klausimams, susijusiems su lyčių lygybės užtikrinimu. Pavyzdžiui, švietimo srityje LGBTIQ+ moksleivių poreikiai dažniausiai lieka neaptarti arba paminimi tik bendrame nediskriminavimo kontekste. Pozityviais pavyzdžiais išsiskiria Kauno rajono savivaldybės programa „Saugios mokyklos koncepcijos įgyvendinimas“, kur tiesiogiai įvardijama diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos prevencija. Taip pat verta paminėti Šilutės rajono savivaldybę, kuri finansuoja jaunimo programą, įtraukdama paskaitas apie diskriminaciją ir analizuodama LGBTIQ+ bendruomenės poreikius. Vilniaus miesto savivaldybė rodo platesnį požiūrį integruodama įvairovės chartijos principus visuose miesto valdymo srityse. Kultūros srityje sisteminės LGBTIQ+ bendruomenės įtraukties trūkumas yra dar ryškesnis. Iš visų Lietuvos savivaldybių tik Vilniaus miesto savivaldybė praktiškai rodo palaikymą LGBTIQ+ kultūrinėms iniciatyvoms, finansuodama „LT Pride 2024“ renginį bei queer festivalį „Kreivės“. Vilniaus miesto savivaldybė taip pat išsiskiria platesnėmis iniciatyvomis, tokiomis kaip įvairovės chartijos principų įgyvendinimas, sisteminė parama LGBTIQ+ bendruomenės renginiams ir Žmogaus teisių komisijos veiklos tęstinumas. Šilutės rajono savivaldybės iniciatyva įtraukti LGBTIQ+ tematikos paskaitas į jaunimo švietimo programas taip pat yra dar vienas pozityvus pavyzdys. Socialinės apsaugos srityje dominuoja dėmesys asmenims su negalia, pagyvenusiems žmonėms ir socialinės rizikos šeimoms. Tačiau LGBTIQ+ asmenims skirtos socialinės paslaugos praktiškai nėra minimos. Sveikatos priežiūros srityje trūksta specializuotų paslaugų, orientuotų į šios bendruomenės poreikius. Elektrėnų savivaldybės priemonė „Lygių galimybių užtikrinimas Elektrėnų savivaldybėje“ galėtų

tapti pavyzdžiu, nes siekia mažinti diskriminacines sąlygas ir skatinti sąmoningumą apie diskriminacijos apraiškas. Sveikatos apsaugos srityje iš savivaldybių pateiktų priemonių tik Mažeikių rajono savivaldybė mini galimybę analizuoti iššūkius, su kuriais susiduria LGBTIQ+ bendruomenė sveikatos priežiūros sistemoje. Teisėsaugos srityje tik kelios savivaldybės netiesiogiai liečia LGBTIQ+ klausimus per bendras antidiskriminacines priemones. Pavyzdžiui, Radviliškio rajono policijos komisariatas vykdo susitikimus su bendruomenėmis, galinčiomis patirti socialinę atskirtį dėl įvairių priežasčių, įskaitant seksualinę orientaciją. Tokios iniciatyvos gali būti plečiamos, siekiant tiesiogiai spręsti LGBTIQ+ bendruomenės saugumo ir diskriminacijos problemas.

Atsakymus į tyrėjų klausimus apie LGBTIQ+ poreikius atliepančias priemones savivaldybėse galima apibūdinti kaip stokojančius konkretaus turinio, nereflektyvius ar neišplėtotus (pvz., nurodant, kad į LGBTIQ+ grupę orientuotos priemonės vykdomos į asmenis su negalia orientuotose programose, įvardijant LGBTIQ+ poreikius atliepančiais kultūros renginiais genocido dienos minėjimą ir pan.). Šis procesas reikalauja politinio sąmoningumo ir tikslingo nutylėjimų vengimo, nes abstraktūs teiginiai dažnai slepia realių problemų ignoravimą arba politinį neveiknumą. Tik įvardijus konkrečias socialines grupes ir jas veikiančias problemas galima sukurti veiksmingas priemones diskriminacijai mažinti bei marginalizuotoms grupėms įtraukti į bendruomeninį gyvenimą. Savivaldybių strateginiuose veiklos dokumentuose turėtų atsispindėti ne tik nacionaliniai lygybės ir nediskriminavimo tikslai, bet ir vietos bendruomenių poreikiai bei iššūkiai. Tam būtina remtis empiriniu pagrindu – atlikti reprezentatyvias apklausas, analizuoti socialinius tyrimus ir įvertinti diskriminacijos tendencijas. Toks požiūris leistų nustatyti socialinių grupių, tokių kaip LGBTIQ+ asmenys, migrantai, romai ar kitų marginalizuotų bendruomenių patiriamas kliūtis bei jų poreikius. Tyrimai taip pat padėtų išryškinti latentinę diskriminaciją – tą, kuri nėra akivaizdi, tačiau lemia socialinę atskirtį.

Fokusuotos grupinės diskusijos geriau atskleidė visuomenės požiūrius, kuriuos viešojo administravimo įstaigų atstovai pateikė kaip savo vertybinius įsitikinimus, ir kurie darė įtaką jų požiūriams profesinėje veikloje. Šie požiūriai patvirtino politinės tylos reiškinių, neigiant problemos egzistavimą, pagrindžiant savo žinių trūkumą apie LGBTIQ+ grupės poreikius tuo, jog jie yra nedeklaruoti ar atvirai nepareikšti, nors ir pripažįstama, kad mažų miestų praktikoje tą daryti yra itin sunku. Teikdamos viešąsias paslaugas įvairios įstaigos remiasi generinėmis, dažniausiai heteronormatyvinėmis orientacijomis grįstomis tvarkomis bei procedūromis, nesvarstydamos jų adaptavimo ar mokymosi adaptuoti poreikio. Teigiamų praktikų įstaigoms pateikė švietimo ir sveikatos priežiūros organizacijų atstovai: įstaigos sudaro privatumą maksimizuojančias sąlygas pateikti pranešimą apie patyčias, naudotis psichologo konsultacijų paslaugomis, užtikrinti lytiškumo temų dėstymą formaliojo ugdymo programoje. Tačiau teisėsaugos, sveikatos priežiūros įstaigų praktikoje dar trūksta mokslinėje literatūroje įvardintų rekomendacijų dėl bendravimo su LGBTIQ+ asmenimis, empatiškos aplinkos dėl jų pažeidžiamumo sukūrimo, kompleksinių paslaugų teikimo LGBTIQ+ jaunimui ir / ar jų šeimoms. Įstaigas, kuriose vizualiomis priemonėmis būtų reiškiamas palankumas LGBTIQ+ grupei, galima įvardinti unikaliais atvejais.

Paminėtina, kad savivaldybių administracijų tarnautojų ar darbuotojų, atsakingų už lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių ir apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje politikų formavimą ir įgyvendinimą, kompetencija taip pat turi būti plečiama. Sunku tikėtis efektyvių ir išsamių priemonių bei praktikų užtikrinant lygias galimybes ir nediskriminavimą įvairioms socialinėms grupėms, kai ši funkcija yra priskirta ir taip užimtiems įvairių sričių specialistams. Jiems būtų svarbu ne tik žinoti įvairių socialinių grupių poreikius, kuriuos žino tam tikros viešojo administravimo srities darbuotojai ir ši informacija nėra teikiama savivaldybės administracijai, tačiau taip pat gauti ir mokėti analizuoti įvairius statistinius duomenis. Vadybos žinių taikymas analizuojant, planuojat, valdant ir stebint poreikių tenkinimą nustačius atitinkamus rodiklius, galėtų pagerinti lygių galimybių ir nediskriminavimo principų įgyvendinimą ne tik LGBTIQ+ grupės atžvilgiu. Savivaldybių atsakymuose matyti, kad kai kurios savivaldybės turi paskirtus lygių galimybių koordinatorius, tačiau dažniausiai lygių galimybių užtikrinimas yra kitų pareigybių funkcija. Daugeliu atveju šie koordinatoriai rūpinasi bendrąja nediskriminavimo politika, tačiau nėra aišku, ar jų kompetencija apima LGBTIQ+ klausimus. Klaipėdos rajono savivaldybė yra vienintelė, kuri paminėjo, kad veikia nuolatinė skundų dėl lygių galimybių ir įvairovės principų pažeidimo tyrimo komisija, kuri gali tapti pavyzdžiu kitoms savivaldybėms. Tik Šalčininkų rajono savivaldybė nurodė, kad lygių galimybių principai įtraukti į jos strateginius plėtros planus, tačiau nėra aišku, ar šie principai apima LGBTIQ+ bendruomenės interesus. Tai parodo bendrą strateginio planavimo trūkumą, kai tam tikros grupės kaip LGBTIQ+ lieka neįtrauktos, nors jų poreikiai yra aiškiai įtvirtinti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose.

Tyrėjai pripažįsta, kad tyrimas turi apribojimų. Tyrimo metu buvo vykdytos tik dvi fokusuotos grupinės diskusijos, todėl jose išsakyti požiūriai gali būti laikomi indikacijomis, kurių patvirtinimo turėtų būti siekiama ateityje organizuojant daugiau diskusijų ir siekiant rezultatų validumo bei patikimumo atliekant reguliarias apklausas apie lygių galimybių užtikrinimo viešosiomis paslaugomis LGBTIQ+ ir kitoms pažeidžiamoms socialinėms grupėms situaciją savivaldybėse. Šį tyrimą taip pat būtų praturtinę ir literatūros analizės rezultatus patvirtinę ar paneigę LGBTIQ+ asmenų vertinimai apie savo teisių užtikrinimą viešojo administravimo institucijose. Tačiau dėl ribotų studijos išteklių LGBTIQ+ asmenų vertinimai nebuvo įtraukti į tyrimą. Vis dėlto tyrėjai galės tęsti šią veiklą ateityje.

Be to, kadangi tyrimo rezultatai indikavo politinės tylos reiškinių, ateityje galėtų būti atlikta sisteminė, studijoje naudotų politinių dokumentų analizė, taikant C. Bacci politikos analizės prieigą¹⁰⁹ „Kokia yra reprezentuojama problema?“ (WPR – What’s the Problem Represented to be?). Ši metodologinė analizės prieiga skirta identifikuoti „galias konceptualias prielaidas“, kuriomis grindžiama politika ir kritiškai kvestionuoti savaime suprantamomis laikomas prielaidas, kuriomis grindžiama viešoji politika, kritiškai analizuojant, be kita ko, ir nutylėtos problemos reprezentacijas.

109 Bacchi, C. (2009). *Analysing policy: what's the problem represented to be?* Frenchs Forest: Pearson.

Rekomendacijos siekiant sustiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą

Lietuvos savivaldybėse lygių galimybių ir nediskriminavimo principų įgyvendinimas vis dar išlieka fragmentiškas ir nenuoseklus. LGBTIQ+ klausimų integravimas į strateginius dokumentus, siekiant įtvirtinti lygių galimybių ir nediskriminavimo principus, reikalauja ne tik didesnio savivaldybių įsipareigojimo, bet ir glaudesnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo su akademinėmis bendruomenėmis, nevyriausybinėmis organizacijomis bei LGBTIQ+ interesus atstovaujančiomis grupėmis. Norint užtikrinti LGBTIQ+ asmenų socialinę įtrauktį, jų teises ir poreikių atliepimą, būtina teikti prioritetą, be kita ko, ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimui šioje srityje. Tad apibendrinant studijos rezultatus, teikiamos šios rekomendacijos savivaldybėms ir kitiems viešojo sektoriaus subjektams:

Kadangi tikslinių tyrimų trūkumas savivaldybėse riboja galimybes tinkamai analizuoti, planuoti, kurti ir adaptuoti viešąsias paslaugas kai kurioms pažeidžiamoms socialinėms grupėms, įstatymų leidėjai socialinės apsaugos, švietimo ir kultūros, sveikatos priežiūros ir teisėsaugos srityse turėtų įpareigoti viešojo administravimo įstaigas sistemiškai teikti duomenis profesionaliai parengtais klausimynais, įtraukiant į juos įvairias socialines kategorijas. Tai padėtų ir nacionalinėms institucijoms, ir savivaldybių administracijoms stebėti, planuoti ir tikslingai įgyvendinti priemones, skirtas platesnei socialinei gyventojų įvairovei, taip pat ir LGBTIQ+.

Tam, kad savivaldybėms pavaldžių įstaigų teikiamos viešosios paslaugos atlieptų LGBTIQ+ asmenų poreikius, būtinos aišrios gairės, procedūros ir metodikos savivaldybėms dėl LGBTIQ+ asmenų integracijos į strateginius veiklos planus, įtraukiant konkrečias priemones ir jų vykdymo stebėsenos rodiklius. Nacionalinės įstatymų leidybos institucijos, bendradarbiaudamos su nevyriausybinėmis ir akademinėmis organizacijomis, turėtų parengti įstatymus lydinčius dokumentus, kurie mažesnėmis sąnaudomis leistų įstaigoms įdiegti institucines politikas ir tvarkas, kuriomis atliepiami LGBTIQ+ grupės poreikiai.

Suderinti nacionalinius ir savivaldos strateginius dokumentus, sukuriant vienodą lygių galimybių ir nediskriminavimo politikos įgyvendinimo sistemą šalyje. Į savivaldybių strateginius planus būtina įtraukti aiškiai apibrėžtus tikslus ir priemones, orientuotas (ir) į LGBTIQ+ grupės poreikių tenkinimą, išskiriant diskriminacijos mažinimą, socialinės įtraukties skatinimą ir specializuotų paslaugų plėtrą. Integruoti lygių galimybių ir nediskriminavimo principus kaip horizontalųjį prioritetą su aiškiais rezultatų rodikliais į savivaldybių strateginius planus, taip sudarant prielaidas stebėti pažangą.

Savivaldybių administracijos turėtų skirti išteklių savo specialistų ir viešąsias paslaugas teikiančių institucijų vadovų supažindinimui su LGBTIQ+ asmenų poreikiais. Šis procesas galėtų būti papildytas bendradarbiavimu ir bendrakūra su pažeidžiamomis socialinėmis

grupėmis, organizuojant dirbtuves, kuriose savivaldybių ir viešojo administravimo įstaigų atstovai kritiškai vertintų, tobulintų arba kurtų naujas priemones, atliepančias ir šios grupės poreikius. Gerieji viešosios valdysenos principai pabrėžia būtinybę įtraukti įvairių socialinių grupių, įskaitant pažeidžiamų ir marginalizuotų, atstovus į strateginės plėtros ir veiklos planavimo procesus.

Užtikrinti, kad LGBTIQ+ asmenims būtų teikiamos kokybiškos psichologinės, sveikatos priežiūros ir socialinės paslaugos. Sukurti ir finansuoti specializuotas medicinines paslaugas, skirtas LGBTIQ+ bendruomenei, įskaitant psichikos sveikatos pagalbą, ŽIV / AIDS prevenciją. Užtikrinti, kad LGBTIQ+ asmenys būtų aiškiai įtraukti į socialinės apsaugos planus savivaldybėse, skatinant jų integraciją į bendruomenę ir teikiant specifines paslaugas jų poreikiams tenkinti.

Kurti saugią aplinką savivaldybėse, kurioje LGBTIQ+ asmenys galėtų jaustis priimti ir suprasti. Organizuoti visuomenės informavimo kampanijas savivaldybėse, skirtas kovoti su stereotipais ir mitais apie LGBTIQ+ bendruomenę, skatinti toleranciją ir pagarbą. Organizuoti ir remti renginius savivaldybėse, skirtus LGBTIQ+ bendruomenei įtraukti, pavyzdžiui, LGBTIQ+ festivaliai, meno projektai ar diskusijos. Kurti arba remti bendruomeninius centrus, kuriuose LGBTIQ+ asmenys galėtų gauti pagalbą, dalyvauti švietimo ar socialinėse veiklose.

Vietos savivaldos lyderiai turėtų viešai deklaruoti palaikymą lygių galimybių įgyvendinimui, skatinti diskusijas ir priimti konkrečius sprendimus LGBTIQ+ klausimais. Kurti darbo grupes savivaldybėse, kurios aktyviai spręstų, be kita ko, ir LGBTIQ+ bendruomenės integracijos problemas. Skatinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą dalijantis gerosiomis praktikomis ir duomenimis apie LGBTIQ+ bendruomenės poreikius. Kiekvienoje savivaldybėje paskirti koordinatorių, atsakingą už lygių galimybių politikos įgyvendinimą.

Švietimo organizacijos turėtų skirti pakankamą dėmesį tiek mokinių švietimui apie lytinę tapatybę ir seksualinę orientaciją per formaliojo ugdymo programas, tiek tėvų informavimui apie tai, kaip tinkamai kalbėtis su vaikais šiais klausimais. Tėvų sąmoningumo didinimas yra ypač svarbus, nes neigiamos nuostatos šeimoje LGBTIQ+ asmenų atžvilgiu gali skatinti vaikų baimę būti atstumtiems, o atstūmimo atveju – didinti prekybos žmonėmis ir savižudybių riziką. Šią veiklą būtų galima vykdyti bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis, pasitelkiant jų patirtį ir kompetencijas.

Priedai

1. Nacionalinių institucijų apklausos raštu klausimynas.
2. Ekspertinių interviu su nacionalinių institucijų atstovais klausimynas.
3. Savivaldybių apklausos klausimynas.
4. Fokusuotų grupinių diskusijų klausimynas.
5. Fokusuotų grupinių diskusijų dalyvių kodavimas.

1 PRIEDAS Nacionalinių institucijų apklausos raštu klausimynas

Policijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto (toliau – SHMMF) Savivaldos mokymo centras kartu su Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija įgyvendina Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos remiamą projektą „Efektyvesnė LGBTIQ teisių apsauga stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą“ (toliau – Projektas), pagal Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plano priemonę, skirtą lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo priemonėms įgyvendinti 2024 metais. Projekto vykdytojas – nacionalinė LGBTIQ asociacija „LGL“.

KTU SHMMF tyrėjai gilinasi, kaip švietimo sistema pasirengusi LGBTIQ asmenų integracijai, ar socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros, kultūros paslaugos savivaldybėse atliepia LGBTIQ asmenų poreikius, yra pakankamai prieinamos ir įtraukios, kaip teisėsaugos institucijos savivaldybėse sprendžia su LGBTIQ asmenų teisių pažeidimais susijusius klausimus. Be to, projekto vykdytojai vertina, kaip užtikrinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas sprendžiant pirmiau įvardytas problemas.

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 4 straipsnio 1 dalimi, prašome Jūsų iki 2024 m. rugpjūčio 16 d. pateikti informaciją atsakant į šiuos klausimus:

- 1.** Kaip Policijos departamentas įgyvendina Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio nuostatas organizuojant veiklą?
- 2.** Ar Policijos departamento strateginio planavimo dokumentuose numatytos priemonės lygioms galimybėms užtikrinti (Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 2 dalis)? Jei taip, kokios ir kokiuose dokumentuose?
- 3.** Ar apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų pareigūnai kelia kvalifikaciją žmogaus teisių apsaugos srityje, kuriuose būtų aptariami klausimai, susiję su LGBTIQ asmenų poreikiais viešosios tvarkos ir saugumo srityje?
- 4.** Kaip apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų pareigūnai pasirengę spręsti su LGBTIQ asmenų teisėmis susijusius klausimus, įskaitant nusikaltimus, kuriuose yra diskriminacijos ar neapykantos nusikaltimų elementai, vykdyti tyrimus?
- 5.** Kokių priemonių imamasi, kad įgyvendindami apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų nuostatų vieną tikslą – žmogaus teisių ir laisvių apsaugą (nuostatų 9.1 punktą) apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų pareigūnai gebėtų užtikrinti LGBTIQ grupės poreikius?
- 6.** Ar Policijos departamentas turi patvirtintą algoritmą, rekomendacijas, kaip pareigūnai turėtų tirti su LGBTIQ asmenų teisių pažeidimais susijusius nusikaltimus?

- 7.** Ar galėtumėte paminėti Policijos departamento iniciatyvas, susijusias su žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimu, kurios apimtų ir LGBTIQ asmenų poreikius viešojo saugumo srityje?
- 8.** Su kokiomis institucijomis, organizacijomis Policijos departamentas bendradarbiauja, sprendžiant LGBTIQ bendruomenei kylančius iššūkius žmogaus teisių apsaugos srityje?
- 9.** Ar apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų pareigūnai žino LGBTIQ organizacijas ir bendruomenes, esančias komisariatų veikimo rajone, ar palaiko ryšius su jomis siekiant skatinti abipusį pasitikėjimą ir bendradarbiavimą?

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai

Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto (toliau – SHMMF) Savivaldos mokymo centras kartu su Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija įgyvendina Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos remiamą projektą „Efektyvesnė LGBTIQ teisių apsauga stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą“ (toliau – Projektas), pagal Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plano priemonę, skirtą lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo priemonėms įgyvendinti 2024 metais. Projekto pareiškėjas – nacionalinė LGBTIQ asociacija „LGL“.

Įgyvendindami projektą KTU SHMMF tyrėjai gilinasi, kaip švietimo sistema pasirengusi LGBTIQ asmenų integracijai, ar socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros, kultūros paslaugos savivaldybėse atliepia LGBTIQ asmenų poreikius, yra pakankamai prieinamos ir įtraukios, kaip teisėsaugos institucijos savivaldybėse sprendžia su LGBTIQ asmenų teisių pažeidimais susijusius klausimus. Be to, projekto vykdytojai vertina, kaip užtikrinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas sprendžiant problemas pirmiau įvardytose srityse.

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 4 straipsnio 1 dalimi, prašome Jūsų iki 2024 m. rugsėjo 10 d. pateikti informaciją atsakant į šiuos klausimus:

1. Kaip Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija įgyvendina Lietuvos Respublikos Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio nuostatas formuodama valstybės politiką asmens sveikatos ir visuomenės sveikatos priežiūros srityje? Kokios priemonės ir kokiuose strateginiuose dokumentuose numatytos LGBTIQ bendruomenės lygioms galimybėms užtikrinti (Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 2 dalis)?
2. Kaip organizuojant asmens sveikatos priežiūros paslaugas užtikrinamas sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas LGBTIQ asmenims lygių galimybių aspektu? Ar yra vertinamas sveikatos priežiūros paslaugų lygių galimybių užtikrinimo lygis? Jei taip, pagal kokius rodiklius jis yra matuojamas?¹¹⁰
3. Kaip Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija organizuoja visuomenės sveikatos priežiūros vykdymą savivaldybėse, kaip yra nustatomi visuomenės sveikatos prioritetai savivaldybėse?
4. Ar vykdant visuomenės sveikatos ir gyventojų gyvensenos stebėseną LGBTIQ asmenys yra įtraukiami kaip atskira socialinė grupė? Kaip yra rengiami, keičiami ir papildomi Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių Savivaldybių gyventojų gyvensenos stebėsenos rodiklių sąrašai?

¹¹⁰ Pavyzdžiui, Pasaulinės sveikatos organizacija (PSO) sveikatos priežiūros lygių galimybių užtikrinimo lygį siūlo vertinti pagal šiuos kriterijus: gyvenamoji vieta; rasė, tautybė, kultūra, kalba; profesija; lytis; religija; išsilavinimas; sociaekonominė padėtis; socialinis kapitalas.

- 5.** Ar kas ketverius metus organizuojamame visuomenės sveikatos tyrime / apklausoje, kuria matuojama visuomenės sveikata, LGBTIQ asmenys yra įtraukti kaip atskira socialinė grupė grupė? Ar yra kitų tikslinių tyrimų LGBTIQ bendruomenės sveikatos būklei nustatyti ir stebėti?
- 6.** Su kokiomis institucijomis, organizacijomis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija bendradarbiauja sprendžiant LGBTIQ bendruomenei kylančius iššūkius sveikatos apsaugos ir priežiūros srityje?
- 7.** Kaip yra organizuojamos ŽIV / AIDS prevencijos priemonės savivaldybėse LGBTIQ asmenims? Ar yra savivaldybėse prieinamas homoseksualiems vyrams, vyrams turintiems santykių su vyrais PSO rekomenduojamas PrEP – antiretrovirusinių vaistų taikymas ŽIV / AIDS prevencijai?
- 8.** Kaip Lietuvoje organizuojama hormonų terapija translyčiams asmenims? Koks šių paslaugų prieinamumas nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis?

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto (toliau – SHMMF) Savivaldos mokymo centras kartu su Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija įgyvendina Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos remiamą projektą „Efektyvesnė LGBTIQ teisių apsauga stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą“ (toliau – Projektas), pagal Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plano priemonę, skirtą lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo priemonėms įgyvendinti 2024 metais. Projekto pareiškėjas – nacionalinė LGBTIQ asociacija „LGL“.

Įgyvendindami projektą KTU SHMMF tyrėjai gilinasi, kaip švietimo sistema pasirengusi LGBTIQ asmenų integracijai, ar socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros, kultūros paslaugos savivaldybėse atliepia LGBTIQ asmenų poreikius, ar yra pakankamai prieinamos ir įtraukios, kaip teisėsaugos institucijos savivaldybėse sprendžia su LGBTIQ asmenų teisių pažeidimais susijusius klausimus. Be to, projekto vykdytojai vertina, kaip užtikrinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas sprendžiant problemas pirmiau įvardytose srityse.

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 4 straipsnio 1 dalimi, maloniai prašome Jūsų iki 2024 m. rugpjūčio 20 d. pateikti informaciją atsakant į šiuos klausimus:

- 1.** Kaip Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija įgyvendina Lietuvos Respublikos Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio nuostatas organizuojant veiklą?
- 2.** Kokiuose Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos strateginio planavimo dokumentuose ir kokios priemonės numatytos lygioms galimybėms užtikrinti (Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 2 dalis)?
- 3.** Kaip priimant sprendimus socialinių paslaugų plėtros politikos, strategijos, standartizacijos klausimais yra vertinami įvairių socialinių grupių (įskaitant LGBTQ asmenis) poreikiai?
- 4.** Pagal kokius kriterijus ir rodiklius, teikdama siūlymus savivaldybėms dėl socialinių paslaugų planavimo ir organizavimo, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija analizuoja ir vertina socialinių paslaugų būklę šalyje?
- 5.** Ar Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija turi įrankius ir procedūras įvertinti, ar savivaldybėse organizuojant socialines paslaugas yra užtikrinamas socialinių paslaugų prieinamumas įvairioms socialinėms grupėms (įskaitant LGBTIQ asmenis)?
- 6.** Su kokiomis institucijomis, organizacijomis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija bendradarbiauja sprendžiant LGBTIQ bendruomenei kylančius iššūkius socialinės apsaugos srityje?

- 7.** Kokie yra rengiami ir įgyvendinami valstybės socialinių paslaugų projektai ir programos lygioms galimybėms įvairių grupių asmenims (įskaitant ir LGBTIQ) užtikrinti teikiant socialines paslaugas nacionaliniu ir savivaldos lygmeniu?
- 8.** Ar Bazinių paslaugų šeimai paketas apima ir LGBTQ asmenų šeimas?
- 9.** Kaip yra vykdoma Bazinių paslaugų šeimai pakete nurodytų paslaugų prieinamumo savivaldybėse stebėseną? Pagal kokius kriterijus / rodiklius vertinamas šių paslaugų prieinamumas?
- 10.** Kaip yra užtikrinamas horizontaliojo principo „lygios galimybės visiems“ įtvirtinimas savivaldybių strateginiuose dokumentuose, vykdoma jo įgyvendinimo stebėseną?
- 11.** Kaip yra užtikrinama, kad rengdamos strateginius plėtros / veiklos planus savivaldybės numatytų lygių galimybių principą įgyvendinančias priemones bei rodiklius?

2 PRIEDAS Ekspertinių interviu su Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovais klausimynas

- 1.** Kaip Švietimo, mokslo ir sporto ministerija vertina mokyklų savarankiškumą rengiant strateginius planus?
- 2.** Ar mokykloms suteikiama pakankamai laisvės numatyti tikslus ir priemones saugios bei įvairovei atviros aplinkos kūrimui?
- 3.** Kokios savivaldybės atsakomybės ribos įgyvendinant švietimo politikos pažangos uždavinius?
- 4.** Kaip savivaldybės politiniai sprendimai veikia mokyklų strateginio planavimo procesą?
- 5.** Ar dabartinė mokyklų vadovų veiklos vertinimo sistema netrukdo savarankiškai spręsti mokykloms aktualių klausimų?
- 6.** Kaip užtikrinama, kad mokyklų vadovai nesusidurtų su politiniu spaudimu iš savivaldybės pusės?
- 7.** Kodėl buvo nuspręsta Gyvenimo įgūdžių programą pradėti įgyvendinti palaipsniui ir kaip vertinamas šis procesas?
- 8.** Kaip ministerija užtikrina, kad programa atitiktų šiuolaikinius ugdymo poreikius, ypač lytiškumo ugdymo srityje?
- 9.** Kaip vertinate dabartinį mokytojų pasirengimą įgyvendinti Gyvenimo įgūdžių programą?
- 10.** Kodėl kai kurios aukštojo mokslo institucijos atsisako lytiškumo ugdymo temos, ir kokių priemonių imamasi spręsti šį klausimą?
- 11.** Ar nacionalinės kvalifikacijos tobulinimo programos (250 val.) pakankamos siekiant pasirengti mokyti pagal Gyvenimo įgūdžių programą?
- 12.** Kaip ministerija užtikrina, kad lytiškumo ugdymas taptų neatsiejama ugdymo dalimi visose mokyklose?

3 PRIEDAS Savivaldybių apklausos klausimynas

Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto (toliau – SHMMF) Savivaldos mokymo centras kartu su nacionaline LGBTIQ asociacija „LGL“, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija įgyvendina Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos remiamą projektą „Efektyvesnė LGBTIQ teisių apsauga stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą“ (toliau – Projektas) pagal Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plano priemonę, skirtą lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo priemonėms įgyvendinti 2024 metais.

Įgyvendindami projektą KTU SHMMF tyrėjai gilinasi, kaip švietimo sistema pasirengusi LGBTIQ asmenų integracijai, ar socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros, kultūros paslaugos savivaldybėse atliepia LGBTIQ asmenų poreikius, yra pakankamai prieinamos ir įtraukios. Be to, KTU SHMMF tyrėjai analizuoja, kaip teisėsaugos institucijos savivaldybėse sprendžia su LGBTIQ asmenų teisių pažeidimais susijusius klausimus.

Vykdydami projektą KTU SHMMF tyrėjai gilinasi, kaip užtikrinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas sprendžiant pirmiau įvardytas problemas.

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 4 straipsnio 1 dalimi, prašome pateikti tyrimui reikšmingą informaciją pagal pridedamą formą.

Lygių galimybių ir nediskriminavimo politikos įgyvendinimas savivaldybėse: LGBTIQ įtrauktis

Nr.	Klausimas	Atsakymas	Pastabos
1.	Kaip reglamentuojama lygių galimybių politika savivaldybėje?		
2.	Kaip savivaldybėje yra įgyvendinamos Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio nuostatos?		
3.	Ar savivaldybėje veikia lygių galimybių koordinatorius, komisija ar kitas organas, kuris rūpinasi lygių galimybių politikos įgyvendinimu savivaldybėje?		
4.	Ar yra vertinami savivaldybės gyventojų (įvairių socialinių grupių) poreikiai? Jei taip, kaip jie yra vertinami?		
5.	Kaip užtikrinimas atstovavimas lygioms galimybės strateginio plėtros plano rengimo procese?		

Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 2 dalis numato, kad savivaldybių institucijos priemonės lygioms galimybėms užtikrinti numato savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane. Prašytume įvardyti priemones lygioms galimybėms užtikrinti pagal pateiktą formą.

Pastaba: (pateikite bent po vieną pavyzdį iš kiekvienos tiriamos srities).

Tiriama sritis	Priemonės (veiklos) pavadinimas			Aprašymas (detalizuokite priemonę, nurodant jos tikslus, rezultatus bei kitą svarbią informaciją)					Įgyvendinimo laikotarpis				Jei priemonė įtraukta į savivaldybės strateginio planavimo dokumentus, nurodykite juos, įvardijant priemonės numerį, pavadinimą ir kt.?				
Švietimas																	
	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-
Kultūra																	
	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-
Socialinė apsauga																	
	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-
Sveikatos priežiūra																	
	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-
Teisėsauga																	
	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-

4 PRIEDAS Fokusuotų grupinių diskusijų klausimynas

Įvadiniai klausimai (adresuojami savivaldybės administracijos atstovams)

1. Ar savivaldybėje atliekate tyrimus, kad išsiaiškintumėte, kaip įvairios socialinės grupės vertina savivaldybės institucijų teikiamas paslaugas (t.y. poreikių atliepimo vertinimas atliekamas iš įvairių sociodemografinių savybių perspektyvos)?
2. KTU tyrėjų vykdytas tyrimas parodė, kad LGBTIQ+ asmenys nėra matomi kaip atskira socialinė grupė savivaldybių strateginės veiklos planuose. Ką žinote apie šios grupės poreikius savo savivaldybėje?
3. Ar savo skyriuose/ atstovaujamose institucijose svarstote apie šios grupės poreikius? Jeigu ne, kodėl? Jeigu taip, kokie yra svarstymai?
4. Kurių socialinių grupių interesai savivaldybės politikoje yra prioritetiniai, kaip jie prioritetizuojami ir kodėl?
5. Ar savivaldybės finansuojamuose švietimo ir kultūros programose yra atkreipiamas dėmesys į skirtingas socialines grupes ir jų poreikius?
6. Jūsų nuomone, kiek sveikatos priežiūros įstaigos Jūsų savivaldybėje pasirengusios LGBTIQ+ poreikiams? Koks jų požiūris į lyčiai jautrią kalbą? Ar savivaldybės gydytojas yra kada išreiškęs požiūrį apie šią politiką?
7. Klausimas gali būti adresuojamas kiekvienam dalyviui: Kaip Jūsų institucija yra pasirengusi atliepti įvairių socialinių grupių poreikius savo paslaugomis? Ar galite prisiminti bent vieną, nukreiptą į LGBTIQ+ grupės poreikių patenkinimą?

Švietimo ir kultūros paslaugų srities atstovams

8. Įsivaizduokite, kad kitų metų Tolerancijos dienos programa susijusi su LGBTIQ+ grupe. Ką joje kaip savivaldybė norėtumėte akcentuoti ir išryškinti kaip žinutę savo LGBTIQ+ ir platesnės (ne LGBTIQ+) bendruomenės gyventojams?
9. Klausimai švietimo įstaigų vadovams: ar mokyklose aktualūs seksualinės ar lytinės orientacijos klausimai? Kaip apie juos sužinote? Ar fiksuojate (bent neformaliai), kiek yra mobingo atvejų, kokie yra mobingo motyvai? Gal galite pasidalinti savo informacija, kiek dažnas mobingas/ patyčios dėl seksualinės ar lytinės orientacijos jūsų mokykloje? Mokyklose apskritai?
10. Tyrimų apžvalgos rezultatai rodo, kad švietimo sektoriuje LGBTIQ+ grupės atstovai visoje Europoje, ypač paaugliai ir jų tėvai, patiria daug streso tiek iš bendraamžių, tiek iš administracijos. Kokią pagalbą pasirengusi teikti mokykla, jei (būtų) žinoma, jog mokiniai ar jų tėvai patiria patyčias dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės?

11. Kaip mokyklose įgyvendinama gyvenimo įgūdžių programa? Kokio dalyko mokytojai yra atsakingi už jų įgyvendinimą? Kokią metodinę pagalbą gauna už ją atsakingi dėstytojai?

Klausimai sveikatos priežiūros institucijų atstovams

12. Jūsų nuomone, kiek Jūsų sveikatos priežiūros institucija pasirengusi teikti paslaugas translyčiams asmenims? Kaip ir kokią? Ar formaliuose ar neformaliuose mokymuose apie paslaugų pacientams kokybę yra akcentuojama lyčiai jautri kalba, specifiniai šios grupės asmenų poreikiai?

13. Ar Jūsų studijų programoje buvo akcentuojami LGBTIQ+ grupės poreikiai ir jų atliepimo būdai? Kaip buvo dėstoma ši studijų medžiaga: kiek laiko ir dėmesio jai buvo skiriama, kokį požiūrį į šios grupės poreikius komunikuodavo dėstytojas/-a/-ai?

14. Jeigu Jūsų pacientas arba jam atstovaujantys tėvai ar globėjai užsimena ar tiesiogiai pasako apie psichinės ar psichologinės sveikatos problemas, iškilusias dėl seksualinės orientacijos ir/ar lytinės tapatybės, kaip jūs reaguojate ir kokias paslaugas esate pasirengę pasiūlyti?

Klausimai teisėsaugos atstovams

15. Kiek per metus Jūsų savivaldybėje (komisariato kompetencijos ribose) pasitaiko neapykantos kalbos nusikaltimų? Kaip dažni nusikaltimai (kaip dažnai gaunama iškvietimų) dėl seksualinės prievartos tarp tos pačios lyties atstovų? Gal galite pasidalinti savo patirtimi, kaip sekasi tirti tokius nusikaltimus, kokie tokių tyrimų rezultatai?

16. Ar yra specialūs mokymai policijos pareigūnams kaip bendrauti su LGBTIQ+ asmenimis? Kaip atpažinti neapykantos kalbos atvejus ir kaip į juos reaguoti, kai jie nukreipti į LGBTIQ+ asmenis?

17. Ar policijos pareigūnams yra žinomos LGBTIQ+ asmenų susirinkimo vietos mieste(-lyje)? Ar kyla išpuolių prieš šiuos asmenis? Kaip užtikrinamas viešasis saugumas?

Baigiamieji klausimai

18. Jūsų nuomone, kokios žinios ir gebėjimai padėtų Jums, kaip institucijos atstovui/-ei labiau atliepti LGBTIQ+ asmenų poreikius?

19. Gal norite išsakyti savo mintis, susijusias su LGBTIQ+ asmenų lygių galimybių ir nediskriminavimo užtikrinimu, atliepiant jų poreikius viešojo administravimo paslaugomis?

5 PRIEDAS. Fokusuotų grupinių diskusijų dalyvių kodai

Dalyvio kodas	Atstovaujama viešojo administravimo (paslaugų) sritis
FG1-1	Socialinė apsauga
FG1-2	Socialinė apsauga
FG1-3	Kultūra
FG1-4	Kultūra
FG1-5	Švietimas
FG1-6	Kultūra ir švietimas
FG1-7	Savivaldybės administracija
FG2-1	Politika
FG2-2	Švietimas
FG2-3	Teisėsauga
FG2-4	Sveikatos priežiūra
FG2-5	Socialinė apsauga
FG2-6	Socialinė apsauga
FG2-7	Kultūra ir švietimas
FG2-8	Švietimas
FG2-9	Švietimas
FG2-10	Savivaldybės administracija

